蒙藏專題研究叢書之一〇七

蒙藏專題研究叢書

藏族格言詩水木火風四論譯註

蕭 金 松 著

＊係個人研究，不代表機關立場＊

目錄

談藏族格言詩（代序）……1
壹、《水論格言》譯註……7
一、導言……7
二、內容分類……9
三、譯註……16
四、結語……85
貳、《木論格言》譯註……87
一、導言……87
二、內容分類……88
三、譯註……94
四、結論……143
參、《火論格言》譯註……145
一、導言……145
二、內容分類……146
三、譯註……151
四、結語……189
肆、《風論格言》譯註……191
一、導言……191
二、內容分類……192
三、譯註……196
四、結語……230

本書摘要

《藏族格言詩水木火風四論譯註》是集合《水論格言》、《木論格言》、《火論格言》、《風論格言》四篇藏族格言詩的譯註而成，每篇都分導言、內容分類、譯註、結語四部份。第一導言，介紹格言詩的名稱、作者、創作時代、數量、科判和喻例分析等，這四篇格言詩都是十九世紀藏族學者的作品，作者都是出家僧人。第二內容分類，則將科判和譯文一併列出，其中括弧內號碼爲原詩順序，從而看出各作者是在一定的思惟模式下，有系統地闡揚世間法和出世法二規的道理。第三譯註部份，是就四句爲一首的每首格言詩各句，分爲藏文、漢譯、對音、語詞對照四欄並列，此外又對每一首格言詩作了較爲詳盡的漢文釋文，和必要的附註，便於讀者從藏文體會西藏格言詩的韻味。

這四篇格言詩的特色，是分別選用了水、木、火、風等物質的特性、形態、作用，及其跟人、事、物的關係作譬喻，論述做人處世、修學佛法的道理與次第。其中《水論格言》(legs bshad chu'i bstan bcos，有詩 139 首）和《木論格言》(legs bshad shing gi bstan bcos，有詩 106 首)，作者都是貢唐・袞卻丹貝准美（Gung thang dkon mchog bstan pa'i sgron me，1762-1823)。《水論》先從進德修業、官民主僕、交友之道、待人處世、財富受用、言語實踐六個部份論世間共法；後從勸修共乘、勸修大乘、勸修密乘三個部份論出世不共法。《木論》則先論出世不共法，後論世間共法，科判則大同小異。《火論格言》(legs bshad me'i bstan bcos，有詩 70 首)，作者諾齊堪布・阿旺彭措 (Nom chi mkhan po ngag dbang phun tshogs)，寫於清光緒五年（1879)，完全用燈火作譬喻，並且只論述出世間法，從依止善知識開始，到獲得最勝雙運功德之間，專門指導顯密佛法修行的格言詩，其中尤以對密咒乘的開示最爲詳盡，跟其他三論略有不同。《風論格言》(legs bshad rlung gi bstan bcos，有詩 65 首)，作者是濟蘇・羅桑瑾巴（dKyil zur blo bzang sbyin pa，1821- ?)，完全用風作譬喻，也是先論世間法，後論出世法的雙規格言詩。

談藏族格言詩（代序）

格言詩，藏文叫「勒協」（legs bshad），可譯爲格言或嘉言，意爲優美的語言。又名哲理詩，是寓哲理於文學，指導人生超凡入聖，富有教育意義的文學作品，在藏族文學史上占有一定的地位。寫作格言詩，是衡量藏族學者真才實學的標誌。他們爲了把原本枯燥乏味的哲理，說得引人入勝，要熟悉各種神話、傳說和重要典故，善於採用各種比喻，用心觀察周遭環境與日常事物，如日月星辰、山河大地、花草樹木、飛禽走獸、及其與人之間的關係等等，使敘事析理更生動活潑、通俗易懂。因此，格言詩既可以當做雅俗共賞的警世箴言，也可以作爲詩歌欣賞，研究其寫作風格、藝術構思、語言技巧；也可以作爲學術研究，探討某一階段的西藏哲學、宗教、政治思潮、道德規範、社會現象[1]。

十世紀以前，吐蕃時期的藏文格言詩，從敦煌藏文手卷中找到二十餘首，有四句、五句、六句以及多句爲一首的，全部都是七音節詩句，平舖直敘的比較多。[2]至於格言詩的具體發展，則始於十三世紀的薩迦班智達・貢嘎堅參（Kun dga’ rgyal mtshan，1182-1251），他模仿印度學者龍樹（Klu sgrub）的《百智論》（shes rab rgya pa）、《智慧樹》（shes rab sdong po）、《修身養育滴》（skye bo gso ba’i thigs pa），遮那迦（Canaka）的《修身論》（lugs kyi bstan bcos）、摩蘇羅刹（Masurakṣa）的《修身論》（lugs kyi bstan bcos）等反映印度社會生活的格言詩名著，糅合西藏社會文化狀況，著作了《薩迦格言》（Sa skya legs bshad，有 457 首詩），分爲論學者、論高士、論愚人、論優劣、論惡

[1] 蕭金松〈談藏族格言詩的宗教內涵——以《水木論》爲例〉，《密教藝術國際學術研討會論文集》，頁 1，台北：金色蓮花有限公司出版部。

[2] 《藏族文學史》編寫組，《藏族文學史》頁 46-48，成都：四川民族出版社，1985。

行、論本性、論不合理行爲、論做事、論佛法等九章的四句七言詩。[3]給以後格言詩的發展，開拓了更大的空間。

從《薩迦格言》之後，藏族學者創作格言詩蔚然成風，例如十六世紀藏族學者曾擔任甘丹赤巴和三世達賴經師的索南扎巴（bSod names grags pa ，1478-1554）寫了《甘丹格言》（dge ldan legs bshad，有 125 首詩），主要是論述智愚之辨。十九世紀藏族學者貢唐・袞卻丹貝准美（Gung thang dkon mchog bstan pa'i sgron me，1762-1823）的《水論格言》（legs bshad chu'i bstan bcos，有 139 首詩）和《木論格言》（legs bshad shing gi bstan bcos，有 106 首詩），主要是就水和植物的比喻，論述世間法和出世間法二規的道理，南杰索巴（rNam rgyal bzod pa）的《地論格言》（legs bshad sa'i bstan bcos），阿旺彭措（Ngag dbang phun tshogs）的《火論格言》（legs bshad me'i bstan bcos，有 70 首詩），羅桑瑾巴（ blo bzang sbyin pa，1821- ?）的《風論格言》（legs bshad rlung gi bstan bcos，有 65 首詩），以及二十世紀初藏族學者米龐嘉措（Mi pham rgya mtsho，1846-1912）的《國王修身論》（rgyal po lugs kyi bstan bcos，分 21 章），都是西藏格言詩的代表作。此外，如《鐵的格言》（legs bshad lca'i bstan bcos）、《寶貝格言》（legs bshad rin chen gyi bstan bcos）、《天空格言》（legs bshad nam mkha'i bstan bcos）、《茶酒格言》（legs bshad ja dang chang gi bstan bcos）等等，也頗膾炙人口[4]。

藏族格言詩除在藏族地區廣爲流傳，產生了深遠影響外，有的格言詩還被譯成八思巴文、蒙古文、漢文、英文、法文、日文、捷克文、匈牙利文等多種文本，在國內外學術界引起了濃厚的研究興趣。[5]1981 年筆者就讀政治大

---

[3] 索南扎巴、孔唐・丹白准美著，耿予方譯《格丹格言、水樹格言》，頁 81，拉薩：西藏人民出版社，1986 年。

[4] 耿予方前揭書，頁 78、82。

[5] 耿予方前揭書，頁 77。

學邊政研究所期間，有幸從業師君庇亟美格西（歐陽無畏教授）聽受《水論格言》、《木論格言》和《詩鏡》（snyan ngag me long）等內容，開始對藏族的格言詩產生濃厚興趣。1985 年邊政研究所舉辦第一屆「國際中國邊疆學術會議」，寫了一篇《西藏格言詩「水木論」喻例試探》[6]，除簡介了《詩鑒》的論詩莊嚴外，也採用四言體詩的格式，將水木二論譯成漢文，附上內容分類，並略探其喻例。1986 年[7]及 1987 年[8]採取藏文、漢譯、羅馬對音、語詞解釋、白話釋文、附註六欄並列的方式，譯註了《薩迦格言》的第一至第三品。後來印度德拉頓薩迦學院院長阿貝堪布送我一本翻印自新加坡，王堯教授翻譯的《薩迦格言》[9]，因而停止了第四品以後的譯註。1991 在拉薩得識來自北京的耿予方教授，看到了由他翻譯分別出版於 1986 年和 1987 年的《格丹格言、水樹格言》[10]及《國王修身論》[11]二書。他們二位漢藏文造詣很深，譯筆流暢。耿予方先生《藏族格言詩管窺》一文，總結了對藏族格言詩的看法，個人非常同意和敬佩，特別摘要如下。

> 第一、從創作目的和作品的主題思想上看，格言詩是直接干預生活的，是現實主義的，作者有明確的創作目的，主觀上是想針砭時弊，把社會引向光明。這是格言詩的一個優良傳統。儘管由於種種條件的限制，存在著不少缺點和不足，我們也不能苛求於古人。

---

[6] 蕭金松〈西藏格言詩「水木論」喻例試探〉，《國際中國邊疆學術會議論文集》， 頁 1117～1195，台北：政大邊政研究所，民國 74 年。

[7] 蕭金松〈《薩迦格言》第一、二品譯註〉，《邊政研究所年報》第 17 期，頁 157-194，台北：政大邊政研究所，民 75 年。

[8] 蕭金松《薩迦格言》第三品〈觀察愚者品〉譯註，頁 1-23，台北：蒙藏委員會，民 76 年。

[9] 薩班・貢噶堅參著，王堯譯《薩迦格言》，西寧：青海民族出版社，1981 年。

[10] 索南扎巴、孔唐・丹白准美著，耿予方譯《格丹格言、水樹格言》，拉薩：西藏人民出版社，1986 年。

[11] 久・米龐嘉措著，耿予方譯《國王修身論》，拉薩：西藏人民出版社，1987 年。

第二、從格言詩的結構形式看，它比按照《詩鏡》理論創作的「年阿」體格律詩更自由些，與四句一首的藏族民歌相似。格言詩的結構形式，多種多樣，十分靈活，不拘一格。大致上可分為主賓式、對比式和總結式三種。

1. 主賓式，這是藏族格言詩採用的主要形式，它把一首格言分為上下兩聯，上聯兩句先說作者所要表達的正題，實際上是主，下聯兩句再說一比喻，以證明與正題在意義上有共同的性質，我們暫稱之為賓。格言詩也有的以上聯為賓，下聯為主。

2. 對比式，這是格言詩的另一表達方式，它是在一首格言詩中，既講事物的正面，又講事物的反面，說明兩種做法，兩種效果，一起並列，便於比較，黑白分明，易於取捨。

3. 總結式，這種格言詩以斬釘截鐵的寫法，告訴讀者必須這樣做，絕對不可那樣做，所列事實，所講道理，清清楚楚，毫不含糊，有明確結論，令人信服。

第三，格言詩的語言，多方取材，很有特色，深入淺出，形象性強。這是因為作者博覽群書，採用許多有意義的掌故，善於古為今用。這些格言詩中的語言，樸素無華，卻是耐人尋味，給人非常深的印象。

第四，格言詩的一種特殊手段，就是善於採用多種比喻，使作品別開生面，引人入勝。這是因為著者不但熟悉中外古今的神話、傳說和重要典故，而且對動物的活動特點，植物的生長特徵，與人之間的微妙關係，都觀察入微，抓住要害，能夠順手拈來，塑造形象，使之躍然紙上。同時，格言詩還有注釋故事，為作品增加了新的光彩。

第五，格言詩既是哲理詩，就非常注重論證，或者是正面的

讚揚，反面的批評，令人感到不僅有威懾力，或者是從各方面尋根據，講道理，造成無懈可擊之勢；或者是說生活現實之事，釋佛法教義之理。

本書收錄《水論格言》、《木論格言》、《火論格言》、《風論格言》四篇藏族格言詩，每篇都分導言、內容分類、譯註、結語四部份。導言介紹格言詩的名稱、作者、數量、科判、喻例；內容分類則把科判和譯文一併列出，其中括弧內號碼爲原詩順序；譯註部份是就藏文、漢譯、對音（採用 Wylie 系統[12]）與語詞對照四欄並列，另加釋文和附註，便於讀者從藏文體會西藏格言詩的韻味。

最後，要感謝蒙藏委員會協助出版這本書。其中《風論格言譯註》曾發表於國立政治大學《民族學報》第 22 期[13]，《火論格言譯註》是本年九月發表於蒙藏委員會學術專題研討會的論文，《水論格言譯註》和《木論格言譯註》，則是爲了本書的結集出版，最近才以過去的文章《西藏格言詩「水木論」喻例試探》爲基礎，重新整理出來的，倉促完成，錯謬之處，敬祈方家指正。

蕭金松 寫於 2000 年 11 月 11 日

[12] Turrell V. Wylie,The Geography of Tibet, According to the 'dzam-gling-rgyas-bshad, p.vii, Roma: Istituto Italiano ed Estremo Oriente, 1962.

[13] 蕭金松〈西藏格言詩《風論》譯註〉，《國立政治大學民族學報》第 22 期，頁 41-76，民國 85 年 12 月。

壹、《水論格言》譯註

一、導言

《水論格言》（legs bshad chu'i bstan bcos），簡稱《水論》，或稱《水的格言》，全名是《格言水論雙規百浪》（legs par bshad pa chu'i bstan bcos lugs gnyis rlabs 'phreng bargy.ldan）。取名「雙規」者，指包括世間法和出世法，因全詩皆以水爲比喻，內容豐富，變化多端，故名「百浪」。

作者凱旺·貢唐·袞卻丹貝准美（mKas dbang gung thang dkon mchog bstan pa'i sgron me，1762-1823），甘肅省甘南藏族，是第二世嘉木樣呼圖克圖貢覺·吉美旺布（'Jam dbyangs bzhad pa dkon mcog 'jigs med dbang po，1728-1791）的弟子，是拉卜楞嘉木樣活佛之下的四大賽赤（貢唐倉、華藏倉、薩木擦倉和德哇倉四大活佛系統）之一，即第三世貢唐倉活佛。幼年被迎入夏河拉卜楞寺，十七歲到拉薩，進哲蚌寺，從名師格桑歐珠學習佛教經典，二十五歲（1783）學畢般若、中論、因明、俱舍、戒律等五部大論，取得格西學位，當年底返回家鄉，又學密宗，兼及醫藥、曆算、詩論、音韻等學科。著述頗豐，有全集十二函行世，《水論格言》和《木論格言》合稱《水木論》收於第十一函。

《水論格言》有 139 首詩，就所詮義的內容來說，分緒論（1-5）、本論（6-136）和結論（137-139）三個部分。緒論分二：禮讚 1 首（1），宣說宗旨 4 首（2-5）。本論分三：論世間共法 73 首（6-78），承啓聯結 1 首（79），論出世不共法 58 首（80-137）。其中論世間共法分六：進德修業 9 首（6-14），官民主僕 9 首（15-23），交友之道 7 首（24-30），待人處世 11 首（31-63），財富受用 9 首（64-72），言語實踐 6 首（73-78）。論出世不共法分三：勸修

共乘 32 首（80-111），勸修大乘 16 首（112-127），勸修密乘 9 首（128-136）。其中勸修共乘部份分二：略說皈依 4 首（80-83），廣論皈依 28 首（84-111）。廣論皈依分四：準備條件 9 首（84-92），又分依止善知識 5 首（84-88），去我慢 4 首（89-92）；何因皈依 8 首（93-100），又分人身難得 2 首（93-94），得已易失 4 首（95-98），死入輪迴 2 首（99-100）；皈依何境 3 首（101-103）；皈已應學 8 首（104-111），其中修十善業道 6 首（104-109），勤學三學 2 首（110-111）。勸修大乘分四：發菩提心 3 首（112-114），修六度 7 首（115-121）、闡揚中觀正見 5 首（122-126），修四攝法 1 首（127）。

《水論》在喻例與論義的搭配上，以二聯式每聯各二句，一聯論義，一聯舉例，井然有序的方式最多，共有 130 首。其中義先喻後，即前二句先詮釋本義，後二句再舉譬喻者又佔最多，有 120 首[1]；喻先義行，即前二句先舉譬喻，後二句再詮本義者有 10 首[2]。此外，喻義混合搭配同時出現於四句中的每一句，仍然相當對襯的有 6 首[3]；也有 1 首（第 47）是先用三句論義，最後一句舉譬喻的。只有最後 2 首（第 138、139）屬於結論的部份，偏重在敘事，喻例較不明顯。

至於比喻的取材，完全採用與水相關的事物，如河、海、湖、池、井、泉、沼澤、溫泉、岩漿、火山、鹽井等種類；以及雲、雨、雷、電，霜、露、冰、雪，霧氣、沸騰等形態；洪水、瀑布、雪山、河源、冰封、乾涸、水滴、深谷等性質；淨濁，冷熱，苦甜，藥毒，高下，大小，寬窄，動靜，緩流與猛浪，涉流與航海，金山與無熱海等對比；潤涼止渴，去垢除污等特徵。乃

[1] 依序爲,6,7,8,9,10,11,12,13,15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,25,26,27,28,29,30,31,32,33,34,35,36,37,38,39,40,41,42,43,44,45,46,48,49,50,51,52,53,54,55,56,57,58,59,60,61,62,63,64,65,66,67,68,69,70,71,72,73,74,75,76,77,79,80,83,84,85,86,87,88,89,90,91,94,95,96,97,98,99,100,101,102,103,104,105,106,107,109,111,112,114,115,116,117,118,119,120,121,122,123,124,125,126,127,18,129,131,132,133,134,135,136 各首。

[2] 依序爲 2.3.5,13,14,81,82,92,113,137 各首。

[3] 依序爲 1,78,93,108,110,130 各首。

至從水引申出來，如橋，堤，船，瓶，水車，溝渠，蓮花，蓮藕，定水珠，水中月等事物；船長、鵝軍、泳者、仙人等人物；化魚取經，井龜語海，水鷗捕魚，獅撲水影，鹿逐陽焰等寓言故事。用來配合開示做人、處世、修法、悟道，所謂「善俗乃至顯密次第」的道理[4]，使讀者易於領會，達到勸化的目的。

二、內容分類

(一)緒論（1-5）

1. 【禮讚】（1）

智深無邊，悲寶為滿，佛業波浪，法海之王。(1)

2. 【宣說著作旨趣】（2-5）

離濁淨流，能息身惱，格言甘露，慰藉慧者。(2)

薰香淨水，供或浴等，任為俱佳，格言普宜。(3)

取捨二規，智者成辦，如欲航海，船長是賴。(4)

不堪涉流，豈能浮海，不習尚軌，焉悟法性。(5)

(二)本論（6-136）

1. 【世間共法】（ 6-78）

(1) 【進德修業】（6-14）

學者客觀，兼容並包；河女潺潺，緩行拾花。(6)

惡者包圍，能集諸過；懸流沖刷，必挾泥濁。(7)

初德難學，不實易退；集滴難滿，傾則盡失。(8)

苟堪苦行，凡事無難；能住於水，淫雨無妨。(9)

[4]《水論》第 138 首。

常持精進，漸修能成；緩流之河，繞行大地。(10)

大業久成，躁進不達；河緩流遠，浪猛不前。(11)

事非能及，教作莫為；猶不識泳，勸豈入水。(12)

清流共供，日月共明，菩薩共仰，佛法共嘗。(13)

巨船飾海，朗月麗空，學者闡教，勇帥奪軍。(14)

(2) 【官民主僕】(15-23)

官民相濟，善聚共榮；大海百川，輪替為友。(15)

惡主劣僕，交相損耗；新陶儲水，兩俱糟蹋。(16)

自負者眾，必壞邦議；水洳之地，不宜營居。(17)

君民同心，敵難為患；阻馬之河，分流羊涉。(18)

法王徵稅，用在護民；大雲引海，緩降滋地。(19)

惡王奪民，迄仍饑貧；火穴吞海，恒猶熾然。(20)

主崇惡徒，離賄即嫌；連日煎河，火移瞬冷。(21)

傲狠之吏，無喜為依；洶湧之浪，魚等不居。(22)

慈悲利濟，人眾自集；如意海濱，眾生齊依。(23)

(3) 【交友之道】(24-30)

攀附雖榮，懼怖由增；海生寶處，鯨魚之都。(24)

結交新識，信肇衰因；如彼鵝軍，新湖猶網。(25)

耳根軟者，因間棄友；水乳味融，鵝喙能分。(26)

智辨真妄，愚隨譽逐；河傳落聲，眾獸競逃。(27)

視善減增，論友損益；藥毒似水，利害為分。(28)

惡娼媚笑，良愛責切；白雲旱魃，烏雲霑田。(29)

賢慧之士，尊卑俱依；利渡之津，全眾喜入。(30)

(4) 【待人處世】(31-63)

傲者蠻行，無事招敵；驕女殑伽，仙人吞飲。(31)

弱強出頭，將墮淵險；魚傲於水，上岸難活。(32)

小人得志，傲如王者；深谷細流，聲似海濤。(33)

未見上邦，夜郎自大；井底之龜，話死於海。(34)

小人易悅，反臉也快；流短蓄淺，漲退須臾。(35)

恩施下賤，不受反亂；涼水潑洒，岩漿更沸。(36)

君子受害，忍怒安然；施咒之水，沸仍潤涼。(37)

加惠小人，事畢宜忘；彼岸已渡，當捨船筏。(38)

壞業各造，腐蝕全境；凶仙一躍，悉河百斷。(39)

受逐蠻暴，不信君子；鵝惑水月，晝不食藕。(40)

惡徒矯過，遇緣還形；河雖易道，氾仍原路。(41)

君子榮枯，本性不移；水或涼熱，潤性豈失。(42)

屢誡難馴，教不如罰；論洗污垢，皂優淨水。(43)

內在得失，外行能表；鷗翔有水，由煙知火。(44)

人過易知，己行難察；湖現星月，不見底深。(45)

惡毒詭計，似逞終敗；河雖蜿蜒，緩流就下。(46)

劣子斷嗣，壞心失德，狡黠自毀，濁泥涸泉。(47)

愚者百勞，智奪其功；生山之蓮，水得其名。(48)

不具教德，徒負聖名；猶彼旱雷，響而無雨。(49)

濁世原佛，習鈍常人；溫泉早熱，煮則沸遲。(50)

狡口說法，心甚屠夫；冬氣蒸騰，籠罩更冷。(51)

君子縱窮，不業違法；雨燕縱渴，不飲地水。(52)

沙門精進，莫修邪命；灌水長花，溫泉何益？(53)

偉者暫窮，終將輝煌；冰封之湖，入春冒升。(54)

志勤弱者，得而立損；小池雖滿，斷源迅涸。(55)

無財嗜奢，不習稱學，游不諳泳，苦乃自討。(56)

威權再大，勿逾福德；小湖量限，水增則溢。(57)

未臨大事，應先籌謀；堤不預築，積水難疏。(58)

無謀逞勇，並非英雄；猶彼怒獅，撲死水影。(59)

如欲克敵，態宜柔緩；瞧彼水鳥，潛行捕魚。(60)

怨憎人富，損耗己德；投死激流，無害於河。(61)

故欲勝敵，當勤修福；涉河之法，由灘整筏。(62)

己德不損，敵無能害；本泉不涸，土壓無礙。(63)

(5) 【財富受用】(64-72)

貧富興衰，前業安排；水攪寰宇，山洲成形。(64)

學者多貧，愚以財富；泥濁之河，蝌蟲尤多。(65)

百有勇士，千有學者；湖出水金，海生珍寶。(66)

愚者得財，不知善用；渴犬臨河，舐而不飲。(67)

不利自他，空有其財；無水荒漠，雖廣眾棄。(68)

欲廣受用，應知分潤；灌則井沛，擱久泥塞。(69)

庸愚雖富，未脫苦因；金山嬉海，常籠黑漆。(70)

富宜積福，德損易衰；木雖枝茂，離水即枯。(71)

德威善慧，相因成福；水雨互濟，輪增為友。(72)

(6) 【言語實踐】(73-78)

語非計量，踐知其義；河不論寬，涉知其深。(73)

前巧創規，後繼易隨；駿尋渡津，犬能隨涉。(74)

學者中和，偏者愛憎；瓶滿易攜，半多搖幌。(75)

隨思輒言，難託眾輕；淺流淙淙，童稚能涉。(76)

寡言深笑，諸宜提防；無聲粼粼，深淺難測。(77)

毒心畫水，瞬間宜消；善誓銘石，永如其堅。(78)

2. 【承啓聯結】(79)

善心世事，皆入於法，水車引渠，趨向山巔。(79)

3. 【出世不共法】(80-136)

(1) 【勸修共乘】(80-111)

A. 【略說皈依】(80-83)

虔依三寶，心想事成，天王降雨，五穀豐登。(80)

漂流恒河，宜脫迷津，欲淨障垢，導正法途。(81)

七水最勝，河源雪山，法欲純正，須源佛語。(82)

深觀廣行，教誡無誤，三途恒河，供神聖水。(83)

B. 【廣論皈依】(84-111)

(A) 【何者皈依：準備條件】(84-92)

a. 【依止善知識】(84-88)

然以濁世，妙師為解，沈海吠陀，化魚取得。(84)

值遇此教，孰入似道，神河之根，誰掘鹽井。(85)

慧淺福薄，受誑行邪，陽焰欺獸，徒勞受罪。(86)

入法之道，依善知識，航海之先，覓好船長。(87)

世出世間，善根唯師，贍洲樹果，無熱龍恩。(88)

b. 【去我慢：堪聞思修】(89-92)

我慢既斷，堪受正法，河不倨嶺，蜿蜒就下。(89)

法未全知，稍悉成事，河未盡飲，稍沾解渴。(90)

多聞不行，於己無益，浸水百年，石性仍乾。(91)

助泳步驟，握否半放，依聞思修，總說為三。(92)

(B) 【何因皈依：脫輪迴苦】(93-100)

a. 【人身難得】(93-94)

既得人身，當聞思修，載超有海，船失難再。(93)

六道無邊，暇滿稀難，河流無數，德水其幾。(94)

b. 【得已易失】（95-98）

從生剎那，便朝死神，如河刻刻，奔海不回。(95)

無常魔控，豈能寧處，水怪牙關，幾時獲安。(96)

修未至岸，世業當斷，波浪相繼，稍縱即逝。(97)

智能縱強，難逃大限，巨川舞浪，受鎮冬冰。(98)

c. 【死入輪迴】（99-100）

三門不善，定生惡趣，山頂之水，由崖瀑流。(99)

越年十億，燒煮不去，山煤雨淋，經劫尚存。(100)

(C) 【皈依何境：三寶獨真】(101-103)

誰能救護，三寶獨真，拯脫洪流，舟子是賴。(101)

寶威無邊，不信何救，海洋雖大，難解燕渴。(102)

輪迴泥淖，世神難靠，猶溺拯溺，兩俱淪沒。(103)

(D) 【皈已應學】（104-111）

a.【修十善業道】（104-109）

既依三寶，勤戒業果，如依船長，入船始脫。(104)

情器樂苦，前業所感，水碗景象，四趣見異。(105)

善惡心性，由小而積，無邊水界，聚滴而成。(106)

暫雖似善，轉壞者多，恒河水甘，會海轉苦。(107)

愚闇所昧，業索為縛，愛河引領，奔向苦海。(108)

欲猶鹽河，嗜難饜足，如湖凍冰，鵝知厭離。(109)

b.【勤學三學】（110-111）

業惱遍纏，生死苦海，三學巨筏，渡解脫岸。(110)

殊勝律儀，莫為罪污，如海拒屍，常思堅守。(111)

(2) 【勸修大乘】（112-127）

A. 【發菩提心】（112-114）

捨母棄眾，為己不義，遺友孤島，船長豈宜。(112)

水月住湖，動搖無實，三悲度眾，大乘命根。(113)

發心持善，趣菩提因，果落瑤池，煉為贍金。(114)

B.【行菩薩行：修六度】（115-121）

菩薩萬行，總攝六度，溝谷百渠，匯於一橋。(115)

(A)【布施】（116）

菩薩善施，財酬盡予，如雨護苗，不冀回報。(116)

(B)【持戒】（117）

淨戒為用，盡除罪隳，定水之珠，能澄流濁。(117)

(C)【忍辱】（118）

怒焚善聚，克制惟忍，火舌吞噬，滅治惟水。(118)

(D)【精進】（119）

敬勤持恒，事無不成，水滴常落，岩為洞穿。(119)

(E)【禪定】（120）

離沈掉過，禪定彰德，如拭明鏡，澄湖顯影。(120)

(F)【般若】（121）

以諸法空，除輪迴苦，仙吸諸水，吐成甘露。(121)

C.【闡揚中觀正見】（122-126）

龍樹慧海，奪諸論寶，深海厚黑，懾彼凡夫。(122)

析深法性，首應破遮，入海取寶，先偵險處。(123)

所繫蘊等，妄執為我，如彼大河，細流匯集。(124)

理析假名，空無實體，除引百川，滴露也無。(125)

盡佛所教，入空緣起，地上眾水，流注大海。(126)

D.【圓熟攝眾】（127）

菩薩圓熟，四攝護眾，商主諳海，導眾營財。(127)

(3) 【勸修密乘】（128-136）

因乘途遙，密咒便捷，舟難陸行，入海速航。（128）

佛說密咒，不可思議，呼彼神名，能召天河。（129）

智悲雙運，金剛乘海，樂港泊碇，四灌寶階。（130）

然二成就，誓律為基，湖水若涸，浪何由生。（131）

明性瑜師，行欲不貪，魚戲深水，不為其亂。（132）

貪等罪惱，還由惱治，灌耳驅水，以火療燃。（133）

粗細生起，瑜伽淨之，如劫車水，供洗毒垢。（134）

四喜俱樂，四空智廣，四河流注，燒馬面火。（135）

從微風心，起如幻身，猶淨水泡，晴空雲然。（136）

(三)結論：【水論總結】（137-139）

如草尖露，各現月影，次第各喻，詮世出法。（137）

善俗乃至，顯密次第，以喻詮事，是格言海。（138）

受用輪海，妙音鵝女，口宣嘉言，隨波盪漾。（139）

三、譯註

1. 智深無邊

མཁྱེན་པའི་གཏིང་མཐའ་མི་མངོན་ཞིང་།།

mkhyen-pa'i gting mtha' mi mngon zhing/

智慧 (之) 深 邊際 不 顯現 (而)

悲寶為滿

ཐུགས་རྗེའི་ཡིད་བཞིན་ནོར་གྱིས་གཏམས།།

thugs-rje'i yid-bzhin-nor gyis gtams/

慈悲 (之) 如意寶 (以) 充滿

佛業波浪

མཛད་པའི་རླབས་ཕྲེང་གཡོ་བ་ཅན།།

mdzad-pa'i rlabs-phreng g.yo-ba can/

事業 (之) 浪濤 動盪 (有)

法海之王

ཐུབ་དབང་ཆོས་ཀྱི་རྒྱ་མཚོ་རྒྱལ།།

thub-dbang chos kyi rgya-mtsho rgyal//

牟尼王 法 (之) 海 王

【釋文】佛陀的智慧如大海深不見底，而且充滿了慈悲的如意寶珠，廣大的事業像浩翰大海澎湃的波濤，釋迦牟尼佛堪稱是法海之王。

【附註】1.“thub-dbang”此云牟尼王，指佛陀釋迦牟尼。

2. “yid-bzhin-nor” 此云如意寶，指一種能使人所求如意的珍寶。此云佛陀具足悲智雙運，能了知眾生痛苦，滿足眾生需求，成辦如海浪般的偉大事業。

3.作者在篇首以讚頌佛陀的功德用作禮敬，稱爲禮讚。

2. 離濁淨流	rnyog bral dwangs pa’i chu rgyun gyis/
རྙོག་བྲལ་དྭངས་པའི་ཆུ་རྒྱུན་གྱིས།།	渣滓 離 純淨 (之) 水 流 (以)
能息身惱	lus-can gdung-ba zhi-byed ltar/
ལུས་ཅན་གདུང་བ་ཞི་བྱེད་ལྟར།།	有體 燥熱 能息 如
格言甘露	legs-bshad gsar-ba’i bdu- rtsi yis/
ལེགས་བཤད་གསར་པའི་བདུད་རྩི་ཡིས།།	格言 新的 甘露 (以)
慰藉慧者	blo-ldan skye-bo dbugs-dbyung bya//
བློ་ལྡན་སྐྱེ་བོ་དབུགས་དབྱུང་བྱ།	具慧 人 安慰 (將要)

【釋文】譬如離開渣滓混濁的乾淨水流，能止息有體眾生的熱惱；要用新的格言甘露，來慰藉聰明的人們。

3. 薰香淨水	dri-bzang bsgos pa’i chu gtsang de/
དྲི་བཟང་བསྒོས་པའི་ཆུ་གཙང་དེ།།	妙香 沾染 (之) 水 乾淨 彼
供或浴等	mchod-yon zhabs-bsil bsang-gtor sogs/
མཆོད་ཡོན་ཞབས་བསིལ་བསང་གཏོར་སོགས།།	供養水 洗腳水 洒清涼水 等
任為俱佳	gang du byas kyang legs-pa ltar/
གང་དུ་བྱས་ཀྱང་ལེགས་པ་ལྟར།།	任何 作爲 都 好 如

格言普宜 ལེགས་བཤད་གཏམ་ནི་ཀུན་ལ་མཛེས།།	legs-bshad gtam ni kun la mdzes// 格言　說　一切 美好

【釋文】譬如那沾染妙香的淨水，用來供養三寶、洗腳或洒淨等，做爲任何用途都好，講述格言也是如此，對任何人都有好處。

【附註】"bsang-gtor" 此云清涼水，指爲解除煩熱及驅逐魔障所洒清涼水。

4. 取捨二規 ལུགས་གཉིས་བླང་དོར་ཤེས་པ་ཡིས།།	lugs-gnyis blang dor shes-pa yis/ 二規　取　捨 知道 (以)
智者成辦 གནས་སྐབས་མཐར་ཐུག་དོན་འགྲུབ་སྟེ།།	gnas-skabs mthar-thugs don 'grub ste/ 現世　究竟　義利 成辦
如欲航海 བརྟག་པ་ཀུན་ལ་མཁས་པ་ཡི།།	brtag-pa kun la mkhas-pa yi/ 觀察　一切　精通　(之)
船長是賴 དེད་དཔོན་རྒྱ་མཚོར་ཞུགས་པ་བཞིན།།	ded-dpon rgya-mtshor zhugs-pa bzhin// 船長　海　入　如

【釋文】唯有知道取捨世間、出世間二種軌理的智者，才能夠成辦現世及究竟義利；譬如入海航行者，要仰賴精通一切觀察經驗豐富的船長。

【附註】1. "lugs-gnyis" 此云二規，指世間與出世間，換句話說也就是生死與涅槃，三有與寂滅，此岸與彼岸。

2. 世間無常苦空不淨，出世間是相對的常樂我淨。追求世間的短暫利益稱爲勝生，追求出世的究竟利益稱爲決定勝。

5. 不堪涉流 ཆུ་ཕྲན་བརྒལ་བར་མི་ནུས་དེས།།	chu phran brgal-bar mi nus des/ 河 細小　渡越　不 能 彼
豈能浮海 རྒྱ་མཚོ་རྐྱལ་གྱིས་ག་ལ་ཆོད།།	rgya-mtsho rkyal gyis ga-la-chod/ 海　游泳(以) 哪裏行

不習尚軌
ཡ་རབས་ལུགས་ཀྱང་མི་ཤེས་ན།།
ya-rabs lugs kyang mi shes na/
上流社會 軌理 都 不 知(若)

焉悟法性
ཆོས་ཀྱི་དེ་ཉིད་ཇི་ལྟར་རྟོགས།།
chos kyi de nyid ji-ltar rtogs//
法 (之) 真實 如何 證悟

【釋文】譬如連小河都渡越不了的人，哪裏能夠靠游泳渡海？同樣的假如連上流社會的軌理都不知道，又如何能證悟真實法性呢？

【附註】此云應先了解世間法好好做人的道理，才能進一步證悟法性。說明本《水論格言》先論世間法，後論出世法的道理。

6. 學者客觀
གཟུར་གནས་རིག་པར་ལྡན་པ་དེས།།
gzur gnas rig-par ldan-pa des/
中 住 明理 具者 彼

兼容並包
གཞན་གྱི་ཡོན་ཏན་ལེན་པར་བྱེད།།
gzhan gyi yon-tan len-par-byed/
他人 (之) 功德 能取

河女潺潺
སྤང་ལྗོངས་གཙང་མའི་དལ་འགྲོ་མ།།
spang-ljongs gtsang-ma'i dal-'gro-ma/
草原 清潔 (之) 緩行女

緩行拾花
ལྷུང་ལྷུང་ཟེར་ཞིང་མེ་ཏོག་འཐུ།།
lhung-lhung zer zhing me-tog 'thu//
潺潺 出聲 而且 花 拾取

【釋文】唯有那秉持中立具備客觀認知的學者，能夠吸取別人的功德；例如緩緩流過乾淨草原的河流，能流聲潺潺地拾取掉落的花朵。

【附註】勉勵學者應客觀治學，才能吸收別人的長處。

7. 惡者包圍
ངན་པས་ཕྱོགས་མཐའ་བསྐོར་ན་ཡང་།།
ngan-pas phyogs-mtha' bskor na yang/
惡者 四面八方 包圍 都

能集諸過
སྐྱོན་གྱི་རིགས་རྣམས་སྡུད་པར་བྱེད།།
skyon gyi rigs rnams sdud-par-byed/
過失 (之)種類 諸 能集

懸流沖刷 ངམ་གྲོག་ས་རལ་ཅན་གྱི་ཆུས།།	ngam-grog sa ral-can gyi chus/ 懸崖 處 瀑布 河流
必挾泥濁 འདམ་གྱི་སྙིགས་མ་འདྲེན་དང་མཚུངས།།	‘dam gyi snyigs-ma ‘dren dang mtshungs// 泥 (之) 污濁 挾帶 相同

【釋文】四面八方都被壞人包圍，能招集各種過失；就像從懸崖沖刷下來的瀑布，必然挾帶許多泥濁。

【附註】此云平常就要近君子而遠小人，才不會遭殃受害。

8.

初德難學 ཡོན་ཏན་དང་པོར་སློབ་དཀའ་ལ།།	yon-tan dang-por slob dka’ la/ 學問 初時 學 難
不實易退 ཤེས་བཞིན་མེད་ན་ཉམས་པ་སླ།།	shes-bzhin med na nyams-pa sla/ 如實了解 無 (若) 退失 易
集滴難滿 ཆུ་ཐིགས་བསགས་པས་འགེངས་དཀའ་ཡང་།།	chu thigs bsags-pas ‘gengs dka’ yang/ 水 滴 集積 裝滿 難 卻
傾則盡失 བོ་ན་ཅིག་ཅར་ཉིད་དུ་འཛད།།	bo na cig-car nyid du bdzad// 洒落(若) 一下子 就 耗盡

【釋文】初做學問很難，若不切實了解就容易退失；例如集積水滴很難裝滿，若稍洒落一下子就會盡失。

9.

苟堪苦行 དཀའ་སྤྱད་ཁུར་དུ་འཁྱེར་ནུས་ན།།	dka’-spyad khur du ‘khyer nus na/ 苦行 擔子 承擔 能 (若)
凡事無難 བྱ་བ་གང་ཡང་དཀའ་བ་མེད།།	bya-ba gang yang dka’-ba med/ 事情 任何 都 難 無
能住於水 ཆུ་ཡི་ནང་དུ་ཞུགས་པ་དེར།།	chu yi nang du zhugs-pa der/ 水 (之) 內 住 彼

淫雨無妨
ཆར་གྱིས་ལྷག་པར་གནོད་མི་འགྱུར།།
char gyis lhag-par gnod mi-'gyur//
雨 (被) 特別 妨害 不會

【釋文】假使能夠擔起苦行的重擔，則任何事情都不會難辦；譬如有一能住於水者，不會被雨特別妨害。

10. 常持精進
རྒྱུན་ཆགས་བརྩོན་པ་མ་བཏང་བར།།
rgyun-chags brtson-pa ma btang-bar/
連續不斷 努力 不 放

漸修能成
བགས་ཀྱིས་བསྒྲུབས་ན་ཅི་ཡང་འགྲུབ།།
bags-kyis bsgrubs na ci yang 'grub/
漸次 進行 (若)任何 能成

緩流之河
ཆུ་བོ་དལ་གྱིས་འབབ་པ་ཡིས།།
chu-bo dal-gyis 'bab-pa yis/
河流 緩緩地 流下

繞行大地
ཡངས་པའི་ས་ཆེན་བསྐོར་ནས་འགྲོ།།
yangs-pa'i sa-chen bskor nas 'gro//
遼闊 的 大地 環繞 著 走

【釋文】只要不放棄連續的努力，任何依次進行的事情都能成辦；譬如緩緩而行的河流，能夠繞行遼闊的大地。

11. 大業久成
བྱ་བ་ཆེན་པོ་ཡུན་གྱིས་བསྒྲུབ།།
bya-ba chen-po yun gyis bsgrub/
事業 大的 長期(以) 成就

躁進不達
ངང་ཐུང་འབད་པས་མཐར་མི་ཕྱིན།།
ngang-thung 'bad-pas mthar-mi-phyin/
急躁 努力(以) 達不了

河緩流遠
ཀླུང་ཆེན་དལ་ཡང་རིང་འགྲོ་ལ།།
klung-chen dal yang ring 'gro la/
江河 緩 (雖) 遠 行

浪猛不前
རྦ་རླབས་དྲག་ཀྱང་ཆེར་མི་འགྲོ།
rba-rlabs drag kyang cher mi 'gro//
波濤 猛 (雖) 大 不 行

【釋文】再大的事業只要長期奮鬥就會成功，反之如果急躁，再大的努力也

達成不了；譬如江河雖然緩緩而流卻能行遠，海水雖然波濤洶湧卻不能行遠。

【附註】以上二首，勸人做事之道，重在恒毅致遠，勿一暴十寒。

12. 事非能及	bya-ba nyams kyi mi lcogs na/
བྱ་བ་ཉམས་ཀྱིས་མི་ལྕོགས་ན།།	工作 能力 (之) 不能及 (若)
教作莫為	gzhan gyis rbad kyang byar-mi-rung/
གཞན་གྱིས་རྦད་ཀྱང་བྱར་མི་རུང་།།	別人 (被) 教作 (也) 不可爲
猶不識泳	rkyal mi shes na gzhan-dag gis/
རྐྱལ་མི་ཤེས་ན་གཞན་དག་གིས།།	游泳 不 會(若) 別人 (被)
勸豈入水	bskul yang chu nang ci-phyir mchong//
བསྐུལ་ཡང་ཆུ་ནང་ཅི་ཕྱིར་མཆོང་།།	勸動 (也) 水 裏 爲什麼 跳

【釋文】對於能力不能及的工作，就是別人教作也不要去作；譬如不會游泳的人，爲什麼要憑別人勸動就要跳下水？

【附註】此云接受任務要權衡自己能力，否則自討苦吃。

13. 清流共供	chu-bo thun-mong mchod-yon te/
ཆུ་བོ་ཐུན་མོང་མཆོད་ཡོན་ཏེ།།	河流 共同 供養水
日月共明	nyi zla thun-mong sgron-me gsal/
ཉི་ཟླ་ཐུན་མོང་སྒྲོན་མེ་གསལ།།	日 月 共同 燈 明
正士共仰	dam-pa thun-mong gtsug rgyan dang/
དམ་པ་ཐུན་མོང་གཙུག་རྒྱན་དང་།།	正士 共同 頂 莊嚴 (及)
正法共嘗	dam-chos thun-mong bdud-rtsi yin//
དམ་ཆོས་ཐུན་མོང་བདུད་རྩི་ཡིན།།	正法 共同 甘露 是

【釋文】清澈的河流是大家共用的八功德水，光明的太陽和月亮是大家共享

的明燈，正士是大家共尊的頂上莊嚴，正法是大家共嘗的甘露。

14. 巨船飾海
དར་ཆེན་གྲུ་གཟིངས་རྒྱ་མཚོའི་རྒྱན།།
dar-chen gru-gzings rgya-mtsho'i rgyan/
大旗 船 海 莊嚴

朗月麗空
སྤྲིན་བྲལ་ཟླ་བ་ནམ་མཁའི་རྒྱན།།
sprin bral zla-ba nam-mkha'i rgyan/
雲 離 月亮 天空 (之) 莊嚴

學者闡教
མཁས་པའི་སྐྱེ་བོ་བསྟན་པའི་རྒྱན།།
mkhas-pa'i skye-bo bstan-pa'i rgyan/
善巧 (之) 人 教 (之) 莊嚴

勇帥奪軍
རུ་འདྲེན་དཔའ་བོ་དཔུང་གི་རྒྱན།།
ru-'dren dpa'-bo dpung gi rgyan//
統帥 勇士 軍隊(之) 莊嚴

【釋文】飄著旗帆的大船是海洋的莊嚴，皎潔的月亮是天空的莊嚴，精通善巧的學者是教法的莊嚴，勇敢的統帥是軍隊的莊嚴。

15. 官民相濟
ཡ་རབས་མཛངས་སྤྱོད་དཔོན་དང་འབངས།།
ya-rabs mdzangs spyod dpon dang 'bangs/
上流 高尚 行爲 官員 (及) 百姓

善聚共榮
ཕན་ཚུན་ལེགས་ཚོགས་གོང་དུ་སྤེལ།།
phan-tshun legs tshogs gong du spel/
彼此 善 資糧 上 增

大海百川
རྒྱ་མཚོ་ཆེ་དང་ཆུ་བོ་རྣམས།།
rgya-mtsho che dang chu-bo rnams/
海 大 (及) 河流 諸

輪替為友
རེས་མོས་ཚུལ་གྱིས་གྲོགས་སུ་འགྱུར།།
res-mos tshul gyis grogs su 'gyur//
輪流 方式(以) 交友 (能)

【釋文】具有上流高尚行爲的官員和百姓，能夠彼此增進美好的資糧；譬如大海與百川，能輪流交互爲友。

【附註】百川朝宗於大海，海水蒸騰爲雲雨，滋潤大地之後匯集川流，故說輪替爲友。

16. 惡主劣僕	rje-bo ngan dang g.yog ngan-pa/
རྗེ་བོ་ངན་དང་གཡོག་ངན་པ།།	主人 惡 (及) 僕人 惡
交相損耗	gnyis-kas gnyis-ka rgud byed de/
གཉིས་ཀས་གཉིས་ཀ་རྒུད་བྱེད་དེ།།	二者 二者 耗損 能
新陶儲水	rdza gsar nang du chu blugs na/
རྫ་གསར་ནང་དུ་ཆུ་བླུགས་ན།།	陶壼 新 內 水 灌注(若)
兩俱糟蹋	gnyis-ka chud-zos brlag-par ‘gyur//
གཉིས་ཀ་ཆུད་ཟོས་བརླག་པར་འགྱུར།།	二者 消耗 失落 (將)

【釋文】惡主和劣僕兩者之間，必會兩相損耗；譬如在未燒好的新陶壼內儲水，二者都會糟蹋。

17. 自負者眾	shes rlom dbang-can mang-ba yis/
ཤེས་རློམ་དབང་ཅན་མང་བ་ཡིས།།	知識自詡 有力者 多 (以)
必壞邦議	yul-khams mdun-gros ‘jig ‘gyur te/
ཡུལ་ཁམས་མདུན་གྲོས་འཇིག་འགྱུར་ཏེ།།	地域 謀劃 壞 (將)
水洳之地	g.yas g.yon kun nas chu ‘bur-ba’i/
གཡས་གཡོན་ཀུན་ནས་ཆུ་འབུར་བའི།།	右 左 到處(從) 水 湧出(之)
不宜營居	sa la mkhar khyim brtan-mi-srid//
ས་ལ་མཁར་ཁྱིམ་བརྟན་མི་སྲིད།།	地上 宮室 家宅 不會安穩

【釋文】地方上有權有勢的自負者太多，會破壞邦議的謀劃；譬如在左右到處淌水的地方，營建宮室家宅，一定不會堅固。

18. 君民同心	rje ‘bangs mthun na dgra-sde yis/
རྗེ་འབངས་མཐུན་ན་དགྲ་སྡེ་ཡིས།།	君 民 同心(若) 敵軍 (被)

敵難為患	thub dka' so-sor gyes na min/
ཐུབ་དཀའ་སོ་སོར་གྱེས་ན་མིན།།	勝 難 各別 分離 則否
阻馬之河	rta yis brgal dka'i chu-bo yang/
རྟ་ཡིས་བརྒལ་དཀའི་ཆུ་བོ་ཡང་།།	馬(被)渡越 難(之)河 (雖)
分流羊涉	mang du gyes na lug kyang bgrod//
མང་དུ་གྱེས་ན་ལུག་ཀྱང་བགྲོད།།	多 分(若)羊 也 走過

【釋文】君民若能同心，敵軍必難爲患，反之若是離心離德則否；譬如縱然馬都難以渡越的河流，如果分成許多細流，則羊兒也能涉過。

19.

法王徵稅	chos ldan rgyal-pos khral bsdus kyang/
ཆོས་ལྡན་རྒྱལ་པོས་ཁྲལ་བསྡུས་ཀྱང་།།	法 具 王 稅 徵收 (雖)
用在護民	de-nyid kyis ni 'bangs rnams skyong/
དེ་ཉིད་ཀྱིས་ནི་འབངས་རྣམས་སྐྱོང་།།	它 (以) 百姓 們 保護
大雲引海	sprin chen rgya-mtsho'i chu drangs te/
སྤྲིན་ཆེན་རྒྱ་མཚོའི་ཆུ་དྲངས་ཏེ།།	雲 大 海 水 引
緩降滋地	dal-gyis 'bebs-pas 'dzin-ma skyong//
དལ་གྱིས་འབེབས་པས་འཛིན་མ་སྐྱོང་།།	緩緩地 降下 大地 保育

【釋文】以佛法治國的國王雖然徵了稅收，會將它用來保護百姓；譬如大雲引帶海水，緩緩降下甘霖，滋潤護育大地。

20.

惡王奪民	rgyal ngan 'bangs kyi zas nor kun/
རྒྱལ་ངན་འབངས་ཀྱི་ཟས་ནོར་ཀུན།།	王 惡 百姓 (之)食 財 一切
迄仍饑貧	phrogs kyang da-dung ltogs shing bkren/
ཕྲོགས་ཀྱང་ད་དུང་ལྟོགས་ཤིང་བཀྲེན།།	奪取 (雖) 還是 饑 (而且)貧
火穴吞海	rgod-ma-kha yis rgya-mtsho'i chu/

རྒོད་མ་ཁ་ཡིས་རྒྱ་མཚོའི་ཆུ།།

馬面山 海 (之)水

恒猶熾然

འཐུངས་ཀྱིན་རྟག་ཏུ་འབར་དང་མཚུངས།།

'thungs kyin rtag-tu 'bar dang mtshungs//

呑飲 (正) 經常 燃燒 一樣

【釋文】惡劣的國王強取豪奪所有百姓的食物財產，還是依然饑貧；譬如大海底下的火山口，呑飲著大量的海水，還經常在燃燒。

【附註】"rgod-ma-kha" 此云馬面山，相傳爲大海中的火山名。或說火山冒著岩漿，狀似呑飲海水，或說海底火山口，狀似呑飲海水。

21. 主崇惡徒

གཙོ་བོས་ངན་པ་རྟག་བཀུར་ཡང་།།

gtso-bos ngan-pa rtag bkur yang/

主尊 惡徒 常 尊崇(雖)

離賄即嫌

གསུག་དང་བྲལ་བ་ཙམ་གྱིས་སྡང་།།

gsug dang bral-ba tsam gyis sdang/

賄賂 離 稍 (以) 憎嫌

連日煎河

ཆུ་བོ་ཉིན་ཞག་མང་བསྐོལ་ཀྱང་།།

chu-bo nyin-zhag mang bskol kyang/

河 晝夜 多 煎煮 (雖)

火移瞬冷

མེ་དང་བྲལ་བའི་མོད་ལ་གྲང་།།

me dang bral-ba'i mod-la grang//

火 離 立刻 冷

【釋文】主尊雖然經常寵幸惡徒，一旦沒有了賄賂就會憎嫌；譬如縱然日以繼夜的煎煮河水，火一離開瞬間馬上冷卻。

22. 傲狠之吏

ཁེངས་དྲེགས་གདུག་རྩུབ་ཆེ་བ་ཡི།།

khengs-dregs gdug-rtsub che-ba yi/

太傲慢 凶狠 大 (之)

無喜為依

དཔོན་ལ་སུ་ཡང་བརྟེན་མི་སྤྲོ།།

dpon la su yang brten mi spro/

官吏 誰(也) 依止 不 喜

洶湧之浪

ཤིན་ཏུ་འཁྲུགས་པའི་རྦ་རློང་དུ།།

shin-tu 'khrugs-pa'i rba-klong du/

非常 洶湧 (之) 波浪 (於)

魚等不居
ཉ་ལ་སོགས་ཀྱང་སྡོད་མི་བྱེད།།
nya la sogs kyang sdod mi byed//
魚 等 (也) 居住 不 作

【釋文】太傲慢凶狠的官吏，誰也不喜歡親近；譬如在非常洶湧的波浪中，魚兒等也不作居住。

23. 慈悲利濟
བརྩེ་ཞིང་ཕན་གདགས་ནུས་པ་དེར།།
brtse zhing phan-gdags nus-pa der/
悲憫(而且)利濟 能 彼

人眾自集
སྐྱེ་བོ་ཐམས་ཅད་ངང་གིས་འདུ།།
skye-bo thams-cad ngang-gis 'du/
人 一切 自然 來集

如意海濱
ཡིད་བཞིན་གྱི་ནི་རྒྱ་མཚོའི་ངོགས།།
yid-bzhin gyi ni rgya-mtsho'i ngogs/
如意 (之) 海洋 (之)濱

眾生齊依
འགྲོ་བ་ཀུན་གྱིས་སྟེན་པར་བྱེད།།
'gro-ba kun gyis sten-par byed//
眾生 一切 依靠 作

【釋文】只要他能慈悲濟眾，所有的人自然來集；譬如如意的海濱，一切眾生都來依靠。

24. 攀附雖榮
ཆེ་མཐོ་བསྟེན་པས་དཔལ་ཐོབ་ཀྱང་།།
che-mtho bsten-pas dpal thob kyang/
很高 依止 榮華 得 (雖)

懼怖由增
དེ་ལས་ལྷག་པའི་འཇིགས་པ་འབྱུང་།།
de las lhag p'i 'jigs-pa 'byung/
彼(從)特別(之)恐懼 生

海生寶處
རྒྱ་མཚོ་རིན་ཆེན་འབྱུང་གནས་དེ།།
rgya-mtsho rin-chen 'byung-gnas de/
海 寶 生處 (其)

鯨魚之都
གདུག་ཅན་ན་ཀྲའི་གྲོང་ཡང་ཡིན།།
gdug-can na-kra'i grong yang yin//
有毒 鯨魚(之)城 (也) 是

【釋文】攀附高層雖然得到榮華富貴，特別的恐懼卻也從此而起；譬如大海

是珍寶的生處，也是危險的鯨魚之鄉。

25. 結交新識	rgyus med mi la gsar ‘grogs kyis/
རྒྱུས་མེད་མི་ལ་གསར་འགྲོགས་ཀྱིས།།	熟諗 無 人(於)新 結交 (以)
信肇衰因	yid-brton byed-pa nyams pa’i rgyu/
ཡིད་བརྟན་བྱེད་པ་ཉམས་པའི་རྒྱུ།།	信任 作 損衰 (之) 因
如彼鵝軍	rgyal-sras ngang-pa’i sde-dpon yang/
རྒྱལ་སྲས་ངང་པའི་སྡེ་དཔོན་ཡང་།།	菩薩 鵝 (之) 軍 (也)
新湖猶網	mtsho gsar brten-pas rnyi yis zin//
མཚོ་གསར་བརྟེན་པས་རྙི་ཡིས་ཟིན།།	湖 新 依止(因)網(以)持攝

【釋文】對陌生的人新結交就予信任，乃肇他日損衰之因；譬如鵝軍菩薩雖善牧鵝，因依新湖，仍然設網飼之。

【附註】鵝軍乃專責飼鵝之人，彼固善於牧鵝，若令牧鵝於陌生之湖，因不知湖性，尚且網以飼之。藉喻結交新友，宜審慎觀察，不能遽然信爲心腹。

26. 耳根軟者	rna-ba srab-pa’i mdza’-gcugs de/
རྣ་བ་སྲབ་པའི་མཛའ་གཅུགས་དེ།།	耳根子軟 (之) 摯友 (彼)
因間棄友	ring-min dbyen gyis so-sor gtong/
རིང་མིན་དབྱེན་གྱིས་སོ་སོར་གཏོང་།།	不久 離間 (因) 各自 捨棄
水乳味融	chu dang ‘o-ma ro gcig tu/
ཆུ་དང་འོ་མ་རོ་གཅིག་ཏུ།།	水 與 乳 味 合一
鵝喙能分	‘dres-pa ngang pa’i mchu yis ‘byed//
འདྲེས་པ་ངང་པའི་མཆུ་ཡིས་འབྱེད།།	交混 鵝 (之) 唇 (被) 分出

【釋文】耳根子軟的人，常因離間而捨其摯友；譬如於水乳交融合味之中，

能被鵝喙所析分。

【附註】耳根子軟的人，容易聽信讒言，所以即使是摯友，不久就會因離間而棄捨。

27. 智辨真妄
མཁས་པས་བདེན་རྫུན་བཏགས་ནས་བྱེད།།
mkhas-pas bden brdzun btags nas byed/
智者　真實 虛假　辨析後 分出

愚隨譽逐
བླུན་པོ་གྲགས་པའི་རྗེས་སུ་རྒྱུག།
blun-po grags pa'i rjes su rgyug/
愚者　傳言(之)後(隨) 跑

河傳落聲
ཆུ་ནང་ཅལ་གྱི་སྒྲ་བསྒྲགས་པས།།
chu nang cal-gyi-sgra bsgrags-pas/
河 裏　嚓的一聲　相傳（被）

眾獸競逃
གཅན་གཟན་རི་དྭགས་ཕལ་ཆེར་བྲོས།།
gcan-gzan ri-dwags phal-cher bros//
猛獸　野獸　大部分　逃

【釋文】聽明的人能分析辨別事情的真僞，愚笨的人總是跟隨著傳言而跑；譬如聽到河裏樹枝掉落嚓的一聲，大部分的猛獸、野獸都繪聲繪影地競相奔逃。

【附註】取材自印度寓言，說有一隻兔子要到河邊喝水，忽聞「嚓」的一聲，以爲怪獸出現，嚇的要死，不探究竟就往回跑，沿途眾獸聞之，無不隨之競相而逃。最後只有獅子勇敢，躡而觀之，看到河裏不過是枝落河斷木。喻愚者不能智辨真僞，只能人云亦云隨譽而逐。

28. 視善減增
འགྲོགས་ན་ལེགས་སྤྱོད་འཕེལ་འགྲིབ་ལས།།
'grogs na legs-spyod 'phel 'grib las/
結交(若)善行　增長 退失(從)

論友損益
དགེ་དང་སྡིག་པའི་གྲོགས་འགྱུར་ཏེ།།
dge dang sdig-pa'i grogs 'gyur te/
善 與 惡（之）友　成爲

藥毒如水
dwangs bsil 'dra yang phan gnod las/

དྭངས་བསིལ་འདྲ་ཡང་ཕན་གནོད་ལས།།

澄淸　清涼　似(雖)　利　害（從）

利害為分

སྨན་གྱི་ཆུ་དང་དུག་ཆུར་འཇོག།

sman gyi chu dang dug chur 'jog//

藥（之）水　與　毒　水　決定

【釋文】結交的朋友是善是惡，要看會讓自己的善行增長還是退失；譬如同樣的澄澈清涼，要從爲利或爲害來判定藥水與毒液。

29. 惡娼媚笑

སྡིག་གྲོགས་གཡེམ་མའི་འཛུམ་དཀར་ལས།།

sdig-grogs g.yem-ma'i 'dzum-dkar las/

損友　娼妓　媚笑　(比)

良愛責切

ཤ་ཚའི་གདུག་རྩུབ་ཁྲོ་གཉེར་བཟང་།།

sha-tsha'i gdug-rtsub khro-gnyer bzang/

疼愛(之)　狠責　怒容　好

白雲旱魃

ཐན་ཁྱེར་སྤྲིན་གྱི་མདོག་དཀར་ཡང་།།

than khyer sprin gyi mdog dkar yang/

旱魃　帶　雲（之）色　白（雖）

烏雲霑田

ཆུ་ལྡན་སྤྲིན་ནག་ཞིང་པའི་གསོས།།

chu ldan sprin nag zhing pa'i gsos//

水　帶　雲　黑　田（之）灌溉

【釋文】比起損友娼妓的媚笑，良愛的狠責怒容更好；譬如帶著旱魃的白雲雖然漂亮，只有帶水的黑雲能滋潤良田。

【附註】以白雲雖美，總是旱象，烏雲密布，能引雨霑田，來比喻惡友媚笑而無益，良友責切而愛深。

30. 賢慧之士

བློ་ལྡན་རང་བཞིན་བཟང་པོ་དེ།།

blo ldan rang-bzhin bzang-po de/

慧　具　自性　善良（彼）

尊卑俱依

མཆོག་དམན་བར་མ་ཀུན་གྱིས་སྟེན།།

mchog dman bar-ma kun gyis sten/

尊　卑　中等　眾（被)依

利渡之津

འཇུག་ངོགས་བདེ་བའི་རྫིང་བུ་ལ།།

'jug-ngogs bde-ba'i rdzing-bu la/

津梁路徑　方便(之)　水域（於）

全眾喜入　　skye-bo thams-cad dga' bzhin 'jug//
སྐྱེ་བོ་ཐམས་ཅད་དགའ་བཞིན་འཇུག།　　人　一切　喜歡　進入

【釋文】具有智慧又稟性善良的人，無論尊卑大家都會依止於他；譬如方便進出的水域，所有的人都喜歡進入。

31. 傲者蠻行　　khengs-dregs spyod-pa rtsing-ba la/
ཁེངས་དྲེགས་སྤྱོད་པ་རྩིང་བ་ལ།།　　傲慢　行為　魯莽　（於）
無事招敵　　don-med rnams kyang dgra ru ldang/
དོན་མེད་རྣམས་ཀྱང་དགྲ་རུ་ལྡང་།།　　無意義事　諸　（也）　招敵成仇
驕女殑伽　　rgyags shing 'phyar-ba'i gaṅgā-ma/
རྒྱགས་ཤིང་འཕྱར་བའི་གང་གཱ་མ།།　　憍滿（而）　激揚（之）殑伽女
仙人吞飲　　dza-hu khros-pas hub-kyis btungs//
ཛ་ཧུ་ཁྲོས་པས་ཧུབ་ཀྱིས་བཏུངས།།　　札忽仙人　憤怒地　一口　吞飲

【釋文】傲慢的人行為魯莽，沒有意義的事情也會招敵成仇；譬如嬌態畢現激揚奔海的殑伽女（恒河），被札忽仙人忿而一口吞飲。

【附註】取材自印度神話，毀滅之神大自在天（濕婆）鄔瑪及殑伽二妃，後來殑伽化成河身，初到人界，降於岡底斯山頂，碎成七份，墜於雪山之澗，轟轟然極盡媚態奔海而去，被一住於雪山溝名叫札忽的仙人忿而一口吞下，賴有緣車王請於仙人吐之，故殑伽又稱為札忽女，即今恒河。

32. 弱強出頭　　nyams-chung steng du dpa'-thal na/
ཉམས་ཆུང་སྟེང་དུ་དཔའ་ཐལ་ན།།　　弱小　上　往　魯莽　（若）
將墮淵險　　nyam-nga'i g.yang du lhung 'gyur te/
ཉམ་ངའི་གཡང་དུ་ལྷུང་འགྱུར་ཏེ།།　　危險（之）深淵(於）墮　（將）

魚傲於水	chu la rkyal gyis dregs-pa'i nya/
ཆུ་ལ་རྐྱལ་གྱིས་དྲེགས་པའི་ཉ།།	水（於）游（以）爲傲(之）魚
上岸難活	skam la yar na 'chi-bar 'gyur//
སྐམ་ལ་ཡར་ན་འཆི་བར་འགྱུར།།	陸（於)上(若）死　（將）

【釋文】弱者如果不自量力，要魯莽強出頭，會墮入危險的深淵；譬如那傲游於水的魚兒，假使上到陸地就會死亡。

33.

小人得志	rigs ngan cung-zad 'byor na yang/
རིགས་ངན་ཅུང་ཟད་འབྱོར་ན་ཡང་།།	種姓劣者 稍微　富裕（若)(就)
傲如王者	rgyal-po lta-bu'i khengs-dregs 'dzin/
རྒྱལ་པོ་ལྟ་བུའི་ཁེངས་དྲེགས་འཛིན།།	王者　如（之）傲慢　持
深谷細流	gcong-rong dog-mo'i chu-phran de/
གཅོང་རོང་དོག་མོའི་ཆུ་ཕྲན་དེ།།	深谷　狹小(之）小溪　（其）
聲似海濤	'ur-sgra rgya-mtsho'i rba-klong 'dra/
ཨུར་སྒྲ་རྒྱ་མཚོའི་རྦ་ཀློང་འདྲ།།	隆隆聲　海（之）浪濤　似

【釋文】出身卑賤的人，一旦富裕，就持有王者般傲慢的態度；譬如狹窄深谷的小溪，其聲隆隆，強似大海的浪濤。

34.

未見上邦	yangs-pa'i rgyal-khams ma mthong-ba/
ཡངས་པའི་རྒྱལ་ཁམས་མ་མཐོང་བ།།	遼闊(之）國土　未　見
夜郎自大	sa mtha'i blun-po rang-mthong che/
ས་མཐའི་བླུན་པོ་རང་མཐོང་ཆེ།།	邊地(之)官員　自視　大
井底傲龜	khron pa'i chu la 'gyings-pa yi/
ཁྲོན་པའི་ཆུ་ལ་འགྱིངས་པ་ཡི།།	井（之）水（於）倨傲（之）
話死於海	rus-sbal rgya-mtsho'i gtam gyis shi/

རུས་སྦལ་རྒྱ་མཚོའི་གཏམ་གྱིས་ཤི།།　　龜　海　（之）話　（因）死

【釋文】沒有見過遼闊國土的邊地小官，總是夜郎自大；譬如那長住井底的傲慢烏龜，因爲看到大海張口要說話，結果從高空摔下而死。

【附註】故事說，有一隻長住井裏、非常自大的烏龜，不知道外面的世界有多大。有一天大鳥告訴他，願意帶他去看大海，要他咬住腳上的樹枝，就帶著他飛上了天空。不久，烏龜看到了遼闊的大海，一時興奮地忘了鳥的交代，情不自禁地張口要說話，馬上就從高空掉下來摔死了。

35. 小人易悅　　tha-shal rnams ni mgu sla zhing/
ཐ་ཤལ་རྣམས་ནི་མགུ་སླ་ཞིང་།།　　小人　諸　喜悅 易（而）
反臉也快　　mgu-ba'i mod la khrel yang sla/
མགུ་བའི་མོད་ལ་ཁྲེལ་ཡང་སླ།།　　喜悅(之)後立刻 羞澀(也)易
流短蓄淺　　phu thag thung-ba'i chu-phran de/
ཕུ་ཐག་ཐུང་བའི་ཆུ་ཕྲན་དེ།།　　河谷　短　（之）小溪流（其）
漲退須臾　　grubs dang bri-ba yud-tsam yin//
གྲུབས་དང་བྲི་བ་ཡུད་ཙམ་ཡིན།།　　漲　（與）退　須臾間　是

【釋文】小人志短，容易喜形於色，也容易馬上反臉；譬如那河谷短小的溪流，漲退總是須臾之間。

36. 恩施下賤　　ma-rabs gces-par bskyangs na yang/
མ་རབས་གཅེས་པར་བསྐྱངས་ན་ཡང་།།　　下層人士 愛　護　（雖然）
不受反亂　　drin du mi tshor 'khrug-par byed/
དྲིན་དུ་མི་ཚོར་འཁྲུག་པར་བྱེད།།　　恩(於)不 感受 反作禍亂
涼水潑洒　　bsil-ba'i chu yis bran na yang/

བསིལ་བའི་ཆུ་ཡིས་བྲན་ན་ཡང་།།
清涼(之)水(以)潑洒 (雖然)

岩漿更沸
རྡོ་ཞུན་ལྷག་པར་ཁོལ་ཞིང་ཚ།།
rdo zhun lhag-par khol zhing tsha//
石 熔漿 格外 沸 (而) 熱

【釋文】雖然盡心愛護下賤，彼等卻恩將仇報起而作亂；譬如雖然潑洒冷水，岩漿卻更加沸熱。

37. 君子受害
དམ་པ་རྣམས་ལ་གནོད་བྱས་ཀྱང་།།
dam-pa rnams la gnod byas kyang/
君子 諸 (於) 傷害 (雖)

忍怒安然
ཁྲོ་མེད་བཟོད་པས་བདེ་བར་གནས།།
khro med bzod-pas bde-bar gnas/
怒 無 安忍(因) 安然 泰處

施咒之水
བཙོ་ཡི་སྔགས་ཀྱིས་བཏབ་པའི་ཆུ།།
btso yi sngags kyis btabs pa'i chu/
冶煉(之)咒 (以) 所施(之)水

沸仍潤涼
ཁོལ་བཞིན་པ་ཡིས་བྲན་ཀྱང་བསིལ།།
khol bzhin-pa yis bran kyang bsil//
沸 正在 (以) 潑洒 (也) 清涼

【釋文】君子縱使受到傷害，仍然安忍無怨怡然泰處；譬如施加冶煉咒語的水，縱使沸騰，狀仍潤涼。

38. 加惠小人
ཁྲེལ་མེད་རྣམས་ལ་ཕན་བཏགས་ཀྱང་།།
khrel-med rnams la phan-btags kyang/
無恥小人 諸 (於) 加惠 (雖然)

事畢宜忘
བྱ་བ་ཟིན་ན་བརྗེད་པར་འགྱུར།།
bya-ba zin na brjed-par 'gyur/
事 畢(時) 忘 要能

彼岸已渡
ཆུ་བོའི་ཕ་རོལ་བརྒལ་བ་ན།།
chu-bo'i pha-rol rgal-ba na/
河 (之) 對岸 渡越 (時)

當捨船筏
གྲུ་གཟིངས་ལྟོས་པ་མེད་པར་འདོར།།
gru-gzings ltos-pa med-par 'dor//
船 觀顧 不必(地) 捨棄

【釋文】縱使施惠於無恥小人，也要能事畢即忘；譬如已經渡越到河的對岸，就要捨棄船筏不必觀顧。

39.

壞業各造	mi-ngan re-re'i byed-pas kyang/
མི་ངན་རེ་རེའི་བྱེད་པས་ཀྱང་༎	壞人　各別(之)行爲(以)（雖）
腐蝕全境	yul-khams chen-po 'phung-bar byed/
ཡུལ་ཁམས་ཆེན་པོ་འཕུང་བར་བྱེད༎	環境　大　腐蝕　（能）
凶仙一躍	drang-srong gdug-pa mchongs-pa yis/
དྲང་སྲོང་གདུག་པ་མཆོངས་པ་ཡིས༎	仙人　凶猛　躍跳　（因）
悉河百斷	si-ta tshal brgyar gyes zhes grags//
སི་ཏ་ཚལ་བརྒྱར་གྱེས་ཞེས་གྲགས༎	悉達河 碎塊 百 分離 云 傳

【釋文】壞人造作惡業雖然是各別行爲，卻能腐蝕整個大環境；譬如據說法力凶猛的仙人縱身一躍，悉達河身斷爲百截。

【附註】取材於印度神話，說昔有毗奢達仙人，因爲喪子憂傷過度，腹繫金剛，躍入悉達河，悉達懼而河身斷爲百截。

40.

受逐蠻暴	dmu-rgod skye-bos sun-phyung rnams/
དམུ་རྒོད་སྐྱེ་བོས་སུན་ཕྱུང་རྣམས༎	凶狠　人（被）摒除　諸
不信君子	dam-pa la yang yid-mi-tshs/
དམ་པ་ལ་ཡང་ཡིད་མི་ཆེས༎	君子（於）（也）不相信
鵝惑水月	chu zlas blus-byas ngang-pa yis/
ཆུ་ཟླས་བསླུས་བྱས་ངང་པ་ཡིས༎	水月(被) 騙了　鵝
晝不食藕	nyin-mo'ang pad rtsa za-mi-byed//
ཉིན་མོའང་པད་རྩ་ཟ་མི་བྱེད༎	白天（也）蓮 根　不吃

【釋文】一些被殘暴者摒除的人們，也不敢相信君子；譬如被水中月影所騙

的鵝，白天也不敢去吃蓮藕。

【附註】據說鵝於湖中，嗜食蓮藕，有一天晚上忽見水中月影，錯覺是藕，屢啄不到，心生畏懼，以後連白天也不敢食藕。比喻上過小人的當以後，也不敢相信君子。

41. 惡徒矯過
སྐྱེ་བོ་ངན་པ་བཅོས་ན་ཡང་།།
skye-bo ngan-pa bcos na yang/
人 惡 改過（雖然）

遇緣還形
རྐྱེན་དང་ཕྲད་ཚེ་རང་མཚང་སྟོན།།
rkyen dang 'phrad tshe rang mtshang ston/
緣 遇 時 自己 罪惡 表現

河雖易道
ཆུ་ཀླུང་འོལ་ཁ་བསྒྱུར་བ་དེ།།
chu-klung 'ol-kha bsgyur-ba de/
江河 渠道 改變 （其）

氾仍原路
བྲུབས་ཚེ་སྔར་གྱི་ལམ་དུ་འགྲོ།
brubs tshe sngar gyi lam du 'gro//
氾濫 時 前（之）路 走

【釋文】壞人縱使矯過了，遇緣還會顯露自己的罪惡；江河縱然改變其渠道，氾濫時仍然會走原路。

42. 君子榮枯
དམ་པ་མཐོ་དམན་འབྱོར་རྒུད་སོགས།
dam-pa mtho dman 'byor rgud sogs/
君子 高貴 低賤 富裕 衰損 等

本性不移
ཅིས་ཀྱང་རང་བཞིན་མི་འགྱུར་ཏེ།
ci kyang rang-bzhin mi 'gyur te/
任何 本性 不 變

水或涼熱
ཆུ་བོ་བསིལ་ལམ་ཚ་ན་ཡང་།
chu-bo bsil lam tsha na yang/
河流 涼 或 熱 無論

潤性豈失
རླན་གྱི་རང་བཞིན་ག་ལ་འདོར།
rlan gyi rang-bzhin ga la 'dor//
潤（之）性質 那裏 退失

【釋文】君子固然會有貴賤榮枯，無論如何卻改變不了本性；譬如河水不管

或涼或熱，濕潤的性質那會退失？

43．

屢誡難馴 མི་བསྲུན་སྐྱེ་བོ་གདམས་པ་ལས།	mi bsrun skye-bo gdams-pa las/ 蠻橫的　人　　教誡　（比）
教不如罰 ནན་ཏུར་ལས་ཀྱིས་གདུལ་བར་སླ།	nan-tur las kyis gdul-bar sla/ 治罰 羯磨(以) 調伏　易
論洗污垢 གོས་ཀྱི་དྲི་མ་འཁྲུད་པ་ལ།།	gos kyis dri-ma ‘khrud-pa la/ 染污之 垢　洗　（對）
皂優淨水 གཙང་མའི་ཆུ་ལས་འགྱུར་བྱེད་བཟང་།།	gtsang-ma’i chu las ‘gyur-byed bzang// 乾淨（之）水（比）皂鹼　佳

【釋文】對於蠻橫的人與其諄諄教誨，不如用嚴格的治罰比較容易調伏；譬如洗除染污的頑垢，用皂鹼比清水更佳。

44．

內在得失 ལུས་ཅན་ནང་གི་སྐྱོན་ཡོན་རྣམས།།	lus-can nang gi skyon-yon rnams/ 有體　內在(之) 功過　諸
外行能表 ཕྱི་རོལ་སྤྱོད་པས་མཚོན་ནུས་ཏེ།།	phyi rol-spyod pas mtshon nus te/ 外(之)行為（以）表徵　能
鷗翔有水 ཆུ་སྐྱར་ལྡིང་བས་ཆུ་བོ་དང་།།	chu-skyar lding bas chu-bo dang/ 鷗　　翔（以）水
由煙知火 དུ་བ་ལས་ནི་མེར་ཤེས་བཞིན།།	du-ba las ni mer shes bzhin// 煙（由）火　知（如）

【釋文】人們內在的各種功德或過失，能從外在行為看到若干表徵；譬如因為看到海鷗的飛翔而知有水，由煙而知有火。

45．

人過易知	gzhan gyi skyon-yon mthong sla yang/

གཞན་གྱི་སྐྱོན་ཡོན་མཐོང་སླ་ཡང་།	他人(之) 功過 見 易 (雖)
己行難察	rang gi spyod-tshul mthong-bar dka'/
རང་གི་སྤྱོད་ཚུལ་མཐོང་བར་དཀའ།	自己(之)行爲 見 難
湖現星月	mtsho nang nam-mkha'i zla skar kun/
མཚོ་ནང་ནམ་མཁའི་ཟླ་སྐར་ཀུན།	湖 裏 天空 (之)月 星 一切
不見底深	gsal yang rang gi gting mi mthong//
གསལ་ཡང་རང་གི་གཏིང་མི་མཐོང་།	清楚(但)自己(之)底 不 見

【釋文】雖然容易看到別人的功過，卻難見到自己的行爲：譬如湖裏清楚呈現所有天空的月亮和星星，卻看不見自己的底深。

46. 惡毒詭計	bsam-ngan g.yo-sgyu'i bya-ba ni/
བསམ་ངན་གཡོ་སྒྱུའི་བྱ་བ་ནི།	惡意 詭計 (之) 事
似逞終敗	lam-rgyug 'dra yang phugs-su 'phung/
ལམ་རྒྱུག་འདྲ་ཡང་ཕུགས་སུ་འཕུང་།	順利 似 (雖) 終究 失敗
河雖蜿蜒	chu-klung gya-gyur bgrod-pa yang/
ཆུ་ཀླུང་གྱ་གྱུར་བགྲོད་པ་ཡང་།	江河 蜿蜒 行走 (雖)
緩流就下	babs kyis thur nas thur du 'gro//
བབས་ཀྱིས་ཐུར་ནས་ཐུར་དུ་འགྲོ།	下降(以)下 由 往下行

【釋文】惡毒詭計的事情起初看似順利，卻終究要失敗；譬如江河雖然蜿蜒千里，終究是逐漸往下而行。

47. 劣子斷嗣	rigs-brgyad zad 'dod bu-ngan skye/
རིགས་བརྒྱུད་ཟད་འདོད་བུ་ངན་སྐྱེ།	氏族 盡 欲 劣子 生
壞心失德	bsod-names zad 'dod bsam-ngan 'char/
བསོད་ནམས་ཟད་འདོད་བསམ་ངན་འཆར།	福德 盡 欲 惡意 現

狡黠自毀	rang-nyid brlag 'dod rig-pa rgod/
རང་ཉིད་བརླག་འདོད་རིག་པ་རྒོད།།	自己　毀失 欲　理智 放逸
濁泥涸泉	chu-mig skam 'dod snyigs-ma mang//
ཆུ་མིག་སྐམ་འདོད་སྙིགས་མ་མང་།།	泉　乾涸 欲　濁泥　多

【釋文】欲斷滅氏族就生個敗家劣子，欲斷喪福德就現起惡毒心眼，欲自我毀滅就讓理智放逸，欲讓泉水乾涸就讓它多積濁泥。

48. 愚者百勞	blun-pos ngal brgyas bsgrubs na yang/
བླུན་པོས་ངལ་བརྒྱས་བསྒྲུབས་ན་ཡང་།།	愚者　疲勞 百(以) 成辦 (雖然)
智奪其功	grags-pa blo-ldan gzhan gyis 'khyer/
གྲགས་པ་བློ་ལྡན་གཞན་གྱིས་འཁྱེར།།	名聲　具慧　別人 (被) 帶走
生山之蓮	ri las skyes-pa'i pad-ma yang/
རི་ལས་སྐྱེས་པའི་པད་མ་ཡང་།།	山(由)生長(之)蓮花　(雖)
水得其名	bskyed-pa'i grags-pa chu yis 'thob//
བསྐྱེད་པའི་གྲགས་པ་ཆུ་ཡིས་འཐོབ།།	能生 (之) 名聲　水(被) 得

【釋文】愚笨者百勞所成辦的事情，卻被別的聰明者帶走了名聲；譬如長在山裏的蓮花，卻被水獲得了能生的美名。

【附註】蓮花之藻名稱爲「水生」（chu-bskyed）。故云蓮花縱使長在山上，仍被水佔盡了名聲。

49. 不具教德	lung rtogs yon tan mi ldan yang/
ལུང་རྟོགས་ཡོན་ཏན་མི་ལྡན་ཡང་།།	教　證　功德　不 具　(雖)
徒負聖名	dam-par sgrog-pas skye-bo bslu/
དམ་པར་སྒྲོག་པས་སྐྱེ་བོ་བསླུ།།	正士　宣傳(以) 人　欺騙
猶彼旱雷	sbrang-char bacud dang-bral-ba yi/

སྤྲིང་ཆར་བཅུད་དང་བྲལ་བ་ཡི།།
細雨　滋養　無　（之）

響而無雨
ཐན་ཁྱེར་སྤྲིན་གྱི་འབྲུག་སྒྲ་བཞིན།།
than khyer sprin gyi ‘brug-sgra bzhin//
旱　帶　雲　（之）雷聲　（如）

【釋文】有人雖然未具教證的功德，卻以正士自詡欺騙世人；譬如那未帶甘霖的旱雲，徒響雷聲不見下雨。

50. 濁世原佛
སྙིགས་དུས་རང་བྱུང་ཀུན་མཁྱེན་རྣམས།།
snyigs-dus rang-byung kun-mkhyen rnams/
濁世　天生　一切相智　諸

習鈍常人
སྦྱངས་ཚེ་ཕལ་པ་ལས་ཀྱང་རྟུལ།།
sbyangs tshe phal-pa las kyang rtul/
修治　時　普通人(比)（還)鈍

溫泉早熱
རང་བྱུང་ཆུ་ཚན་སྔར་ཚ་ཡང་།།
rang-byung chu-tshan sngar tsha yang/
天然　溫泉　先前就熱（雖）

煮則沸遲
བསྐོལ་ན་ཆུ་གྲང་རྗེས་སུ་ཁོལ།།
bkol na chu-grang rjes su khol/
煮(若）冷水　之後　沸騰

【釋文】濁世的一些天生具佛智性者，在修治的時候總比一般凡夫鈍拙；譬如天然的溫泉雖然先前就熱了，在煎煮的時候卻比冷水要慢些沸騰。

51. 狡口說法
དྲེད་པོ་ཁ་ཡིས་ཆོས་བཤད་མཁན།།
dred-po-kha yi chos-bshad mkhan/
油腔滑調（之）說法　者

心甚屠夫
ཤེས་རྒྱུད་གདོལ་པ་ལས་ཀྱང་ཐུ།།
shes-brgyud gdol-pa bas kyang thu/
心續　屠夫　（比）（還）兇殘

冬氣蒸騰
དགུན་དུས་རླངས་པ་ན་བུན་བཞིན།།
dgun-dus rlangs-pa na-bun bzhin/
冬季　蒸氣　輕煙　如

籠罩更冷
འཐིབས་པའི་ཀློང་དེ་ལྷག་པར་གྲང་།།
‘thibs-pa’i klong de lhag-par grang//
籠罩（之)谷　（其）格外　冷

【釋文】一些油腔滑調的說法者，實際上他的心性比屠夫還更兇殘；譬如冬

天霧氣蒸騰瀰漫的輕煙，它所籠罩之下的山谷卻格外寒冷。

【附註】以冬氣氤氲，狀似蒸騰，實則寒氣籠罩，比喻心性惡毒者，雖然口宣佛法，卻甚屠夫。

52. 君子縱窮
དམ་པའི་སྐྱེ་བོ་ཉམ་ཐག་ཀྱང་།།
dam-pa'i skye-bo nyam-thag kyang/
正士 人 窮困 （縱然）

不業違法
ཆོས་དང་འགལ་བའི་ལས་མི་བྱེད།།
chos dang 'gal-ba'i las mi byed/
法 （與） 違(之) 業 不做

雨燕縱渴
ཆར་འདོད་བྱིའུ་སྐོམ་ན་ཡང་།།
char-'dod byi'u skom na yang/
喜雨 燕 渴 （雖然）

不飲地水
ས་ལ་བབས་པའི་ཆུ་མི་འཐུང་།།
sa la babs-pa'i chu mi 'thung//
地 落（之）水 不 飲

【釋文】君子縱然窮困潦倒，也決不做違法之業；譬如喜歡喝雨水的燕子，再渴也不願飲喝落地之水。

53. 沙門精進
དགེ་སྦྱོར་བརྩོན་པར་འདོད་པ་དང་།།
dge-sbyor brtson-par 'dod-pa dang/
沙門 精進 欲 （與）

莫修邪命
ལོག་པའི་འཚོ་བ་སྒྲུབ་པ་འགལ།།
log-pa'i btsho-ba sgrub-pa 'gal/
不當(之)生活 修行 違背

灌水長花
མེ་ཏོག་སྐྱེད་པར་འདོད་པ་ཡིས།།
me-tog skyed-par 'dod-pa yis/
花 生長 欲 者

溫泉何益
ཆུ་ཚན་བླུགས་ན་ཕན་འགྱུར་རམ།།
chu-tshan blugs na phan 'gyur ram/
溫泉 灌 （若）利益 會 嗎

【釋文】出家修善的沙門要想精進，就不要修其他相違的邪命；譬如想要養花，澆灌溫泉水怎會有益？

【附註】以溫泉水不能澆花促長，比喻修道者不能以邪命手段助道精進。

54. 偉者暫窮	chen-po re-zhig rgud na yang/
ཆེན་པོ་རེ་ཞིག་རྒུད་ན་ཡང་།།	大人物 暫時 困窘（雖然）
終將輝煌	slad nas gzi-byin rgyas-par 'gyur/
སླད་ནས་གཟི་བྱིན་རྒྱས་པར་འགྱུར།།	最後 光輝 顯赫 （將）
冰封之湖	'khyag-pa'i sbubs su chud pa'i mtsho/
འཁྱག་པའི་སྦུབས་སུ་ཆུད་པའི་མཚོ།།	凍冰 （之）封藏 陷入(之) 湖
入春冒升	so-ga rim-gyis 'phyur nas 'ong/
སོ་ག་རིམ་གྱིས་འཕྱུར་ནས་འོང་།།	春季 逐漸 冒升 上來

【釋文】偉大的人物雖然暫時困窘，在韜光養晦之後仍將輝煌顯赫；譬如冬天被冰封的湖泊，入春之後就會逐漸冒升出來。

55. 志勤弱者	blo dang rtsol-ba zhan-pa'i mis/
བློ་དང་རྩོལ་བ་ཞན་པའི་མིས།།	慧（與）努力 微弱（之)人
得而立損	phun-tshogs thob kyang mod-la 'grib/
ཕུན་ཚོགས་ཐོབ་ཀྱང་མོད་ལ་འགྲིབ།།	圓滿 得到(雖) 立刻 退損
小池雖滿	rdzing chung lhag-chu chad pa de/
རྫིང་ཆུང་ལྷག་ཆུ་ཆད་པ་དེ།།	池塘 小 增加的水 中斷（其）
斷源迅涸	gang yang myur du skam-par 'gyur//
གང་ཡང་མྱུར་དུ་སྐམ་པར་འགྱུར།།	滿 （雖）迅速 乾 將

【釋文】智慧和努力都微弱的人，縱然得到圓滿也立刻就會退損；譬如小池塘的水源一旦中斷，再滿也很快就會乾涸。

56. 無財嗜奢	nor med mchor dang kha zhim 'dod/

ནོར་མེད་མཚར་དང་ཁ་ཞིམ་འདོད།།	財 無 奢華 (與)口 美食 欲
不習稱學	gzhung-lugs ma sbyangs mkhas khur ‘dzin/
གཞུང་ལུགས་མ་སྦྱངས་མཁས་ཁུར་འཛིན།།	經義 不 習 學者 擔 持
渡不諳泳	chu-rkyal mi shes mtsho brgal-ba/
ཆུ་རྐྱལ་མི་ཤེས་མཚོ་བརྒལ་བ།།	游泳 不 識 湖 渡過
苦乃自討	bsam bzhin rang sdug nyos-pa yin//
བསམ་བཞིན་རང་སྡུག་ཉོས་པ་ཡིན།།	想 如 自 苦 買 是

【釋文】沒有財產而想奢華享受美食，不勤學經義而想承擔學者重任，就像不會游泳的人想在湖邊討生活，都是自討苦吃。

57. 威權再大	mnga’-thang blo-rgya skyed ches-pas/
མངའ་ཐང་བློ་རྒྱ་སྐྱེད་ཆེས་པས།།	威權 氣度 產生 大
勿逾福德	bsod-names tshd las ‘gong mi rung/
བསོད་ནམས་ཚད་ལས་འགོང་མི་རུང་།།	福德 量 違越 不 能
小湖量限	mtsho chung rang gi khron-pa yi/
མཚོ་ཆུང་རང་གི་ཁྲོན་པ་ཡི།།	湖 小 自(之)容量 (之)
水增則溢	tshad las rgyas na bo-bar ‘gyur//
ཚད་ལས་རྒྱས་ན་བོ་བར་འགྱུར།།	量 (比) 增 (若)溢出 (將)

【釋文】一個人的威權與氣度再大，不能違越福德的限量；譬如小湖自己容量有限，水量一超過就會溢出。

58. 未臨大事	don-chen thog tu ma babs-pa’i/
དོན་ཆེན་ཐོག་ཏུ་མ་བབས་པའི།།	大事 頂 未 落 (之)
應先籌謀	dus nas thabs dang rim-gro bya/
དུས་ནས་ཐབས་དང་རིམ་གྲོ་བྱ།།	時 辦法 及 籌劃 當

堤不預築
ཆུ་ལོན་སྔར་ནས་མ་བརྩིགས་ན།།
chu-lon sngar nas ma brtsigs na/
水堤　先　不築　(若)

積水難疏
བྲུབས་ནས་འོལ་ཁ་བསྒྱུར་བ་དཀའ།།
brubs nas ‘ol-kha bsgyur-ba dka’//
漲溢(後)溝渠　改變　難

【釋文】欲成辦大事，應在未臨之前，先行設法籌謀；譬如若不先築水堤，等到漲水再改變溝渠就難了。

59. 無謀逞勇
དོན་མེད་ལས་ལ་ཕོད་བཙུགས་ནས།།
don med las la phod-btsugs nas/
義　無　事(於)逞勇　(後)

並非英雄
རང་ཉིད་ཉམས་བྱེད་དཔའ་བོ་མིན།།
rang-nyid nyams-byed dpa’-bo min/
本身　裝模作樣　英雄　非

猶彼怒獅
ཆུ་ཡི་ནང་གི་གཟུགས་བརྙན་ལ།།
chu yi nang gi gzugs-brnyan la/
水(之)裏(之)影子　(向)

撲死水影
མཆོངས་པས་སེང་གེ་ཤི་དང་འདྲ།།
mchongs-pas seng-ge shi dang-‘dra//
跳　(因)獅子　死　相似

【釋文】在無意義的事情上逞勇鬥狠，這樣的裝模作樣並非英雄；譬如那有勇無謀的獅子，竟然撲向水裏的自影而被淹死。

【附註】寓言說有一隻獅子，與兔子爲伍，兔子常受他欺凌譏諷，想殺獅子洩恨，苦於力不從心。有一天看到一口深井，便向獅子誑稱：「井裏有一隻跟你一模一樣的獅子，是你的對手。」獅子心生驕傲，往井裏一瞧，看到自己的影子對牠張牙舞爪，一時大怒，撲水以搏，終遭滅頂。

60. 如欲克敵
དགྲ་བོ་འདུལ་བར་འདོད་ན་ཡང་།།
dgra-bo ‘dul-bar ‘dod na yang/
敵人　調伏　欲　(雖然)

態宜柔緩
སྤྱོད་ཚུལ་དལ་ཞིང་འཇམ་པར་བྱ།།
spyod-tshul dal zhing ‘jam-par bya/
作法　緩（而）柔　（當）

瞧彼水鳥
ཆུ་སྐྱར་འཇབ་ཅིང་འགྲོ་བ་ཡིས།།
chu-skyar ‘jab cing ‘gro-ba yis/
水鷗　潛伏(而) 行　(以)

潛行捕魚
ཉ་ལ་སོགས་པ་འཛིན་ལ་ལྟོས།།
nya la sogs-pa ‘dzin la ltos//
魚　等　抓　瞧

【釋文】即使爲了調伏敵人，作法也應該緩和而且柔軟；譬如瞧那水鳥，也是以潛伏而行來抓魚的。

61. 怨憎人富
གཞན་ཕྱོགས་འབྱོར་པ་ལ་ལྡང་བས།།
gzhan-phyogs ‘byor-pa la ldang-bas/
對　方　富裕（於）怨憎

損耗己德
རང་གི་བསོད་ནམས་ཉམས་པར་ཟད།།
rang gi bsod-names nyams-par zad/
自己(之) 福德　損失　盡

投死激流
ཆུ་ཀླུང་དྲག་པོར་མཆོངས་པ་ན།།
chu-klung drag-por mchongs-pa na/
河流　湍急　跳　(若)

無害於河
བདག་ཉིད་འཆི་ཡི་དེར་མི་གནོད།།
bdag-nyid ‘chi yi der mi gnod/
本身　死(雖) 彼 無 傷害

【釋文】憎怨對方富裕，會耗盡自己的福德；譬如縱身跳下湍急的河流，除了本身死亡對河無傷。

62. 故欲勝敵
དེ་བས་དགྲ་ལས་རྒྱལ་འདོད་ན།།
de-bas dgra las rgyal ‘dod na/
所以　敵　勝　欲（若）

當勤修福
ཡོན་ཏན་སྒྲུབ་ལ་འབད་པར་བྱ།།
yon-tan sgrub la ‘bad-par bya/
功德　修（於）努力（當）

涉河之法
chu-bo che la brgal-ba’i thabs/

ཆུ་བོ་ཆེ་ལ་བརྒལ་བའི་ཐབས།།
河流　大　渡越（之)方法

由灘整筏
ཐང་ནས་གྲུ་གཟིངས་འཆོས་པ་ཡིན།།
thang nas gru-gzings 'chos-pa yin/
平川(從)船筏　整修　是

【釋文】所以若欲克敵致勝，當努力修練本領；譬如渡越大河的方法，是從平川整修船筏。

63. 己德不損
རང་ལས་བསོད་ནམས་མ་ཉམས་ན།།
rang las bsod-names ma nyams na/
自　業　福德　不　衰損（若）

敵無能害
དགྲ་བོ་ཁོ་ནས་མི་ཐུབ་སྟེ།།
dgra-bo kho-nas mi thub ste/
敵人　僅唯　不　能制

本泉不涸
ཆུ་མིག་རང་བཞིན་མ་སྐམ་པར།།
chu-mig rang bzhin ma skam-par/
泉　自　性　不　乾

土壓無礙
ས་ཡིས་མནན་ཀྱང་འགོག་མི་ནུས།།
sa yis mnan kyang 'gog mi nus//
土(以)壓　（雖）阻斷　不　能

【釋文】假使自業福德不衰損，僅憑敵人的力量是不能壓制的；譬如水泉如果自己不乾，雖然用土壓住還是不能阻止水流。

64. 貧富興衰
དབུལ་ཕྱུག་དར་རྒུད་མཐོ་དམན་ཀུན།།
dbul phyug dar rgud mtho dman kun/
貧　富　興　衰　貴　賤　一切

前業安排
སྔོན་སྤྱད་ལས་ཀྱི་གོ་རིམ་སྟེ།།
sngon spyad las kyi go-rim ste/
前　行　業（之）次第

攪動水界
ཆུ་ཡི་དཀྱིལ་འཁོར་བསྲུབས་པ་ལས།།
chu yi dkyil-'khor bsrubs-pa las/
水(之）輪　攪動　（從）

山洲成形
རི་གླིང་ཁོར་ཡུག་རིམ་པར་ཆགས།།
ri gling khor-yug rim-par chags/
山 洲 環境　逐漸　形成

【釋文】一切貧富和貴賤興衰，都是由於前行業力的次第顯現；譬如以水輪攪動而成就寰宇之後，所有須彌山、四大洲等環境才逐漸形成。

【附註】此云有情眾生和外器世間的形成，都是由自業和共業所成。

65. 學者多貧
མཁས་པ་ཕལ་ཆེར་དབུལ་འགྱུར་ལ།།
愚以財富
བླུན་པོའི་སྐྱེ་བོ་ནོར་གྱིས་ཕྱུག།
泥濁之河
རྙོག་མ་ཅན་གྱི་ཆུ་བོ་ལ།།
蝌蟲尤多
སྦལ་ལྕོང་འབུ་སྲིན་ལྷག་པར་མང་།།

mkhas-pa phal-cher dbul 'gyur la/
學者 大部分 貧困 成為
blun-po'i skye-bo nor gyis phyug/
愚者 人 財(以) 富
rnyog-ma can gyi chu-bo la/
泥濁 有（之）河 （於）
sbal-lcong 'bu-srin lhag-par mang/
蝌蚪 蟲蟻 格外 多

【釋文】大部分的學者都會貧困，愚笨的人才會以財而富；譬如泥濁很多的河流中，蝌蚪蟲蟻會特別多。

66. 百有勇士
བརྒྱ་ཡི་ནང་ནས་དཔའ་བོ་དང་།།
千有學者
སྟོང་གི་ནང་ནས་མཁས་པ་སྟེ།།
湖出水金
མ་དྲོས་མཚོ་ལས་ཆུ་གསེར་དང་།།
海生珍寶
རྒྱ་མཚོ་ཆེ་ལས་ནོར་བུ་འབྱུང་།།

brgya yi nang nas dpa'-bo dang/
百（之）中（從）勇士 （及）
stong gi nang nas mkhas-pa ste/
千（之）中（從）學者
ma dros mtsho las chu gser dang/
無熱 湖 （從）水 金（及）
rgya-mtsho che las nor-bu 'byung//
海 大（從）珍寶 產生

【釋文】通常一百人當中會有一位勇士，一千人當中才出一位學者；譬如從無熱湖生出水金，從大海中產生珍寶。

【附註】“ma dros mtsho”此云無熱湖，今名錯瑪旁，在後藏境內，爲佛教和印度教的聖湖。古印度地理觀念認爲是眾水的源頭，傳說湖爲無熱龍王所居，湖岸有樹名贍部，贍部果成熟即落湖中，諸龍化身爲魚以食之，未被食者，泡於湖水而成黃金，故云「湖出水金」。

67. 愚者得財 བློ་དང་མི་ལྡན་སྐྱེ་བོ་ཡིས།།	blo dang mi ldan skye-bo yis/ 慧 不具 人 (彼)
不知善用 འབྱོར་པ་བརྙེད་ཀྱང་སྤྱོད་མི་ཤེས།།	‘byor pa rnyed kyang spyod mi shes/ 財富 得到 (雖) 受用 不 知
渴犬臨河 ཁྱི་ནི་སྐོམ་ཡང་ཆུ་ཀླུང་ལ།།	khyi ni skom yang chu-klung la/ 犬 渴 (雖) 河流 臨
舐而不飲 ཧུབ་ཀྱིས་མི་འཐུང་ལྡག་པར་བྱེད།།	hub-kyis mi ‘thung ldag-par byed// 大口地 不 喝 舐 能

【釋文】沒有智慧的人，即使得到財富也不知受用；譬如犬縱口渴，臨河卻只能輕舐，而不是大口吞飲。

68. 不利自他 རང་གཞན་སུ་ལའང་མི་ཕན་པའི།།	rang gzhan su la’ang mi phan pa’i/ 自 他 誰也 不 利 (之)
空有其財 ནོར་དེ་མེད་པ་ཉིད་དང་མཚུངས།།	nor de med-pa nyid dang mtshungs/ 財 (其) 沒有 跟 一樣
無水荒漠 ཆུ་མེད་ས་གཞི་རྒྱ་ཆེ་ཡང་།།	chu med sa-gzhi rgya che yang/ 水 無 大地 廣 大 (雖)
雖廣眾棄 མྱ་ངམ་ཐང་ཞེས་ཀུན་གྱིས་འདོར།།	mya-ngam-thang zhes kun gyis ‘dor// 荒漠曠野 所謂 眾(被) 捨棄

【釋文】對自己和別人誰都無益的財富，有還不是跟沒有一樣；譬如沒有水

源的大地縱使遼闊，所謂荒漠曠野還是被眾人所棄。

69. 欲廣受用

ལོངས་སྤྱོད་སྤེལ་བར་འདོད་པས་ཀྱང་།།

longs-spyod spel-bar ‘dod-pas kyang/

受用 廣增 欲者 (也)

應知分潤

ཅུང་ཟད་གཏོང་ཚུལ་ཤེས་དགོས་ཏེ།།

cung-zad gtong tshul shes-dgos te/

稍微 分潤 道理 須知

灌則井沛

ཁྲོན་ཆུ་བཅུས་ན་འཕེལ་འགྱུར་ཞིང་།།

khron chu bcus na ‘phel-‘gyur zhing/

井 水 灌 (若) 增 (會) (而)

擱久泥塞

བཞག་ན་སྙིགས་མས་སྐམ་པར་འགྱུར།།

bzhag na snyigs-mas skam-par ‘gyur//

擱置(若) 泥濁(被) 乾涸 (會)

【釋文】想要讓受用能夠增廣，必須了解稍作分潤的道理；譬如井要浸潤水才會豐沛，若任擱置則會被泥濁導致乾涸。

70. 庸愚雖富

བླུན་རྨོངས་འབྱོར་བ་རྒྱ་ཆེ་ཡང་།།

blun rmongs ‘byor-ba rgya-che yang/

愚 昧 財富 豐盛 (雖)

未脫苦因

སྡུག་བསྔལ་རྒྱུ་ལས་མ་འདས་ཏེ།།

sdug-bsngal rgyu las ma ‘das te/

痛苦 因 (從)未 超越

金山嬉海

གསེར་རིའི་བར་གྱི་རོལ་མཚོ་རྣམས།།

gser-ri’i bar gyi rol-mtsho rnams/

金山(之)間(之)遊戲海 諸

常籠黑漆

རྟག་ཏུ་མུན་པའི་སྨག་གིས་ནོན།།

rtag tu mun-pa’i smag gis non//

經常 黑 暗 (被)籠罩

【釋文】愚昧的人財富雖然豐盛，卻不能脫離苦因；譬如處在金山之間的各遊戲海，經常被黑暗所籠罩。

【附註】《俱舍論》說，與須彌山外的七重金山交相間隔的七重大海，充滿八功德水，爲諸龍王嬉遊之處。

71. 富宜積福	'byor ldan bsod-names gsog dgos te/
འབྱོར་ལྡན་བསོད་ནམས་གསོག་དགོས་ཏེ།།	財富 具 福德 積 須
德損易衰	bsod-names nyams na rgud-pa sla/
བསོད་ནམས་ཉམས་ན་རྒུད་པ་སླ།།	福德 虧損（若）衰敗 易
木雖枝茂	ljon-shing yal-ga rgya-che yang/
ལྗོན་ཤིང་ཡལ་ག་རྒྱ་ཆེ་ཡང་།།	樹木 枝椏 茂盛 （雖）
離水即枯	chu dang bral na skam-par 'gyur//
ཆུ་དང་བྲལ་ན་སྐམ་པར་འགྱུར།།	水（與）離(若)乾枯 （會）

【釋文】富有的人必須集積福德，如果福德虧損就容易衰敗；譬如樹木枝椏雖然茂盛，一旦離開了水分就會乾枯。

72. 德威善慧	bsod-names mthu dang dge ba'i blo/
བསོད་ནམས་མཐུ་དང་དགེ་བའི་བློ།།	福德 威勢（與）善(之)慧
相因成福	phan-tshun rgyur-gyur skal-ba bzang/
ཕན་ཚུན་རྒྱུར་གྱུར་སྐལ་བ་བཟང་།།	相互 成因 福分 好
水雨互濟	chu yi char dang char gyis chu/
ཆུ་ཡིས་ཆར་དང་ཆར་གྱིས་ཆུ།།	水(之)雨（與）雨（以）水
輪增為友	rgyas-byed re-mos grogs su 'gyur//
རྒྱས་བྱེད་རེས་མོས་གྲོགས་སུ་འགྱུར།།	能增長 輪替 朋友 成爲

【釋文】福德、威勢與善慧，相互成因才是好福分；譬如雨和水、水和雨，相互輪替增長，成了朋友。

73. 語非計量	kha bshad mang ngam nyung yang rung/
ཁ་བཤད་མང་ངམ་ཉུང་ཡང་རུང་།།	口說 多 或 少 都 行

	踐知其義	dgos-don lag-tu-blangs na go/
	དགོས་དོན་ལག་ཏུ་བླངས་ན་གོ།	目的　實踐　（若）知
	河不論寬	chu zheng che chung ci-'dra yang/
	ཆུ་ཞེང་ཆེ་ཆུང་ཅི་འདྲ་ཡང་།།	河　幅寬 大 小　怎樣（無論）
	涉知其深	zab dang mi zab brgal na shes//
	ཟབ་དང་མི་ཟབ་བརྒལ་ན་ཤེས།།	深（與）不深 涉渡(若) 知

【釋文】光憑口說或多或少都行，必須實踐才知道有沒有意義；譬如不論江河寬度如何，必須實際涉渡才知深淺。

74.	前巧創規	legs-byas srol-'byed mkhas-pa ste/
	ལེགས་བྱས་སྲོལ་འབྱེད་མཁས་པ་སྟེ།།	善業　創規　學者
	後繼易隨	de yi rjes su 'jug-pa sla/
	དེ་ཡི་རྗེས་སུ་འཇུག་པ་སླ།།	其(之)後　趨入　易
	駿尋渡津	cang-shes-rta yis rab btsal-ba'i/
	ཅང་ཤེས་རྟ་ཡིས་རབ་བཙལ་བའི།།	良駒　(被)渡口 找尋(之)
	犬能隨涉	phyi bzhin khyi yang 'brang-bar byed/
	ཕྱི་བཞིན་ཁྱི་ཡང་འབྲང་བར་བྱེད།།	足 跡　犬（也）隨行　能

【釋文】隨著學者開創的善軌，後繼者比較容易趨入；譬如駿馬找到的渡口，跟著牠的足跡連狗也能隨行。

75.	學者中和	mkhas-pa kun la snyoms ldan zhing/
	མཁས་པ་ཀུན་ལ་སྙོམས་ལྡན་ཞིང་།།	學者　一切(於)平等　具（而）
	偏者愛憎	phyogs-re'i mig can chags sdang che/
	ཕྱོགས་རེའི་མིག་ཅན་ཆགས་སྡང་ཆེ།།	偏見（之）眼 具　愛　憎　大
	瓶滿易攜	bum-pa gang-ba bkur-bar sla/

བུམ་པ་གང་བ་བཀུར་བར་སླ།།
瓶 滿 攜帶 易

半多搖幌
ཕྱེད་ཙམ་གང་བ་ཡོ་འཁྱོམ་མང་།།
phyed tsam gang-ba yo-'khyom mang/
半 僅 滿 搖幌 多

【釋文】學者對一切都持平等心，偏見之人卻是愛憎分明；譬如瓶中裝水滿則易攜，如僅半滿則多搖幌。

76. 隨思輒言
བསམ་ཚད་ཁ་རུ་འདོན་པ་དེར།།
bsam tshad kha ru 'don-pa der/ /
思 量 口 出 其

難託眾輕
གཏད་སོ་མེད་ཅེས་ཀུན་གྱིས་བརྙས།།
gtad-so med ces kun gyis brnyas/
託付者 無（云）眾（被）蔑視

淺流淙淙
ཤག་ཤག་འབབ་པའི་ཆུ་བོ་ལ།།
shag-shag 'bab-pa'i chu-bo la/
淙淙 流下(之) 溪流(於)

童稚能涉
བྱིས་པ་རྣམས་ཀྱང་རྒལ་བར་བྱེད།།
byis-pa rnams kyang rgal-bar byed//
稚童 諸 （都）涉越 能

【釋文】言語必須經過三思，想說即說此人難託，爲眾所輕；譬如淙淙而下的溪流，連諸稚童都能涉越。

77. 寡言深笑
ཁ་ཉུང་བཞིན་འཛུམ་གནད་ཕིགས་པ།།
kha nyung bzhin 'dzum gnad phigs-pa/
口 少言 面 笑 要害 穿透

諸宜提防
དེ་ལ་ཀུན་གྱིས་བག་ཟོན་བྱེད།།
de la kun gyis bag-zon byed/
彼(對)大家 提防 要

無聲粼粼
སྒྲ་མེད་མེར་གྱིས་འགྲོ་བ་ཡི།།
sgra med mer gyis 'gro-ba yi/
聲 無 粼粼 流 （之）

深淺難測
ཆུ་ཀླུང་གཏིང་མཐའ་དཔོག་པར་དཀའ།།
chu-klung gting-mtha' dpog-par dka'//
江河 底深 測量 難

【釋文】寡言深笑穿透要害，大家對他都要提防；譬如江河粼粼無聲而流，底深如何實在難測。

78. 毒心畫水
ཆུ་ལ་རི་མོར་བྲིས་པ་བཞིན།།
chu la ri-mor bris-pa bzhin/
水(於)圖畫 畫了 如

瞬間宜消
སྡིག་སེམས་མོད་ལ་འདོར་བྱ་ཞིང་།།
sdig sems mod-la 'dor-bya zhing/
毒 心 立刻 要捨棄（而）

善誓銘石
དགེ་བའི་དམ་བཅའ་རྡོ་བ་ཡི།།
dge-ba'i dam-bca' rdo-ba yi/
善（之）誓言 石頭（之）

永如其堅
རི་མོ་བཞིན་དུ་བརྟན་པར་བྱ།།
ri-mo bzhin du brtan-par bya//
畫 (如) 堅固 (要)

【釋文】就像在水中作畫隨畫隨消一樣，惡毒的心思要隨起隨滅，反之善念的誓言，則要像銘石一樣永如其堅。

79. 善心世事
བསམ་པ་བཟང་ན་འཇིག་རྟེན་གྱི།།
bsam-pa bzang na 'jig rten gyi/
心思 善 (若) 世間 (之)

皆入於法
བྱ་བ་ཀུན་ཀྱང་ཆོས་སུ་འགྲོ།།
bya-ba kun kyang chos su 'gro/
事 一切 (都) 法 (於) 入

水車引渠
ཟོ་ཆུན་ལ་བརྟེན་བོབས་ཀྱི་ཆུ།།
zo-chun la brten bobs kyi chu/
水車 靠著 往下流之水

趨向山巔
ཤིན་ཏུ་མཐོ་བའི་རི་རྩེར་འགྲོ།།
shin-tu mtho-ba'i ri-rtser 'gro//
很 高 (之) 山巔 走

【釋文】假如心思善良，則世間諸事皆入於法；如彼水車能將下流的河水，引向很高的山巔。

80. 虔依三寶	gtso-bor las-‘bras dkon-mchog la
གཙོ་བོར་ལས་འབྲས་དཀོན་མཆོག་ལ།།	主要地 業果 三寶 (於)
心想事成	blo phugs gtad na ci bsam ‘grub/
བློ་ཕུགས་གཏད་ན་ཅི་བསམ་འགྲུབ།།	心 長遠 付託(若)任想 事成
天王降雨	lha yi rgyal-pos char phab na/
ལྷ་ཡི་རྒྱལ་པོས་ཆར་ཕབ་ན།།	天(之)王 雨 降 (若)
五穀豐登	lo-tog phun-sum tshogs-par ‘gyur//
ལོ་ཏོག་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པར་འགྱུར།།	五穀 富足 圓滿 將會

【釋文】主要的是，若能將心永久付託於業果和三寶，就能夠任想事成；譬如天王降雨，就會五穀豐收圓滿富足。

【附註】“las-‘bras” 此云業果，是佛法所說善惡業必感苦樂果的因果道理。“dkon-mchog” 此云寶，指三寶，即佛、法、僧。相信業果和皈依三寶，是對佛教徒最基本的要求。

81. 漂流恒河	‘jig-rten tshangs-pa’i ral-klong du/
འཇིག་རྟེན་ཚངས་པའི་རལ་ཀློང་དུ།།	世間 大梵 (之) 髮河 (於)
宜脫迷津	‘khyams-pa’i sarga mthar-son te/
འཁྱམས་པའི་སརྒ་མཐར་སོན་ཏེ།།	漂流 (之)一些人 到彼岸
欲淨障垢	sgrib-gnyis dri-ma ‘khrud-pa’i phyir/
སྒྲིབ་གཉིས་དྲི་མ་འཁྲུད་པའི་ཕྱིར།།	二障 垢 洗淨 (之) 故
導正法途	dam-pa’i chos kyi lam du ‘dren//
དམ་པའི་ཆོས་ཀྱི་ལམ་དུ་འདྲེན།།	正 (之) 法 (之)道 (於) 導引

【釋文】如同漂流於恒河的一些人，渡脫迷津到達了彼岸；爲了洗淨二障的塵垢，要將漂流於生死長河的眾生，導引到正法道途之上。

【附註】1. “tshangs-pa’i ral-klong” 此云大梵髮河，即指恒河。關於恒河的

神話很多，除了前述的殑伽女、札忽女爲大自在天妃外，又稱善緣車、世間車、遍入足、大梵髮等。

2. “sgrib-gnyis” 此云二障，指煩惱障和所知障。

82. 七水最勝	chu rigs bdun las mchog ‘gyur-pa’i/
ཆུ་རིགས་བདུན་ལས་མཆོག་གྱུར་པའི||	水 種 七 (從) 最勝 成爲 (之)
河源雪山	chu-mgo gangs la thug-pa bzhin/
ཆུ་མགོ་གངས་ལ་ཐུག་པ་བཞིན||	河源 雪山 碰到 如
法欲純正	chos kyang ‘khrul-bral ma nor-ba/
ཆོས་ཀྱང་འཁྲུལ་བྲལ་མ་ནོར་བ||	法 (也) 純正 不 誤
須源佛語	rgyal-ba’i bka’ las ‘byung-ba dgos//
རྒྱལ་བའི་བཀའ་ལས་འབྱུང་བ་དགོས||	佛陀 (之) 語 (從) 出來 必須

【釋文】如同世間的七種水中，最勝的是溯到雪山的河源，法也是一樣如欲純正不誤，必須源出於佛語。

【附註】七種水指雨水、雪水、河水、泉水、井水、水、木水等七種。

83. 深觀廣行	de nas zab rgyas nyams-len gyi/
དེ་ནས་ཟབ་རྒྱས་ཉམས་ལེན་གྱི||	其後 深 廣 實踐 (之)
教誡無誤	lam-gsum rim-par ‘bab-pa yi/
ལམ་གསུམ་རིམ་པར་འབབ་པ་ཡི||	三道 次第 流傳 (之)
三途恒河	gdams-ngag tshang la ma nor-bar/
གདམས་ངག་ཚང་ལ་མ་ནོར་བ||	教授 齊全 不 誤
供神聖水	skal-bzang rnam-sad mchod-yon yin//
སྐལ་བཟང་རྣམ་སད་མཆོད་ཡོན་ཡིན||	有福者 常醒(神) 供養水 是

【釋文】其後大乘佛法，分爲深觀、廣行及實踐等三派次第流傳，都是教授

齊全真實不謬，是有福者所應奉行；譬如流經天上、人間和地下三途的恒河，成爲供養遍入天的洗足聖水。

【附註】1.“lam-gsum”此云三道，一語雙關，一指大乘佛法龍樹的中觀、無著的唯識、寂天的菩薩行三派傳承；二指恒河之藻名，謂流經天上、人間、地下，故稱三道。

2. 據印度神話說，諸天神報答保護神遍入（毗濕紐）征服非天的恩德，獻恒河水爲遍入洗足，故說是供神聖水。“rnam-sad”直譯長醒，或眼不閉，原爲眾神之藻名，因神無凡人之睡眠，此處則專指遍入而言。

84. 然以濁世 འོན་ཀྱང་དུས་ཀྱིས་ཆེར་སྙིགས་ཚེ།།	‘on-kyang dus kyis cher snyigs tshe/ 然而 時 (以) 大 濁 世
妙師為解 འཇམ་དབྱངས་བླ་མས་གསལ་མཛད་དེ།།	‘jam dbyangs bla-mas gsal mdzad de/ 妙 音 上師 明 作
沈海吠陀 རྒྱ་མཚོར་བྱིངས་པའི་རིག་བྱེད་བཞི།།	rgya-mtshor byings-pa’i rig-byed bzhi/ 海 沈 (之) 吠陀 四
化魚取得 ཉ་ཡི་གཟུགས་ཀྱིས་བཏོན་པ་བཞིན།།	nya yi gzugs kyis bton-pa bzhin// 魚 (之) 身 (被) 取出 (如)

【釋文】然而值此五濁惡世眾生福薄，有賴妙音上師的進而闡明；譬如古印度的四大吠陀沈沒於海，要靠遍入天化身爲魚始得取出。

【附註】1. 據印度神話說，遍入天有魚等十種化身，曾化作魚身，將沈於海中的四種吠陀（祭祀、護世、詮釋、詩頌等四種古學科著作）取出。

2.“‘jam dbyangs bla-ma”直譯妙音上師，意指宗喀巴大師，相傳宗喀巴是文殊菩薩化身，學問、德行堪爲一代宗師，有第二佛陀之稱。

85. 值遇此教
འདི་འདྲའི་བསྟན་དང་མཇལ་བཞིན་དུ།།
'di-'dra'i bstan dang mjal bzhin du/
似此 (之) 教 遇 正

執入似道
ལྟར་སྣང་ལམ་ལ་སུ་ཞིག་འཇུག།
ltar-snang lam la su-zhig 'jug/
假似 道 (於) 誰 入

神河之根
ལྷ་ཡི་ཆུ་བོ་གང་གཱའི་རྩར།།
lha yi chu-bo gaṅgā'i rtsar/
神(之)河 殑伽(之) 根

誰掘鹽井
བ་ཚྭའི་ཁྲོན་པ་སུ་ཞིག་རྐོ།།
ba-tshwa'i khron-pa su-zhig rko//
鹽 (之) 井 誰 挖

【釋文】有幸正好遇到這樣寶貴的教法，還有誰會捨此而入其他的假似外道呢？譬如在神河殑伽的入海口，有誰會去挖鹽井嗎？

86. 慧淺福薄
བློ་ཆུང་སྐལ་དམན་ཟབ་ཟབ་ཀྱི།།
blo chung skal dman zab-zab kyi/
慧 小 福 薄 深厚 (之)

受誑行邪
གྲགས་པས་བསླུས་ནས་ལོག་པར་འགྲོ།།
grags-pas bslus nas log-par 'gro/
傳言(被) 騙 (後) 邪 行

陽焰欺獸
སྨིག་སྒྱུ་ཆུ་རུ་འཁྲུལ་བ་ཡི།།
smig-sgyu chu ru 'khrul-ba yi/
陽焰 水 (為) 錯亂 (之)

徒勞受罪
རི་དྭགས་དོན་མེད་སྡུག་བསྔལ་མྱོང་།།
ri-dwags don-med sdug-bsngal myong//
野獸 無意義 苦 嘗受

【釋文】只有慧淺福薄的人，才會被信之鑿鑿的傳言騙去行邪；譬如那將陽焰錯亂為水的野獸，嘗受無意義的勞累追逐之苦。

【附註】"smig-sgyu" 此云陽焰，指春日原野，陽光映照浮塵，現出遠看似河的景象。楞伽經說：「譬乃群鹿，為渴所逼，見春時焰，而作水想，迷亂馳趣，不知非水。」

87. 入法之道
ཆོས་ཀྱི་ལམ་དུ་འཇུག་པ་ལ།།
chos kyi lam du 'jug-pa la/
法 (之) 途 (於) 入 (於)

依善知識
དང་པོར་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་བསྟེན།།
dang-por dge-ba'i bshes-gnyen bsten/
首先 善 (之) 知識 依止

航海之先
རྒྱ་མཚོར་བགྲོད་འདོད་བྱ་བའི་འགོ།།
rgya-mtshor bgrod 'dod bya-ba'i 'go/
海 航行 欲作 (之) 始

覓好船長
དེད་དཔོན་མཁས་པ་ཚོལ་བ་ཡིན།།
ded-dpon mkhas-pa tshol-ba yin/
船長 精通的 尋找 是

【釋文】趣入佛法之道，首先要依止善知識；譬如欲作航海之前，要先覓好有經驗的船長。

88. 世出世間
འཇིག་རྟེན་འཇིག་རྟེན་འདས་པ་ཡི།།
'jig-rten 'jig-rten 'das-pa yi
世間 世間 出 (之)

善根唯師
དགེ་ལེགས་རྩ་བ་བླ་མ་སྟེ།།
dge-legs rtsa-ba bla-ma ste/
善妙 根本 上師

贍洲樹果
འཛམ་གླིང་རྩི་ཤིང་ལོ་འབྲས་ཀུན།།
'dzam-gling rtsi-shing lo-'bras kun/
贍部洲 果樹 果子 一切

無熱龍恩[5]
མ་དྲོས་མཚོར་གནས་ཀླུ་ཡི་དྲིན།།
ma-dros mtshor gnas klu yi drin//
無熱 湖 住 龍 (之)恩

【釋文】成爲世間和出世間一切善妙根本的，就是上師；譬如贍部洲的一切樹果，都是拜住在無熱湖的龍王之恩典。

89. 我慢既斷
nga-rgyal spangs te zhi dul gyis/

[5] 請參考第 66 首附註。

ང་རྒྱལ་སྤངས་ཏེ་ཞི་དུལ་གྱིས༎	我慢　斷　寂滅　(以)
堪受正法	dam-chos snod du rung-bar-bya
དམ་ཆོས་སྣོད་དུ་རུང་བར་བྱ༎	正法　器　堪
河不倨嶺	chu-bo sgang du mi gnas-par/
ཆུ་བོ་སྒང་དུ་མི་གནས་པར༎	河　嶺　(於) 不 處
蜿蜒就下	dma’-ba’i gshong du ‘khyil-bar ‘gyur//
དམའ་བའི་གཤོང་དུ་འཁྱིལ་བར་འགྱུར༎	低　(之) 窪地　繞行　(將)

【釋文】要先斷除我慢調伏心態，才是堪成法器；譬如河流不高踞於嶺，總是繞行窪地蜿蜒就下。

90. 法未全知	chos kun cig-car mi shes kyang/
ཆོས་ཀུན་ཅིག་ཅར་མི་ཤེས་ཀྱང་༎	法　一切 頓時 不 知 (雖)
稍悉成事	ci-tsam shes bzhin don du ‘gyur/
ཅི་ཙམ་ཤེས་བཞིན་དོན་དུ་འགྱུར༎	少許　知 如 義　成
河未盡飲	chu-klung rdzogs-par ma ‘thungs kyang/
ཆུ་ཀླུང་རྫོགས་པར་མ་འཐུངས་ཀྱང་༎	河流　完全　未 喝　(雖)
稍沾解渴	ci-tsam btungs-pas skom-pa sel//
ཅི་ཙམ་བཏུངས་པས་སྐོམ་པ་སེལ༎	少許　喝了　渴　消

【釋文】雖然不能頓時了知一切法，只要就所少許已知如理奉行，也能成辦義利；譬如雖未喝盡全部河水，只喝少許即能解渴。

91. 多聞不行	thos mang nyams su ma blangs na/
ཐོས་མང་ཉམས་སུ་མ་བླངས་ན༎	聞　多　實踐　未 起　(若)
於己無益	rang gi rgyud la mi phan te/
རང་གི་རྒྱུད་ལ་མི་ཕན་ཏེ༎	自己(之) 心續 無 利益

浸水百年
ཆུ་ནང་ལོ་བརྒྱར་གནས་པ་ཡི།།
chu nang lo-brgyar gnas-pa yi/
水 裏 百年 住 (之)

石性仍乾
རྡོ་བའི་རང་བཞིན་སྐམ་པོར་གནས།།
rdo-ba'i rang-bzhin skam-por gnas//
石 (之) 自性 乾 住

【釋文】如果只是多聞未起實踐，對於自己的心續並無利益；譬如浸在水裏長達百年的頑石，依舊保持它的乾燥石性。

【附註】"rgyud" 此云心續，佛教主張輪迴，有情的肉體隨生老病死不斷遷變，只有神識不滅，從無始以來一直持續，所以特別強調心續。

92. 助泳步驟
སྟོང་རྐྱལ་གོམ་པའི་རིམ་པ་ཡིས།།
stong rkyal gom-pa'i rim-pa yis/
徒 泅 步驟(之)次第 (以)

握否半放
རྟག་འཛུ་རེས་འཛུ་མི་འཛུ་ལྟར།།
rtag 'ju res 'ju mi 'ju ltar/
恒 抓 輪 抓 不 抓(如)

依聞思修
ཐོས་བསམ་སྒོམ་པ་སྒྲ་སྤྱི་ལ།།
thos bsam sgom-pa sgra spyi la/
聞 思 修 聲 總

總說為三
བརྟེན་པའི་ཚུལ་ཡང་གསུམ་དུ་གསུངས།།
brten-pa'i tshul yang gsum du gsungs//
依 (之) 法 也 三 說

【釋文】譬如訓練游泳的步驟，要從恒抓、半抓、不抓的三種順序依次練習；同樣的，修學佛法也依聞、思、修次第，總說爲三。

【附註】聞指從他聽聞，思指就所聞加以抉擇，修指再三思惟，甚至自引經論重複抉擇。

93. 既得人身
མི་ཡི་གྲུ་གཟིངས་རྙེད་དུས་འདིར།།
mi yi gru-gzings rnyed dus 'dir/
人(之)船 得 時 (此)

當聞思修
thos bsam sgom pa'i ba-dan la/

ཐོས་བསམ་སྒོམ་པའི་བ་དན་ལ།།	聞 思 修 (之) 旛 (於)
載超有海	brten nas srid mtsho brgal bya yi/
བརྟེན་ནས་སྲིད་མཚོ་བརྒལ་བྱ་ཡི།།	依止(後) 有 海 超越 (之)
船失難再	gru 'di phyi nas rnyed-par dka'/
གྲུ་འདི་ཕྱི་ནས་རྙེད་པར་དཀའ།།	船 此 後世 再得 難

【釋文】此時幸已獲得寶貴的人身船，應該依靠聞思修的旛，迅速超越生死有海，否則後世很難再得此船。

【附註】"srid mtsho" 此云有海，指生死輪迴之大海，因為遼闊無邊故名為海。

94\.

六道無邊	rigs drug skye sgo mtha'-yas kyang/
རིགས་དྲུག་སྐྱེ་སྒོ་མཐའ་ཡས་ཀྱང་།།	種 六 生 門 無邊際 (雖)
暇滿稀難	dal brgyad tshang-ba shin-tu dkon/
དལ་བརྒྱད་ཚང་བ་ཤིན་ཏུ་དཀོན།།	暇 八 具足 非常 稀罕
河流無數	chu-bo grangs-med 'bab na yang/
ཆུ་བོ་གྲངས་མེད་འབབ་ན་ཡང་།།	河流 無數 流 (雖然)
德水其幾	yan-lag brgyad ldan re re tsam//
ཡན་ལག་བརྒྱད་ལྡན་རེ་རེ་ཙམ།།	支分 八 具 寥寥 唯

【釋文】雖然輪迴大海中的六種生門是廣無邊際，其中具足八種聞法閒暇的卻非常稀罕；譬如世間的河流雖然不計其數，具足八種功德的卻是寥寥。

【附註】1. 六道指天、人、非天（阿修羅）、旁生、餓鬼、地獄。此六者乃眾生輪迴之生門或道途，各隨業果異熟而趣之，故亦名六途或六趣。

2. "dal brgyad" 此云八暇，指遠離地獄、餓鬼、旁生、邊鄙人、長壽天、執邪見、佛不出世、喑啞等八種無暇，故稱八有暇。

3.《俱舍論》說：「八功德水：一甘，二冷，三耎，四輕，五清淨，六不臭，七飲時不損喉，八飲已不傷腹。」

95. 從生剎那	skyes-pa'i skad-cig de-nyid nas/
སྐྱེས་པའི་སྐད་ཅིག་དེ་ཉིད་ནས།།	生 (之) 剎那 唯彼 (從)
便朝死神	mi 'dod 'chi bdag khar phyogs te/
མི་འདོད་འཆི་བདག་ཁར་ཕྱོགས་ཏེ།།	不 欲 死 主 口 朝向
如河刻刻	ch- klung skad-cig re re zhing/
ཆུ་ཀླུང་སྐད་ཅིག་རེ་རེ་ཞིང་།།	河流 剎那 一一
奔海不回	phyir-mi-ldog-par rgya-mtshor 'gro/
ཕྱིར་མི་ལྡོག་པར་རྒྱ་མཚོར་འགྲོ།།	不退轉(地) 海 走

【釋文】從出生的那一剎那開始，便朝向不欲的死主閻王；譬如河流也是剎那剎那地，不回頭的流向大海。

96. 無常魔控	mi rtag srin-pos bzung-bzhin du/
མི་རྟག་སྲིན་པོས་བཟུང་བཞིན་དུ།།	無 常 羅剎(被) 掌握
豈能寧處	sos bder sdod-pa ga la rigs/
སོས་བདེར་སྡོད་པ་ག་ལ་རིགས།།	恢復安寧 欲 那裏行
水怪牙關	chu-srin mchi-ba'i phrag-gnas la/
ཆུ་སྲིན་མཆི་བའི་ཕྲག་གནས་ལ།།	鯨魚 牙 (之) 隙縫 (於)
幾時獲安	bde ba'i go-skabs nam yang med//
བདེ་བའི་གོ་སྐབས་ནམ་ཡང་མེད།།	安寧(之) 機會 何時 (都) 無

【釋文】眾生被無常羅剎掌握著，想要恢復安寧都不行；譬如身在鯨魚的牙縫，絕無寧處的機會。

97. 修未至岸
བསྒྲུབས་ཀྱང་ཕ་མཐར་ཕྱིན་མེད་པའི།།
bsgrubs kyang pha-mthar phyin med-pa'i/
修行 (雖) 彼岸 到 沒有(之)

世業當斷
འཇིག་རྟེན་བྱ་བ་བཙན་ཆོད་བྱ།།
'jig-rten bya-ba btsan chod bya/
世間 事情 強力 斷 (當)

波浪相繼
ཆུ་གཉེར་གཅིག་རྗེས་གཅིག་ནོན་དེ།།
chu gnyer gcig rjes gcig non de/
水 波紋 一 隨後 一 壓 (其)

稍縱即逝
ཅི་ཙམ་བདས་ཀྱང་ཟིན་དུས་མེད།།
ci-tsam bdas kyang zin dus med//
少許 過去 (雖) 追 時 無

【釋文】再怎麼修也到不了解脫彼岸的世間事，應該努力斷除；譬如水中的漣漪一波壓過一波，雖然才剛過去，已經沒有追回的機會。

98. 銳氣壯志
བློ་རིག་སྟོབས་དང་རྩལ་ཆེ་ཡང་།།
blo-rig stobs dang rtsal che yang/
心識 力 (及) 技能 大 (雖)

難逃大限
དུས་ཀྱི་ཕོ་ཉས་དབང་མེད་འཆིང་།།
dus kyi pho-nyas dbang med 'ching/
時(之) 使者(被) 權力 無 束縛

巨川舞浪
ཆུ་ཆེན་རླབས་ཀྱིས་གར་མཁན་མ།།
chu chen rlabs kyis gar-mkhan-ma/
河 大 浪 (以) 女舞者

受鎮冬冰
དགུན་དུས་འཁྱག་པའི་སྦུབས་སུ་ཚུད།།
dgun dus 'khyag-pa'i sbubs su tshud//
冬 季 冰 (之) 坑穴 納入

【釋文】縱使有很大的智力和技能，終被時間使者束縛得無計可施；譬如那鼓浪漫舞的巨川，冬季一到就被納入於冰封之中。

99. 三門不善
སྒོ་གསུམ་མི་དགེའི་སྤྱོད་ཚུལ་འདིས།།
sgo gsum mi dge'i spyod-tshul 'dis/
門 三 不 善 行爲 以此

定生惡趣
phyi-ma'i skye-ba ngan-'gror nges/

ཕྱི་མའི་སྐྱེ་བ་ངན་འགྲོར་ངེས།།

後 (之) 生 惡趣 一定

山頂之水

རི་བོའི་ཟོམ་ནས་འབབ་པའི་ཆུ།།

ri-bo'i zom nas 'bab pa'i chu/

山(之) 頂 (從) 流下(之)水

由崖瀑流

གཡང་ས་བརྒྱུད་མར་བརྡབ་ཅིང་འཕྱོ།།

g.yang-sa brgyud mar brdab cing 'phyo//

懸崖 經過 往下 沖刷(而) 流注

【釋文】以此三門所作諸不善業，死後一定投生惡趣；譬如那從山頂流下的河水，經過懸崖向下奔流，無法抵擋。

【附註】"sgo gsum" 此云三門，指身、口、意。由三門不淨所作之惡業有十，其中身三：殺生、不與取、欲邪行，口四：妄語、離間語、粗惡語、綺語，意三：貪欲心、瞋恚心、邪見。根據佛家業果道理，由此不善業引生地獄、餓鬼、旁生三惡趣苦。

100. 越年十億

དེ་ནས་ལོ་གྲངས་བྱེ་བ་བརྒྱར།།

de nas lo grangs bye-ba brgyar/

此 後 年數 千萬 百

燒煮不去

བསྲེགས་ཤིང་འཚེད་ཀྱང་འཆི་མི་ནུས།།

bsregs shing 'tshed kyang 'chi mi nus/

燒 而且 煮 (雖) 死 不 能

山煤雨淋

རྡོ་སོལ་རི་ལ་ཆར་གྱི་རྒྱུན།།

rdo-sol ri la char gyi rgyun/

煤炭 山 (於) 雨(之)流

經劫尚存

བབས་པ་བསྐལ་པའི་བར་དུ་ཁོལ།.

babs-pa bskal-pa'i bar du khol//

落下 劫 (之) 間 利用

【釋文】一旦墮入地獄等惡趣之後，甚至千百萬年歲中，任憑燒煮求死不能；譬如煤炭在山任令雨淋水沖，歷劫之間都還能利用。

101. 誰能救護

འཇིགས་ཆེན་དེ་ལས་སྐྱོབ་པའི་སྐྱབས།།

'jigs chen de las skyob-pa'i skyabs/

怖畏 大 彼(從) 救護 (之) 救祜者

三寶獨真 bslu-med dkon-mchog-gsum las med/
སླུ་མེད་དཀོན་མཆོག་གསུམ་ལས་མེད།། 無欺 三寶 (之外)無
拯脫洪流 chu-bo'i rgyun gyis khyer-ba de/
ཆུ་བོའི་རྒྱུན་གྱིས་ཁྱེར་བ་དེ།། 河 (之) 流 (被) 沖走 彼
舟子是賴 sgrol-byed mnyan-pa kho-nar nges//
སྒྲོལ་བྱེད་མཉན་པ་ཁོ་ནར་ངེས།། 能解救 舟子 唯 一定

【釋文】能從那大怖畏中解救我的救祜者，只有真實無欺的三寶；譬如被洪流沖走的溺者，能拯救他的唯舟子是賴。

102. 寶威無邊 mchog-gsum byin-rlabs mtha'-yas kyang/
མཆོག་གསུམ་བྱིན་རླབས་མཐའ་ཡས་ཀྱང་།། 三寶 加持 無邊 (雖)
不信何救 dad-pa med na ji-ltar skyob/
དད་པ་མེད་ན་ཇི་ལྟར་སྐྱོབ།། 信 無 (若) 如何 拯救
海洋雖大 rgya-mtsho che yang char sdod kyi/
རྒྱ་མཚོ་ཆེ་ཡང་ཆར་སྡོད་ཀྱི།། 海 大 (雖) 雨 住 (之)
難解燕渴 byi'u'i skom-pa sel mi nus//
བྱིའུའི་སྐོམ་པ་སེལ་མི་ནུས།། 燕子(之)渴 消除 不能

【釋文】雖然三寶有無邊的加持力，假如沒有信心豈能得救？譬如海洋雖然很大，卻解決不了燕子的口渴。

【附註】燕子寧渴不喝落地之水，故海洋雖大不解燕渴，比喻三寶雖然威力無邊，對於沒有信心的人亦無從救護。

103. 輪迴泥淖 'khor-ba'i 'di las ma brgal-ba'i/
འཁོར་བའི་འདི་ལས་མ་བརྒལ་བའི།། 輪迴 (之) 此 (從) 不超越 (之)
世神難靠 'jig-rten-pa la brten mi bya/

འཇིག་རྟེན་པ་ལ་བརྟེན་མི་བྱ།།
世間人天 (於) 依止 不作

猶溺拯溺
ཆུས་ཁྱེར་ཆུ་ཡིས་ཁྱེར་བ་ལ།།
chus khyer chu yis khyer-ba la/
水(被) 沖走 水(被)沖走者

兩俱淪沒
འཇུས་ན་གཉིས་ཀ་བྱིང་བར་འགྱུར།།
'jus na gnyis-ka bying-bar 'gyur//
抓 (若) 兩者 沈淪 (將)

【釋文】沒有超脫輪迴泥淖的世間人天，不能作爲依靠；譬如讓溺者拯救溺者，結果兩者都會淪沒。

104. 既依三寶
མཆོག་གསུམ་བསྟེན་ན་དེ་ཡི་ཁྲིམས།།
mchog-gsum bsten na de yis khrims/
三寶 依止(若) 他 戒律

勤戒業果
ལས་འབྲས་བླང་དོར་འབད་པ་གཅེས།།
las-'bras blang dor 'bad-pa gces/
業果 取 舍 努力 珍惜

如依船長
དེད་དཔོན་བསྟེན་ཀྱང་གྲུ་གཟིངས་སུ།།
ded-dpon bsten kyang gru-gzings su/
船長 依靠 (雖) 船

入船始脫
མི་སྡོད་དེ་ཉིད་ཇི་ལྟར་སྒྲོལ།།
mi sdod de-nyid ji-ltar sgrol//
不 坐上 彼 如何 解脫

【釋文】既然皈依了三寶，就要珍惜戒律，努力取捨善惡業果；譬如雖然依靠了船長，不坐上船的人怎能渡脫？

105. 情器樂苦
སྣོད་བཅུད་བདེ་སྡུག་སྣང་བ་ཀུན།།
snod bcud bde sdug snang-ba kun/
情器世間 樂 苦 顯現 一切

前業所感
འཁྲུལ་མེད་སྔོན་བསགས་ལས་ལས་འབྱུང་།།
'khrul med sngon bsags las las 'byung/
錯亂 沒有 先前 積聚 業(從) 產生

碗水現象
ཆུ་ཕོར་གང་ཡང་འགྲོ་བ་བཞིར།།
chu phor-gang yang 'gro-ba bzhir/
水 一碗 也 眾生 四

四趣見異	snang-tshul tha-dad 'byung-bar gsungs/
སྣང་ཚུལ་ཐ་དད་འབྱུང་བར་གསུངས།།	現象　不同　產生　說

【釋文】一切器世間和有情世間顯現的苦樂，都是從先前所積自業共業所感，無有錯亂；譬如佛說同一碗水在四趣眾生眼裏，所見現象各有不同。

【附註】“snod bcud” 此云器世間和有情世間。“'gro-ba bzhi” 此云四趣，指天、人、餓鬼、地獄四種眾生，佛陀曾經比喻，同一碗水，在人趣看來是清水，天趣所見是甘露，餓鬼所見是膿血，地獄所見是沸水。

106. 善惡心性	dge dang mi dge chung-ngu nas/
དགེ་དང་མི་དགེ་ཆུང་ངུ་ནས།།	善 (與) 不 善　小　(從)
由小而積	bsags-pas shes-rgyud gang 'gyur te/
བསགས་པས་ཤེས་རྒྱུད་གང་འགྱུར་ཏེ།།	積聚 (以) 心性　何　成
無邊水輪	char gyi thigs-pa bsags-pas kyang/
ཆར་གྱི་ཐིགས་པ་བསགས་པས་ཀྱང་།།	雨　(之) 滴　積聚　(也)
聚滴而成	mtha'-klas chu yi dkyil-'khor chags//
མཐའ་ཀླས་ཆུ་ཡི་དཀྱིལ་འཁོར་ཆགས།།	無邊　水(之) 輪　形成

【釋文】每位眾生的心性如何，都是從小的善惡業積聚而成；譬如無邊的水輪，也是積聚雨滴而成。

【附註】《俱舍論》云：此世界底層風輪之上，空中彌漫金精雲，降雨多年，積成水輪，深達一百一十二萬由旬。

107. 暫雖似善	gnas-skabs dge-ba ltar-snang yang/
གནས་སྐབས་དགེ་བ་ལྟར་སྣང་ཡང་།།	階段　善　現似　(雖)
轉壞者多	bsngo dang 'dun-pas bslad-pa mang/

བསྔོ་དང་འདུན་པས་བསླད་པ་མང་།།
恒河水甘
མཆོག་ཏུ་མངར་བ་གང་གཱའི་ཆུ།།
會海轉苦
རྒྱ་མཚོར་འདྲེས་ན་ཁ་བར་འགྱུར།།

轉化 (與) 欲求 (被) 沾染 多
mchog tu mngar-ba gaṅgā'i chu/
最 甘甜 殑伽 河
rgya-mtshor 'dres na kha-par 'gyur//
海 混雜(若) 苦 轉成

【釋文】雖然現階段如善行之所現，但因迴向與希願而功德增益；譬如那甘甜的殑伽河水，與海水混雜之後轉成鹹苦。

【附註】此云目前所作善行，雖然如所現不過爾爾，但如能將此善根，迴向於一切有情希願同證菩提，則功德必然增益很多。

108. 愚闇所昧
རྨོངས་པའི་མུན་ནག་གིས་ལྡོངས་ཤིང་།།
業索為縛
ལས་ཀྱི་ཞགས་པས་བཅིངས་པ་རྣམས།།
愛河引領
སྲེད་པའི་ཀླུང་གིས་རབ་དྲངས་ཏེ།།
奔向苦海
མི་བཟད་སྐྱེ་བོའི་རྒྱ་མཚོར་འགྲོ།།

rmongs-pa'i mun-nag gis ldongs shing/
愚昧 (之) 黑暗 (被) 障蔽 (而)
las kyi zhags-pas bcings-pa rnams/
業(之)繩索 (被) 所縛 諸
sred-pa'i klung gis rab-drangs te/
愛 (之) 河 (被) 強引
mi-bzad skye-bo'i rgya-mtshor 'gro//
狂暴 人 (之) 海 走向

【釋文】眾生被愚昧的黑暗所障蔽，被業力的繩索所束縛，被愛河的瀑流所引領，走向狂暴的人海。

109. 欲猶鹽河
འདོད་པ་ལན་ཚྭའི་ཆུ་བོ་ནི།།
嗜難饜足
ཅི་ཙམ་སྤྱད་ཀྱང་མི་ངོམས་པས།།

'dod-pa lan-tshwa'i chu-bo ni/
貪欲 鹽 (之) 河
ci-tsam spyad kyang mi ngoms-pas/
任何 受用 都 不 饜足

如湖凍冰	chu mtsho ‘khyags-pa’i ngang-pa ltar/
ཆུ་མཚོ་འཁྱགས་པའི་ངང་པ་ལྟར།།	河 湖 結凍 (之) 天鵝 如
鵝知厭離	srid las nges-‘byung skyo-shas skyed//
སྲིད་ལས་ངེས་འབྱུང་སྐྱོ་ཤས་སྐྱེད།།	有 (從) 出離 厭離心 生

【釋文】貪欲像鹽河，對任何受用都不饜足；譬如那看到河湖凍冰的天鵝，都知道厭離，可見出離心是多麼的重要。

【附註】1. “lan-tshwa’i chu-bo” 此云鹽河，當指鹽海或海洋而言，海納百川，從不饜足，故說「欲猶鹽河，嗜難饜足。」

2. “srid las nges-‘byung” 此云「從有出離」,「有」指三界、輪迴或生死，脫離如獄三界輪迴，安然往趣涅槃樂處，故名爲離。

110. 業惱遍纏	las nyon na-kras yongs gang ba/
ལས་ཉོན་ན་ཀྲས་ཡོངས་གང་བ།།	業 惱 鯨魚(被) 遍 滿
生死苦海	sdug-bsngal ‘khor-ba’i rgya-mtsho las/
སྡུག་བསྔལ་འཁོར་བའི་རྒྱ་མཚོ་ལས།།	苦 輪迴 (之) 海 (從)
三學巨筏	sgrol-byed bslab-gsum gru-bo-che/
སྒྲོལ་བྱེད་བསླབ་གསུམ་གྲུ་བོ་ཆེ།།	能解脫 三學 巨筏
渡解脫岸	bzungs nas thar-pa’i gling du gshegs//
བཟུངས་ནས་ཐར་པའི་གླིང་དུ་གཤེགས།།	掌握 (從) 解脫(之)洲 往

【釋文】從那業惱遍纏的生死苦海，唯靠三學巨筏能渡解脫岸；譬如要從遍滿鯨魚的海洋，靠掌握船筏得住解脫洲。

【附註】三學指戒、定、慧三增上學。

111. 殊勝律儀	khyad-par khas-blangs tshul-khrims ni/
ཁྱད་པར་ཁས་བླངས་ཚུལ་ཁྲིམས་ནི།།	特別 承許 戒律

莫為罪污
ཉེས་ལྟུང་དྲི་མས་མ་སྦགས་པ།།
nyes-ltung dri-mas ma sbags-pa/
犯戒的罪過 垢(被)不 污染

如海拒屍
རྒྱ་མཚོ་རོ་དང་མི་འགྲོགས་ལྟར།།
rgya-mtsho ro dang mi ‘grogs ltar/
海 尸 (與) 不 結友 如

常思堅守
རྟག་ཏུ་དྲན་ཤེས་བརྟན་པོས་སྲུངས།།
rtag-tu dran shes brtan-pos srungs//
經常 正念正知 堅定(以) 守護

【釋文】特別是自所承許的戒律，不要被犯戒的罪過所污染，如同大海不願與尸體為友，要經常以正念正知堅定守護。

【附註】據印度傳說，海洋為清淨龍類所居，動物屍體經海水浸泡以後不為污染，比喻學法應以正知正念堅守律儀，不為罪墮所污染。

112.捨母棄眾
འོན་ཀྱང་མ་རྒན་སེམས་ཅན་རྣམས།།
‘on kyang ma-rgan sems-can rnams/
然則 老母 有情 諸

為己不義
དོར་ནས་རང་དོན་བྱར་མི་འོས།།
dor nas rang don byar-mi-‘os/
捨 後 自 利 不宜為

遺友孤島
རྒྱ་མཚོའི་གླིང་དུ་གཉེན་བཤེས་ཀུན།།
rgya-mtsho’i gling du gnyen bshes kun/
海 (之) 島 (於) 親 友 一切

船長豈宜
འབོར་བ་དེད་དཔོན་སྤྱོད་ཚུལ་མིན།།
‘bor-ba ded-dpon spyod-tshul min/
拋棄 船長 作風 非

【釋文】然而，捨棄如老母深恩諸有情，只求自利實為不宜；譬如拋棄一切親友於海島，不是船長應該有的作風。

【附註】所有眾生都是從無始以來沈淪生死，難免不是互為母子，從知母、念母，到報有情恩，建構了發菩提心的理論基礎。

113.水月住湖
mtshor gnas g.yo dang mi bden pa’i/

མཚོར་གནས་གཡོ་དང་མི་ལྡན་པའི།།	湖　住　動搖　不 實　(之)
動搖無實	khyad-par gsum ldan chu-zla lta'i/
ཁྱད་པར་གསུམ་ལྡན་ཆུ་ཟླ་ལྟའི།།	差別　三　具有　水月　看(之)
三悲度眾	'gro la snying-rje rnam-gsum gyis/
འགྲོ་ལ་སྙིང་རྗེ་རྣམ་གསུམ་གྱིས།།	眾生　悲憫　三種　(以)
大乘命根	theg-chen lam gyi srog-rtsa tshugs//
ཐེག་ཆེན་ལམ་གྱི་སྲོག་རྩ་ཚུགས།།	大乘　道 (之) 命根　植立

【釋文】水月與真月不同，具有住湖、動搖、不實三種差別，對於猶如水月的眾生，要以眾生緣、法緣、無緣三種慈悲，建立他們的大乘道命根。

【附註】"snying-rje rnam-gsum" 此云三種慈悲：一眾生緣慈悲，以一慈悲心，視十方五道眾生，爲父爲母，爲兄弟子侄，緣而常思與樂拔苦。二法緣慈悲，對煩惱既斷，法執未破之眾生，憐其不知法空，隨其意而拔苦與樂。三無緣慈悲，諸佛之心知諸緣不實，顛倒虛妄，故心無緣，以無所緣之心，使一切眾生自然獲拔苦與樂之益也。[6]

114. 發心持善	byang-chub sems kyis zin-pa'i dge/
བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱིས་ཟིན་པའི་དགེ།།	菩提　心　(以) 執受(之)善
趣菩提因	mi zad byang-chen rgyur 'gro ste/
མི་ཟད་བྱང་ཆེན་རྒྱུར་འགྲོ་སྟེ།།	不 盡 大菩提　因　走向
果落瑤池	dzam-bu'i 'bras-bu ma-dros mtshor/
འཛམ་བུའི་འབྲས་བུ་མ་དྲོས་མཚོར།།	瞻部 (之) 果　無熱　湖 (於)

6 見《大智度論》卷 20。

煉為贍金　lhung-bas gser sbyang khams su 'gyur//
ལྷུང་བས་གསེར་སྦྱང་ཁམས་སུ་འགྱུར།།　掉落　金　修煉　元素　成爲

【釋文】以發菩提心所執受之無盡善業，直趣究竟大菩提之因；譬如贍部之果實掉落於無熱湖，成爲煉金的原料。

【附註】贍果落湖成金的典故，請參見第 66 首附註。

115. 菩薩萬行　rgyal-sras spyod-pa mtha'-klas kyang/
རྒྱལ་སྲས་སྤྱོད་པ་མཐའ་ཀླས་ཀྱང་།།　佛子　行　無邊　(雖)
總攝六度　pha-rol phyin-pa drug tu 'du/
ཕ་རོལ་ཕྱིན་པ་དྲུག་ཏུ་འདུ།།　彼岸　到　六　攝集
溝谷百渠　ri-sul la-lung chu-bo brgya/
རི་སུལ་ལ་ལུང་ཆུ་བོ་བརྒྱ།།　溝壑　陵谷　河　百
匯於一橋　zam 'og gcig tu 'dril-ba bzhin//
ཟམ་འོག་གཅིག་ཏུ་འདྲིལ་བ་བཞིན།།　橋　下　一　匯集　如

【釋文】菩薩的佛子行雖然廣大無邊，但可總攝爲六波羅蜜多；譬如流經陵谷溝壑多達百渠，卻是總匯歸於一橋。

【附註】1.“rgyal-sras”此云佛子，爲菩薩之異名，佛子行即菩薩行，菩薩行其量無邊，故約稱萬行。

2.“pha-rol phyin-pa drug”此云六到彼岸，或稱六度，言透過布施、持戒、安忍、精進、禪定、般若六者之實踐，可達解脫生死之彼岸，故名。另從梵文音譯則稱爲六波羅蜜多。除在此總說六度外，以下又分別闡揚各波羅蜜多。

116. 菩薩善施　rgyal-sras rnams ni bdog-pa kun/
རྒྱལ་སྲས་རྣམས་ནི་བདོག་པ་ཀུན།།　佛子　諸　財物　一切

財酬盡予	'bras bcas gtong ste sbyin pa'i mchog/
འབྲས་བཅས་གཏོང་སྟེ་སྦྱིན་པའི་མཆོག།།	果　連同 給予　　布施 (之) 最
雨護苗果	char gyis rtsi-bcud lo-tog kun/
ཆར་གྱིས་རྩི་བཅུད་ལོ་ཏོག་ཀུན།།	雨　(以) 果實　　莊稼 一切
不冀回報	bskyangs kyang lan dang re-ba med/
བསྐྱངས་ཀྱང་ལན་དང་རེ་བ་མེད།།	保護　　(雖) 回報　希冀　無

【釋文】諸菩薩布施一切財物，連同酬報一起給予，堪稱善施之最；譬如雖然天降甘霖，保護一切稼苗果實，卻是壓根兒不冀回報。

117. 淨戒為用	rnam-dag khrims kyis nyes-ltung gi/
རྣམ་དག་ཁྲིམས་ཀྱིས་ཉེས་ལྟུང་གི།།	清淨　　戒律　(以) 罪隳
盡除罪隳	rnyog-pa ma-lus drungs 'byin te/
རྙོག་པ་མ་ལུས་དྲུངས་འབྱིན་ཏེ།།	污染　　無餘　根　　挖出
淨水珠果	ke-ta-ka 'bras bye-ma yis/
ཀེ་ཏ་ཀ་འབྲས་བྱེ་མ་ཡིས།།	淨水珠　果　沙　　(以)
能澄流濁	chu-bo'i rnyog-ma dwangs-par byed//
ཆུ་བོའི་རྙོག་མ་དྭངས་པར་བྱེད།།	河　(之) 污濁　　乾淨　　(能)

【釋文】要以守護清淨戒律，根除一切罪隳的污染；譬如用淨水珠果和沙子，能澄清河水的污濁。

118. 怒焚善聚	dge tshogs ma-lus sreg byed pa'i/
དགེ་ཚོགས་མ་ལུས་སྲེག་བྱེད་པའི།།	善 聚　　無餘　燒　(能)　(之)
克制惟忍	khong-khro'i dgra 'joms bzod-pa ste/
ཁོང་ཁྲོའི་དགྲ་འཇོམས་བཟོད་པ་སྟེ།།	忿怒　　(之) 敵　摧毀 安忍
火舌吞噬	kun za 'bar ba'i me lce ni/

ཀུན་ཟ་འབར་བའི་མེ་ལྕེ་ནི|| 吞噬一切 熾然 火 舌

滅治惟水 gsod byed gnyen-po chu yin no//

གསོད་བྱེད་གཉེན་པོ་ཆུ་ཡིན་ནོ|| 滅 (能) 對治 水 是

【釋文】忿怒會燒毀所有的善資糧，克制此敵的辦法要修安忍；譬如吞噬一切的熾然火舌，能滅的對治就是水。

119. 敬勤持恒 rtag gus brtson-pa ma btang na/

རྟག་གུས་བརྩོན་པ་མ་བཏང་ན|| 常 敬 精勤 不 放棄(若)

事無不成 mi ‘grub bya-ba ci yang med/

མི་འགྲུབ་བྱ་བ་ཅི་ཡང་མེད|| 不 成 事情 任何 無

水滴常落 chu thigs rtag-tu ‘bab-pa yis/

ཆུ་ཐིགས་རྟག་ཏུ་འབབ་པ་ཡིས|| 水 滴 經常 落 (以)

岩為洞穿 brag gi ri-bo ‘bigs la ltos//

བྲག་གི་རི་བོ་འབིགས་ལ་ལྟོས|| 岩 (之) 山 鑿穿 瞧

【釋文】若能常持恭敬精勤不懈，沒有任何辦不成的事情；譬如瞧那水滴常落處，岩山都被它鑿穿。

120. 離沈掉過 bying rgod skyon bral ting-nge-‘dzin/

བྱིང་རྒོད་སྐྱོན་བྲལ་ཏིང་ངེ་འཛིན|| 昏沈 掉舉 過失 離 禪定

禪定彰德 gsal-bar yon-tan thams-cad ‘char/

གསལ་བར་ཡོན་ཏན་ཐམས་ཅད་འཆར|| 清明 功德 一切 呈現

如拭明鏡 baiḍūra me-long phyis ‘dra-ba’i/

བཻཌཱུར་མེ་ལོང་ཕྱིས་འདྲ་བའི|| 吠琉璃 鏡 擦 如 (之)

澄湖顯影 dwangs mtshor gzugs-brnyan ci yang gsal//

དྭངས་མཚོར་གཟུགས་བརྙན་ཅི་ཡང་གསལ|| 清澈 湖 影像 任何 清明

【釋文】遠離昏沈掉舉諸過失，在清明的禪定中呈現一切功德；譬如像擦拭過的吠琉璃鏡般清澈的湖裏，能顯現任何影像。

121. 以諸法空
དངོས་ཀུན་སྟོང་པར་དམིགས་པ་ཡིས༎
dngos kun stong-par dmigs-pa yis/
實法 諸 空 緣 (以)

除輪迴苦
འཁོར་བའི་གདུང་བ་ཀུན་སེལ་ཏེ༎
'khor-ba'i gdung-ba kun sel te/
輪迴 (之) 苦惱 諸 消除

仙吸諸水
ཆུ་ཀླུང་མཐའ་དག་ཨ་གསྟྱས༎
chu-klung mtha'-dag agastyas/
河流 一切 阿伽薩達(被)

吐成甘露
ཧུབ་ཀྱིས་གཞལ་བས་བདུད་རྩིར་གྱུར༎
hub kyis gzhal-bas bdud-rtsir 'gyur//
吞飲(以) 酬償(以) 甘露 變成

【釋文】以緣諸法空無實性，消除一切輪迴苦惱；譬如阿伽薩達仙人吞飲一所有河流，以變成甘露爲酬報。

【附註】印度神話說：阿伽薩達（Agastya）仙人精於神通和神變，時有阿修羅得風、具地二兄弟，專門以化身爲食物邀宴諸天仙而殺害仙人。有一天對阿伽薩達仙人重施故技，仙人以神變威力將得風消化於肚中，因而渴甚，飲盡所有河海諸水，後來憐及水中生靈，又盡吐之，並發願將所飲諸水盡變成八功德水之甘露。

122. 龍樹慧海
ཀླུ་སྒྲུབ་བློ་མཚོ་རྒྱ་ཆེ་བས༎
klu-sgrub blo mtsho rgya-che-bas/
龍樹 慧 海 廣闊 (以)

奪諸論實
དངོས་པོར་སྨྲ་རྣམས་སྤོབས་པ་འཕྲོག།
dngos-por smra rnams spobs-pa 'phrog/
實法 說 諸 辯才 奪

深海厚黑
རྔམས་གནག་གཏིང་མཐའ་མི་མངོན་པའི༎
rngams gnag gting mtha' mi mngon-pa'i/
厚 黑 底 深 不 現 (之)

懾彼凡夫　　rgya-mtshos byis-pa skrag-par byed//

རྒྱ་མཚོས་བྱིས་པ་སྐྲག་པར་བྱེད།།　　海　(被) 凡夫　怖畏　(能)

【釋文】龍樹菩薩以廣闊的智慧之海，反駁諸說實法者奪得辯才；譬如那深不見底的大海，能使凡夫們生大怖畏。

【附註】龍樹菩薩闡揚般若經的空性義，爲甚深中觀學派的開創者。

123. 析深法性　　zab-mo'i de-nyid 'byed-pa la/

ཟབ་མོའི་དེ་ཉིད་འབྱེད་པ་ལ།།　　甚深 (之)法性　分析　(對)

首應破遮　　thog-mar 'gag-bya nges dgos te/

ཐོག་མར་དགག་བྱ་ངེས་དགོས་ཏེ།།　　首先　破遮　必　須

入海取寶　　rgya-mtshor nor-bu len-pa la/

རྒྱ་མཚོར་ནོར་བུ་ལེན་པ་ལ།།　　海　寶　取　(對)

先偵險處　　'jigs-pa gar yod shes-pa gces//

འཇིགས་པ་གར་ཡོད་ཤེས་པ་གཅེས།།　　怖畏　在哪　了知　珍惜

【釋文】對分析甚深法性，首先必須破除遮處；譬如入海取寶，要先偵察危險在那裏。

【附註】“'gag-bya” 此云破除所遮處，遮有二種，無遮（med dgag）和非遮（ma yin dgag）。前者排除「有」，也就是「沒有」，後者排除「是」，也就是「不是」。

124. 所繫蘊等　　gdags gzhi phung sogs 'dus-pa la/

གདགས་གཞི་ཕུང་སོགས་འདུས་པ་ལ།།　　所繫 處　蘊　等　集合 (對)

妄執為我　　nga'o snyam du 'khrul-pa ste/

ངའོ་སྙམ་དུ་འཁྲུལ་པ་སྟེ།།　　我也 想　妄

如彼大河　　klung chen gdod nas brubs 'dra yang/

ཀླུང་ཆེན་གདོང་ནས་བྱུང་བ་འདྲ་ཡང་།། 江河 大 最初 (從) 湧現 如 (也)

細流匯集 chu phran du-ma 'dus pa yin//

ཆུ་ཕྲན་དུ་མ་འདུས་པ་ཡིན།། 水 細 許多 匯集 是

【釋文】對於所繫基礎蘊等之集合體，妄執爲我就是首先要破之遮；譬如大江巨河最初之湧現，也是匯集許多細流。

【附註】"phung sogs" 此云蘊等，指五蘊、十二處、十八界，稱爲所繫基礎，因緣聚合而成各種實體，於此妄執爲我以及我所，是一切邪見的根源。

125.理析假名 btags don rigs pas dpyad-pa na/

བཏགས་དོན་རིགས་པས་དཔྱད་པ་ན།། 施設 義 理 (以) 研析 (若)

空無實體 ngo-bos grub-pa 'ga' med de/

ངོ་བོས་གྲུབ་པ་འགའ་མེད་དེ།། 本質(以) 成立 少許 無

隙引百川 chu-klung yur-ba brgyar drangs-pa'i/

ཆུ་ཀླུང་ཡུར་བ་བརྒྱར་དྲངས་པའི།། 江河 渠 百 引 (之)

滴露也無 shul na zil-pa tsam yang med//

ཤུལ་ན་ཟིལ་པ་ཙམ་ཡང་མེད།། 溝痕(在) 滴露 (也) 無

【釋文】假如以理析之，都是名言施設之假法，毫無少許自性所成；譬如那匯流百川巨河的導源山溝，可是隙地一片滴露也無。

126.盡佛所教 ston-pas ji snyed bka'-stsal-pa/

སྟོན་པས་ཇི་སྙེད་བཀའ་སྩལ་པ།། 教主 盡所有 教言

入空緣起 stong dang rten-'byung 'dir 'jug ste/

སྟོང་དང་རྟེན་འབྱུང་འདིར་འཇུག་སྟེ།། 空 (與) 緣起 於此 趨入

地上眾水 sa steng chu-bo ma-lus-pa/

ས་སྟེང་ཆུ་བོ་མ་ལུས་པ།།
地 上 河流 無餘

流注大海
རྒྱ་མཚོ་ཆེན་པོར་གཞོལ་ཞིང་འབབ།།
rgya-mtsho chen-por gzhol zhing 'bab//
海洋 大 向下 (而) 流注

【釋文】盡所有本師釋迦牟尼的教法，總入於此空性與緣起；譬如所有地面上的一切河流，都向下流注於大海。

127. 菩薩圓熟
རང་རྒྱུད་སྨིན་པའི་རྒྱལ་སྲས་ཀྱིས།།
rang rgyud smin-pa'i rgyal-sras kyis/
自 心續 成熟 (之) 佛子

四攝護眾
བསྡུ་བ་རྣམ་བཞིས་གདུལ་བྱ་སྐྱོང་།།
bsdu-pa rnam-bzhis gdul-bya skyong/
攝持 四種 (以) 所化 護

商主諳海
རྒྱ་མཚོར་འཇུག་མྱོང་དེད་དཔོན་གྱིས།།
rgya-mtshor 'jug myong ded-dpon gyis/
海 入 曾經 商主

導眾營財
གཞན་ཡང་འཁྲིད་ནས་ནོར་ལ་སྦྱོར།།
gzhan yang 'khrid nas nor la sbyor//
別人 (也) 帶領(後) 財 經營

【釋文】自己心續已經成熟的菩薩，也以布施、愛語、同事、利行四攝，來護持所度化的眾生；譬如對航海有經驗的商主，也帶領著別人入海求寶。

128. 因乘途遙
རྒྱུ་ཡི་ཐེག་པའི་ལམ་རིང་ཡང་།།
rgyu yi theg-pa'i lam ring yang/
因 (之) 乘 (之) 道 遠 (雖)

密咒便捷
གསང་སྔགས་ཐབས་ཀྱིས་མྱུར་དུ་བགྲོད།།
gsang sngags thabs kyis myur-du bgrod/
密 咒 方便 (以) 迅速 行

舟難陸行
ཐང་དུ་འདྲེན་དཀའི་གྲུ་བོ་ཆེ།།
thang du 'dren dka'i gru-bo-che/
平地(於) 牽引 困難(之) 大船

入海速航
rgya-mtshor zhugs na yud kyis 'gro//

རྒྱ་མཚོར་ཞུགས་ན་ཡུད་ཀྱིས་འགྲོ།།　　海　入於 (若) 頃刻　行

【釋文】因乘的道途雖然遙遠，以密咒方便則可迅速而行；譬如在平地上難以縴引的大船，放入大海馬上揚帆而行。

【附註】“rgyu yi theg-pa” 此云因乘，又稱顯乘或波羅蜜多乘；“gsang sngags” 此云密咒，密咒乘又稱密乘或果乘。一般認爲修持顯乘，應歷三大阿僧祇劫積集資糧才能成佛，修持密乘則在三密相應之下，可即身圓滿資糧而成佛，故說因乘途遙，密咒便捷。

129. 佛說密咒　　rdo-rje-can gyis legs gsungs pa'i/

རྡོ་རྗེ་ཅན་གྱིས་ལེགས་གསུངས་པའི།།　　持金剛　善　說　(之)

不可思議　　gsang sngags nus-pa bsam-mi-khyab/

གསང་སྔགས་ནུས་པ་བསམ་མི་ཁྱབ།།　　密　咒　能力　不可思議

呼彼神名　　gdung-ba-ma zhes bos-pas kyang/

གདུང་བ་མ་ཞེས་བོས་པས་ཀྱང་།།　　熱惱母　所謂　呼叫　(也)

能召天河　　lha yi chu-bo 'gugs-par byed/

ལྷ་ཡི་ཆུ་བོ་འགུགས་པར་བྱེད།།　　天(之)河　召　(能)

【釋文】持金剛佛所善說之密咒，具有不可思議的能力；譬如呼叫「董娃瑪」之神名，就能召引恒河水入瓶。

【附註】依儀軌修瓶水時，口念 om tapte tapte mahātapte smaha 咒語，意即呼叫恒河神之名（梵語作 tapte，藏語譯作 gdung-ba-ma），能召引恒河之水入瓶，使瓶水與恒河水同味。

130. 智悲雙運　　zung-'jug gdengs-can bdag-po'i gnas/

ཟུང་འཇུག་གདེངས་ཅན་བདག་པོའི་གནས།།　　雙運　昂首　主　(之) 處

金剛乘海　　rdo-rje theg-pa rgya-mtsho che'i/

རྡོ་རྗེ་ཐེག་པ་རྒྱ་མཚོ་ཆེའི༎
金剛 乘 海 大(之)

樂港泊碇
འཇུག་ངོགས་བདེ་བའི་འབབ་སྟེགས་ནི༎
'jug-ngogs bde-ba'i 'bab-stegs ni/
碼頭 安樂(之) 泊碇

四灌寶階
དབང་བཞིའི་རིན་ཆེན་ཐེམ་སྐས་ཡིན༎
dbang bzhi'i rin-chen them-skas yin//
灌頂 四(之) 寶 階梯 是

【釋文】智悲或空樂雙運，是龍王所處金剛乘大海的樂港泊碇，而寶瓶、秘密、智慧、言詞四種灌頂乃其寶階。

【附註】1.“zung-'jug”此云雙運，包括智慧與方便雙運，智慧與慈悲雙運，空性與大樂雙運。

2.“gdengs-can bdag-po”此云昂首主人，意即龍王，龍王所居處即爲大海之藻名。

131.然二成就
འོན་ཀྱང་དངོས་གྲུབ་རྣམ་གཉིས་ཀྱི༎
'on-kyang dngos-grub rnam gnyis kyi/
然而 成就 種 二 (之)

誓律為基
གཞི་རྟེན་དམ་ཚིག་སྡོམ་པ་སྟེ༎
gzhi-rten dam-tshig sdom-pa ste/
基礎 誓詞 律儀

湖水若涸
རྩ་བ་ཆུ་མཚོ་སྐམ་གྱུར་ན༎
rtsa ba chu mtsho skam gyur na/
根本 水 湖 乾 了 (若)

浪何由生
རླབས་ཀྱི་འཕྲེང་བ་གང་ལས་འབྱུང་༎
rlabs kyi 'phreng-ba gang las 'byung//
波浪(之)連串 何 (從) 生

【釋文】然而，無論是共同成就或殊勝成就，二種成就的基礎是誓守三昧耶律儀；譬如假使根本的湖水都乾了，波浪之漣漪又從何而生？

【附註】“dam-tshig”此云誓詞，或稱三昧耶，指密乘修法者應堅守的不可違越的金剛誓詞。

132. 明性瑜師
དེ་ཉིད་རིག་པའི་རྣལ་འབྱོར་པ||
de-nyid rig-pa'i rnal-'byor-pa/
唯彼 明理(之) 瑜伽

行欲不貪
འདོད་ལ་སྤྱོད་ཀྱང་ཞེན་པ་མེད||
'dod la spyod kyang zhen-pa med/
欲 行 (雖) 耽著 無

魚戲深水
ཉ་ནི་ཆུ་གཏིང་ཟབ་མོ་ན||
nya ni chu gting zab-mo na/
魚 水 底 甚深 (若)

不為其亂
འགྱུ་ཡང་ཆུ་ཡིས་འཚུབ་མི་འགྱུར||
'gyu yang chu yis 'tshub mi 'gyur//
奔放(雖) 水 (被) 擾亂 不 會

【釋文】了解真如法性的瑜伽師，雖然行所欲事卻無耽著；譬如魚兒游戲於甚深水底，卻不會被水的漩渦所擾亂。

133. 貪等罪惱
ཆགས་སོགས་ཉོན་མོངས་ཉེས་པ་རྣམས||
chags sogs nyon-mongs nyes-pa rnams/
貪 等 煩惱 罪惡 諸

還由惱治
ཉོན་མོངས་ལམ་བྱེད་ཉིད་ཀྱིས་འཇོམས||
nyo- mongs lam byed nyid kyis 'joms/
煩惱 道 作用 唯 (以) 摧伏

灌耳驅水
རྣ་བར་ཆུ་སོན་ཆུས་འབྱིན་ཞིང||
rna-bar chu son chus 'byin zhing/
耳朵 水 進 用水 驅 (而且)

以火療燃
མེས་འཚིག་མེ་ཡིས་གདུངས་པས་ཞི||
mes 'tshig me-yis gdungs-pas zhi//
被火 燒 用火 燥熱 (以) 息

【釋文】貪等煩惱所造諸罪業，仍須以煩惱作道來摧伏；譬如耳朵進了水可以用水驅之，被火燒著了可以用火息之。

134. 粗細生起
བསྐྱེད་རིམ་ཕྲ་རགས་རྣལ་འབྱོར་གྱིས||
bskyed-rim phra rags rnal-'byor gyis/
生起次第 細 粗 瑜伽 (以)

淨治三有
skye shi bar-do gsum sbyong ste/

སྐྱེ་ཤི་བར་དོ་གསུམ་སྦྱོང་སྟེ།།	生 死 中有 三 修治
有緣車水	skal-ldan-shing-rta'i mchod-yon gyis/
སྐལ་ལྡན་ཤིང་རྟའི་མཆོད་ཡོན་གྱིས།།	有緣車 (之) 供養水 (以)
供洗毒垢	dug-can dri-ma 'khrud-pa bzhin//
དུག་ཅན་དྲི་མ་འཁྲུད་པ་བཞིན།།	有毒 垢 洗 如

【釋文】以生起次第的粗細瑜伽，修治生有、死有、中有三種涅槃，譬如用有緣車（恒河）之供養水，可洗淨一切有毒之垢。

【附註】1. "skye shi bar-do gsum sbyong" 此云修治生死中有三，謂有行者於欲界歿後不再來生欲界，或往色界住中有位即般涅槃，此云中般；或往生色界後不久即得涅槃，此云生般，復分有生般、行般、無行般三種；或於欲界歿往色界生，未即於中圓證，要轉生上方般涅槃，此云上流，復分全超、半超、遍歿三種。如《俱舍論》聖賢品中說。

2. "skal-ldan-shing-rta" 此云有緣車，是恒河的另一異名。

135. 四喜俱樂	dga'-bzhi'i lhan-skyes bde-ba ches/
དགའ་བཞིའི་ལྷན་སྐྱེས་བདེ་བ་ཆེས།།	四喜 (之) 俱生 樂 大
四空智廣	stong-bzhi'i ye-shes rgys 'gyur te/
སྟོང་བཞི་ཡེ་ཤེས་རྒྱས་འགྱུར་ཏེ།།	四空 (之) 智 廣 (會)
四河流注	chu-bo rnam bzhi'i rgyun 'bab-pas/
ཆུ་བོ་རྣམ་བཞིའི་རྒྱུན་འབབ་པས།།	河 諸 四(之) 流 下注
燒馬面火	rta-gdong me-chen 'bar-bar 'gyur//
རྟ་གདོང་མེ་ཆེན་འབར་བར་འགྱུར།།	馬面 大火 燃燒 (會)

【釋文】修習四喜引生俱生大樂，修習四空而智慧廣增；譬如四河流注南贍部洲，燃燒海底馬面火山。

【附註】1. "dga'-ba bzhi" 此云四喜，即喜、勝喜、殊喜、俱生喜，修習四

喜能引生樂空雙運之大樂智。

2. “stong-bzhi” 此云四空，即空、極空、大空、一切空，以智慧爲基。

3. 四河，即殑伽（恒河）、信度（印度河）、縛義、悉達，相傳皆發源於岡底斯。

4. “rta-gdong me-chen” 此云馬面火，即海底大火山，輪圍山與海面相平，爲馬面形，冒火故名。

136. 從微風心 ཕྲ་བ་གཉུག་མའི་རླུང་སེམས་ལས།།	phra-ba gnyug-ma’i rlung sems las/ 微細　原始 (之) 風 心 (從)
起如幻身 སྒྱུ་མ་ལྟ་བུའི་སྐུར་བཞེངས་པ།།	sgyu-ma lta-bu’i skur bzhengs-pa/ 幻　如 (之) 身 起
猶淨水泡 དྭངས་པའི་ཆུ་ལས་ཆུ་བུར་དང་།།	dwangs-pa’i chu las chu-bur dang/ 清淨 (之) 水 (從) 水泡 (與)
晴空雲然 དག་པའི་མཁའ་ལས་ཆུ་འཛིན་བཞིན།།	dag-pa’i mkha’ las chu-‘dzin bzhin// 晴朗(之)虛空 (從) 雲　如

【釋文】與微細持命風並存不離的原始心，從心風無別中起如幻清淨身；譬如從清淨水生出水泡，從晴朗虛空浮現烏雲。

137. 如草尖露 རྩྭ་རྩེའི་ཟིལ་པ་རེ་རེར་ཡང་།།	rtswa rtse’i zil-pa re rer yang/ 草　尖(之)露　各個(於) (都)
各現月影 ཟླ་བའི་གཟུགས་བརྙན་སྣང་བ་བཞིན།།	zla-ba’i gzugs-brnyan snang-ba bzhin/ 月 (之) 影　顯現　如
次第各喻 དཔེ་ཡི་རིམ་པ་རེ་རེས་ཀྱང་།།	dpe yi rim-pa re res kyang/ 喻(之)次第　各個(以) (都)

詮世出法 　'khor 'das chos kun mtshon-par nus//
འཁོར་འདས་ཆོས་ཀུན་མཚོན་པར་ནུས|| 　輪迴 涅槃 法 諸 詮表 能

【釋文】如各草尖露中，皆可顯現月影，能用次第各喻，詮表世出世法。

【附註】"'khor 'das" 此云輪涅，即輪迴與涅槃，輪迴法即世間法，涅槃法即出世法。

138. 善俗乃至 　'jig-rten ya-rabs spyod-pa nas/
འཇིག་རྟེན་ཡ་རབས་སྤྱོད་པ་ནས|| 　世間 上流 行爲 從

顯密次第 　mdo dngags lam gyi rim pa'i bar/
མདོ་སྔགས་ལམ་གྱི་རིམ་པའི་བར|| 　經 咒 道 (之) 次第(之)間

以喻詮事 　dper bya gcig gis mtshon-pa 'dis/
དཔེར་བྱ་གཅིག་གིས་མཚོན་པ་འདི|| 　喻 事 一 (以) 詮表 此(以)

是格言海 　legs-bshad 'phrul gyi rgya-mtsho yin//
ལེགས་བཤད་འཕྲུལ་གྱི་རྒྱ་མཚོ་ཡིན|| 　格言 幻 (之) 海 是

【釋文】從世間上流行爲，到顯密道次之間，以一喻詮表一事，是此格言幻海。

139. 受用輪海 　longs-spyod 'khor-lo'i chu-gter na/
ལོངས་སྤྱོད་འཁོར་ལོའི་ཆུ་གཏེར་ན|| 　受用 輪 (之)水庫 (於)

妙音鵝女 　dbyangs ldan ngang-mo rnam-rol-pa/
དབྱངས་ལྡན་ངང་མོ་རྣམ་རོལ་པ|| 　妙音 具 鵝女 遊戲者

口宣嘉言 　de yi kha las legs-bshad kyis/
དེ་ཡི་ཁ་ལས་ལེགས་བཤད་ཀྱིས|| 　其(之)口(從)格言 (以)

隨波盪漾 　rba-rlabs 'khri-shing ci-yang g.yo//
རྦ་རླབས་འཁྲི་ཤིང་ཅི་ཡང་གཡོ|| 　波浪 藤 任何 動搖

【釋文】在受用輪的水庫中，妙音鵝女在此嬉游，從口中說出的格言，隨波盪漾任何藤蔓。

【附註】“longs-spyod ‘khor-lo” 此云受用輪，即喉間脈輪，受用飲食味道故名。以受用輪比喻口宣妙音之喉，水庫或海形容匯集，作者自比妙音鵝女，游戲展喉之海，口宣嘉言，願讀者聞之，能受感動。

四、結語

如作者在《木論》結論中所說[7]，承認水木格言的撰寫是受到十三世紀薩迦班欽貢噶堅參（1182-1251）《薩迦格言》的影響，的確有不少水木二論的詩篇與《薩迦格言》相同或類似。從整體看來，《水木論》有獨特的藝術手法，能就近取譬，連貫爲文，更青出於藍，難怪能在廣大藏族地區普遍流傳，頗受重視。

從整體來看，水木二論雖然各自獨立，比如說都包括有緒論（禮讚和宗旨）、本論、結論三個部份，形式完整。但從《水論》結論第 139 首，又被《木論》第 102 首重錄，以及接下來《木論》的第 103 至 106 共四首，也是綜合水木二論，以宣說教誡爲結束，從這些跡象看來，水木二論應該是合一的。

以二論合一流通的單行本很多，本譯註所依據的版本，主要是 1974 年達蘭沙拉西藏文化出版社的排印本[8]，和 1961 年印度噶倫堡藏文鏡報社庫努・塔爾欽（Khu-nu mthar phyin pa）再版的寫印本[9]。1985 年國立政治大學邊政

---

7 《木論》第 103 首。

8 Similes of Trees and Water, Printed at Tibetan Cultural Printing Press, Dharamsala (H.P. India),1974.

9 Chu shing gi btstan bcos —A Moral Lessons, Illustrated with Water, Trese & Plants, second revised edition, Kalimpong, 1961.

研究所舉辦的第一屆「國際中國邊疆學術會議」，筆者曾發表《西藏格言詩「水木論」喻例試探》一文[10]，採用四言體詩的方式，將全詩譯成漢文。本譯註除了在過去的基礎上，又作了小幅度的改譯外，也增加了 Wylie 系統的對音及語詞對照，連同藏文及漢譯四欄並列，另加釋文和部份的附註，目的是爲了便於讀者從藏文體會西藏格言詩的韻味。

[10] 後來又看到 1986 年西藏人民出版社出版，北京中央民族學院耿予方教授翻譯的《格丹格言》、《水樹格言》合刊本，其中《水樹格言》譯文採用的是八言體。

貳、《木論格言》譯註

一、導言

《木論格言》（legs bshad shing gi bstan bcos），簡稱《木論》，或稱《樹的格言》，全名《格言木論雙規百枝》（legs par bshad pa'i shing gi bstan bcos lugs gnyis yal 'dab brgya ldan）。取名「雙規」者，指包括世間法和出世法，因全詩皆以植物爲比喻，內容豐富，變化多端，故名「百枝」。作者是第三世貢唐倉活佛袞卻丹貝准美，已見前篇之介紹。

《木論》有 106 首格言詩，全部使用四句七言體，先論出世法，後論世間法，順序上與《水論》相反。就所詮義內容而言，全論分緒論（1-2）、本論（3-99）和結論（100-106）三個部份。緒論分二：禮讚 1 首（1），宣說宗旨 1 首（2）。本論分三：論出世不共法 58 首（3-35）、承啓聯結 1 首（36）、論世間共法 63 首（37-99）。其中論出世不共法分二：勸修共乘 19 首（3-21）、勸修大乘 14 首（22-35）。勸修共乘分二：總讚三寶 1 首（3）；廣論皈依 19 首（4-21）。廣論皈依分四：準備條件 2 首（4-5），包括依止善知識 1 首（4），具信心妙性 1 首（5）；何因皈依 7 首（6-12），包括人身難得 3 首（6-8），得已易失 2 首（9-10），死入輪迴 2 首（11-12）；皈依何境 2 首（13-14）；皈已應學 7 首（15-21），包括修十善業道 6 首（15-20），勤學戒定慧 1 首（21）。勸修大乘分四：發菩提心 3 首（22-24），修六度 7 首（25-31），悲智雙運 2 首（32-33），圓滿佛果 2 首（34-35）。其中世間共法分五：官民主僕 12 首（37-48），進德修業 15 首（49-63），交友之道 9 首（64-72），財富受用 10 首（73-82），待人處世 17 首（83-99）。結論分三：木論總結 2 首（100-101）、水木論總結 1 首（102）、流通及迴向 4 首（103-106）。

《木論格言》在喻例與論義的搭配上，以二聯式每聯各二句，一聯論義，一聯舉例，井然有序的方式最多，共有 96 首，其中義先喻行，即前二句先詮釋本義，後二句再舉譬喻者有 44 首[1]；喻先義行，即前二句先舉譬喻，後二句再詮本義者有 52 首[2]。此外，先舉三句比喻，再以一句提示本義的也有 2 首（第 47 和 82 首）；四句同時搭配喻義混合出現的有 1 首（第 1 首）。其他像第 36 首的承啓，第 101 至 106 首的結論等共有七首，雖然有些比喻，但主要偏重於敘事，喻義的配置較不明顯。至於比喻的取材，完全採用植物的種類、性質、部位、形態和特徵，而且經常採對比的方式，如根部與頂梢，根幹與枝葉，乾枯與濕潤，荆棘毒刺與果木或檀香，毒芽與妙果，藤蔓與喬木，種子與大樹等等有關高低，大小，善惡，乾濕，生熟，甘苦，曲直，垂果累累與無實頑梗的對比。所舉植物的種類，有寶樹，檀香，柏樹，芒果，甘蔗，芭蕉，巴豆，木棉，荆棘，竹子，藥草，乃至一些印度所見的果木和奇花。至於因植物所延伸出來的棲鳥，盤蛇，蜜蜂，木匠，刀斧，木刃，弓箭，木砧，木槳，樑柱，棟椽，華廈，宮殿，林園，風搖，水淘，火燃，煙薰，灰炭，擲石等。甚至莖葉花果的四時變遷等的動態描述，足見作者的觀察細微，值得讀者玩味。

二、內容分類

(一)緒論（1-2）

1.【禮讚】（1）

寶心根固，二資枝茂，三身妙果，垂穗禮木。(1)

---

[1] 依序爲 2,4,5,8,12,13,16,18,26,28,30,37,38,39,40,42,43,45,46,48,50,51,52,53,54,56,59,61,63,64,66,67,72,73,74,75,76,78,79,81,84,86,89,92 各首。

[2] 依序爲第 3.6.7.9.10,11,14,15,17,19,20,21,22,23,24,25,27,29,31,32,33,34,35,41,44,49,55,57,58,60,62,65,68,69,70,71,77,80,83,85,87,88,90,91,93,94,95,96,97,98,99,100 各首。

2. 【宣說著作旨趣】（2）

顯相取喻，瑜師誠多；密林之谷，藏葉無盡。(2)

(二)本論（3-99）

1. 【出世不共法】（3-35）

(1) 【勸修共乘】（3-21）

A. 【總讚三寶】（3）

依止寶樹，所求雨注；依嚴師友，善資天成。(3)

B. 【廣論皈依】（4-21）

(A) 【何者皈依：準備條件】（4-5）

a. 【依止善知識】（4）

人不敬師，智不成事；木浸百年，無由生葉。(4)

b. 【具信心妙性】（5）

具信妙性，一頌得益；木存新芽，滴雨也長。(5)

(B) 【何因皈依：畏怖輪迴】（6-12）

a. 【人身難得】（6-8）

荊藜毒刺，無用遍地；惡趣投生，數越塵土。(6)

勝地白檀，世間僅有；暇滿善依，難能可貴。(7)

人身虛得，旁生無二；芒果不吃，巴豆何異？（8）

b. 【得已易失】（9-10）

形葉花果，同木時變；生老病死，剎那戲遷。(9)

葉木依久，既落不復；親友長聚，一死永別。(10)

c. 【死入輪迴】（11-12）

劈木截材，匠者易倦；長劫辦事，獄卒無累。(11)

惡業未盡，苦受連綿；毒種在田，必是荒年。(12)

(C) 【皈依何境：三寶獨真】（13-14）

既皈三寶，寂有不衰；如依巨木，毒獸不害。(13)

根爛之木，依者何愚；猶淪生死，皈者差矣。(14)

(D) 【皈已應學：唯戒定慧】（15-21）

a.【修十善業道】（15-20）

藥毒之苗，尋果絕無；善不善業，不生異果。(15)

無始業積，百劫不爽；千年乾果，遇濕還長。(16)

榕樹種小，枝覆俱盧；一桃之施，得轉輪王。(17)

世間華麗，毫無實義；濕蕉之幹，畢竟無心。(18)

木生百年，壽盡仍傾；抵彼有頂，復墮惡趣。(19)

蔗汁浸泡，苦蓮能甘；道諦修者，苦集根滅。(20)

b.【勤學戒定慧】（21）

柱樑棟椽，聚築華屋；增上三學，成正解脫。(21)

(2) 【勸修大乘】（22-35）

A. 【發菩提心】（22-24）

種由種生，故而無始；無邊生死，孰非父母。(22)

象馬百載，大乘一運；聲獨遺擔，菩薩肩挑。(23)

別木果罄，寶樹無盡；餘善報盡，菩提善增。(24)

B. 【行菩薩行：修六度】（25-31）

(A) 【布施】（25）

施果盈樹，下必集人；德施之主，能滿眾願。(25)

(B) 【持戒】（26）

善趣解脫，除戒無他；枝葉葳蕤，唯幹是本。(26)

(C) 【忍辱】（27）

荊刺報拳，貽笑之因；敵害復惱，損因宜除。(27)

(D) 【精進】（28）

因時精進，果得諸德；根不離濕，頂將熟果。(28)

(E)【禪定】(29-30)

木受風搖，果墮於地；沈掉散亂，靜慮成空。(29)

由正禪定，生通等德；幹若未損，花自搖曳。(30)

(F)【般若】(31)

木刃迎敵，赴宴沙場；偏見似真，斷有幾稀。(31)

C.【悲智雙運】(32-33)

上等白檀，解彼熱痛；悲見能祛，三毒百病。(32)

木生之蠹，蝕盡彼材；貪起之智，息彼罪貪。(33)

D.【圓滿佛果】(34-35)

槳受濕潤，彩如琉璃；凡得輝耀，淨為天身。(34)

枝葉濃蔭，遍涼一切；德圓佛陀，眾生之祜。(35)

2.【承啓聯結】(36)

如是木論，指示法途，略說世規，側耳傾聽。(36)

3.【世間共法】(37-99)

(1)【官民主僕】(37-48)

法王威德，敵軍投順；栴檀芬芳，召蜂其使。(37)

惡王虐民，役而不屬；如棍撥豆，棒面無沾。(38)

臣民不戴，王威何在？樑柱不支，王殿何來？(39)

賢主以恩，轄眾日廣；藤緣喬木，頂入雲霄。(40)

依傍荊藜，刺扎生痛；信賴惡徒，終招苦楚。(41)

庶民安樂，人主之光；枝葉廣茂，根幹榮焉。(42)

窮僕之主，雖饒實羞；幹縱粗壯，無葉是裸。(43)

棲於朽木，日夜不寧；服侍惡主，常受煎刑。(44)

惡吏逃僕，好官驅集；棄荊之蜂，盤桓果林。(45)

新官雖慈，苛差旋至；樹雖避雨，滴串隨落。(46)

樹蔭等覆，日月同光；雲雨普霑，王法遍施。(47)

主賢僕惡，親近為難；毒蛇盤據，檀木誰依？(48)

(2) 【進德修業】（49-63）

內外熟否，取論芒果；心行淨垢，藉四析人。(49)

學者具德，和順不夸；穗荷沈甸，樹梢卑垂。(50)

寡德凡夫，我慢貢高；無實之木，其性頑梗。(51)

德不俱生，虛表何益？禿葉槁木，繁冠難美。(52)

學時懈怠，欲巧難待；花遭霜殘，結果無望。(53)

慧力不逮，居高愧懷；木頭獅子，貌畏無害。(54)

香氣不放，云檀其妄；行違正軌，君子實歹。(55)

擢卑於貴，鄙行隨位；芭蕉上長，葉仍下垂。(56)

析檀百塊，原香不壞；君子縱衰，善性仍懷。(57)

柏葉投火，散溢妙香；君子遭陷，其德益彰。(58)

君子靜處，神傳美譽；檀生南山，風飄其香。(59)

曲木揉直，受潮復屈；惡性修治，遇緣還形。(60)

小聰劣性，有才無益；根毒之花，雖美孰求？(61)

檀柏二柱，支樑同功；立志為業，何論出身？(62)

財勢雖等，業知善惡；如木入水，能辨首尾。(63)

(3) 【交友之道】（64-72）

賢者遠遊，眾所敬重；林中之樹，移地為材。(64)

木棉風搖，辭嶺就壑；愚者浪蕩，終墮於衰。(65)

染過至易，學德則難；木易生火，卻難分流。(66)

兩賤為友，自他頹廢；木砧互磨，終必兩燃。(67)

岸木森森，水淘其根；德者巍巍，惡友能損。(68)

兩樹雜交，新出妙果；智者為友，增生善慧。(69)

庇蔭之象，掘彼樹本；信賴惡僕，耗主善根。(70)

樹頂遨鳥，遺屎而飛；交結損友，去留劣跡。(71)

利濟惡人，毋望答恩；木恒育火，報則以灰。(72)

(4) 【財富受用】(73-82)

各憑智能，成辦所需；譬一竹弓，能射千箭。(73)

受用不豐，徒負門第；禿蔭之木，巔高無益。(74)

苟無福根，雖積仍貧；樹幹既枯，濯枝何助？(75)

高利放貸，率多蝕本；砍木移植，泰半乾枯。(76)

絕壁妙果，危不可摘；無益自他，巨財猶埋。(77)

欲廣享奉，分潤其訣；期茂枝葉，整梢是方。(78)

寡德難積，福散還富；濕截復生，乾枝不長。(79)

道樹之果，引童擲石；惡主之財，漫藏誨盜。(80)

薄福之人，暴富喪命；竹頂結果，衰敗之兆。(81)

折蔗取甘，獵狐求皮，奪貫謀財，諫王為民。(82)

(5) 【待人處世】(83-99)

截材畫線，裁而不變；事先熟慮，後悔無濟。(83)

僥雖成事，具慧誰慢？枯葉臥木，外道執情。(84)

街邑倒木，任人踐踏；囈語喋喋，眾所輕蔑。(85)

劣者小惠，虛譽盈耳；濕柴小火，煙熏滿廚。(86)

一朝蛇盤，睹樹心悸；偶為盜妄，時遭疑忌。(87)

荊棘再利，刺岩損尖；妒謗君子，自取其辱。(88)

無理亦讓，濁世眾輕；譬棉輕軟，難辭眾墊。(89)

木直雖美，鞍曲為良；性直固佳，佛許權柔。(90)

無鏃之矢，遨寇之使；制敵無威，何逞豪語？(91)

溺愛於親，多啟嫌隙；過食蔗甘，反胃生酸。(92)

斧乃木敵，木為其柄；仇之始釁，多由親啟。(93)

劣法伐木，墮於自頂；過怒激敵，轉增害己。(94)

乾木難曲，濕熏成辦；頑敵難馴，權巧能化。(95)

無憂之花，足釧促放；善勸不聽，責而始化。(96)

住林慕邑，居邑喜林，貧盼出家，富醉於家。(97)

林居之猴，果罄他去，家道衰落，愛子逃方。(98)

蓊鬱林園，無事鳥旋；何處安樂，不招人集。(99)

(三)結論（100-106）

1. 【木論總結】（100-101）

善護樹果，澤及枝葉；勤修佛法，兼得世福。(100)

取舍寂有，唯木為喻，嘉言空前，賢者之宴。(101)

2. 【水木論總結】（102）

妙音鵝女，乳海展喉，格言波浪，盪漾藤蔓。(102)

3. 【流通及迴向】（103-106）

美譽寶索，遍攪竺藏，吉祥薩班，格言為效。(103)

義鎖如拳，喻鑰猶肘，顯理與否，巧愚其鑒。(104)

欲知取舍，非喻之指，瞧其所示，殊勝義月！(105)

勤此奉行，如榕枝茂，廣遍十方，饒益眾趣。(106)

三、譯註

1. 寶心根固 rin-chen sems kyi rtsa-ba brtan/
རིན་ཆེན་སེམས་ཀྱི་རྩ་བ་བརྟན།། 寶 心 (之) 根 依
二資枝茂 rlabs-chen tshogs gnyis yal-ga rgyas/

རླབས་ཆེན་ཚོགས་གཉིས་ཡལ་ག་རྒྱས།། 偉大 資糧 二 枝 茂盛

三身妙果 sku gsum 'bras bzang snye-mas dud/
སྐུ་གསུམ་འབྲས་བཟང་སྙེ་མས་དུད།། 身 三 果 妙 穗 (以) 敬禮

垂穗禮木 sangs-rgyas ljon-pa de la 'dud//
སངས་རྒྱས་ལྗོན་པ་དེ་ལ་འདུད།། 佛陀 樹 彼 敬禮

【釋文】佛陀靠著像樹根般堅固的菩提寶心，積聚了像茂盛枝葉般的廣大福慧二資糧，成就了法報化三身妙果，願效垂穗禮木頂禮佛陀。

【附註】"rin-chen sems" 此云寶心，即菩提心。"tshogs gnyis" 此云二資糧，指福德資糧和智慧資糧。"sku gsum" 此云三身，指佛之光明法性身、圓滿受用身、自在變化身。

2. 顯相取喻 snang-ba dpe ru shar-ba yi/
སྣང་བ་དཔེ་རུ་ཤར་བ་ཡི།། 現象 喻(於) 呈現 (之)

瑜師誡多 rnal-'byor de la gdams-ngag mang/
རྣལ་འབྱོར་དེ་ལ་གདམས་ངག་མང་།། 瑜伽師 彼 教誡 多

密林之谷 nags klung stug-po'i do-ra ru/
ནགས་ཀླུང་སྟུག་པོའི་དོ་ར་རུ།། 森林 河谷 深密(之) 場 (於)

藏葉無盡 shing-lo'i phung-po zad-pa med//
ཤིང་ལོའི་ཕུང་པོ་ཟད་པ་མེད།། 樹葉(之) 蘊集 盡 無

【釋文】善於把現象呈現於比喻的瑜伽師，他有許多教誡；譬如在濃密森林的河谷之中，蘊集了無盡的落葉。

3. 依止寶樹 dpag-bsam-shing la brten byas na/
དཔག་བསམ་ཤིང་ལ་བརྟེན་བྱས་ན།། 如意寶樹 依靠了 (若)

所求雨注 dgos-'dod thams-cad char du bsnyil/

དགོས་འདོད་ཐམས་ཅད་ཆར་དུ་བསྙིལ།།	欲求　一切　雨　流瀉
依嚴師友	de bzhin bshes-gnyen dam-pa la/
དེ་བཞིན་བཤེས་གཉེན་དམ་པ་ལ།།	同樣的 善知識　正直 (於)
善資天成	brten na legs tshogs lhun-gyis grub//
བརྟེན་ན་ལེགས་ཚོགས་ལྷུན་གྱིས་གྲུབ།།	依止(若) 善 資糧 任運　成

【釋文】譬如若依靠了如意寶樹，一切所求會像大雨般地傾注；同樣的，只要依止正直的善知識，一切善資糧都會任運得到成就。

【附註】“dpag-bsam-shing”此云如意寶樹，指傳說中一種能滿足眾人願望的神樹。

4.　人不敬師	bshes la mi-gus skye-bo des/
བཤེས་ལ་མི་གུས་སྐྱེ་བོ་དེས།།	善知識　不敬　人　彼
智不成事	gzhung brgya shes kyang don-mi-‘gyur/
གཞུང་བརྒྱ་ཤེས་ཀྱང་དོན་མི་འགྱུར།།	經論　百　知　(雖)　不能成事
木浸百年	shing skam lo brya chur ‘phangs kyang/
ཤིང་སྐམ་ལོ་བརྒྱར་ཆུར་འཕངས་ཀྱང་།།	木　乾枯 年 百　水　浸泡　雖然
無由生葉	lo-‘dab skye-ba srid-na-med//
ལོ་འདབ་སྐྱེ་བ་སྲིད་ན་མེད།།	葉瓣　生　無有

【釋文】不知道依止敬事善知識的人，縱使知曉了百種經論，終不能成就義利；譬如枯木即使浸水百年，也無從生長葉瓣。

5.　具信妙性	dad-ldan rang-bzhin bzang-po der/
དད་ལྡན་རང་བཞིན་བཟང་པོ་དེར།།	具信　本質　良善　(其)
一頌得益	tshigs-bcad gcig tsam gyis kyang phan/
ཚིགས་བཅད་གཅིག་ཙམ་གྱིས་ཀྱང་ཕན།།	偈頌　一　僅 (以) (也)　利益

木存新芽	rkang-‘thung gsar-pa’i myu-gu de/
རྐང་འཐུང་གསར་པའི་མྱུ་གུ་དེ།།	足飲(樹) 新的 芽苗 (其)
滴雨也長	chu char gzegs-ma yis kyang ‘phel//
ཆུ་ཆར་གཟེགས་མ་ཡིས་ཀྱང་འཕེལ།།	水 雨 微屑 (以)(也) 增長

【釋文】只要深具信心和稟性良善，僅持一個偈頌也能得益；譬如樹木存有新芽，只要些微的雨水就能增長。

【附註】“rkang-‘thung”此云足飲，爲樹之藻名。

6.

荊藜毒刺	tsher-ma-can dang dug-shing gis/
ཚེར་མ་ཅན་དང་དུག་ཤིང་གིས།།	荊棘 (與) 毒木 (以)
無用遍地	mi dgos bzhin-du sa ‘di gang/
མི་དགོས་བཞིན་དུ་ས་འདི་གང་།།	不 需要 像 地 此 滿
惡趣投生	mi khom ngan song skye-bo ni/
མི་ཁོམ་ངན་སོང་སྐྱེ་བོ་ནི།།	無 暇 惡 趣 衆生
數越塵土	sa yi rdul bzhin bgrang-las-‘das//
སའི་རྡུལ་བཞིན་བགྲང་ལས་འདས།།	土 (之) 塵 如 不可勝數

【釋文】像那沒用的荊棘毒木，長得滿地都是；無暇的惡趣眾生，如大地塵土不可計數。

7.

勝地白檀	tsan-dan sa-mchog ljon-pa de/
ཙན་དན་ས་མཆོག་ལྗོན་པ་དེ།།	檀香 勝地 樹 (其)
世間僅有	‘jig-rten ‘di na srid-pa tsam/
འཇིག་རྟེན་འདི་ན་སྲིད་པ་ཙམ།།	世間 於此 有 僅
暇滿善依	dal ‘byor tshang-ba’i rten bzang yang/
དལ་འབྱོར་ཚང་བའི་རྟེན་བཟང་ཡང་།།	暇 滿 具足 (之) 所依 妙 (也)

證道唯此
བརྒྱ་ལམ་ཐོབ་པ་མ་བཀག་ཙམ།།
brgya-lam thob-pa ma bkag tsam//
難能 得到 不 排除 唯

【釋文】譬如那勝地白檀香樹，是世間所僅有，具足暇滿的善妙所依，也是非常難能得到的。

【附註】第 7、第 8 兩首，闡述在輪迴生死當中，投生惡趣者數越塵土，獲得暇滿人身者難能可貴。唯獨人身具足八種有暇和十種圓滿，比諸餘趣最堪修法。遠離地獄、餓鬼、旁生、邊鄙人、長壽天、執邪見、佛不喑啞等八種無暇，故稱八有暇；十種圓滿，謂生爲人、生於中土、諸出世、根全具、未犯無間、敬信佛教等五種自圓滿，與值佛出世、值佛說法、佛法住世、入佛法、有善師等五種他圓滿。

8. 人身虛得
དལ་འབྱོར་སྙིང་པོ་མ་བླངས་ན།།
dal-'byor snying-po ma-blangs na/
暇滿 要義 不取 (若)

旁生無二
དུད་འགྲོའི་རྟེན་དང་གཉིས་སུ་མེད།།
dud-'gro'i rten dang gnyis-su-med/
旁生 (之) 所依(與)無二

芒果不吃
ཨ་མྲའི་འབྲས་བུ་མི་སྤྱོད་ན།།
amra'i-'bras-bu mi spyod na/
芒果 不 受用 (若)

巴豆何異
ཨེ་རཎྜ་དང་ཁྱད་པར་ཅི།།
eraṇḍa dang khyad-par ci//
巴豆 (與) 差別 什麼

【釋文】縱然得到了暇滿人身，如果不取修心法要，將與旁生所依無二；譬如空留好吃的芒果不吃，那與巴豆又有什麼差別呢？

【附註】梵文“amara”與“eraṇḍa”，暫譯作芒果與巴豆。

9. 形葉花果
མདངས་དང་ལོ་འབྲས་མེ་ཏོག་སོགས།།
mdangs dang lo 'bras me-tog sogs/
色澤 (與) 葉 果 花 等

同木時變
ལྗོན་པ་གཅིག་ཀྱང་དུས་ཀྱིས་འགྱུར།།
ljon-pa gcig kyang dus kyis 'gyur/
樹 一 (雖) 時(以) 變化

生老病死
སྐྱེ་རྒ་ན་དང་འཆི་བ་ཡི།།
skye rga na dang 'chi-ba yi/
生 老 病 (與) 死 (之)

剎那戲遷
ཟློས་གར་སྐད་ཅིག་སྐད་ཅིག་བསྒྱུར།།
zlos-gar skad-cig skad-cig bsgyur//
戲劇 剎那 剎那 改變

【釋文】譬如雖然是同一棵樹，其色澤與葉果花等，常因季節而變；眾生的生老病死，也像戲劇般剎那變遷。

10. 葉木依久
རིང་དུ་འབྲེལ་བའི་ཤིང་ལོ་དེ།།
ring-du 'brel-ba'i shing lo de/
長久 繫屬(之)樹 葉 (其)

既落不復
ལན་གཅིག་བྲུལ་བ་སླར་མི་འབྱོར།།
lan-gcig brul-ba slar-mi-'byor/
一旦 脫落 不再回來

親友長聚
མཛའ་བ་ཡུན་རིང་འཁོད་འཁོད་ནས།།
mdza'-ba yun-ring 'khod 'khod nas/
親人 長久 存在 (後)

一死永別
ནམ་ཞིག་གཏན་དུ་འབྲལ་བར་འགྱུར།།
nam zhig gtan du 'bral-bar 'gyur//
總有一天 永遠 分離 (會)

【釋文】譬如那長久依附在一起的樹葉，一旦脫落就不再回來；親人長久生活在一起，總有一天會永遠分離。

11. 劈木截材
སྡོང་པོ་གཤགས་གཏུབ་དྲས་པ་ཡིས།།
sdong-po gshags gtub dras-pa yis/
木頭 劈開 砍斷 截裁 (因)

匠者易倦
ཤིང་མཁན་མྱུར་དུ་ངལ་བར་འགྱུར།།
shing-mkhan myur-du ngal-bar 'gyur/
木匠 很快 疲乏 會

長劫辦事
bskal-par de 'dra'i las bsgrubs kyang/

བསྐལ་པར་དེ་འདྲའི་ལས་བསྒྲུབས་ཀྱང་།།　劫　其 如(之)業 完成 (雖然)

獄卒無累　dmyal srung rnams ni ngal-ba med//

དམྱལ་སྲུང་རྣམས་ནི་ངལ་བ་མེད།།　地獄 守衛 諸　疲乏　無

【釋文】因爲劈木截材，木匠很快就會疲勞，長劫經辦像那樣的事業，獄卒卻無勞累。

12. 惡業未盡　ji-srid mi dge ma zad-pa/

ཇི་སྲིད་མི་དགེ་མ་ཟད་པ།།　多久 不 善 不 盡

苦受連綿　de-srid sdug-bsngal khor-mor myong/

དེ་སྲིད་སྡུག་བསྔལ་ཁོར་མོར་མྱོང་།།　如是之久 苦　連綿不斷 受

毒種在田　dug gi sa-bon gnas kyi bar/

དུག་གི་ས་བོན་གནས་ཀྱི་བར།།　毒(之) 種子 存在(之)際

必是荒年　dug-lo skye-ba chos-nyid yin//

དུག་ལོ་སྐྱེ་བ་ཆོས་ཉིད་ཡིན།།　壞年成 產生 法性　是

【釋文】不善業存在多久，就要受多久的苦楚；譬如毒種存在之際，自然就會造成荒年。

13. 既皈三寶　gang-zhig gsum la skyabs-song-ba/

གང་ཞིག་གསུམ་ལ་སྐྱབས་སོང་བ།།　任誰　三 (於) 皈依

寂有不衰　de la srid zhi'i rgud-pa med/

དེ་ལ་སྲིད་ཞིའི་རྒུད་པ་མེད།།　彼　有　寂(之) 衰　無

如依巨木　ljon-pa che la brten-pa der/

ལྗོན་པ་ཆེ་ལ་བརྟེན་པ་དེར།།　樹　大 (於) 依止 彼

毒獸不害　gcan-gzan gdug-pas gtses mi-nus//

གཅན་གཟན་གདུག་པས་གཙེས་མི་ནུས།།　猛獸　兇暴(被) 傷害 不能

【釋文】任誰皈依三寶，有寂並榮不衰；譬如依止大樹，猛獸不能傷害。

【附註】“srid zhi'i rgud-pa med” 此云寂有不衰，指世出世間義利，兼宜不衰。

14. 根爛之木
རྩ་བ་རུལ་བའི་ལྗོན་པ་ལ།།
rtsa-ba rul-ba'i ljon-pa la/
根 爛了的 樹 (於)

依者何愚
རྟེན་པར་བྱེད་པ་བླུན་པོའི་རྟགས།།
rten-par bye- pa blun-po'i rtags/
依止 者 愚者 (之) 相

猶淪生死
རང་ཡང་འཁོར་བར་བྱིང་བ་ལ།།
rang yang 'khor-bar bying-ba la/
自己 也 輪迴(於) 沈溺 (於)

皈者差矣
སྐྱབས་སུ་འཛིན་རྣམས་ཀྱེ་མ་འཁྲུལ།།
skyabs su 'dzin rnams kye-ma 'khrul//
皈依 持 諸 嗟呼 差矣

【釋文】依止爛根之木，誠然愚者之相，譬如仍溺生死，諸求皈者差矣。

15. 藥毒之苗
དུག་དང་སྨན་གྱི་མྱུ་གུ་ལས།།
dug dang sman gyi myu-gu las/
毒 與 藥 (之) 苗芽 (從)

尋果絕無
འབྲས་བུ་འཚོལ་བ་འགར་ཡང་མེད།།
'bras-bu 'tshol-ba 'gar yang med/
果 尋求 到處 都 無

善不善業
དགེ་དང་མི་དགེ་ལས་ལས་ཀྱང་།།
dge dang mi-dge'i las las kyang/
善 與 不善(之)業(從)(雖)

不生異果
འབྲས་བུ་གཞན་འབྱུང་གནས་མ་ཡིན།།
'bras-bu gzhan 'byung gnas ma yin//
果 其他 生 處 不 是

【釋文】從毒與藥苗，尋果遍無著；除善不善業，非生異果處。

16. 無始業積
thog-med dus nas bsags pa'i las/

ཐོག་མེད་དུས་ནས་བསགས་པའི་ལས།།	無始　時 (從) 積集(之) 業
百劫不爽	bskal-pa brgyar yang chud-mi-za/
བསྐལ་པ་བརྒྱར་ཡང་ཆུད་མི་ཟ།།	劫　百　(雖) 不虛耗
千年乾果	tala'i shing 'bras stong-phrag lor/
ཏ་ལའི་ཤིང་འབྲས་སྟོང་ཕྲག་ལོར།།	多羅 樹　果　千　年
遇濕還長	bskams kyang rlan dang 'phrad na skye//
བསྐམས་ཀྱང་རླན་དང་འཕྲད་ན་སྐྱེ།།	乾　(雖然) 潮濕　遇　(若)生

【釋文】無始以來所積業，雖歷百劫不虛耗；譬如千年多羅果，雖乾遇濕還能長。

【附註】"tala'i shing" 音譯爲多羅樹，爲棕櫚科植物，乾果儲放千年，遇濕還能發芽。

17.	
17. 榕樹種小	sa-bon chung smin nyagroda'i/
ས་བོན་ཆུང་སྨིན་ཉ་གྲོ་དའི།།	種子　小　成熟 尼拘盧陀樹(之)
枝覆俱盧	yal-'dab rgyas-pas rgyang-grags khebs/
ཡལ་འདབ་རྒྱས་པས་རྒྱང་གྲགས་ཁེབས།།	枝葉　廣茂　俱盧舍　覆蓋
一桃之施	kham gcig zas kyi sbyin-pas kyang/
ཁམ་གཅིག་ཟས་ཀྱི་སྦྱིན་པས་ཀྱང་།།	桃　一　食 (之) 布施(因) (也)
得轉輪王	'bras-bu 'khor-los-sgyur-ba 'thob//
འབྲས་བུ་འཁོར་ལོས་སྒྱུར་བ་འཐོབ།།	果　轉輪王　獲得

【釋文】尼拘盧陀種雖小，枝葉廣茂覆俱盧；憑其布施一桃食，能獲轉輪聖王果。

【附註】"nyagroda" 音譯爲尼拘盧陀樹，藏名多足，類如榕樹，種子細小，約僅白芥子的四分之一，但成長迅速，又善於橫長。"rgyang-grags" 此云俱盧舍（krośa），爲印度之長度單位，約五百弓量之距離。

18. 世間華麗	rnam-bkra srid-pa'i 'khor-lo 'dir/
རྣམ་བཀྲ་སྲིད་པའི་འཁོར་ལོ་འདིར།།	燦爛華麗 有 (之) 輪 此
毫無實義	don ldan snying-po 'ga' ma mchis/
དོན་ལྡན་སྙིང་པོ་འགའ་མ་མཆིས།།	有義利 實義 一點 也沒有
濕蕉之幹	chu-shing rlon-pa'i sdong-po la/
ཆུ་ཤིང་རློན་པའི་སྡོང་པོ་ལ།།	芭蕉 濕潤(之) 莖幹 (於)
畢竟無心	rtse gting kun na snying-po med//
རྩེ་གཏིང་ཀུན་ན་སྙིང་པོ་མེད།།	頂 底 一切(於) 實心 無

【釋文】在此絢爛的生死流轉圖中，絲毫沒有真實義利；譬如芭蕉之濕幹，徹頭徹尾皆無實心。

19. 木生百年	ljon-shing lo brgyar skyes-pa yang/
ལྗོན་ཤིང་ལོ་བརྒྱར་སྐྱེས་པ་ཡང་།།	樹木 年 百 生長 (雖然)
壽盡仍傾	nam-zhig tshe na 'gyel-bar 'gyur/
ནམ་ཞིག་ཚེ་ན་འགྱེལ་བར་འགྱུར།།	到了某個時候(若) 傾倒 會
抵彼有頂	srid-pa'i rtse-mor phyin nas ni/
སྲིད་པའི་རྩེ་མོར་ཕྱིན་ནས་ནི།།	有 (之) 頂 抵達 (後)
復墮惡趣	slar yang mi-bzad ngan-'gror 'gro//
སླར་ཡང་མི་བཟད་ངན་འགྲོར་འགྲོ།།	再 (又) 難忍 惡趣 去

【釋文】譬如樹木生已百年，一旦時至仍會傾倒；縱使投生天趣貴極有頂，也可能福報盡後再墮惡趣。

【附註】"srid-pa'i rtse-mo" 此云有頂，指三有之頂，無色界之非想非非想處。

20. 蔗汁浸泡	bur-shing khu-bas rab-bsgos na/
བུར་ཤིང་ཁུ་བས་རབ་བསྒོས་ན།།	甘蔗　汁 (以) 浸泡　(若)
苦蓮能甘	tig-ta'i kha-ba sel-bar nus/
ཏིག་ཏའི་ཁ་བ་སེལ་བར་ནུས།།	黃蓮(之)苦味 消除　能
道諦修者	lam gyi bden-pa rab-goms-pas/
ལམ་གྱི་བདེན་པ་རབ་གོམས་པས།།	道 (之) 諦　勤修
苦集根滅	sdug-bsngal rtsa-ba kun-'byung spong//
སྡུག་བསྔལ་རྩ་བ་ཀུན་འབྱུང་སྤོང་།།	苦　根　集　斷

【釋文】假使用甘蔗汁浸泡，黃蓮苦味也能消除；唯有勤修道諦，能斷苦集之流轉生死。

【附註】四聖諦約三世而言，集為前世所造之因，苦為今生所受之果，道為今生能斷之因，滅為來生所斷之果。故修道諦者能還滅苦集之流轉生死。集指業和煩惱，為苦之根本原因；道為能斷集證滅之途徑。

21. 柱樑棟椽	ka gdung lcam dang dral-ma rnams/
ཀ་གདུང་ལྕམ་དང་དྲལ་མ་རྣམས།།	柱 樑　棟 與　椽　諸
聚築華屋	tshogs-pas yid-'ong lding-khang ste/
ཚོགས་པས་ཡིད་འོང་ལྡིང་ཁང་སྟེ།།	聚集 (因) 悅意　平頂房
增上三學	lhag-pa'i bslab-pa gsum tshogs-pas/
ལྷག་པའི་བསླབ་པ་གསུམ་ཚོགས་པས།།	增上(之) 學　三　會集
成正解脫	thar-pa dam-pa'i khang-bzang 'grub//
ཐར་པ་དམ་པའི་ཁང་བཟང་འགྲུབ།།	解脫　正 (之) 華廈　成就

【釋文】譬如用諸柱樑棟椽，聚築平頂悅宅，配合增上三學，成就正解脫屋。

22. 種由種生	dzan-du'i sa-bon de'i sa-bon/

ཛན་དུའི་ས་བོན་དེའི་ས་བོན།། 降魔樹(之)種子 其(之)種子

故而無始 gzhan las skye phyir thog-ma med/

གཞན་ལས་སྐྱེ་ཕྱིར་ཐོག་མ་མེད།། 其他(從) 生 故 最始 無

無邊生死 mtha'-med 'khor-bar skyes-pa na/

མཐའ་མེད་འཁོར་བར་སྐྱེས་པ་ན།། 無邊 輪迴 生 (若)

孰非父母 pha-mar ma gyur su-zhig yod//

ཕ་མར་མ་གྱུར་སུ་ཞིག་ཡོད།། 父母 不成 誰 有

【釋文】譬如降魔樹的種子，亦由其前一種子所生，輾轉推之故云無始；同樣的，在無邊輪迴中生死不已的眾生，無始以來不成父母者有誰？

【附註】“dzan-du'i sa-bon” 此云降魔樹種，此樹又稱鄔曇波羅（udumbhara），在佛陀出世時開花，其花大如車輪，香遍踰繕那，甚爲希奇。

23. 象馬百載 rta glang brgya yi khur lci-ba/

རྟ་གླང་བརྒྱ་ཡི་ཁུར་ལྕི་བ།། 馬 象 百 (之) 擔 重

大車一運 shing-rta chen-po gcig gis 'dren/

ཤིང་རྟ་ཆེན་པོ་གཅིག་གིས་འདྲེན།། 車 大 一 (以) 曳引

聲獨遺擔 nyan rang kun gyis ma longs pa'i /

ཉན་རང་ཀུན་གྱིས་མ་ལོངས་པའི།། 聲聞 獨覺 諸(被) 未 承擔 (之)

菩薩肩挑 khur de rgyal-sras phrag na mdzes//

ཁུར་དེ་རྒྱལ་སྲས་ཕྲག་ན་མཛེས།། 擔 彼 菩薩 肩 (於) 裝飾

【釋文】譬如用百隻大象和馬馱負的重擔，改用一輛大車就能曳引；聲聞和獨覺們未能承擔的重擔，卻成了菩薩肩上的裝飾。

【附註】聲聞和獨覺以自求解脫，成就菩提爲目標，被稱爲小乘，菩薩發心爲利他，希求無上菩提，屬於大乘。乘猶車乘。

24. 別木果罄 ཤིང་གཞན་འབྲས་བུ་བླངས་པས་འཛད||	shing gzhan ‘bras-bu blangs-pas ‘dzad/ 樹 其他 果子 取 (因) 盡
寶樹無盡 དཔག་བསམ་ཤིང་འབྲས་ཟད་པ་མེད||	dpag-bsam-shing ‘bras zad-pa med/ 如意寶樹 果 盡 沒有
餘善報盡 དགེ་བ་གཞན་འབྲས་སྤྱད་པས་འཛད||	dge-ba gzhan ‘bras spyad-pas ‘dzad/ 善 其他 果 受用 盡
菩提善增 བྱང་ཆུབ་སེམས་དགེ་ཕྱིར་ཞིང་འཕེལ||	byang-chub-sems dge phyir-zhing-‘phel// 菩提心 善 一再增長

【釋文】譬如其他果樹取果有盡，唯如意寶樹則取果無盡；同樣的餘善果報受用有盡，唯菩提心善果會一再增長。

25. 施果盈樹 ཡོངས་སྦྱིན་འབྲས་བུས་སྤ་བ་ཡི||	yongs sbyin ‘bras-bus spa-ba yi/ 遍 施 果 (以) 裝飾 (之)
下必集人 རྐང་འཐུང་དེ་ལ་སྐྱེ་བོ་འདུ||	rkang ‘thung de la skye-bo ‘du/ 足 飲 彼 (於) 人 自集
德施之主 འཇུང་མེད་གཏོང་བའི་དཔལ་ཡོན་ཅན||	‘jung med gtong-ba’i dpal-yon-can/ 慳吝 無 布施 (之) 具德者
能滿眾願 དེ་ཡིས་སྐྱེ་དགུའི་རེ་བ་སྐོང||	de yis skye-dgu’i re-ba skong// 其 眾生 (之) 願 滿足

【釋文】譬如結滿美果可以分享眾人的果樹，樹下必然會結集很多人；同樣的，不吝布施的具德者，必能滿足眾生的願望。

【附註】布施分為財施、法施、無畏施三大類，故云具德者，即指具財、法、無畏等諸功德而言。

26. 善趣解脫
མངོན་པར་མཐོ་དང་ངེས་ལེགས་ཀྱི།།
mngon-par-mtho dang nges-legs kyi/
勝生 與 決定勝 (之)

除戒無他
རྩ་བ་ཚུལ་ཁྲིམས་ལས་གཞན་མེད།།
rtsa-ba tshul-khrims las gzhan med/
根本 戒律 (除) 其他 沒有

枝葉葳蕤
ཡལ་འདབ་གྱུར་དུ་ཟ་བ་ཡི།།
yal-‘dab g.yur-du-za-ba yi/
枝葉 熟透 (之)

唯幹是本
རྩ་བ་སྡོང་བུ་ཉག་གཅིག་ཡིན།།
rtsa-ba sdong-bu nyag-gcig yin//
根本 莖幹 唯一 是

【釋文】眾生所追求的勝生善趣和決定解脫，最根本的除了依賴戒律之外無他；譬如枝葉葳蕤的樹木，根本仍然唯靠樹幹。

27. 荊刺報拳
ཚེར་མ་ཟུག་པའི་ལན་དུ་སླར།།
tsher-ma zug-pa’i lan du slar/
荊刺 刺扎(之) 回報 再

貽笑之因
ཁུ་ཚུར་བརྡེག་པ་བཞད་གད་རྒྱུ།།
khu-tshur brdeg-pa bzhad-gad rgyu/
拳頭 打 貽笑 因

敵害復惱
གནོད་བྱེད་ལ་ཡང་སླར་ཁྲོ་བ།།
gnod byed la yang slar khro-ba/
惱害者 (於)(又) 再 忿怒

損因宜除
རང་ཉིད་ཉམས་པའི་རྒྱུ་རུ་ཟད།།
rang nyid nyams-pa’i rgyu ru zad//
自己本身 受損 (之) 因 盡

【釋文】譬如當你被荊刺扎到之後，再回報以拳，則成貽笑之因；同樣的，對惱害你的人又再生怨懟，這種自損之因應該斷除。

28. 因時精進
རྒྱུ་དུས་བརྩོན་པ་མ་བཏང་ན།།
rgyu dus brtson-pa ma btang na/
因 時 精進 不 捨 (若)

果得諸德
‘bras dus yon-tan thams-cad skye/

འབྲས་དུས་ཡོན་ཏན་ཐམས་ཅད་སྐྱེ།།
果 時 功德 一切 生

根不離濕
རྩ་བ་རླན་དང་མ་བྲལ་ན།།
rtsa-ba rlan dang ma bral na/
根 濕 不 離 (若)

頂將熟果
རྩེ་མོར་ལོ་འབྲས་སྨིན་པར་འགྱུར།།
rtse-mor lo-'bras smin-par 'gyur//
頂 年成 成熟 (將)

【釋文】若能在因的階段努力不懈，結果必能獲得一切功德；譬如若能讓莊稼根不離濕，頂上自然會成熟果實。

29. 木受風搖
སྡོང་པོ་རླུང་གིས་ཆེར་བསྐྱོད་ན།།
sdong-po rlung gis cher bskyod na/
莖幹 風 (被) 大 動搖 (若)

果墮於地
འབྲས་བུ་ས་ལ་འབྲུལ་བ་ལྟར།།
'bras-bu sa la 'brul-ba ltar/
果子 地 掉落 如

沈掉散亂
བྱིང་རྒོད་གཡེང་བས་རབ་གཡོས་པས།།
bying rgod g.yeng-bas rab-g.yos pas/
昏沈 掉舉 散亂 動搖 (因)

禪定成空
ཏིང་འཛིན་དམིགས་པ་སྟོར་བར་བྱེད།།
ting-'dzin dmigs-pa ston-bar-byed//
禪定 目標 成空

【釋文】譬如莖幹若被大風搖撼，果子就會掉落於地；同樣的，由於昏沈、掉舉、散亂和動搖等過失，會使禪定的修行目標落空。

30. 由正禪定
བསམ་གཏན་རྣམ་པར་དག་པ་ལས།།
bsam-gtan rnam-par-dag-pa las/
禪定 正清淨 (從)

生通等德
མངོན་ཤེས་ལ་སོགས་ཡོན་ཏན་འབྱུང་།།
mngon-shes la-sogs yon-tan 'byung/
神通 等 功德 產生

幹若未損
སྡོང་བུ་ཉམས་པ་མེད་གྱུར་ན།།
sdong-bu nyams-pa med gyur na/
莖幹 損壞 沒有 (若)

花自搖曳　me-tog ge-sar mgo lcog ldem//
མེ་ཏོག་གེ་སར་མགོ་ལྕོག་ལྡེམ།།　花　芯　頭 矗立 顫動

【釋文】從正清淨的禪定，能產生神通等功德；譬如若莖幹未損，則花芯自然矗立招展。

31. 木刀迎敵　shing gi ral-gri g.yul gyi ngor/
ཤིང་གི་རལ་གྲི་གཡུལ་གྱི་ངོར།།　木 (之) 刀 戰爭(之)場

赴宴沙場　'phyar-ba dgra yi dga' ston yin/
འཕྱར་བ་དགྲ་ཡི་དགའ་སྟོན་ཡིན།།　揮動 敵 (之) 喜宴 是

偏見似真　ltar-snang nyi-tshe'i lta-ba yis/
ལྟར་སྣང་ཉི་ཚེའི་ལྟ་བ་ཡིས།།　近似 不完全(之)見 (以)

斷有幾稀　srid rtsa gcod 'dod kye-hud mtshar//
སྲིད་རྩ་གཅོད་འདོད་ཀྱེ་ཧུད་མཚར།།　有 根 斷 欲 多麼 希奇

【釋文】譬如拿著木刀在戰場上揮舞，簡直是送給敵人的喜宴；欲以近似有偏之見，斷除根本生死，實屬稀罕。

32. 上等白檀　ha-ri tsan-dan bzang-po yis/
ཧ་རི་ཙན་དན་བཟང་པོ་ཡིས།།　哈利旃檀 妙好 (以)

解彼熱痛　lus kyi tsha-gdung sel bar byed/
ལུས་ཀྱི་ཚ་གདུང་སེལ་བར་བྱེད།།　身(之) 熱惱 消除 (能)

悲見能祛　snying-rje'i bcud ldan lta-ba yis/
སྙིང་རྗེའི་བཅུད་ལྡན་ལྟ་བ་ཡིས།།　悲憫 (之) 精華 具 見 (以)

三毒百病　dug-gsum nad-brgya drungs nas 'byin//
དུག་གསུམ་ནད་བརྒྱ་དྲུངས་ནས་འབྱིན།།　三毒 百病 根 (從) 拔除

【釋文】譬如用上等哈利旃檀，能消除身上熱惱；以具足慈悲之智見，能根

除三毒百病。

33. 木生之蠹	shing las skyes-pa'i srin-bu yis/
ཤིང་ལས་སྐྱེས་པའི་སྲིན་བུ་ཡིས།།	木 (從) 生 (之) 蟲 (被)
蝕盡彼材	shing de zad-par byed-pa bzhin/
ཤིང་དེ་ཟད་པར་བྱེད་པ་བཞིན།།	木 彼 盡 (能) 如
貪起之智	'dod-chags las skyes ye-shes kyis/
འདོད་ཆགས་ལས་སྐྱེས་ཡེ་ཤེས་ཀྱིས།།	貪 (從) 生 智 (以)
息彼罪貪	'dod-chags nyes-pa zhi-bar byed//
འདོད་ཆགས་ཉེས་པ་ཞི་བར་བྱེད།།	貪 罪 止息 (能)

【釋文】譬如從木頭生來的蠹蟲，能蝕盡彼材；同樣的，從貪中生起的智慧，能止息罪貪。

34. 槳受濕潤	shing-skya rlan gyis zin-pa las/
ཤིང་སྐྱ་རླན་གྱིས་ཟིན་པ་ལས།།	木槳 濕 (被) 執受 (從)
彩如琉璃	baiḍūra mdangs su 'pho-ba ltar/
བཻཌཱུར་མདངས་སུ་འཕོ་བ་ལྟར།།	吠琉璃 光彩 變化 如
凡得輝耀	tha-mal snang-ba 'od gsal gyis/
ཐ་མལ་སྣང་བ་འོད་གསལ་གྱིས།།	普通人 顯現 光 明 (被)
淨為天身	sbyangs te dag-pa'i lha skur ldang//
སྦྱངས་ཏེ་དག་པའི་ལྷ་སྐུར་ལྡང་།།	修治 清淨(之)天 身 起

【釋文】譬如被水沾濕的木槳，變化出琉璃般的光彩；普通人也會被顯現的光明，修治生起清淨的天身。

【附註】"lha sku" 此云天身，即密宗修法者，觀想本尊等天身，包括自身明現爲天身。對治凡庸執著，密宗行者應修生起次第，將儼然以果

位本尊自居之我慢轉爲天慢。或云眾生由迷轉悟，出凡入聖，但在一念之間。

35. 枝葉濃蔭
ཡལ་འདབ་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པ་ཡི།།
yal-'dab yongs-su rdzogs-pa yi/
枝葉 完全 圓滿 (之)

遍涼一切
ལྗོན་པའི་གྲིབ་མ་ཀུན་ཏུ་བསིལ།།
ljon-pa'i grib-ma kun tu bsil/
樹 (之) 蔭影 一切 涼

德圓佛陀
ཡོན་ཏན་མ་ལུས་རྫོགས་པ་ཡི།།
yon-tan ma-lus rdzogs-pa yi/
功德 無餘 圓滿 (之)

眾生之祜
རྒྱལ་བ་སྐྱེ་དགུའི་མགོན་དུ་གྱུར།།
rgyal-ba skye-dgu'i mgon du gyur//
佛陀 眾生 (之) 祜 成爲

【釋文】譬如枝葉非常茂盛的樹木，能夠以濃蔭遍涼一切；斷證功德俱已圓滿的佛陀，成爲眾生的依祜。

【附註】佛陀具大斷、大證和大心，故云功德圓滿。

36. 如是木論
དེ་ལྟར་ཤིང་གི་བསྟན་བཅོས་ལས།།
de-ltar shing gi bstan-bcos las/
如彼 木 (之) 論 (從)

指示法途
ཆོས་ཀྱི་ལམ་བསྟན་སརྒ་སྟེ།།
chos kyi lam bstan sarga ste/
法 (之) 道途 說 部分

略說世規
ད་ནི་འཇིག་རྟེན་ཚུལ་ལུགས་འགའ།།
da ni 'jig-rten tshul-lugs 'ga'/
現在 世間 規矩 若干

側耳傾聽
བཤད་དོ་རྣ་བ་བླགས་ཏེ་ཉོན།།
bshad do rna-ba blags-te-nyon//
說 耳 傾聽

【釋文】如上所說是從木論格言中，闡述宗教法途的部分，接下來再略談世間的規矩，請大家側耳傾聽。

37. 法王威德
ཆོས་ལྡན་རྒྱལ་པོའི་གཟི་བྱིན་གྱིས།།
chos ldan rgyal-po'i gzi-byin gyis/
法 具 國王 (之) 威德 (以)

敵軍投順
དགྲ་སྡེ་རྣམས་ཀྱང་དབང་དུ་འདུ།།
dgra-sde rnams kyang dbang-du-'du/
敵軍 諸 (都) 收服

梅檀芬芳
མ་ལ་ཡར་སྐྱེས་དྲི་བསུང་དེ།།
ma-la-yar skyes dri-bsung de/
馬來亞 生 芬芳 彼

召蜂其使
བུང་བ་འགུགས་པའི་ཕོ་ཉ་ཡིན།།
bung-ba 'gugs-pa'i pho-nya yin//
蜂 召引 (之) 使者 是

【釋文】虔信佛法的國王，以德收服諸敵軍；譬如生於馬來亞的香檀，是召引蜂集的使者。

38. 惡王虐民
རྒྱལ་ངན་ཆབ་འབངས་གཟིར་བ་དེར།།
rgyal ngan chab-'bangs gzir-ba der/
王 惡 百姓 逼迫 (彼)

役而不屬
ནམ་ཞིག་གཡོག་ཀྱང་འཁོར་མི་འགྱུར།།
nam-zhig g.yog kyang 'khor mi 'gyur/
何時 役使 (雖然) 眷屬 不會成

如棍撥豆
སྲན་ཕུང་དབྱུག་པས་གཏོར་ན་ཡང་།།
sran phung dbyug-pas'gtor na yang/
豆 堆 棍棒(以) 撥 (雖然)

棒面無沾
དབྱུག་པའི་ངོས་ལ་འབྱར་མི་སྲིད།།
dbyug-pa'i ngos la 'byar mi-srid//
棍棒 (之) 面 (於) 沾黏 沒有

【釋文】惡王逼迫百姓，雖然暫時役使，不會成爲眷屬；譬如拿棍棒撥豆，不會沾黏棒面。

39. 臣民不戴
བློན་དང་འབངས་ཀྱིས་མ་བཀུར་ན།།
blon dang 'bangs kyis ma bkur na/
臣 與 民 (被) 不 擁戴(若)

王威何在
རྒྱལ་པོ་ཆེན་པོ་ཇི་ལྟར་གནས།།
rgyal-po chen-po ji-ltar gnas/
王 大 如何 處

樑柱不支
གདུང་མ་ཀ་བས་མ་བཏེག་ན།།
gdung-ma ka-bas ma-bteg na/
樑 柱 不支 (若)

王殿何來
རྒྱལ་པོའི་ཕོ་བྲང་གང་ལས་འབྱུང་།།
rgyal-po'i pho-brang gang las 'byung//
王 (之) 宮殿 何 (從) 來

【釋文】假如臣子和百姓都不擁戴，大王又如何存在？譬如沒有樑柱支撐，王宮從何而來？

40. 賢主以恩
རྗེ་དཔོན་བཟང་པོའི་བཀའ་དྲིན་གྱིས།།
rje-dpon bzang po'i bka'-drin gyis/
君臣 賢明 (之) 恩 (以)

轄眾日廣
གཡོག་འཁོར་མངའ་ཐང་དར་བར་འགྱུར།།
g.yog-'khor manga'-thang dar-bar 'gyur/
僕眾 統治權 推廣 會

藤緣喬木
ལྗོན་པ་ཆེ་ལ་བརྟེན་པ་ཡི།།
ljon-pa che la brten-pa yi/
樹 大 (於) 依止 (之)

頂入雲霄
འཁྲི་ཤིང་རྩེ་མོ་དགུང་ལ་བསྙེགས།།
'khri-shing rtse-mo dgung la bsnyegs//
藤蔓 頂 雲霄 (於) 提陞

【釋文】賢明的君臣以恩統轄部眾，權威會更加推廣；譬如攀緣喬木的藤蔓，頂將陞入雲霄。

41. 依傍荊藜
ཚེར་མའི་ཤིང་ལ་བརྟེན་བྱས་ན།།
tsher-ma'i shing la brten byas na/
荊棘 (之) 樹 (於) 依止 作(若)

刺扎生痛
གནད་དུ་ཟུག་པའི་སྡུག་བསྔལ་སྐྱེ།།
gnad du zug-pa'i sdug-bsngal skye/
要害 刺扎(之) 苦 產生

依賴惡徒
skye-bo ngan la bsten byas kyang/

སྐྱེ་བོ་ངན་ལ་བརྟེན་བྱས་ཀྱང་།།
人　惡 (於) 依止 作 (雖)

終招苦楚
ཕྱི་ཕྱིར་སྡུག་བསྔལ་འབའ་ཞིག་བསྐྱེད།།
phyi-phyir sdug-bsngal 'ba'-zhig bskyed//
最後　苦　唯　產生

【釋文】譬如若依傍荊藜，會受刺扎產生苦楚；同樣的如果依賴惡徒，最後唯有受苦。

42. 庶民安樂
ཆབ་འབངས་བདེ་སྐྱིད་རྒྱས་པ་དེ།།
chab-'bangs bde skyid rgyas-pa de/
百姓　安 樂 盛　(彼)

人主之光
རྗེ་དཔོན་ཉིད་ཀྱི་ཆེ་བའི་རྟགས།།
rje-dpon nyid kyi che ba'i rtags/
主人　本身(之) 偉大(之)徵

枝葉廣茂
རབ་རྒྱས་ཡལ་གའི་ཁྱོན་ཡངས་པ།།
rab-rgyas yal-ga'i khyon yangs-pa/
茂盛　枝葉(之) 幅員 寬廣

根幹榮焉
སྡོང་པོ་རྩ་བའི་མཛེས་རྒྱན་ཡིན།།
sdong-po rtsa-ba'i mdzes-rgyan yin//
莖幹　根 (之) 美飾　是

【釋文】安樂繁盛的百姓，是主人的偉大象徵；譬如寬廣茂盛的枝葉，是根與莖幹的美飾。

43. 窮僕之主
གཡོག་འཁོར་རྒུད་པའི་སྡེ་དཔོན་དེ།།
g.yog-'khor rgud pa'i sde-dpon ni/
僕眾　困窮(之) 官員

雖饒實羞
རང་ཉིད་འབྱོར་ཡང་ངོ་ཚའི་རྒྱུ།།
rang nyid 'byor yang ngo-tsha'i rgyu/
自己本身 富 (雖) 羞恥 (之) 因

幹縱粗壯
སྡོང་པོ་ཅི་ཙམ་སྦོམ་ན་ཡང་།།
sdong-po ci-tsam sbom na yang/
莖幹　有多 粗壯 不管

無葉是裸
ཡལ་འདབ་མེད་ན་གཅེར་བུ་ཡིན།།
yal-'dab med na gcer-bu yin//
枝葉　無 (若) 裸體　是

【釋文】僕眾窮困的官員，本身雖富實肇羞因；譬如無論莖幹有多粗壯，如果沒有枝葉便是赤裸。

44. 棲於朽木 　　sdong rul rtsa-bar gnas-pa'i mi/
སྡོང་རུལ་རྩ་བར་གནས་པའི་མི།། 　　幹 朽 根 (於) 處 (之) 人

日夜不寧 　　nyin mtshan kun tu bag-phebs bral/
ཉིན་མཚན་ཀུན་ཏུ་བག་ཕེབས་བྲལ།། 　　日 夜 一切 安穩 離

服侍惡主 　　gtso-bo ngan-pa'i g.yog-'khor yang/
གཙོ་བོ་ངན་པའི་གཡོག་འཁོར་ཡང་།། 　　主人 惡 (之) 僕眾 (也)

常受煎刑 　　rtag-tu sems-khral gdung-ba'i gzir//
རྟག་ཏུ་སེམས་ཁྲལ་གདུང་བས་གཟིར།། 　　常 焦慮 受苦 (之) 逼迫

【釋文】譬如處在朽木之下的人們，日夜都不得安寧；同樣的，服侍惡主的僕眾，經常受到焦慮和痛苦的逼迫。

45. 惡吏逃僕 　　dpon ngan g.yog-'khor 'bros na yang/
དཔོན་ངན་གཡོག་འཁོར་འབྲོས་ན་ཡང་།། 　　官員 惡 僕眾 逃 (雖然)

好官驅集 　　sde-dpon bzang-pos bskrad kyang 'du/
སྡེ་དཔོན་བཟང་པོས་བསྐྲད་ཀྱང་འདུ།། 　　官員 賢明 驅逐 仍然 自集

棄荊之蜂 　　tsher-shing 'bor-ba'i bhramara/
ཚེར་ཤིང་འབོར་བའི་བྷྲ་མ་ར།། 　　荊藜 棄離(之) 蜂

盤桓果林 　　cūta'i shing las bskrad kyang 'khor//
ཙཱུ་ཏའི་ཤིང་ལས་བསྐྲད་ཀྱང་འཁོར།། 　　芒果 樹 (從)驅逐 仍然 盤桓

【釋文】儘管惡吏的僕眾常會逃跑，賢明的官員卻驅之仍集；譬如離棄荊藜的蜜蜂，雖從芒果樹驅離仍然盤桓。

【附註】“cūta'i shing” 此云能漏樹，為芒果樹之別名。

46. 新官雖慈 rje dpon gsar tshe byams byed kyang/
རྗེ་དཔོན་གསར་ཚེ་བྱམས་བྱེད་ཀྱང་།། 官老爺 新 時 仁慈 作 (雖然)
苛差旋至 phyi-nas bsgrub-dka'i dpya-khral 'bebs/
ཕྱི་ནས་བསྒྲུབས་དཀའི་དཔྱ་ཁྲལ་འབེབས།། 後來 難辦 (之) 差稅 落下
樹雖避雨 shing la char skyob byed mod-kyang/
ཤིང་ལ་ཆར་སྐྱོབ་བྱེད་མོད་ཀྱང་།། 樹 (於) 雨 護 作 (但是)
滴串隨落 rjes-su thigs 'phreng lci-bar 'bab//
རྗེས་སུ་ཐིགས་འཕྲེང་ལྕི་བར་འབབ།། 隨後 漏 串 重 落下

【釋文】新的官老爺雖然佯作仁慈，不久繁苛的差稅卻旋踵而至；譬如大樹起先雖能擋雨，隨後成串的水滴卻重重地落下。

47. 樹蔭等覆 ljon-pa'i grib-bsil kun la snyoms/
ལྗོན་པའི་གྲིབ་བསིལ་ཀུན་ལ་སྙོམས།། 樹 (之) 涼蔭 一切(對) 平等
日月同光 nyi zla'i snang-ba kun la snyoms/
ཉི་ཟླའི་སྣང་བ་ཀུན་ལ་སྙོམས།། 日 月(之) 明現 一切(對) 平等
雲雨普露 sprin gyi chu-char kun la snyoms/
སྤྲིན་གྱི་ཆུ་ཆར་ཀུན་ལ་སྙོམས།། 雲 (之) 雨水 一切(對) 平等
王法遍施 rgyal-po'i bka'-khrims kun la snyoms//
རྒྱལ་པོའི་བཀའ་ཁྲིམས་ཀུན་ལ་སྙོམས།། 王 (之) 國法 一切(對)平等

【釋文】譬如那樹木的涼蔭，日月的光明，乃至從雲端降下的雨水，都是平等地對待一切，國王的法令也是平等地對待人民。

48. 主賢僕惡 gtso-bo bzang yang 'khor ngan na/
གཙོ་བོ་བཟང་ཡང་འཁོར་ངན་ན།། 主人 賢明 (雖) 隨從 惡 (若)

親近為難
དེ་ཡི་དྲུང་དུ་བསྙེན་པར་དཀའ།།
de yi drung du bsnyen-par dka'/
彼(之)跟前　親近　難

毒蛇盤據
གདུག་པའི་སྦྲུལ་གྱིས་དཀྲིས་པ་ཡི།།
gdug-pa'i sbrul gyis dkris-pa yi/
毒　(之) 蛇　(被) 盤據　(以)

檀木誰依
ཙན་དན་ལྗོན་པ་སུ་ཡིས་བསྟེན།།
tsan-dan ljon-pa su yis bsten//
檀香　樹　誰　依止

【釋文】縱然主人賢明若是惡僕相從，想要親近於前也是困難；譬如毒蛇盤據的檀香樹，有誰願意依止？

49. 內外熟否
ཕྱི་ནང་སྨིན་དང་མ་སྨིན་པའི།།
phyi nang smin dang ma smin-pa'i/
外　內　成熟 與 未　熟

取論芒果
ཨ་མྲའི་འབྲས་བུ་རིགས་བཞིར་གསུངས།།
amra'i 'bras-bu rigs-bzhir gsungs/
芒果(之) 果　四種　說

心行淨垢
མི་ཡང་སེམས་དང་སྤྱོད་པ་གཉིས།།
mi yang sems dang spyod-pa gnyis/
人 (也) 心　(與) 行為　二

藉四析人
དག་དང་མ་དག་དབྱེ་བ་མང་།།
dag dang ma dag dbye-ba mang//
淨　與　不 淨 分析　多

【釋文】譬如可以從內、外的熟與不熟，討論四種芒果；對於人的觀察也是一樣，可以從內心與外行的淨與不淨來分析。

50. 學者具德
མཁས་པ་ཡོན་ཏན་ཀུན་ལྡན་དེ།།
mkhas-pa yon-tan kun ldan de/
學者　功德　一切 具

和順不夸
རློམ་སེམས་མེད་པར་ཞི་ཞིང་དུལ།།
rloms-sems med-par zhi zhing dul/
驕傲自滿心 無　平和　溫順

穗荷沈甸
snye-ma'i khur gyis ljid-pa yi/

སྙེ་མའི་ཁུར་གྱིས་ལྗིད་པ་ཡི།།
穗 (之) 擔荷(以) 重 (之)

樹梢卑垂
ljon-shing rste-mo dud de gnas//

ལྗོན་ཤིང་རྩེ་མོ་དུད་དེ་གནས།།
樹木 頂 彎 處

【釋文】學者越是具足一切功德，越是心無憍慢溫順平和；譬如果穗擔荷越重的樹木，其頂梢越是卑躬屈垂。

51. 寡德凡夫
yon-tan med-pa'i skye-bo de/

ཡོན་ཏན་མེད་པའི་སྐྱེ་བོ་དེ།།
功德 無 (之) 人 彼

我慢貢高
nga-rgyal mgo-'phang ci las mtho/

ང་རྒྱལ་མགོ་འཕང་ཅི་ལས་མཐོ།།
我慢 貢高 比什麼 都高

無實之木
'bras-bu'i bcud kyis mi bzung-ba'i/

འབྲས་བུའི་བཅུད་ཀྱིས་མ་བཟུང་བའི།།
果實(之) 精華(以) 不執受 (之)

其性頑梗
ljon-pa rengs-pa chos-nyid yin//

ལྗོན་པ་རེངས་པ་ཆོས་ཉིད་ཡིན།།
樹 頑梗 法性 是

【釋文】沒有功德的人，他的我慢比誰都高；譬如結不了果實之樹木，生性頑梗是很自然的事。

52. 德不俱生
lhan-skyes yon-tan med gyur na/

ལྷན་སྐྱེས་ཡོན་ཏན་མེད་གྱུར་ན།།
俱生 功德 無 成 (若)

虛表何益
phyi tshul bcos-pas ci-la-phan/

ཕྱི་ཚུལ་བཅོས་པས་ཅི་ལ་ཕན།།
外 表 矯柔造作 何益

禿葉槁木
yal-'dab med-pa'i shing-skam der/

ཡལ་འདབ་མེད་པའི་ཤིང་སྐམ་དེར།།
枝葉 無 (之) 枯木 彼

繫冠難美
cod-pan btags kyang ga-la mdzes//

ཅོད་པན་བཏགས་ཀྱང་ག་ལ་མཛེས།།
冠 繫戴 (雖) 那裏 美

【釋文】假如沒有俱生的功德，徒有矯柔造作的外表何益？譬如那無葉的枯木，雖然戴上華冠哪會漂亮？

53. 學時懈怠
བསླབ་སྦྱང་དུས་ན་གཡེལ་བ་དེས།།
bslab sbyangs dus na g.yel-ba des/
學 習 時 (於) 散亂 彼

欲巧難待
མཁས་འདོད་རེ་བ་འབྲས་མེད་ཡིན།།
mkhas ‘dod re-ba ‘bras-med yin/
善巧 欲 希望 無結果 是

花遭霜殘
མེ་ཏོག་སད་ཀྱིས་ཁྱེར་བ་ཡི།།
me-tog sad kyis khyer-ba yi/
花 霜 (被) 摧殘 (之)

結果無望
ཤིང་ལ་འབྲས་བུའི་རེ་བ་མེད།།
shing la ‘bras-bu’i re-ba med//
木 (於) 果 (之) 希望 無

【釋文】學習的時候散亂懈怠，欲求善巧是毫無希望；譬如花朵被霜摧殘的樹木，結果的希望必然渺茫。

54. 慧力不逮
བློ་གྲོས་རྩལ་དང་མི་ལྡན་ན།།
blo-gros rtsal dang mi ldan na/
智慧 能力 不具 (若)

居高愧懷
གོ་ས་མཐོ་ཡང་ཁྲེལ་བའི་གཞི།།
go-sa mtho yang khrel-ba’i gzhi/
地位 高 (雖) 慚愧(之) 基礎

木頭獅子
ཤིང་ལས་བྱས་པའི་སེང་གེ་དེ།།
shing las byas pa’i seng-ge de/
木 (從) 做成(之) 獅子 彼

貌畏無害
འཇིགས་འཇིགས་འདྲ་ཡང་སྙིང་པོ་མེད།།
‘jigs-‘jigs-‘dra yang snying-po med//
貌似威武 (雖) 實義 無

【釋文】若不具備智慧能力，雖居高位難除愧懷，譬如那木頭做的獅子，雖然形貌威武卻無實義。

55. 香氣不放
དྲི་ཞིམ་བསུང་དང་མི་ལྡན་ན།།
dri zhim bsung dang mi ldan na/
香 味 芬芳 不 具 (若)

云檀其妄
ཙན་དན་ཡིན་ཞེས་སྨྲས་ཀྱང་རྫུན།།
tsan-dan yin zhes smras kyang rdzun/
檀香 是 云 說 (雖) 欺騙

行違正軌
དམ་པའི་ཚུལ་དང་མི་མཐུན་ན།།
dam pa'i tshul dang mi mthun na/
正士(之)規矩 不 同 (若)

君子實歹
དམ་པར་ཁས་འཆེ་དོན་དང་བྲལ།།
dam par khas-'che don dang bral//
正士 自許 實義 違

【釋文】假使不具該有的芬芳香氣，縱然稱作檀香畢竟是欺騙；如果行爲違背了正士的軌範，仍自許爲正士是有違實義。

56. 擢卑於貴
དམན་པ་རྒྱལ་སར་བཏོན་ན་ཡང་།།
dman-pa rgyal-sar bton na yang/
卑微 勝位 拔擢 (雖然)

鄙行隨位
མ་རབས་སྤྱོད་པའི་རྗེས་སུ་འཇུག།
ma-rabs spyod pa'i rjes su 'jug/
鄙劣 行爲 (之) 後 入

芭蕉上長
ཆུ་ཤིང་གྱེན་དུ་སྐྱེས་ན་ཡང་།།
chu-shing gyen du skyes na yang/
芭蕉 上 (向) 長 (雖然)

葉仍下垂
འདབ་མ་ཐུར་དུ་འཕྱང་བར་འགྱུར།།
'dab-ma thur du 'phyang-bar 'gyur//
葉子 下 (向) 垂 成爲

【釋文】卑微的人雖然拔擢到勝位，鄙劣的行爲仍會隨身而作；譬如芭蕉雖然向上而長，葉子還是向下而垂。

57. 析檀百塊
ཨ་གར་དུམ་བུ་བརྒྱར་བཏུབས་ཀྱང་།།
a-gar dum-bu brgyar btubs kyang/
檀香 塊 百 剁 (雖)

原香不壞
lhan-skyes dri-bzang mi gtong ltar/

ལྷན་སྐྱེས་དྲི་བཟང་མི་གཏོང་ལྟར།།

俱生　妙香　不 捨棄 如

君子縱衰

དམ་པ་ཅི་ཙམ་རྒུད་ན་ཡང་།།

dam-pa ci-tsam rgud na yang/

君子　任何　衰困 (雖然)

善性仍懷

བཟང་པོའི་རང་བཞིན་ག་ལ་འདོར།།

bzang bo'i rang-bzhin ga la 'dor//

善妙 (之) 本質　那裏 放棄

【釋文】譬如雖然將檀香剁成百塊，俱生的妙香仍然還在；同樣的，君子縱然遭遇任何衰困，善良的本性那裏會放棄？

58. 柏葉投火

ཤུག་པའི་ལོ་མ་མེར་བཙུག་ན།།

shug-pa'i lo-ma mer btsug na/

柏樹(之) 葉子 火　投入(若)

散溢妙香

ལྷག་པར་དྲི་ཞིམ་རྒྱས་པ་བཞིན།།

lhag-par dri-bzang rgyas-pa bzhin

格外　芳香　廣散　(如)

君子遭陷

དམ་པ་རྣམས་ལ་གནོད་བྱས་པས།།

dam-pa rnams la gnod byas-pas/

君子　諸　(於) 傷害 作

其德益彰

གྱེར་ཞིང་དེ་ཡི་ཆེ་བ་འདོན།།

gyer zhing de yi cheba 'don//

貶棄 (而) 彼 (之)偉大 彰顯

【釋文】譬如將柏葉投入火堆，會廣散出特別的芳香；同樣的，君子們所受的任何貶害，反會更彰顯其德的偉大。

59. 君子靜處

དམ་པ་དབེན་པར་གནས་ན་ཡང་།།

dam-pa dben-par gnas na yang/

君子　寂靜處 處　(雖然)

神傳美譽

གྲགས་སྙན་ལྷ་ཡིས་སྒྲོག་པར་བྱེད།།

grags-snyan lha yis sgrogs-par byed/

美譽　神(被) 傳揚　(能)

檀生南山

ལྷོ་ཡི་རི་ལས་སྐྱེས་པ་ཡི།།

lho yi ri las skyes-pa yi/

南　山(從) 生長　(之)

風飄其香
ཙན་དན་དྲི་བསུང་རླུང་གིས་འགྱེད།།
tsan-dan dri-bsung rlung gis 'gyed//
檀香 香氣 風 (被) 飄散

【釋文】君子雖然處於寂靜之處，美譽卻被天神到處傳揚；譬如生長在南山的檀香，香氣卻被風兒飄散到各處。

60. 曲木揉直
འཁྱོག་པའི་ཤིང་དེ་བསྲངས་ན་ཡང་།།
'khyog ba'i shing de bsrangs na yang/
彎曲 (之) 木 彼 揉直 (雖然)

受潮復屈
རླན་དང་འཕྲད་ཚེ་ཡ་ཡོར་འགྱུར།།
rlan dang 'phrad tshe ya-yor 'gyur/
濕 (與) 相遇 時 彎曲 會成

惡性修治
རང་བཞིན་ངན་པ་བཅོས་ན་ཡང་།།
rang-bzhin ngan-pa bcos na yang/
本質 惡劣 矯正 (雖然)

遇緣還形
རྐྱེན་དང་འཕྲད་ཚེ་རང་མཚང་སྟོན།།
rkyen dang 'phrad tshe rang mtshang ston//
緣 (與) 相遇 時 本來形貌 現出

【釋文】彎曲的木頭雖然揉直了，遇到潮濕的時候仍會彎曲；同樣的，本質惡劣的人雖然矯正過，遇到惡緣的時候仍會現出原形。

61. 小聰劣性
ཀླད་ཆུང་རང་བཞིན་ངན་པ་ལ།།
klad chung rang-bzhin nganba la/
腦力 小 本質 惡劣 (於)

有才無益
ཡོན་ཏན་ཡོད་ཀྱང་ཕན་མི་ཐོགས།།
yon-tan yod kyang phan-mi-thogs/
功德 有 (雖) 無益

根毒之花
རྩ་བ་དུག་ཏུ་གནས་པ་ཡི།།
rtsa-ba dug tu gnas-pa yi/
根 毒 (於) 處 (之)

雖美孰求
མེ་ཏོག་མཛེས་ཀྱང་སུ་ལ་མཁོ།།
me-tog mdzes kyang su la mkho//
花 美 (雖) 誰 需要

【釋文】對於智慧少本質劣的人，雖然有些本領卻是益處不大；譬如長在毒

根上面的花，雖然鮮豔美麗誰會需要。

62. 檀柏二柱	tsan-dan shug-pa'i ka-ba gnyis/
ཙན་དན་ཤུག་པའི་ཀ་བ་གཉིས།།	檀香　柏樹 (之) 柱子 二
支樑同功	gdung-ma 'degs-pa'i nus-pa mtshungs/
གདུང་མ་འདེགས་པའི་ནུས་པ་མཚུངས།།	支撐 (之) 能力 相同
立志為業	snying-stobs ldan na dbul phyug gnyis/
སྙིང་སྟོབས་ལྡན་ན་དབུལ་ཕྱུག་གཉིས།།	意志力　具 (若) 貧 富　二
何論出身	bya-ba byed-pa'i dus su 'dra//
བྱ་བ་བྱེད་པའི་དུས་སུ་འདྲ།།	事　作 (之) 時　似

【釋文】譬如二根檀香和扁柏的柱子，就支樑的功能來說是相同的；同樣的，只要立志為業能成就大事，何論出身是貧是富？

63. 財勢雖等	longs-spyod mnga'-thang mnyam na yang/
ལོངས་སྤྱོད་མངའ་ཐང་མཉམ་ན་ཡང་།།	受用　權勢　均等 (雖然)
業知善惡	bzang ngan las la sbyar na shes/
བཟང་ངན་ལས་ལ་སྦྱར་ན་ཤེས།།	善　惡　業　結合 (時) 知
如木入水	phra sbom mnyam yang chur 'phangs na/
ཕྲ་སྦོམ་མཉམ་ཡང་ཆུར་འཕངས་ན།།	細　粗　均等 (雖) 水　拋 (若)
能辨首尾	shing gi mgo mjug shes-par nus//
ཤིང་གི་མགོ་མཇུག་ཤེས་པར་ནུས།།	木 (之) 首 尾　知　能

【釋文】雖然二人的財富權勢均等，要結合其所作之業來看善惡。譬如木頭粗細相等，如果拋入水中就能辨知頭尾。

64. 賢者遠遊	mkhas-pa'i skye-bo yul gzhan du/

མཁས་པའི་སྐྱེ་བོ་ཡུལ་གཞན་དུ།། 學者 (之) 人 地方 其他
眾所敬重 brin zhing kun gyis bkur-bar 'gyur/
བྲིན་ཞིང་ཀུན་གྱིས་བཀུར་བར་འགྱུར།། 暢銷 而 眾 (被) 敬重 會
林中之樹 nags su skyes-pa'i shing gis ni/
ནགས་སུ་སྐྱེས་པའི་ཤིང་གིས་ནི།། 林 (於) 生 (之) 木 (以)
移地為材 gzhan du shing gi bya-ba byed//
གཞན་དུ་ཤིང་གི་བྱ་བ་བྱེད།། 其他 木 (之) 事 作

【釋文】學者遠遊到了他鄉，會受到當地群眾的敬重；譬如生長於森林中的樹木，移到其他地方當成材用。

65. 木棉風搖 shing-bal rlung gis 'das-pa de/
ཤིང་བལ་རླུང་གིས་བདས་པ་དེ།། 木棉 風 (被) 吹離 (彼)
辭嶺就壑 ri-rtser mi sdod gshong du chags/
རི་རྩེར་མི་སྡོད་གཤོང་དུ་ཆགས།། 山頂 不 住 壑 (於) 出現
愚者浪蕩 blo-chung phyogs-mthar 'khyams-'khyms nas/
བློ་ཆུང་ཕྱོགས་མཐར་འཁྱམས་འཁྱམས་ནས།། 愚者 天涯海角 浪蕩 (從)
終墮於衰 mtha'-mar rgud pa'i gnas su lhung//
མཐའ་མར་རྒུད་པའི་གནས་སུ་ལྷུང་།། 最後 衰困(之) 處 (於) 墮

【釋文】譬如木棉被風吹離，它不住山巔而就於溝壑；愚者在浪蕩天涯之後，最後仍然墮於衰困之局。

66. 染過至易 skyon gyos-pa ches-sla ste/
སྐྱོན་གྱིས་གོས་པ་ཆེས་སླ་སྟེ།། 過失 染 太容易
學德則難 yon-tan slob-pa de lta min/
ཡོན་ཏན་སློབ་པ་དེ་ལྟ་མིན།། 學問 學 彼 如 非

木易生火	shing la me-lce mched sla yang/
ཤིང་ལ་མེ་ལྕེ་མཆེད་སླ་ཡང་།།	木 (於) 火舌 蔓延 易 (雖)
卻難分流	chu-bo so sor ‘gyes-par dka’//
ཆུ་བོ་སོ་སོར་འགྱེས་པར་དཀའ།།	流 各個 分成 難

【釋文】沾染過失至為容易，學習學問則非如此；譬如於木頭生火容易，卻難以分隔水流。

67. 兩賤為友	ma-rabs skye-bo gnyis ‘grogs na/
མ་རབས་སྐྱེ་བོ་གཉིས་འགྲོགས་ན།།	卑賤 人 二 交友 (若)
自他頹廢	phugs su rang gzhan gnyis-ka ‘phung/
ཕུགས་སུ་རང་གཞན་གཉིས་ཀ་འཕུང་།།	最後 自 他 二者 頹廢
木砧互磨	gtsub-shing zung-du-brdal-ba yis/
གཙུབ་ཤིང་ཟུང་དུ་བརྡར་བ་ཡིས།།	木砧 兩兩相磨 (以)
終必兩燃	mjug-tu gnyis-ka sreg-par byed//
མཇུག་ཏུ་གཉིས་ཀ་སྲེག་པར་བྱེད།།	最後 二者 燃燒 (能)

【釋文】如果兩個卑賤的人交朋友，最後會使自他二人都頹廢；譬如兩塊木砧互相磨擦，最後能使二者一起燃燒。

68. 岸木森森	phun-sum tshogs-pa’i ljon-pa yang/
ཕུན་སུམ་ཚོགས་པའི་ལྗོན་པ་ཡང་།།	茂盛圓滿 (之) 樹 (雖)
水淘其根	chu dang ‘grogs na rtsa-ba ‘byin/
ཆུ་དང་འགྲོགས་ན་རྩ་བ་འབྱིན།།	水 (與) 交友 (若) 根 淘拔
德者巍巍	ya-rabs yon-tan ldan-pa yang/
ཡ་རབས་ཡོན་ཏན་ལྡན་པ་ཡང་།།	高貴 功德 具 (雖)
惡友能損	grogs-po ngan-pas nyams-par byed//

གྲོགས་པོ་ངན་པས་ཉམས་པར་བྱེད།།	朋友 惡劣(被) 損 (能)

【釋文】譬如縱使非常茂盛的樹木，若靠水太近會有被掏根的危險；同樣的，縱使具有功德的高貴人士，也能被惡劣的朋友損害。

69. 兩樹雜交	'bras ldan shing gnyis sbyar-ba las/
འབྲས་ལྡན་ཤིང་གཉིས་སྦྱར་བ་ལས།།	果 具 木 二 結合 (從)
新出妙果	'bras-bu phung-gsum 'byung-ba ltar/
འབྲས་བུ་ཕུང་གསུམ་འབྱུང་བ་ལྟར།།	果 豐盛 產生 如
智者為友	blo dang ldan-pa gnyis 'grogs na/
བློ་དང་ལྡན་པ་གཉིས་འགྲོགས་ན།།	慧 具 二 交友 (若)
增生善慧	sngon med legs-pa'i blo-bros skye//
སྔོན་མེད་ལེགས་པའི་བློ་གྲོས་སྐྱེ།།	前 無 善妙(之) 智慧 產生

【釋文】譬如二種果樹雜交之後，會產生豐盛的水果；假如二個智者爲友，會產生前所未有的妙智。

70. 庇蔭之象	ljon-pa'i grib-bsil bsten-pa yi/
ལྗོན་པའི་གྲིབ་བསིལ་བསྟེན་པ་ཡི།།	樹 (之) 陰涼 依止 (之)
掘彼樹本	glang-pos shing gi rtsa-ba 'byin/
གླང་པོས་ཤིང་གི་རྩ་བ་འབྱིན།།	象 樹 (之) 根 挖掘
信賴惡僕	g.yog-'khor ngan-pa bsten-pa yis/
གཡོག་འཁོར་ངན་པ་བསྟེན་པ་ཡིས།།	僕從 惡劣 依賴 (以)
耗主善根	legs-byas rtsa-ba nyams-par byed//
ལེགས་བྱས་རྩ་བ་ཉམས་པར་བྱེད།།	善業 根 衰耗 (能)

【釋文】譬如依止在樹蔭下的大象，會挖掘其樹根；同樣的，信賴惡劣的僕眾，會耗損主人的善根。

71. 樹頂邀鳥

ཤིང་སྡོང་གཙུག་གིས་བཀུར་བ་ཡི།།

shing sdong gtsug gis bkur-ba yi/

樹 幹 頂 （被）敬奉（之）

遺屎而飛

འདབ་ཆགས་འགྲོ་ཚེ་བྱ་ཐལ་གཏོང་།།

'dab-chags 'gro tshe bya-thal gtong/

鳥 走 時 鳥糞 棄

交結損友

ཟླ་གྲོགས་ངན་པ་བསྟེན་ན་ཡང་།།

zla-grogs ngan-pa bsten na yang/

朋友 惡劣 依賴（雖然）

去留劣跡

ནམ་ཞིག་རྗེས་ངན་བཞག་ནས་འགྲོ།།

nam-zhig rjes-ngan bzhag nas 'gro//

到時候 劣跡 留置（後）去

【釋文】被樹木敬奉爲頂上客的鳥，飛走時所回報是遺棄的鳥糞；儘管十分信賴的惡劣朋友，到時候卻是留下劣跡掉頭而去。

72. 利濟惡人

ངན་པར་ཅི་ཙམ་ཕན་བཏགས་ཀྱང་།།

ngan-par ci-tsam phan-btags kyang/

惡人（於）若干 利濟 （雖然）

毋望答恩

ལན་དུ་ཕན་པའི་རེ་བ་མེད།།

lan du phan-pa'i re-ba med/

回報 利益(之)希望 無

木恒育火

ཤིང་གིས་རྟག་ཏུ་མེ་གསོས་ཀྱང་།།

shing gis rtag-tu me gsos kyang/

木 （以）經常 火 培育（雖）

報則以灰

མེ་ཡིས་དེ་ཉིད་ཐལ་བར་བྱེད།།

me yis de-nyid thal-bar byed//

火(被）唯其 灰 （成）作

【釋文】儘管對惡人有了何等的幫助，不要寄望有任何回報的利益；譬如木頭經常培育著火焰，火則以將它化成灰作回報。

73. 各憑智能

བློ་དང་མཐུ་ལྡན་རེ་རེས་ཀྱང་།།

blo dang mthu ldan re res kyang/

慧 與 能力 具 各個（雖然）

成辦所需 མཆོག་དམན་ཀུན་གྱི་དགོས་པ་བསྒྲུབ།།	mchog dman kun gyi dgos-pa bsgrub/ 高　低　一切(之) 需要　成辦
譬一竹弓 འོད་མའི་གནམ་རུ་གཅིག་གིས་ཀྱང་།།	‘od-ma’i gnam-ru gcig gis kyang/ 竹 (之) 弓　一 (以) (雖)
能射千箭 ཉག་ཕྲན་སྟོང་གི་བྱ་བ་བྱེད།།	nyag-phran stong gi bya-ba byed// 箭　千 (之) 事　能作

【釋文】雖然智慧與能力人人都有，要看成辦一切所需來定高下；譬如雖然以一竹弓，能作射發千箭之事。

74. 受用不豐 ལོངས་སྤྱོད་དཔལ་དང་མི་ལྡན་ན།།	longs-spyod dpal dang mi ldan na/ 受用　豐富　不 具 (若)
徒負門第 རིགས་རུས་མཐོ་ཡང་དགོས་པ་ཆུང་།།	rigs-rus mtho yang dgos-pa chung/ 種姓　高 (雖) 意義　小
禿蔭之木 དགོས་པའི་གྲིབ་བསིལ་མེད་གྱུར་ཚེ།།	dgos-pa’i grib-bsil med-gyur tshe/ 需要(之) 陰涼　已無　時
巔高無益 རྩེ་མོ་མཐོ་བས་ཅི་ལ་ཕན།།	rtse-mo mtho-bas ci-la-phan// 頂　高 (以) 何益

【釋文】假如沒有豐厚的財富受用，雖然種姓高貴卻無多大意義；譬如一棵已經沒有蔭涼作用的樹木，樹頂再高又爲何用？

75. 苟無福根 རྩ་བ་བསོད་ནམས་མེད་གྱུར་ན།།	rtsa-ba bsod-names med-gyur na/ 根　福德　已無 (若)
雖積仍貧 བསགས་པས་དབུལ་བ་མི་སེལ་ཏེ།།	bsags-pas dbul-ba mi sel te/ 積聚　貧窮　不 除
樹幹既枯	sdong-po rlan dang bral-ba la/

སྡོང་པོ་རླན་དང་བྲལ་བ་ལ།། 樹幹 濕（於）離 （於）

濯枝何助 yal-gar chu-bos byugs kyang ci//

ཡལ་གར་ཆུ་ཡིས་བྱུགས་ཀྱང་ཅི།། 枝（於）水(以）濯塗 又何益

【釋文】假如沒有善根福德，雖然積聚仍消除不了貧窮；譬如樹幹已經乾枯了，在枝椏上濯水又有何益？

76. 高利放貸 bun dang bskyed kyis nor spel-bar/

བུན་དང་བསྐྱེད་ཀྱིས་ནོར་སྤེལ་བར།། 債務 與 利息 (以)財 增加

率多蝕本 'dod kyang rtsa-ba stor-ba mang/

འདོད་ཀྱང་རྩ་བ་སྟོར་བ་མང་།། 欲 (雖) 本錢 蝕 多

砍木移植 shing skyes bcad nas sa-gzhan du/

ཤིང་སྐྱེས་བཅད་ནས་ས་གཞན་དུ།། 木 生 砍（後）他處 （於）

泰半乾枯 btsugs-pa phal-cher skam-par 'gyur//

བཙུགས་པ་ཕལ་ཆེར་སྐམ་པར་འགྱུར།། 植 大部分 乾枯 （會）

【釋文】雖然想要用放貸取息增加財富，卻往往因此蝕掉本錢；譬如砍下欣欣向榮的樹木移植他處，大部分都會枯死。

77. 絕壁妙果 g.yang-sa mthon-por skyes-pa yi/

གཡང་ས་མཐོན་པོར་སྐྱེས་པ་ཡི།། 懸崖峭壁 高 （於）生 （之）

危不可摘 sahakāra'i 'bras-bu bzhin/

ས་ཧ་ཀཱ་རའི་འབྲས་བུ་བཞིན།། 芒果樹（之）果 如

無益自他 rang gzhan gang la'ang mi-phan-pa'i/

རང་གཞན་སུ་ལའང་མི་ཕན་པའི།། 自 他 任何（於)(都）不利(之)

巨財猶埋 longs-spyod che de sba-ba yin//

ལོངས་སྤྱོད་ཆེ་དེ་སྦ་བ་ཡིན།། 財富 大（彼）埋藏 是

【釋文】譬如像那長在懸崖峭壁高處的芒果，任何人也摘不到；同樣的，對於自己和別人都無益的財富，再多也好像是埋藏物。

【附註】“sahakāra'i 'bras-bu” 爲一種變種改良的芒果，特別香甜。

78. 欲廣享奉
ལོངས་སྤྱོད་སྤེལ་བར་འདོད་པ་ཡིས།།
longs-spyod spel-bar 'dod-pa yis/
用 增廣 欲 （其）

分潤其訣
ཆ་ཤས་གཏོང་བ་མན་ངག་སྟེ།།
cha-shas gtong-ba man-ngag ste/
部分 布施 口訣

期茂枝葉
ལྗོན་ཤིང་ཡལ་ག་རྒྱས་འདོད་ན།།
ljon-shing yal-ga rgyas 'dod na/
樹木 枝 廣 欲（若）

整梢是方
རྩེ་མོ་འདྲེག་པ་ཐབས་སུ་བཟང་།།
rtse-mo 'dreg-pa thabs su bzang//
頂梢 修剪 方法 妙

【釋文】想要增廣財物受用的人，要學會分潤布施的秘訣；譬如若要樹枝廣茂，修剪頂梢是最好的方法。

79. 寡德難積
དམན་པས་བསགས་ཀྱང་མི་འགྲུབ་ལ།།
dman-pas bsags kyang mi 'grub la/
卑微者 積 （雖） 不 成 （但）

福散還富
བསོད་ནམས་ལྡན་པས་བཏང་ཡང་འབྱོར།།
bsod-nams ldan-pas btang yang 'byor/
德 具者 布了施(還) 富裕

濕截復生
རླན་སར་བཅད་ཀྱང་སྐྱེ་བའི་ཤིང་།།
rlan-sar bcad kyang skye-ba'i shing/
濕處(於)截 （雖） 生長(之)樹

乾枝不長
སྐམ་སར་བཙུགས་ཀྱང་ག་ལ་སྐྱེ།།
skam-sar btsugs kyang ga-la skye//
乾處(於)植 雖 那裏長

【釋文】卑者福薄雖然積聚還是難成，具足福德者雖然樂施還是富裕；譬如在濕處截斷了的樹木也會繼續生長，在乾處即使刻意種植又那裏能

夠成長。

80. 道樹之果 ལམ་ཁའི་ཤིང་གི་འབྲས་བུ་དེ།།	lam kha'i shing gi 'bras-bu de/ 道旁(之) 樹 (之) 果 (彼)
引童擲石 བྱིས་པའི་རྡོ་ཆར་འབེབས་པའི་རྒྱུ།།	byis-pa'i rdo-char 'bebs-pa'i rgyu/ 童稚(之) 石雨 丟擲 (之) 因
惡主之財 བདག་པོ་ངན་པའི་ལོངས་སྤྱོད་ཀྱང་།།	bdag-po ngan-pa'i longs-spyod kyang/ 主人 惡劣(之) 財物 (也)
漫藏誨盜 ཕལ་ཆེར་དགྲ་ཡི་གཡབ་མོ་ཡིན།།	phal-cher dgra yi g.yab-mo yin// 大部分 敵(之) 惹禍端 是

【釋文】譬如那道路旁邊的樹果，成爲稚童不斷丟擲石子的原因；惡劣主人的財物，也多半成爲招惹敵寇覬覦的禍端。

81. 薄福之人 བསོད་ནམས་དམན་པའི་སྐྱེས་བུ་དེར།།	bsod-names dman-pa'i skyes-bu der/ 福德 低劣 (之) 人 (彼)
暴富喪命 དཔལ་འབྱོར་བྱུང་ན་སྲོག་ཀྱང་བརླག།།	dpal-'byor byung na srog kyang brlag/ 榮華富貴 有了(若) 命 (也) 丟
竹頂結果 སྨྱུག་མའི་ཤིང་གི་རྩེ་མོ་ལ།།	smyug-ma'i shing gi rtse-mo la/ 竹 (之) 樹 (之) 頂 (於)
衰敗之兆 འབྲས་བུ་ཆགས་པ་ཉམས་པའི་ལྟས།།	'bras-bu chags-pa nyams-pa'i ltas// 果 結了 衰敗 (之) 兆

【釋文】福德低劣的人，若得榮華富貴連命都會丟掉；譬如竹子頂上結了果實，就是衰敗之兆。

82. 折蔗取甘	bur-shing gcod-pa ro yi phyir/

བུར་ཤིང་གཅོད་པ་རོ་ཡི་ཕྱིར།།
甘蔗　砍　味(之)故

獵狐求皮
ཝ་སྐྱེས་གསོད་པ་པགས་པའི་སླད།།
wa-skyes gsod-pa pags-pa'i slad/
狐　殺　皮　(之)故

奪賈謀財
དོན་མཐུན་འཇོམས་པ་ནོར་གྱི་དོན།།
don-mthun 'joms-pa nor gyi don/
商人　搶劫　財（之）故

諫王為民
རྒྱལ་པོར་རྒོལ་བ་འབངས་ཀྱི་ཆེད།།
rgyal-por rgol-ba 'bangs kyi ched//
王　忠諫　百姓（之）故

【釋文】砍折甘蔗是爲了取其甘味，獵殺狐狸是爲了奪取其皮，搶劫商賈是爲了謀奪其財，忠臣諫王是爲了百姓之福。

83. 截材畫線
ཤིང་ལ་ཐོག་མར་ཐིག་འདེབས་ཀྱི།།
shing la tho-mar thig-'debs kyi/
木（於）開始　打墨線

裁而不變
དྲས་ཤིང་བཏུབས་ནས་བསྒྱུར་དུ་མེད།།
dras shing btubs nas bsgyur du med/
裁（而）　截　（後）改變　無

事先熟慮
བྱ་བའི་ཐོག་མར་བསམ་དགོས་ཀྱི།།
bya-ba'i thog-mar bsam dgos kyi/
事　（之）開端　思考 須

後悔無濟
རྗེས་ནས་གྱོད་བརྡལ་བླུན་པོའི་རྟགས།།
rjes nas gyod-brdal blun-po'i rtags//
事後　怪罪於人　愚者(之)徵

【釋文】譬如木匠在材上先打墨線，裁截之後才無改變；同樣的，做事之前要先仔細思考，事後才怪別人是愚者之徵。

84. 僥雖成事
སྟབས་ལེགས་ཙམ་གྱིས་དོན་གྲུབ་ཀྱང་།།
stabs-legs tsam-gyis don-grub kyang/
僥倖　僅憑　成了事（雖）

具慧誰慢
བློ་དང་ལྡན་པར་སུ་ཞིག་རློམ།།
blob dang ldan-par su-zhig rlom/
慧　具（於）誰　自負

枯葉臥木　　lo-ma 'khums nas nyal-ba'i shing/

ལོ་མ་འཁུམས་ནས་ཉལ་བའི་ཤིང་།　　葉　枯了　(後) 倒下(之)木

外道執情　　sems ldan bsgrubs-pa mu-stegs lugs//

སེམས་ལྡན་བསྒྲུབས་པ་མུ་སྟེགས་ལུགས༎　　情　具　成立　外道　教理

【釋文】雖然只憑僥倖也能成事，對於智者誰能怠慢？於枯葉倒木執爲有情，有些外道教理如此。

85. 街邑倒木　　srang-mdor lo-'dab nyal-nyil-du/

སྲང་མདོར་ལོ་འདབ་ཉལ་ཉིལ་དུ།　　街　口　枝葉　污穢地

任人踐踏　　gnas pa'i shing de kun gyis brdzi/

གནས་པའི་ཤིང་དེ་ཀུན་གྱིས་བརྫི།　　處在(之) 木 彼 眾 (被) 踐踏

囈語喋喋　　don-med 'chol-ba'i gtam mang-ba'i/

དོན་མེད་འཆོལ་བའི་གཏམ་མང་བའི།　　無意義　發狂(之) 語 很多 (之)

眾所輕蔑　　mi de kun la ngo thang chung//

མི་དེ་ཀུན་ལ་ངོ་ཐང་ཆུང་༎　　人(彼) 眾人 重視程度 小

【釋文】譬如街邑上殘枝敗葉的倒木，被眾人任意踐踏；經常囈語喋喋不休的人，常會被大家所輕蔑。

86. 劣者小惠　　mi-ngan byas-pa chung na yang/

མི་ངན་བྱས་པ་ཆུང་ན་ཡང་།　　惡人　所作　小　(雖然)

虛譽盈耳　　drin che'i yus kyis rna-ba 'gengs/

དྲིན་ཆེའི་ཡུས་ཀྱིས་རྣ་བ་དགེངས།　　恩 大(之)功(以) 耳　充塞

濕柴小火　　bud-shing rlon-pa me chung yang/

བུད་ཤིང་རློན་པ་མེ་ཆུང་ཡང་།　　薪柴　濕的　火 小　(雖)

煙熏滿廚　　dud-pa nag-pos tshang-mang 'gengs//

དུད་པ་ནག་པོས་ཚང་མང་འགེངས།།	煙　黑（以）廚房　充滿

【釋文】雖然惡人所作的事情很小，常假大恩之功廣加宣傳；譬如潮濕的薪柴雖然火力很小，卻將黑煙充滿整個廚房。

87. 一朝蛇盤	shing la lan-cig sbrul gnas de/
ཤིང་ལ་ལན་ཅིག་སྦྲུལ་གནས་དེ།།	樹（於）一次 蛇　存在 彼
睹樹心悸	‘phyis kyang mthong tshe ‘jigs-pa ltar/
ཕྱིས་ཀྱང་མཐོང་ཚེ་འཇིགས་པ་ལྟར།།	除掉　（雖）見到　時　畏懼　如
偶為盜妄	rku dang rdzun la gcig zhugs pa’i/
རྐུ་དང་རྫུན་ལ་གཅིག་ཞུགས་པའི།།	偷（與）妄語（於）做過一次(之)
時遭疑忌	mi der rtag-tu dogs-pa skye//
མི་དེར་རྟག་ཏུ་དོགས་པ་སྐྱེ།།	人(彼) 經常 疑心　生

【釋文】譬如那被毒蛇盤據過一次的樹木，雖然蛇已經除掉了，後來見其樹仍生畏懼；同樣的，一個做過偷盜和妄語等不善業的人，仍會經常遭到別人的懷疑。

88. 荊棘再利	tsher-ma rno yang brag-ri la/
ཚེར་མ་རྣོ་ཡང་བྲག་རི་ལ།།	荊棘　利（雖）岩山（於）
刺岩損尖	bsnun na rtse-mo ‘jil-bar byed/
བསྣུན་ན་རྩེ་མོ་འཇིལ་བར་བྱེད།།	刺（若）尖　折損（能）
妒謗君子	skyes-bu dam-par phrag-dog gis/
སྐྱེས་བུ་དམ་པར་ཕྲག་དོག་གིས།།	正人　君子　妒嫉　（以）
自取其辱	smod-pa rang gi dma’-‘bebs yin//
སྨོད་པ་རང་གི་དམའ་འབེབས་ཡིན།།	誹謗　自己(之) 凌辱　是

【釋文】譬如荊棘雖然猛利，如果刺到岩石也會自損其尖；同樣的，因爲心

生嫉妒誹謗君子，無疑是爲自己召來凌辱。

89. 無理亦讓	gnas min la yang dul-ches na/
གནས་མིན་ལ་ཡང་དུལ་ཆེས་ན།།	處 非 (於) 也 太溫順(若)
濁世眾輕	snyigs-ma'i dus 'dir kun gyis brnyas/
སྙིགས་མའི་དུས་འདིར་ཀུན་གྱིས་བརྙས།།	濁 世 此 眾人(被) 輕侮
譬棉輕軟	shing-bal 'jam-mo 'jam-mo zhes/
ཤིང་བལ་འཇམ་མོ་འཇམ་མོ་ཞེས།།	木棉 柔軟 溫存 云
難辭眾墊	kun gyi stan du mi byed dam//
ཀུན་གྱི་སྟན་དུ་མི་བྱེད་དམ།།	眾 (之) 墊 不 作 嗎

【釋文】假如對於不對的地方也太過於溫順，在此五濁惡世極易被人輕侮；譬如木棉可說是柔軟溫存，不總是被人拿來作坐墊嗎？

90. 木直雖美	shing skyes drang-po mdzes na yang/
ཤིང་སྐྱེས་དྲང་པོ་མཛེས་ན་ཡང་།།	木 生長 直 美 (雖然)
鞍曲為良	sga shing 'khyog-po ci-las-bzang/
སྒ་ཤིང་འཁྱོག་པོ་ཅི་ལས་བཟང་།།	鞍 木 彎曲 比什麼都好
性直固佳	rang-bzhin drang na bzang mod kyang/
རང་བཞིན་དྲང་ན་བཟང་མོད་ཀྱང་།།	本質 正直(若) 妙 (雖然)
佛許權柔	res-'ga' ldem-po rgyal-bas gsungs//
རེས་འགའ་ལྡེམ་པོར་རྒྱལ་བས་གསུངས།།	有時 權柔 佛 說

【釋文】雖然樹木是以直長者爲美，但是若論作鞍則以彎木較佳；同樣的，雖然人以稟性正直爲良，但是連佛陀都說有時也要權柔。

91. 無鏃之矢	mde'u med-pa'i mda' 'phen-pa/

མདེའུ་མེད་པའི་མདའ་འཕེན་པ།།
鏃 無（之）箭 發射

邀寇之使
དགྲ་བོ་སྤྱན་འདྲེན་ཕོ་ཉ་ཡིན།།
dgra-bo spyan-‘dren pho-nya yin/
敵人 邀引 使者 是

制敵無威
དགྲ་བོ་འཇོམས་པའི་མཐུ་མེད་ན།།
dgra-po ‘joms-pa’i mthu med na/
敵人 摧毀（之）力 無（若）

何逞豪語
དོན་མེད་དཔའ་སྐད་ཅི་ལ་སྨྲ།།
don-med dpa’-skad ci-la-smra//
無意義 豪語 何必說

【釋文】譬如發射無鏃之矢，是邀引敵人的使者；如果無摧毀敵人之力，何必逞強發無意義之豪語。

92. 溺愛於親
གཉེན་ལ་ཧ་ཅང་བྱམས་པ་ཡང་།།
gnyen la ha-cang byams-pa yang/
親（於）太 疼愛 （也）

多啟嫌隙
འཁོན་གྱི་རྒྱུ་རུ་འགྲོ་བ་མང་།།
‘khon gyi rgyu ru ‘gro-ba mang/
怨恨(之) 因 導致 多

過食蔗甘
བུར་ཤིང་མངར་པོ་སྤྱོད་ཆེས་ན།།
bur-shing mngar-bo spyod ches na/
甘蔗 甜 受用 太（若）

反胃生酸
མ་ཞུས་སྒྲེགས་པ་བསྐྱུར་མོ་འབྱུང་།།
ma-zhus sgregs-pa skyur-mo ‘byung//
不消化(因) 反胃 酸 生

【釋文】縱使對於親者太過於溺愛，也多常導致怨恨之因；譬如假使吃了太多的甘蔗，因爲不消化會反胃成酸。

93. 斧乃木敵
ཤིང་དགྲ་སྟ་རེ་ཡིན་མོད་ཀྱང་།།
shing dgra sta-re yin mod-kyang/
木 敵 斧 是（雖然）

木當其柄
དེ་ཡི་ཡུ་བ་ཤིང་གིས་བྱེད།།
de yi yu-ba shing gis byed/
彼(之)柄 木（以）作

仇之始釁
དགྲ་ཡིས་བརྩམས་པའི་ཕུང་ཀྲོལ་ཀྱང་།།
dgra yis brtsams-pa'i phung-krol kyang/
敵人　始肇　(之) 禍根　　(也)

多由親啟
ཕལ་ཆེར་རྩ་བ་གཉེན་གྱིས་བྱེད།།
phal-cher rtsa-ba gnyen gyis byed//
大部分　根本　親者 (以) 作

【釋文】譬如雖然斧頭是樹木之敵，但其柄仍是以木爲之；同樣的，敵所始肇之禍根，大部分也以親者所作爲主。

94. 劣法伐木
སྡོང་པོ་གཅོད་པའི་ཐབས་ཉེས་ན།།
sdong-po gcod-pa'i thabs nyes na/
樹幹　砍伐(之) 方法 錯誤(若)

墮於自頂
རང་གི་སྟེང་དུ་ལྷུང་བར་འགྱུར།།
rang gi steng du lhung-bar 'gyur/
自己(之)頂(於) 墮　(會)

過怒激敵
དགྲ་ལ་ཧ་ཅང་སྡང་བ་ཡང་།།
dgra la ha-cang sdang-ba yang/
敵 (於) 太　瞋怒　(也)

轉增害己
རང་གི་གཤེད་དུ་འགྲོ་བ་མང་།།
rang gi gshed du 'gro-ba mang//
自己(之)損害　導致　多

【釋文】譬如若用錯誤的方法伐木，會使樹木往自己的頭上倒下；同樣的，如果因瞋怒過度激敵，也多會導致損害自己。

95. 乾木難曲
ཤིང་སྐམ་དགུག་པར་མི་ནུས་དེ།།
shing skam dgug-par mi nus de/
木　乾　弄彎曲 不 能

濕熏成辨
རླན་གྱིས་བསྒོས་ན་ལས་སུ་རུང་།།
rlan gyis bsgos na las-su-rung/
濕 (以) 沾染(若) 能成辦

頑敵難馴
དགྲ་བོ་མི་བསྲུན་སེམས་ལྡན་ཡང་།།
dgra-bo mi-bsrun-sems-ldan yang/
敵人　心存頑抗　(雖)

權巧能化
thabs la mkhas na 'dul-bar nus//

ཐབས་ལ་མཁས་ན་འདུལ་བར་ནུས།། 方便 善巧（若）調伏 能

【釋文】譬如那不能弄彎曲的乾燥木頭，倘若把它沾濕就能成辦；同樣的，縱使心存頑抗的敵人，倘若方便善巧也能調伏。

96. 無憂之花

ཉི་ཟླས་མི་ཕྱེད་མྱ་ངན་མེད།།

nyi zlas mi-phyed mya-ngan-med/

日 月(以) 不開 無憂花

足釧促放

ན་ཆུང་རྐང་གདུབ་རེག་པས་འབྱེད།།

na-chung rkang-gdub reg pas 'byed/

少女 足釧 碰觸(以) 能開

善勸不聽

ལེགས་པར་བཤད་ཀྱང་མི་གོ་བའི།།

legs-par bshd kyang mi go-ba'i/

好言 相勸（都）不 聽(之)

責而始化

མ་རབས་ལ་ལ་སྨད་པས་ཐུལ།།

ma-rabs la-la smad pas thul//

賤者 某些 責備(以)勸化

【釋文】譬如那日晒月照都不會開的無憂花，據說要少女的腳踹才會開放；同樣的，有些賤者連好言相勸都不聽，要用訶責的方式才能勸化。

97. 住林慕邑

ནགས་ན་གནས་རྣམས་ཁང་བཟང་དང་།།

nags la gnas rnams khang-bzang dang/

森林 住 諸 華廈 （及）

居邑喜林

དེར་གནས་སྐྱིད་མོས་ཚལ་ལ་དགའ།།

der gnas skied-mos-tshal la dga'/

彼 住 林園 喜歡

貧盼出家

འཚོ་བས་དབུལ་བ་རབ་བྱུང་དང་།།

'tsho-bas dbul-ba rab-byung dang/

生活 貧窮 出家 （及）

富醉於家

རྒྱགས་པས་མྱོས་པ་ཁྱིམ་ལ་ཕྱོགས།།

rgyags-pas myos-pa khyim la phyogs//

富者 醉 家 （於）向

【釋文】譬如住在森林的人們喜歡華廈，住於華廈的人們喜歡林園；生活貧窮的人嚮往出家，生活富裕的人陶醉於家。

98. 林居之猴	nags der skyes-pa'i spre'u yang/
ནགས་དེར་སྐྱེས་པའི་སྤྲེའུ་ཡང་།།	林彼(於) 生 (之) 猴 (也)
果罄他去	'bras-bu zad na gzhan du 'gro/
འབྲས་བུ་ཟད་ན་གཞན་དུ་འགྲོ།།	果 盡(時) 別處(向)走
家道衰落	rgud tshe snying-du sdug-pa yi/
རྒུད་ཚེ་སྙིང་དུ་སྡུག་པ་ཡི།།	衰落 時 心所 疼愛 (之)
愛子逃方	bu yang gzhan gyi phyogs su 'bros//
བུ་ཡང་གཞན་གྱི་ཕྱོགས་སུ་འབྲོས།།	子 (也) 其他(之) 地方(於)逃

【釋文】譬如生活在這片林中的猴子，都在果實吃完之後就走向別處；同樣的，當家道中落之際，連所心疼的愛子也會逃到其他地方謀生。

99. 蓊鬱林園	nags-tshal phun-sum tshogs-pa der/
ནགས་ཚལ་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་དེར།།	林園 茂密 蓊鬱 彼
無事鳥旋	don-med nam-mkha'i bya yang 'khor/
དོན་མེད་ནམ་མཁའི་བྱ་ཡང་འཁོར།།	無事 天空 (之) 鳥 (也) 盤旋
何處安樂	gang na bde-skyid 'dzom-pa der/
གང་ན་བདེ་སྐྱིད་འཛོམ་པ་དེར།།	何處 安樂 匯聚 彼
不招人集	ma bsdus-par yang skye-bo 'du//
མ་བསྡུས་པར་ཡང་སྐྱེ་བོ་འདུ།།	不 約集 (雖) 人 自集

【釋文】譬如那片蓊鬱茂密的林園，連天空的鳥兒也在那兒無事盤旋；同樣的，只要能匯聚安樂的任何地方，即使沒有邀約人們也會自動前往會集。

100. 善護樹果	shing gi 'bras-bu legs bskyangs na/

ཤིང་གི་འབྲས་བུ་ལེགས་བསྲུངས་ན།།
樹 (之) 果 善 護 (若)

澤及枝葉
ལོ་འདབ་ལ་སོགས་ཞར་ལ་འབྱུང་།།
lo-'dab la-sogs zhar la 'byung/
葉 等 附帶 生長

勤修佛法
དམ་པའི་ཆོས་ལ་བརྩོན་བྱས་ན།།
dam-pa'i chos la brtson-byas na/
正 (之) 法 (於) 勤修 (若)

兼得世福
སྲིད་ཀྱི་དཔལ་ཡང་དེ་ཡིས་འགྲུབ།།
srid kyi dpal yang de yis 'grub//
世間(之)幸福(也) 其(以) 能成

【釋文】譬如若要善護樹果，也要附帶滋長葉等；同樣的，若欲勤修佛法，世間幸福也可以因此而得。

101.取舍寂有
དེ་ལྟར་ལུགས་གཉིས་བླང་དོར་ཀུན།།
de ltar lugs gnyis blang dor kun/
彼 如 規 二 取 捨 一切

唯木為喻
ཤིང་གི་ཁྱད་པར་ཁོ་ན་ཡིས།།
shing gi khyad-par kho-na yis/
木 (之) 差別 唯 (以)

嘉言空前
མཚོན་བྱེད་གཏམ་གྱི་སྦྱོར་བ་འདི།།
mtshon-byed gtam gyi sbyor-ba 'di/
能表 語 (之) 組合 此

賢者之宴
སྔོན་མེད་མཁས་པའི་དགའ་སྟོན་ཡིན།།
sngon med mkhas-pa'i dga'-ston yin//
前 無 賢者 (之) 喜宴 是

【釋文】如上世出世法二規之一切取捨，都是以植物之差別爲喻，組合成此能詮表之格言，是先前所無的賢者之喜宴。

102.妙音鵝女
གང་མགྲིན་འོ་མའི་རྒྱ་མཚོ་རུ།།
gang mgrin 'o-ma'i rgya-mtsho ru/
誰 喉 乳 (之) 海 (於)

乳海展喉
དབྱངས་ལྡན་ངང་མོ་རྣམ་རོལ་པ།།
dbyangs-ldan ngang-mo rnam-rol-ba/
妙音 鵝女 游戲

格言波浪
དེ་ཡི་ཁ་ལས་ལེགས་བཤད་ཀྱི།།
de yi kha las legs-bshad kyi/
彼(之)口(從) 格言 (之)

盪漾藤蔓
རྦ་རླབས་འཁྲི་ཤིང་ཅི་ཡང་གཡོ།།
rba-rlabs 'khri-shing ci-yang-g.yo//
波浪 藤蔓 到處盪漾

【釋文】誰是妙音鵝女，展喉游戲乳海，口宣格言波浪，盪漾任何藤蔓。

【附註】本首與《水論格言》第 139 首大同小異。

103. 美譽寶索
གྲགས་སྙན་ནོར་བུའི་ཞགས་པ་ཡིས།།
grags-snyan nor-bu'i zhags-pa yis/
美譽 寶 (之) 套索 (以)

遍攬竺藏
རྒྱ་བོད་འཛིན་མའི་མཐའ་བཅིངས་པ།།
rgya bod 'dzin-ma'i mtha' bcings-pa/
竺 藏 大地 (之) 邊 捆住

吉祥薩班
དཔལ་ལྡན་ས་སྐྱ་པཎྜི་ཏའི།།
dpal ldan sa-skya paṇḍita'i/
吉祥 具 薩迦 班智達(之)

格言為效
ལེགས་བཤད་ལམ་ལ་བརྟེན་པ་ཡིན།།
legs-bshad lam la bsten-pa yin//
格言 道(於)依賴 是

【釋文】以美譽的寶索捆住印度和西藏全境的吉祥薩迦班智達，他的格言是所依效之道。

【附註】本頌謂此《水論》與《木論》之作，在創意上係仿效《薩迦格言》。推崇吉祥薩迦班智達袞噶堅參（Kun dga' rgyal mtshan 1182-1251），讚揚其美譽如繩索，捆住印度和西藏全境。

104. 義鎖如拳
དོན་གྱི་སྒོ་ལྕགས་མཁྱིད་གང་ལ།།
don gyi sgo lcags mkhyid-gang la/
義(之)門 鎖 一扎 (於)

喻鑰猶肘
དཔེ་ཡི་ལྡེ་མིག་ཁྲུ་གང་བ།།
dpe yi lde-mig khru-gang ba/
喻(之) 鑰匙 一肘

以喻顯義
དེ་ལྟའི་གཞུང་ཡང་སྣང་མོད་དེ།།
de-lta'i gzhung yang snang mod de/
如彼(之) 書 (也) 顯 (雖然)

巧愚其鑒
མཁས་བླུན་སུ་ཡི་དཔང་དུ་བྱས།།
mkhas blun su yi dpang-du-byas//
善巧 愚 誰(之) 見證

【釋文】意義如門鎖、如拳，喻例如鑰匙、如肘，如彼以鑰啓鎖，以肘運拳之理，本格言也是以喻顯義，巧愚之辨誰來見證？

【附註】"mkhyid-gang" 此云一扎，指握拳時拇指到小指的長度；"khru-gang" 此云一肘，均爲計量長度之單位，在此擴大解釋爲以肘運拳。

105. 欲知取舍
ལུགས་གཉིས་བླང་དོར་ཤེས་འདོད་རྣམས།།
lugs gnyis blang dor shes 'dod rnams/
規 二 取 捨 知 欲 諸

非喻之指
དཔེ་ཡི་སོར་མོ་ཙམ་མིན་པར།།
dpe yi sor-mo tsam min-par/
喻(之) 指 僅 非

瞧其所示
དོན་གྱི་ཟླ་ཤེལ་ལྟོས་ཤིག་དང་།།
don gyi zla shel ltos shig dang/
義(之) 月晶輪 瞧呀

殊勝義月
ངོ་མཚར་རི་དྭགས་མཚན་མ་ཡོད།།
ngo-mtshar ri-dwags mtshan-ma yod//
希奇 兔 相 有

【釋文】諸欲知取捨二規者，非唯能喻之指而已，該瞧那指之所示，具殊勝義之月。

【附註】"zla shel" 此云月輪，月亮之輪和水晶之輪二合之詞。"ri-dwags mtshan-ma yod" 此云「有兔相」，爲月亮之藻詞。

106. 勤此奉行
འདིར་འབད་ལེགས་བྱས་ནྱ་གྲོ་དྷའི།།
'dir 'bad legs byas nyagroda'i/
此 勤 善 行 尼拘盧陀(之)

如榕枝茂
sa-bon smin-pa'i dge-mtshan gyi/

ས་བོན་སྨིན་པའི་དགེ་མཚན་གྱི།།	種子 成熟(之) 效益 (之)
廣遍十方	yal-ga phyogs-bcur rgyas-pa yis/
ཡལ་ག་ཕྱོགས་བཅུར་རྒྱས་པ་ཡིས།།	枝 十方 廣遍 (以)
饒益眾趣	'gro-ba kun gyi don byed shog//
འགྲོ་བ་ཀུན་གྱི་དོན་བྱེད་ཤོག།།	眾生 一切 (之)義利 作吧

【釋文】但願聞者勤此奉行，如尼拘盧陀樹種雖小，成熟之效益也將像其枝葉廣遍十方，成辦一切眾生義利！

四、結語

《木論格言》的刊印版本很多，本譯註參考了 1961 年印度噶倫堡藏文鏡報社庫努・塔爾欽（Khu-nu mthar phyin pa）再版的寫印本[3]，和 1974 年達蘭沙拉西藏文化出版社的排印本[4]，1989 年青海民族出版社出版、祁順來、何峰編選的《藏族歷代文學作品選》所收錄的排印本[5]。

本譯註仍以藏文、漢譯、羅馬對音（採用 Wylie 系統）、語詞解釋四欄並列，另加釋文，及部分的附註，便於讀者對照藏文欣賞，體會西藏格言詩的韻味。其中藏文部分係採用《藏族歷代文學作品選》所收錄的排印本。

---

3 Chu shing gi btstan bcos —A Moral Lessons, Illustrated with Water, Trese & Plants, second revised edition, Kalimpong, 1961.

4 Similes of Trees and Water, Printed at Tibetan Cultural Printing Press, Dharamsala (H.P. India),1974.

5 祁順來、何峰編選《藏族歷代文學作品選》（下冊），頁 1817-1824，西寧：青海民族出版社，1989 年。

參、《火論格言》譯註

一、導言

《火論格言》（legs bshad me'i bstan bcos），簡稱《火論》，或稱《火的格言》，全名是《正法教規火論解脫道明燈》（dam pa chos lugs kyi me'i bstan bcos thar lam gsal ba'i sgron me）。作者是青海的諾齊堪布・阿旺彭措（Nom chi mkhan po ngag dbang phun tshogs），寫於民國二十八年（1939）[1]。

《火論》有 70 首格言詩，全部使用四句七言體。科判分三：緒論 1 首（1）、本論 66 首（2-67）、結論 3 首（68-70）。本論分四：卷首先論起信 1 首、皈依三寶 18 首（3-20）、大乘共學 6 首（21-26）、金剛乘不共學 41 首（27-67）。皈依三寶分四：準備條件 5 首（3-7）；何因皈依 7 首（8-14），其中又分人身難得 2 首（8-9），得已易失 3 首（10-12），死入輪迴 2 首（13-14）三節；皈依何境 1 首（15）；皈已應學 5 首（16-20），其中又分修十善業道 4 首（16-19），勤學三學 1 首（20）。大乘共學分四：發菩提心 1 首（21）；行菩薩行 3 首（22-24），其中又分總修六度四攝 1 首（22），別說修止 1 首（23），別說修觀 1 首（24）；悲智雙運 1 首（25）；積資成佛 1 首（26）。金剛乘不共學是《火論格言》的探討重心，分五個部分：成修道器應先灌頂 1 首（27）；淨守三昧耶律儀 1 首（28）；修習生起次第 16 首（29-44），其中加行 5 首（29-33），分成就順緣集積資糧 3 首（29-31），消除違緣修守護輪 2 首（32-33）二節；正行 11 首（34-44），分生起所依國土 1 首（34），生起能依諸尊 3 首（35-37），為治凡庸執修我慢和明現 7 首（38-44）等三節；修習圓滿次第 19 首（45-63），其中加行 4 首（45-48），正行 7 首（49-55），廣修雙運 8 首（56-63）；成就法

[1] 根據原跋稱寫於第十六個饒迴土兔年。

身事業 4 首（64-67）。結論 3 首，其中流通分 1 首（68），迴向 2 首（69-70）。

根據作者在結論第 68 首所言，《火論格言》是一部完全用燈作譬喻，從依止善知識開始，到獲得最勝雙運功德之間，指導顯密佛法修行的格言詩。在喻例與論義的配合方面，只有二種形式，除了第 1、21、22、68、69、70 等 6 首採取混合式，也就是喻義混合出現在四句的每一句中外，其餘都採用上下聯的喻義對應搭配方式，其中大部分（約有 61 首）是前二句比喻、後二句論義；只有第 12、17、43 等 3 首是前二句論義、後二句比喻。喻例的取材，完全集中在以燈、火、光、影為中心，炷、油、酥、脂為搭配，明、暗、熾、熱，風、搖、止、息為變化，日、月、寶、電，乃至燈形、容器、材質、玻璃、琉璃、水晶、鏡子、飛蛾、芭蕉、紫梗、定風珠、芝麻油燈等等為輔助，都跟火有直接或間接的關係，是最大的特色。

二、內容分類

(一) 緒論：【禮讚】（1）

以智慧光，除無明闇；禮牟尼燈，悲攝眾生。(1)

(二)本論（2-67）

1. 【趨入佛法首重起信】（2）

燈炷滿油，火光放射；信心堅定，法驗增長。(2)

2. 【皈依三寶】（3-20）

(1)【何者皈依：當勤加行】（3-7）

A.【學法應依善知識】（3-4）

如靠寶燈，破暗顯明；依善知識，痴滅慧顯。(3)

暗裏燃燈，靠光任事；依善知識，隨欲聞思。(4)

B.【依師要信心堅定】（5-7）

燈光縱明，無益於盲；師如日耀，不信何益。(5)

夜若有明，欣悅任事；依祜同在，如法暢行。(6)

如插燈炷，頻肇傾因；新生信心，惡友慫轉。(7)

(2)【何因皈依：怖畏輪迴】（8-14）

A.【人身難得】（8-9）

入暗眾生，鮮持寶燈；六趣多依，暇滿者稀。(8)

明眼之人，事業多成；暇滿具者，辦大義利。(9)

B.【得已易失】（10-12）

大風起處，燈處不久；死緣萬變，壽易壞滅。(10)

融酥之量，決燈久暫；命有壽夭，依昔業緣。(11)

論壽幾許，總如福量；燈點多久，察器容量。(12)

C.【死入輪迴】（13-14）

油火為緣，燈炷熾燃；業引地獄，冷熱折磨。(13)

燈心燃時，嘁嘁嚓嚓；餓鬼畜生，噴火膿血。(14)

(3)【皈依何境：唯賴三寶】（15）

欲逃黑暗，燈火是賴；不墮惡趣，依唯三寶。(15)

(4)【皈已應學】（16-20）

A.【修十善業道】（16-19）

靠光得明，離明入暗；由善惡業，現善惡趣。(16)

愚昧熾盛，貪愛美色；黑處飛蛾，投火自焚。(17)

具眼持燈，能見諸色；聽聞業果，當知取捨。(18)

燈油未盡，炷火猶燃；業緣未盡，五趣苦熬。(19)

B.【勤學三學】（20）

光明攝處，力求依止；解脫樂屋，三學勤掃。(20)

3.【大乘共學】（21-26）

(1)【發菩提心】（21）

菩提妙酥，燃智燈因，珍惜寶心，不惜方法。(21)

(2)【行菩薩行】（22-24）

A.【總說六度四攝】（22）

六度四攝，光明利生，妙哉善導，入菩薩行。(22)

B.【別說修止】（23）

如無風燈，光顯諸色；離沈掉過，定顯神通。(23)

C.【別說修觀】（24）

夜欲除暗，靠燈妙法；掃除無明，求通達智。(24)

(3)【悲智雙運不住有寂】（25）

油炷雙運，燈火驅暗；悲智雙運，除有寂衰。(25)

(4)【數數積資可成佛道】（26）

燈初剎那，燃似非燃；數數積資，佛道乃成。(26)

4.【金剛乘不共學】（27-67）

(1)【爲成修道之器首須灌頂】（27）

燈點一次，順勢自燃；得一灌頂，地道易達。(27)

(2)【淨守三昧耶律儀】（28）

欲光持久，炷梗宜堅；修密欲成，賴守誓詞。(28)

(3)【修習生起次第】（29-44）

A.【加行】（29-33）

(A)【成就順緣：集積資糧】（29-31）

千年之暗，一燈能除；百劫累罪，一咒摧伏。(29)

欲燈明亮，勤備資材；欲圓福德，耘資糧田。(30)

燈與性光，摧暗無別；性心同味，學智法身。(31)

(B)【消除違緣：修守護輪】（32-33）

如定風珠，置燈不搖；障徵現時，重修護輪。(32)

燈火無怨，剎那焚蛾；燒護輪火，無惱摧魔。(33)

B.【正行】(34-44)

(A)【生起所依國土】(34)

由淨琉璃，顯諸燈形；淨垢國土，俱持能所。(34)

(B)【生起能依諸尊】(35-37)

勝明淨燈，形妙光璨；持金剛身，具法報化。(35)

雖僅一燈，晶現多影；一心取相，現多天身。(36)

太陽寶光，浩天喜宴；遍虛空定，圓滿利他。(37)

(C)【為治凡庸執修我慢和明現】(38-44)

棄暗求明，所靠唯燈；治凡庸執，生次慢明。(38)

如燈除暗，光明普照；修金剛身，息災增善。(39)

如曼陀羅，排列燈鬘；心間咒輪，專勤念誦。(40)

燈盞雖小，供佛持久；本尊加持，福壽戒久。(41)

日燈與火，各有所摧；魔間罪障，念誦勤摧。(42)

身語意智，修天咒定；以燈圓光，自他占法。(43)

日光照下，人做多事；本尊加持，成辦廣業。(44)

(4)【修習圓滿次第】(45-63)

A.【加行】(45-48)

電光水泡，遇緣驟生；成就次第，勤驗乃成。(45)

燈光要亮，順緣離違；欲達圓次，應熟前因。(46)

電燈日月，寶顯諸色；基位五粗，明現五境。(47)

如燈若失，光即不現；二現戲沒，粗明盡攝。(48)

B.【正行】(49-55)

置燈晶宮，外觀透明；三脈四輪，放收光明。(49)

蕉脂麻燈，形等為標；以三特點，言修中脈。(50)

置燈晶洞，內悉明現；自心明點，無勞竅明。(51)

黑暗罩地，燈轉明亮；臍紅黃光，淨情器界。(52)

如燃燈後，光蘊自集；自現天身，隨融收攝。(53)

燈朝上燃，融滴下掉；臍間火燃，頂吽下融。(54)

燈明眾喜，觸熱而燃；猛智生樂，燃盡尋思。(55)

C.【廣修雙運】(56-63)

如燈性空，諸法本空；悟此中道，經咒宜惜。(56)

燈無分別，自性本空；心性本明，無妄性空。(57)

燈生明相，藉明興業；入印俱生，樂引智慧。(58)

月水燈光，晶鏊各現；明樂升身，多現神變。(59)

火從油生，成吃油者；貪起智火，能息貪過。(60)

誰持寶燈，正明眾喜；誰得幻身，即身成佛。(61)

燈身與影，自光不二；雙運法身，難分境有。(62)

燈等遇鏡，無勞現影；諸法淨慧，無妄自現。(63)

(5)【成就法身事業】(64-67)

燈光朗朗，呈祥悅眾；佛語甘露，滿足所化。(64)

燈遇玻璃，無勞生影；顯願無別，佛業神奇。(65)

燈光自性，尋暗不得；究竟法身，無過可得。(66)

燈出光芒，光現諸色；福慧所生，法身利眾。(67)

(二) 結論(68-70)

1.【勸持此論】(68)

從依知識，到雙運德，以燈譬喻，請持此論。(68)

2.【祈願迴向】(69-70)

智慧燈主，能仁人燈，燈臨世間，祈獲最勝。(69)

編此善蘊，但願法燈，照有情暗，放佛智光。(70)

三、譯註

1. 以智慧光
ཡེ་ཤེས་འོད་ཀྱི་སྣང་བ་ཡིས།།
ye-shes ‘od kyi snang-ba yis/
智慧 光 之 明亮 (以)

除無明闇
མ་རིག་མུན་པ་སེལ་མཛད་པ།།
ma-rig mun-pa sel-mdzad-pa/
無明 闇 除去

禮牟尼燈
ཐུབ་པ་སྒྲོན་མེ་རྣམས་ལ་འདུད།།
thub-pa sgron-me rnams la ‘dud/
能仁 燈 諸 (於) 敬禮

悲攝眾生
ཐུགས་རྗེས་འགྲོ་ཀུན་རྗེས་སུ་ཟུངས།།
thugs-rjes ‘gro-kun rjes-su-zungs//
悲憫 (以) 眾生 攝受

【釋文】能用智慧的光明，袪除無明的昏闇，敬禮諸能仁寶燈，以悲憫隨攝眾生。

【附註】1. “thub-pa sgron-me”此云禮牟尼燈，指禮敬佛陀。牟尼爲梵語釋迦牟尼之省稱，意譯爲能仁，亦可泛指十方三世一切諸佛，故稱諸能仁燈。

2. 以寶燈比喻佛陀，要點就在佛能以智慧光除無明闇，以悲憫攝受眾生。

2. 燈炷滿油
སྣུམ་གྱིས་རབ་བཟུང་སྡོང་བུ་ལས།།
snum gyis rab-bzung sdong-bu las/
油 (被) 注滿 燈炷 (從)

火光放射
མེ་ཡི་འོད་ཟེར་མཆེད་པ་བཞིན།།
me yi ‘od-zer mched-pa bzhin/
火 (之) 光 放射 如

信心堅定
དད་པ་བརྟན་ན་དེའི་རྒྱུད་ལ།།
dad-pa brtan na de‘i rgyud la/
信心 堅定 (若) 其心續 (於)

法驗增長
ཆོས་ཀྱི་སྣང་བ་རྒྱས་པར་འགྱུར།།
chos kyi snang-ba rgyas-par 'gyur//
宗教 的 體驗 增長 (將)

【釋文】譬如飽滿油量的燈炷，能夠燃放燦爛的火光；如果信仰的心續堅定，就會增長宗教的體驗。

【附註】1. 佛教主張輪迴，有情的肉體雖然生老病死不斷遷變，只有神識(心靈)從無始來一直持續，所以特別強調心續。修法主要就是修心。

2. 修學佛法要信、解、行、證，所以道前起信相當重要。

3. 如靠寶燈
རིན་ཆེན་སྒྲོན་མེ་བསྟེན་བྱས་ན།།
rin-chen sgron-me bsten byas na/
寶 燈 依靠了 (若)

破暗顯明
མུན་པ་སེལ་ཞིང་སྣང་བ་གསལ།།
mun-pa sel zhing snang-ba gsal/
黑暗 滅除 (而) 光明 顯

依善知識
དེ་བཞིན་དམ་པའི་བཤེས་ལ་བསྟེན།།
de bzhin dam-pa'i bshes la bsten/
同樣的 正 善知識 依止

痴滅慧顯
གཏི་མུག་མུན་སེལ་ཤེས་རབ་གསལ།།
gti-mug mun sel shes-rab gsal//
愚痴 昏闇 滅除 智慧 顯

【釋文】譬如依靠寶貴的燈火，來破除黑暗顯現光明；同樣的，只要依止正善知識，就能滅除無明彰顯智慧。

【附註】貪瞋痴稱爲三毒，總根源在愚痴，不明事理，故云昏闇，又稱無明。

4. 暗裏燃燈
མུན་འཐིབས་བྱུང་ཚེ་སྒྲོན་མེ་སྦར།།
mun 'thibs byung tshe sgron-me sbar/
黑暗 籠罩 時 燈火 點燃

靠光任事
འོད་ལ་བརྟེན་ནས་གང་འདོད་རྩོམ།།
'od la brten nas gang 'dod rtsom/
光 靠著 任欲事 著手

依善知識
mi shes skabs su bshes-gnyen bsten/

མི་ཤེས་སྐབས་སུ་བཤེས་གཉེན་བསྟེན།།
無知　之際　善知識　依止

隨欲聞思
de nas thos bsam gang 'dod rtsom//
དེ་ནས་ཐོས་བསམ་གང་འདོད་རྩོམ།།
然後　聞 思　任欲　著手

【釋文】譬如在黑暗中點燃了燈火，靠光能做任何想做的事；無知的人們依止了善知識，隨後能做任何想做的聽聞和思擇。

【附註】所謂不學不知義，萬善以依師爲本。學佛不外聞、思、修，這些都要靠依止善知識來指導。

5. 燈光縱明
sgron-me'i 'od ni ches gsal yang/
སྒྲོན་མེའི་འོད་ནི་ཆེས་གསལ་ཡང་།།
燈　(之) 光　明亮　縱使

無益於盲
long-ba rnams la phan mi 'gyur/
ལོང་བ་རྣམས་ལ་ཕན་མི་འགྱུར།།
盲者　們　對 饒益 不成

師如日耀
bshes-gnyen nyi-ma gsal gyur kyang/
བཤེས་གཉེན་ཉི་མ་གསལ་གྱུར་ཀྱང་།།
善知識　太陽般 明耀　縱使

不信何益
dad brtson mig bral ci ste phan//
དད་བརྩོན་མིག་བྲལ་ཅི་སྟེ་ཕན།།
信　勤　眼缺者 何益

【釋文】譬如燈光雖然明亮，不能直接幫助盲者；縱有德望像太陽般燦爛的善知識的，對於缺乏信心和勤奮的有眼無珠者而言又有何益？

【附註】在依止善知識的軌理當中，除了所依善知識要具足德相外，能依的學子也要具備淨信和勤奮的條件。否則就像缺眼盲者，幫助不大。

6. 夜若有明
snang-gsal ldan na mtshan-mo yang/
སྣང་གསལ་ལྡན་ན་མཚན་མོ་ཡང་།།
明亮　有 (若) 夜晚　縱使

欣悅任事
mi-dag dga'-bzhin bya-ba byed/
མི་དག་དགའ་བཞིན་བྱ་བ་བྱེད།།
人們　高興　做事

依祜同在	dam-pa'i mgon dang bcas-pa'i skabs/
དམ་པའི་མགོན་དང་བཅས་པའི་སྐབས།།	正 (之) 依祜 在一起 (之) 時
如法暢行	chos-bzhin spyod la dga'-bar bya//
ཆོས་བཞིན་སྤྱོད་ལ་དགའ་བར་བྱ།།	如法 行持 喜歡 做

【釋文】譬如縱使是夜晚，只要有亮光，人們仍可高興的做事；同樣的，只要有依祜的善知識同在時，我們就能愉悅地如法而行。

【附註】此云依止善知識後，除有助於聞、思之外，還可以進一步如法修行。

7\.

如插燈炷	sgron-me'i sdong-bu btsugs-pa de/
སྒྲོན་མེའི་སྡོང་བུ་བཙུགས་པ་དེ།།	燈 (之) 炷 插立 (其)
頻肇傾因	bcos-bskyar mang na 'gyel-ba'i rgyu/
བཅོས་བསྐྱར་མང་ན་འགྱེལ་བའི་རྒྱུ།།	重複修正 多 (若) 傾倒(之)因
新生信心	dad-pa gsar skyes sdig-grogs kyis/
དད་པ་གསར་སྐྱེས་སྡིག་གྲོགས་ཀྱིས།།	信心 新 生 惡友 (被)
惡友慫轉	bsgyur-kha mang na 'gyur-ba'i rgyu//
བསྒྱུར་ཁ་མང་ན་འགྱུར་བའི་རྒྱུ།།	慫恿改變 多 (若) 變化(之)因

【釋文】譬如在酥油上插燈炷，若頻頻修正，多肇傾倒之因；同樣的，一個初生信心的學法者，若被惡友數數慫恿，每成產生變化的原因。

【附註】此云初生信心者，信心尚未堅定，易受惡友影響改變信心，宜加戒慎。

8\.

處暗眾生	mun-par chud-pa'i sems-can las/
མུན་པར་ཆུད་པའི་སེམས་ཅན་ལས།།	黑暗 入 (之) 有情 之中
鮮持寶燈	nor-bu'i sgron thogs lus-can nyung/
ནོར་བུའི་སྒྲོན་ཐོགས་ལུས་ཅན་ཉུང་།།	寶 燈 持 有情 少

六趣多依	'gro-drug gnas na rten mang yang/
འགྲོ་དྲུག་གནས་ན་རྟེན་མང་ཡང་།།	六趣　住 (若) 所依 多 雖然
暇滿者稀	dal-'byor thob-pa'i lus rten dkon//
དལ་འབྱོར་ཐོབ་པའི་ལུས་རྟེན་དཀོན།།	暇滿　獲得 (之) 身依 稀

【釋文】譬如處於黑暗的眾生很多，持有寶燈的有情很少；同樣的，輪迴六趣的所依身雖然很多，有幸獲得暇滿人身寶依實屬稀有。

【附註】1. 六趣，又稱六道，包括天、非天、人三善趣，和旁生、餓鬼、地獄三惡趣，一切有情都在此生死輪轉。其中從惡趣死復生彼者如大地土，從彼轉生善趣者如爪上塵，故云人身難得。

2. 所謂人身寶者，指唯獨人身具足八種有暇和十種圓滿，比諸餘趣最堪修法，故稱爲寶。遠離地獄、餓鬼、旁生、邊鄙人、長壽天、執邪見、佛不出世、喑啞等八種無暇，故稱八有暇；十種圓滿，謂生爲人、生於中土、諸根全具、未犯無間、敬信佛教等五種自圓滿，與值佛出世、值佛說法、佛法住世、入佛法、有善師等五種他圓滿。

9. 明眼之人	snang-gsal mig bcas 'phral yun gyi/
སྣང་གསལ་མིག་བཅས་འཕྲལ་ཡུན་གྱི།།	明白　眼　具　當前 永久(之)
事業多成	bya-ba kun la don dang bcas/
བྱ་བ་ཀུན་ལ་དོན་དང་བཅས།།	事業　一切　意義　具有
暇滿具者	dal 'byor tshang na rten de yis/
དལ་འབྱོར་ཚང་ན་རྟེན་དེ་ཡིས།།	暇 滿　具足 (若) 所依 彼
辦大義利	mngon-mtho nges-legs don-chen 'grub//
མངོན་མཐོ་ངེས་ལེགས་དོན་ཆེན་འགྲུབ།།	勝生　定勝　大義　成辦

【釋文】譬如具有明眼的人，能成就一切當前或久遠的事業；同樣的，具足八暇十滿身依的人，能夠成辦世出世間增上生和決定勝的大義利。

【附註】1. 「勝生」（mngon-mtho）或云「增上生」，指投生人天善趣的圓滿福報；「定勝」（ngys-legs）或云「決定勝」，指通達無我的解脫智位。

2. 此云既得暇滿人身之內緣，又有依止善知識之外緣，就能如理修法，成辦人天善趣，和究竟解脫聖位的大義利。

10. 大風起處	rlung-chen ldang-ba‘i sar bzhag-pa’i/
རླུང་ཆེན་ལྡང་བའི་སར་བཞག་པའི།།	大風　　刮起(之)處　放置
燈難久處	mar-me yun-ring gnas mi ‘gyur/
མར་མེ་ཡུན་རིང་གནས་མི་འགྱུར།།	燈　　久　　處　不會
死緣萬變	‘chi-rkyin mi-’gyur dkon-pa‘i khrod/
འཆི་རྐྱེན་མི་འགྱུར་དཀོན་པའི་ཁྲོད།།	死緣　　不變　　稀有 (之) 中
壽易壞滅	tshe-bsrog ‘di ni ’jig-par sla//
ཚེ་སྲོག་འདི་ནི་འཇིག་པར་སླ།།	壽命　　此 (者) 壞　易

【釋文】譬如放在刮大風地方的燈，不可能維持很久；同樣的，我們在面對難有不變的眾多死緣當中，身命危脆極易滅壞。

【附註】此云寶貴的人身，除了難得之外，並且極易失壞。因此在了解死緣眾多，一定會死之後，要更加珍惜人生。

11. 融酥之量	mar-khu‘i mang nyung a-lo-kah/
མར་ཁུའི་མང་ཉུང་ཨ་ལོ་ཀཿ།།	融酥(之) 多　少
決燈久暫	gnas yun ring thung de la brtag/
གནས་ཡུན་རིང་ཐུང་དེ་ལ་བརྟག།	存　時　長　短　彼　依
命之壽夭	tshe-srog yung ring gnas mi gnas/
ཚེ་སྲོག་ཡུན་རིང་གནས་མི་གནས།།	壽命　　長久　　住　不　住

依昔業緣　　sngon gyi las dang rkyen la brten//
སྔོན་གྱི་ལས་དང་རྐྱེན་ལ་བརྟེན།།　　前　(之) 業 (與) 緣　　依

【釋文】譬如一盞燈能點多久，要看融酥的份量是多少；同樣的，一個人的壽命能活多長，都是依照前世的業力和因緣。

【附註】此云壽命的長短，要看前世的業緣而定，由不了自己。

12. 論壽幾許　　ji-tsam ring yang tshe-srog ni/
ཇི་ཙམ་རིང་ཡང་ཚེ་སྲོག་ནི།།　　幾許　長　無論 壽命　者

總如福量　　bsod-nams tshad bzhin de-tsam ste/
བསོད་ནམས་ཚད་བཞིན་དེ་ཙམ་སྟེ།།　　福德　　量　如　就幾許

燈點多久　　snang-'od gnas yun dpyad-pa na/
སྣང་འོད་གནས་ཡུན་དཔྱད་པ་ན།།　　光照　　維持多久　考察 (若)

察器容量　　snod kyi tshad bzhin de-tsam mo//
སྣོད་ཀྱི་ཚད་བཞིན་དེ་ཙམ་མོ།།　　器　(之)　量　如　就幾許

【釋文】不管壽命有多長，總和所積福德的量相當；譬如欲知燈光能持多久，要看容器的油量是剩多少。

13. 油火為緣　　snum dang me yi rkyen byas nas/
སྣུམ་དང་མེ་ཡི་རྐྱེན་བྱས་ནས།།　　油 (與) 火 (之) 緣　作　(後)

燈炷熾燃　　mar-me'i sdong-bu rnam-par-sreg/
མར་མེའི་སྡོང་བུ་རྣམ་པར་སྲེག།　　燈　(之) 炷　　熾然而燃

業引地獄　　las nyon dbang gis dmyal-ba'i 'gro/
ལས་ཉོན་དབང་གིས་དམྱལ་བའི་འགྲོ།།　　力　(以)　地獄(之) 趣

冷熱折磨　　bzod-dka'i tsha grang gdung-bas gzir//
བཟོད་དཀའི་ཚ་གྲང་གདུང་བས་གཟིར།།　　難忍 (之) 熱　冷　　苦惱(被) 折磨

【釋文】譬如由於油和火的助緣，使燈炷熾然燃燒；有些人由於前世所造惡業果報成熟的緣故，下墮地獄惡趣，被難以忍受的冷熱苦惱所折磨。

【附註】1. 此云如果前世造孽多端，今世業力成熟，必趨地獄，受無量苦。

2. 地獄共有十八重：灼熱、寒冷各八，另有間歇、鄰近二地獄。

14. 燈心燃時
སྡོང་བུའི་ཁོང་ནས་མེ་འབར་ཚེ།།
sdong-bu‘i khong nas me ’bar tshe/
燈心 (之) 內 (從) 火 燃 時

嘁嘁嚓嚓
དུ་བ་ཚིལ་ཚིལ་ཚ་ཚ་འཕྲོ།།
du-ba tshil-tshil tsha-tsha ‘phro /
煙 嘁嘁 嚓嚓 發出

餓鬼畜生
ཡི་དྭགས་བྱོལ་སོང་མ་རུང་རྣམས།།
yi-dwags byol-song ma-rung rnams/
餓鬼 旁生 兇狠 諸

噴火膿血
ལུས་ལས་མེ་སྟག་རྣག་ཁྲག་འབྱུང་།།
lus las me-stag rnag-khrag ‘byung//
身(從) 火花 膿血 產生

【釋文】譬如燈心在燃燒的時候，發出嘁嘁嚓嚓的煙火聲；據說餓鬼畜生兇狠的時候，會從身體噴出火花和膿血。

【附註】此云一旦基於業力，投生餓鬼、旁生二趣時，所遭受的恐怖和痛苦。據說餓鬼道眾生，喉細如針孔，腹碩如山巒，恒爲饑火所逼燒，所見食物或化火燒身，或化膿血難下嚥。而畜生道眾生或受奴役，或被殺戮，或互相殘殺吞食。

15. 欲逃黑暗
མུན་པའི་དཔུང་གིས་མི་བརྫི་བ།།
mun-pa‘i dpung gis mi brdzi-ba/
黑暗(之)軍 (被) 不 壓制

燈火是賴
སྣང་བྱེད་སྒྲོན་མེ་བསྟེན་པས་འོང་།།
snang-byed sgron-me bsten-pas ‘ong/
火 燈 依 可以

不墮惡趣
ngan-‘gro’i mun-par mi ltung-ba‘i/

ངན་འགྲོའི་མུན་པར་མི་ལྟུང་བའི།།
惡趣 (之) 黑暗 不 墮 (之)

依唯三寶
ཐབས་ལ་མཆོག་གསུམ་རིན་ཆེན་བསྟེན།།
thabs la mchog-gsum rin-chen bsten//
方法 三寶 寶 依

【釋文】譬如若不想被黑暗大軍所壓制，可以依賴燈火；同樣的，避免墮入惡趣深淵的方法，唯有依靠寶貴的三寶。

【附註】此云欲不墮惡趣，應皈依佛、法、僧三寶。

16. 靠光得明
འོད་ལ་བསྟེན་ན་སྣང་བ་སྟེ།།
'od la bsten na snang-ba ste/
光 依 (若) 明照

離明入暗
སྣང་བ་མི་བསྟེན་མུན་པར་འཇུག།
snang-ba mi bsten mun-par 'jug/
明照 不 依 黑暗 入

由善惡業
དགེ་དང་སྡིག་པའི་ལས་འབྲས་ཀྱིས།།
dge dang sdig-pa'i las-'bras kyis/
善 (與) 惡(之) 業果 (以)

現善惡趣
བདེ་འགྲོ་ངན་འགྲོ་སོ་སོར་སྣང་།།
bde-'gro ngan-'gro so-sor snang//
善趣 惡趣 各自 顯現

【釋文】譬如依靠光源才得明照，不依明照則入於黑暗；同樣的，因爲善惡業果而投生善惡趣，業力因果各自顯現絲毫不爽。

【附註】此云善業指十善業道，身業有不殺生、不偷盜、不邪淫，口業有不妄語、不惡口、不兩舌、不綺語，意業有不貪、不瞋、不痴。反之即造十惡業。

17. 愚昧熾盛
རྨོངས་པས་ཟིལ་མནན་སྐྱེ་བོ་རྣམས།།
rmongs-pas zil mnan skye-bo rnams/
愚昧 (被) 壓制 人 們

貪愛美色
མཛེས་པའི་གཟུགས་ལ་ཆགས་པས་ཕོངས།།
mdzes-pa'i gzugs la chags-pas phongs/
美麗 (之) 色 貪愛 (被) 所中

暗處飛蛾
མུན་ཁྲོད་གནས་པའི་ཕྱེ་མ་ལེབ།།

mun khrod gnas-pa'i phye-ma-leb/
黑 叢 住 (之) 飛蛾

投火自焚
སྒྲོན་མེ་མཐོང་བས་སྲེག་ལ་ལྟོས།།

sgron-me mthong-bas sreg la ltos//
燈 見到 (以) 焚燒 瞧啊

【釋文】受愚痴所蒙蔽的人們，容易被貪愛美色所害；就像處在黑暗中的飛蛾，見到燈火就猛撲而焚。

18. 具眼持燈
མིག་ལྡན་མར་མེ་ཡོད་པ་ཡིས།།

mig ldan mar-me yod-pa yis/
眼 具有 燈 有 (以)

能見諸色
གཟུགས་རྣམས་མཐོང་བ་ཇི་བཞིན་དུ།།

gzugs rnams mthong-ba ji-bzhin tu/
色 諸 見 如何

聽聞業果
དགེ་སྡིག་ལས་རྣམས་ཐོས་པ་ཡིས།།

dge sdig las rnams thos-pa yis/
善 惡 業 諸 聽聞 (以)

當知取捨
ཤེས་པར་གསུངས་པས་བླང་དོར་བྱ།།

shes-par gsungs-pas blang dor bya//
知道 說 取 捨 當

【釋文】譬如擁有明眼的人，能夠靠燈光觀察各種形色；同樣的，既然聽聞了各種善惡業道理，就要按照經論所說知所取捨。

19. 燈油未盡
ཇི་ལྟར་སྣུམ་ནི་མ་ཟད་བར།།

ji-ltar snum ni ma zad bar/
如何 油 未 盡 中

炷火猶燃
མར་མེ་སྡོང་བུ་མེ་ཡིས་སྲེག།

mar-me sdong-bu me yis sreg/
燈 炷 火 (被) 燃燒

業緣未盡
དེ་བཞིན་ལས་ནི་མ་ཟད་བར།།

de-bzhin las ni ma zad bar/
同樣 業 未 盡 中

五趣苦熬

'gro-lnga sdug-bsngal me yis gdungs//

འགྲོ་ལང་སྡུག་བསྔལ་མེ་ཡིས་གདུངས།། 五趣 苦 火 (被) 折磨

【釋文】譬如只要油未完盡，燈炷就會繼續被火燃燒；同樣的，如果業緣未盡了，五趣眾生就得繼續受苦火煎熬。

【附註】苦分三類：苦苦、行苦、壞苦，其中苦苦是苦受，行苦是捨受，壞苦是樂受。六趣之中，天趣只有行苦和壞苦，沒有苦苦，故無苦受。其他五趣各苦皆有，故有苦受。所以只說五趣受苦火煎熬。

20. 光明攝處 snang-gsal 'od kyis yongs-bzung-ba'i/
སྣང་གསལ་འོད་ཀྱིས་ཡོངས་བཟུང་བའི།། 明亮 光 (之) 遍攝 (之)
力求依止 gnas de 'bad-pas bsten-pa ltar/
གནས་དེ་འབད་པས་བསྟེན་པ་ལྟར།། 處 彼 努力 依止 如
解脫樂屋 thar-ba'i khang-bzang nyams-dga'-ba/
ཐར་བའི་ཁང་བཟང་ཉམས་དགའ་བ།། 解脫(之) 華屋 愉悅
三學勤掃 bsten phyir bslab-gsum byi-dor-'tshal//
བསྟེན་ཕྱིར་བསླབ་གསུམ་བྱི་དོར་འཚལ།། 依止 故 三學 打掃

【釋文】譬如光明所遍護照耀的地方，大家都要努力去依止；同樣的，既然眾生皆具佛性，自己就是解脫的華屋，爲了愉悅依止，要用戒定慧三學勤加掃除。

【附註】1. 三學即增上戒學、增上定學、增上慧學。也就是總攝經、律、論三藏十二部一切佛法的修學次第。

2. 人身難得今已得，善識難遇今已遇，佛法難聞今已聞，要知道自己這個臭皮囊，就是今後賴以解脫的華屋，爲了能夠愉悅依止，就要勤修三學，時時打掃。正所謂人人有個靈山塔，莫求靈山塔外修。

21. 菩提妙酥 byang-chub sems kyi rtsi-mar de/

བྱང་ཆུབ་སེམས་ཀྱི་སྙིང་མར་དེ།།	菩提 心 (之) 好酥油 其
燃智燈因	mkhyen-mchog sgron-ma 'bar-ba'i rgyu/
མཁྱེན་མཆོག་སྒྲོན་མ་འབར་བའི་རྒྱུ།།	智 最勝 燈 燃 (之) 因
珍惜寶心	de-phyir rin-chen sems mchog de/
དེ་ཕྱིར་རིན་ཆེན་སེམས་མཆོག་དེ།།	因此 寶 心 最勝 其
不惜方法	thob-pa'i thabs dang mi gtod gces//
ཐོབ་པའི་ཐབས་དང་མི་གཏོད་གཅེས།།	獲得 (之) 法 (與) 不 對 愛惜

【釋文】菩提心的妙酥，是點燃寶燈生起勝智的正因，所以，要不惜一切方法，來珍惜這最勝寶心。

【附註】1. 在講完皈依及皈依之所學後，開始介紹大乘共學：波羅蜜多乘的修法。

2.發菩提心是入大乘之門，包括二大義利：饒益眾生和希求菩提。[2]

3. 這裏是以燈比喻自己，以妙酥比喻菩提心，以燃起之火比喻生起一切相智，也就是所謂最勝智（佛智）。

22. 六度四攝	phyin-drug bsdu-bzhi'i sgron-'od kyis/
ཕྱིན་དྲུག་བསྡུ་བཞིའི་སྒྲོན་འོད་ཀྱིས།།	六度 四攝 (之) 燈光 (以)
光明利生	'gro la phan bde'i snang-ba ster/
འགྲོ་ལ་ཕན་བདེའི་སྣང་བ་སྟེར།།	眾生 利 樂(之)光明 給
妙哉善導	blo-mchog rnams kyi spyod-pa la/
བློ་མཆོག་རྣམས་ཀྱི་སྤྱོད་པ་ལ།།	勝慧者 們 (之) 行為
入菩薩行	dga'-bzhin 'jug-pa e-ma-rmad//
དགའ་བཞིན་འཇུག་པ་ཨེ་མ་རྨད།།	歡喜 趣入 豈不殊勝

[2] 《現觀莊嚴論》:「發心為利他，求正等菩提。」

【釋文】菩薩要用六度四攝的燈光，照給眾生利樂的光明，若能導引他們歡喜趨向菩薩行，豈不妙哉。

【附註】1. 六度又稱六波羅蜜多，依此實踐布施、持戒、忍辱、精進、禪定、般若六波羅蜜多，能到達解脫彼岸故名。大乘顯教主要是開示六度解脫法門，故又名波羅蜜多乘。

2. 四攝又稱四攝事，是菩薩攝持眾生的四種方法，包括隨願布施法、財的布施攝，善言慰藉的愛語攝，隨順眾生意樂行利益事的利行攝，隨順眾生意樂同其所作使得利益的同事攝。

23. 如無風燈
ཇི་ལྟར་རླུང་མེད་མར་མེ་ནི||
ji-ltar rlung-med mar-me ni/
如何 無風 燈 者

光顯諸色
མི་གཡོ་སྣང་འོད་གཟུགས་རྣམས་གསལ||
mi-gyo snang-'od gzugs rnams gsal/
不搖 亮光 形色 諸 清晰

離沈掉過
བྱིང་རྒོད་སྐྱོན་བྲལ་ཞི་གནས་བརྟན||
bying rgod skyon bral zhi-gnas brtan/
昏沈 掉舉 過失 離 止 堅固

定顯神通
སེམས་ལ་དབང་བསྒྱུར་མངོན་ཤེས་གསལ||
sems la dbang-bsgyur mngon-shes gsal//
心 自在 神通 清晰

【釋文】譬如息風下的燈火，不搖晃而且明亮，可以清晰地顯現形形色色；遠離昏沈和掉舉等過失的修止堅固者，可以自在於心，顯現神通。

【附註】1. 所謂修止得堅固者，指於行善止惡之中，依於正知正念，心內寂住，緣境明了，則慧自生，心得自在，顯現神通。

2. 昏沈與掉舉爲修止最難克服的過失。對於任何一種善、不善、無記外境心不明了之相，謂之昏沈；想念貪瞋對境，不能寧靜安住之心，謂之掉舉。欲遠離沈掉，還要配合觀修，善予調控，始竟全功。

24. 夜欲除暗	mtshan-mo mun-pa sel 'dod-pas/
མཚན་མོ་མུན་པ་སེལ་འདོད་པས།།	夜晚 黑暗 除 欲 (者)
靠燈妙法	sgron-me'i 'od bsten thabs su bzang/
སྒྲོན་མེའི་འོད་བསྟེན་ཐབས་སུ་བཟང་།།	燈 (之)光 依靠 辦法 好
掃除無明	ma-rig mun-pa sel 'dod-pas/
མ་རིག་མུན་པ་སེལ་འདོད་པས།།	無明 昏闇 除 欲 (者)
求通達智	de-nyid rtogs-pa'i shes-rab btsal//
དེ་ཉིད་རྟོགས་པའི་ཤེས་རབ་བཙལ།།	真實 通達 (之) 智慧 找尋

【釋文】譬如在夜裏想消除黑暗，依靠燈光是最好的辦法；想要滅除無明昏闇，應該尋求通達諸法真實正見的智慧。

【附註】此云通達真實，指明了諸法空性的真實正見，智慧顯現則無明自除。

25. 油炷雙運	tshil-bu sdong-bu zung-'brel-ba'i/
ཚིལ་བུ་སྡོང་བུ་ཟུང་འབྲེལ་བའི།།	油脂 燈炷 雙運 (之)
燈火驅暗	me yis mun-pa sel-ba ltar/
མེ་ཡིས་མུན་པ་སེལ་བ་ལྟར།།	火(以) 黑暗 驅除 如
悲智雙運	thabs shes zung-du-'brel-ba yi/
ཐབས་ཤེས་ཟུང་དུ་འབྲེལ་བ་ཡི།།	方便 智慧 雙運 (之)
除有寂衰	lam gyis srid zhi'i rgud-pa sel//
ལམ་གྱིས་སྲིད་ཞིའི་རྒུད་པ་སེལ།།	道 (以) 有 寂(之) 掉舉 除

【釋文】譬如用油脂與燈炷雙運之火，可以破除黑暗；同樣的，用方便與智慧雙運之道，能除遣生死與涅槃之興衰。

【附註】1. “zung-'brel” 此云雙運，指二樣事物之互相運作，所產生之特殊效果。

2. 現觀莊嚴論云：「智不住諸有，悲不住涅槃。」意即菩薩因具智

慧，故不住於生死(「有」)，又由於深具慈悲，故不住於涅槃(「寂」)。

26. 燈初剎那
མར་མེ་སྐད་ཅིག་དང་པོ་ཙམ།།
mar-me skad-cig dang-po tsam/
燈 剎那 最初 僅

燃似非燃
ཕྲད་པས་སྲེག་མིན་དེ་མེད་མིན།།
phrad-pas sreg min de med min/
遇 燃 非 其 無 非

數數積資
ཞེས་སོགས་དཔེ་བཞིན་ཚོགས་གཉིས་ལམ།།
zhes sogs dpe bzhin tshogs gnyis lam/
云 等 例 如 資糧 二 道

佛道乃成
ཡང་ཡང་བསྟེན་པས་སངས་རྒྱས་འགྲུབ།།
yang-yang bsten-pas sangs-rgyas 'grub//
再三再四 依止(以) 佛陀 成

【釋文】譬如點燈初剎那，看似非燃非未燃，同樣的，初學者先應在資糧道上，不斷積聚福慧二資糧，將來就靠著這些來成佛。

27. 燈點一次
ལན་ཅིག་སྒྲོན་མེ་སྦར་ལེགས་ན།།
lan-cig sgron-me sbar legs na/
一次 燈 點燃 好 (若)

順勢自燃
དེ་ནས་ངང་གིས་འབར་བར་འགྱུར།།
de-nas ngang-gis 'bar-bar 'gyur/
此後 自然地 燃燒 將

得一灌頂
དབང་ཡང་ལན་ཅིག་ཐོབ་ལེགས་ན།།
dbang yang lan-cig thob legs na/
灌頂 (也) 一次 獲 好 (若)

地道易達
ས་ལམ་རྟོགས་པ་བདེ་བླག་འདྲེན།།
sa lam rtogs-pa bde-blag 'dren//
地 道 通達 容易 引導

【釋文】譬如點燈，當第一次好好點燃了，接下來就能夠順勢自己燃燒；同樣的，如果好好的獲得一次灌頂，就能引導你容易通達菩提地道。

【附註】1. 灌頂此云授權，如古印度國王即位以水灌頂，即有權管理國政。今於密乘壇場中傳授灌頂，即使其有權聽聞、講說、修習密法，罪

垢永淨，身心留植修道緣分。[3]

2 地道是修習顯密佛法的各個道階。道分五道，即資糧道、加行道、見道、修道和無學道。地的分法顯密略有不同，顯乘有大乘菩薩十地（歡喜地、離垢地、發光地、焰慧地、極難勝地、現前地、遠行地、不動地、善慧地、法雲地），及合小乘八地、及因位菩薩九地（即上述菩薩十地之前九地）、第十佛地（即上述十地菩薩）爲十地的二種說法。密乘的說法則有十四地的說法，即上述大乘菩薩十地之前加勝解行地，以及最後再加無喻地、具智地、普光金剛地。仍至十三地等不同的說法。

28. 欲光持久	gsal-byed yun-ring gnas ‘dod na/
གསལ་བྱེད་ཡུན་རིང་གནས་འདོད་ན||	光明　長久　處　欲 (若)
炷梗宜堅	sdong-bu‘i yu-ba brtan-pa gces/
སྡོང་བུའི་ཡུ་བ་བརྟན་པ་གཅེས||	燈炷 (之) 梗　堅固　重視
修密欲成	gsang-sngags dngos-grub ‘phel ’dod na/
གསང་སྔགས་དངོས་གྲུབ་འཕེལ་འདོད་ན||	密咒　成就　增長 欲 (若)
賴守誓詞	rtsa-ba dam-tshig brtan la rag//
རྩ་བ་དམ་ཚིག་བརྟན་ལ་རག||	根本　誓詞　堅固 依賴

【釋文】譬如若想讓燈的光明持久，要善選梗質堅固的燈炷；同樣的，若想增長密咒修習獲得成就，唯賴堅守四種根本誓詞。

【附註】四種根本誓詞，即上下四部（事部、行部、瑜伽、無上瑜伽）共同作爲根本的密乘四律儀：世間正見、皈依三寶、發菩提心、壇場灌頂。

---

[3] 張怡蓀主編《藏漢大辭典》，頁 1929，北京：民族出版社，1993。

29. 千年之暗
ལོ་སྟོང་གནས་པའི་མུན་པ་དེ།།
一燈能除
མར་མེ་གཅིག་གིས་སེལ་བ་ལྟར།།
百劫累罪
བསྐལ་བརྒྱར་བསགས་པའི་སྡིག་ལྟུང་ཡང་།།
一咒摧伏
གསང་སྔགས་རྒྱལ་པོ་གཅིག་གིས་འཇོམས།།

lo-stong gnas-pa'i mun-pa de/
千年 處 (之) 黑暗 (其)
mar-me gcig gis sel-ba ltar/
燈 一 (以) 除 如
bskal-brgyar bsags-pa'i sdig-ltung yang/
百劫 積累(之) 罪過 (也)
gsang-sngags rgyal-po gcig gis 'joms//
密咒 王 一 (以) 摧伏

【釋文】譬如千年來所長處的黑暗，可以用一盞燈光來驅除；同樣的，我們百劫累積下來的罪過，可以用持一密咒王加以摧伏。

【附註】此云以一密咒王能摧伏百劫積累之過，如《般若波羅蜜多心經》云：「故知般若波羅蜜多是大神咒，是大明咒，是無上咒，是無等等咒，能除一切苦，真實不虛。」

30. 欲燈明亮
མར་མེའི་སྣང་བ་འདོད་པ་ན།།
勤備資材
དེ་ཡི་རྒྱུ་ཚོགས་ཚང་ལ་འབད།།
欲圓福德
བསོད་ནམས་ཚོགས་ཆེན་རྫོགས་འདོད་པས།།
耘資糧田
ཚོགས་ཀྱི་ཞིང་ལ་ནན་ཏན་འབད།།

mar-me'i snang-ba 'dod-pa na/
燈 (之) 光明 欲 (若)
de yi rgyu tshogs tshang la 'bad/
其 材料資糧 齊全 努力
bsod-nams tshogs chen rdzogs 'dod-pas/
福德 資糧 大 圓滿 欲
tshogs kyi zhing la nan-tan 'bad//
資糧 (之) 田 勤奮 努力

【釋文】譬如若想讓燈明亮，要努力備齊燃燒的資材；同樣的，若想圓滿廣大的福德資糧，就要在資糧田上殷勤努力耕耘。

【附註】此云福德資糧田，簡稱福田，就是能讓學法人積資造福的對境。通稱之三福田：親教、軌範諸師爲功德田，父母爲恩田，病人等爲苦田，此三種對境，爲一切在家出家菩薩福澤生起之處。[4]

31. 燈與性光
ཇི་ལྟར་མར་མེ་རང་འོད་དང་།།
ji-ltar mar-me rang-'od dang/
無論 燈 自性光 (與)

摧暗無別
དབྱེར་མེད་མུན་པ་འཇོམས་པ་བཞིན།།
dbyer-med mun-pa 'joms-pa bzhin/
無差別 黑暗 摧伏 如

性心同味
ཆོས་ཉིད་རང་སེམས་རོ་གཅིག་པར།།
chos-nyid rang-sems ro gcig-par/
法性 自心 味 同

學智法身
ཡེ་ཤེས་ཚོགས་རྫོགས་ཆོས་སྐུར་བསླབ།།
ye-shes tshogs rdzogs chos-skur bslab//
智慧 資糧 圓滿 法身 學

【釋文】無論燈光或自性光，對於摧伏黑暗而言，兩者並無差別；同樣的，法性和自心同味，如此圓滿智慧資糧，得證智慧法身。

【附註】1. 自性光或譯自然光，如寶光、電光等。
2. 明了法性與自心同味，即智慧資糧之所現，圓滿智慧資糧，能證法身。

32. 如定風珠
མར་མེ་རླུང་སྐྱོད་ཤེལ་གོང་དུ།།
mar-me rlung skyod shel-gong du/
燈 風 搖 晶球

置燈不搖
བཞག་པས་གཡོ་བར་མི་ནུས་བཞིན།།
bzhag-pas g.yo-bar mi nus bzhin/
放置 搖動 不能 如

障徵現時
bar-chad mtshan-ma byung-ba'i tshe/

[4] 張怡蓀主編《藏漢大辭典》，頁 2292。

བར་ཆད་མཚན་མ་བྱུང་བའི་ཚེ།། 障礙　徵兆　發生 (之) 時

重修護輪　srung-ba'i 'khor-lo bsgom-pa gnad//

སྲུང་བའི་འཁོར་ལོ་བསྒོམ་པ་གནད།། 守護 (之) 輪　修　重要

【釋文】譬如放置定風珠後，燈火不會被風所動搖，學法人在障礙徵兆初現之時，以修護輪最爲重要。

【附註】此云修護輪者，指密乘修壇灌頂等儀軌之前，所有一切上下方隅，皆由金剛垣及金剛帳幕嚴密封護。[5]可以隔絕一切魔障。

33. 燈火無怨　khong-khro bral yang mar-me yis/

ཁོང་ཁྲོ་བྲལ་ཡང་མར་མེ་ཡིས།། 怨忿　離 (雖)　燈　(以)

剎那焚蛾　phye-leb skad-cig sreg-par byed/

ཕྱེ་ལེབ་སྐད་ཅིག་སྲེག་པར་བྱེད།། 飛蛾　剎那　焚燒

燒護輪火　rwa-gur me-dpung 'bar-ba la/

རྭ་གུར་མེ་དཔུང་འབར་བ་ལ།། 牛角幕　火堆　燃燒 (於)

無惱摧魔　gnod-sems med kyang bgegs rnams 'joms//

གནོད་སེམས་མེད་ཀྱང་བགེགས་རྣམས་འཇོམས།། 惱害心　無 (雖)　邪魔　諸　摧伏

【釋文】譬如燈火雖然對誰都沒有怨忿，卻能在剎那間焚殺投來的飛蛾；同樣的，燃燒金剛護輪中的火堆，雖然沒有惱害心，卻能摧伏諸邪魔。

【附註】此云牛角幕，即釘魔礙之金剛護輪，燃燒金剛護輪中的火堆，屬燒誅法護摩驅除魔礙儀軌。此中火表徵正見，故非惱害心。

34. 由淨琉璃　dri-bral baiḍūraya yi gzhir/

དྲི་བྲལ་བཻཌཱུར་ཡི་གཞིར།། 離垢　吠琉璃 (之) 根基

---

[5] 張怡蓀主編《藏漢大辭典》，頁 2983。

顯諸燈形	rin-chen sgron-me'i gzugs kun snang/
རིན་ཆེན་སྒྲོན་མེའི་གཟུགས་ཀུན་སྣང་།།	寶 燈 (之) 形 諸 顯
淨垢國土	ma-dag dri-ma sbyangs-pa'i zhing/
མ་དག་དྲི་མ་སྦྱངས་པའི་ཞིང་།།	不 淨 垢 淨化 (之) 國土
俱持能所	dag-pa'i rten dang brten bcas 'chang//
དག་པའི་རྟེན་དང་བརྟེན་བཅས་འཆང་།།	清淨(之) 所依(與)能依 俱 持

【釋文】在沒有染雜污垢的清淨吠琉璃基座上，能夠顯現出寶燈的一切形色；同樣的，已經將不淨垢淨化了的國土，能夠持載清淨的所依和能依。

【附註】修生起次第主要在明能淨所淨之理，首先要破除凡人的欲望，逐步確定能依和所依的曼陀羅次第[6]。

35. 勝明淨燈	dag cing gsal-ba'i sgron-ma mchog/
དག་ཅིང་གསལ་བའི་སྒྲོན་མ་མཆོག།	清淨 明白(之) 燈 最勝
形妙光璨	dbyibs legs bkrag-mdangs mtshar-ba bzhin/
དབྱིབས་ལེགས་བཀྲག་མདངས་མཚར་བ་བཞིན།།	造形 好 光彩 璀璨 如
持金剛身	rgyu 'bras rdo-rje 'dzin-pa'i sku/
རྒྱུ་འབྲས་རྡོ་རྗེ་འཛིན་པའི་སྐུ།།	因 果 金剛 持 (之) 身
具法報化	gsal rdzogs longs sprul rnam-pa can//
གསལ་རྫོགས་ལོངས་སྤྲུལ་རྣམ་པ་ཅན།།	光明 圓滿 受用 變化 行相 有

【釋文】譬如最殊勝的清淨明燈，不但造形好而且光彩璀璨奪目；同樣的，持有因位、果位堅固金剛的身體，具有自性光明、圓滿受用、變化自在等三身行相。

【附註】此云佛之三身：光明法性身、圓滿受用身、自在變化身。

---

[6] 索南才讓《西藏密教史》，頁 540，北京：中國社會科學出版社，1998。

36. 雖僅一燈

སྒྲོན་མེ་གཅིག་ཡང་དེའི་གཟུགས་བརྙན||

sgron-me gcig yang de‘i gzugs-brnyan/

燈 一 (雖) 其 形影

晶現多影

ཤེལ་གོང་གཅིག་ལས་དུ་མར་འཆར||

shel-gong gcig las du-mar ‘char/

晶球 一 從 多 現

一心取相

སེམས་ཀྱི་རོལ་བ་གཅིག་ལ་ཡང་||

sems kyi rol-ba gcig la yang/

心 (之) 變化 一 (雖)

現多天身

གཟུང་རྣམ་ལྷ་སྐུ་དུ་མ་འཆར||

gzung-rnam lha-sku du-ma ‘char//

所取行相 天身 多 現

【釋文】譬如雖然只有一盞燈，卻可以從一個晶球上顯現出許多盞燈的形影；同樣的，雖然只是一種心理的變化，卻能在所取行相上明現許多天身。

【附註】此云天身者，即密宗修法者，觀想本尊等天身，包括自身明現爲天身。

37. 太陽寶光

སྣང་གསལ་རིན་ཆེན་འོད་ཟེར་ནི||

snang-gsal rin-chen ‘od-zer ni/

太陽 寶 光

浩天喜宴

རབ་ཡངས་བར་སྣང་རྩེ་དགའ་དགོད||

rab-yangs bar-snang rtse-dga‘ dgod/

浩瀚 天空 歡宴 安排

遍虛空定

ནམ་མཁར་ཁྱབ་པའི་ཏིང་འཛིན་གྱིས||

nam-mkhar khyab-pa‘i ting-’dzin gyis/

虛空 遍 (之) 禪定 (以)

圓滿利他

གཞན་དོན་ཕུན་ཚོགས་ཉེ་བར་བསྒྲུབ||

gzhan-don phun-tshogs nye-bar bsgrub//

利他 圓滿 近於 成

【釋文】譬如太陽的寶貴光芒，造就了浩瀚的空中喜宴；同樣的，以遍虛空的禪定，可以成就圓滿的利他行。

38. 棄暗求明	mun-pa mi ‘dod snang-ba ’dod/
མུན་པ་མི་འདོད་སྣང་བ་འདོད།།	黑暗 不 欲 明亮 欲
所靠唯燈	de yis sgron-me bsten-pa ltar/
དེ་ཡིས་སྒྲོན་མེ་བསྟེན་པ་ལྟར།།	他 燈 依靠 如
治凡庸執	tha-mal snang-zhen sbyong ‘dod na/
ཐ་མལ་སྣང་ཞེན་སྦྱོང་འདོད་ན།།	凡庸 執著 修治 欲 (若)
生次慢明	bskyed-rim nga-rgyal gsal-snang bslab//
བསྐྱེད་རིམ་ང་རྒྱལ་གསལ་སྣང་བསླབ།།	生起次第 我慢 明分 學

【釋文】譬如厭惡黑暗希求光明者，他所依靠的只有明燈；同樣的，若想修治凡庸執著，要學習生起次第的我慢與明分。

【附註】1.執著庸俗實有之心，稱爲庸俗執著。

2.爲對治凡庸執著，密宗行者應修生起次第：將儼然以果位本尊自居之我慢轉爲天慢，以及明白觀想壇場能依、所依之明分。

39. 如燈除暗	ji-ltar mar-mes mun-pa ‘joms/
ཇི་ལྟར་མར་མེས་མུན་པ་འཇོམས།།	如何 燈 (以) 黑暗 摧伏
光明普照	‘od kyis snang-ba rgyas-par byed/
འོད་ཀྱིས་སྣང་བ་རྒྱས་པར་བྱེད།།	光 (以) 照耀 廣
修金剛身	dpal-ldan rdo-rje skur bsgoms-pas/
དཔལ་ལྡན་རྡོ་རྗེ་སྐུར་བསྒོམས་པས།།	具德 金剛 身 修 (以)
災息增善	mi-shis kun zhi legs tshogs ‘phel//
མི་ཤིས་ཀུན་ཞི་ལེགས་ཚོགས་འཕེལ།།	不幸 一切 息 善 聚 增

【釋文】譬如用燈火摧伏黑暗，讓光明普照一切；同樣的，以修具德金剛身，可止息一切不幸災厄，增長一切善聚。

【附註】佛法有息、增、懷、誅四業：息災疾病邪魔厄難之業；增益福壽財富之業；懷柔調伏神天人鬼之業；以焚燒、鎮埋、投擲等威猛之法誅滅制伏怨敵邪魔之業。

40. 如曼陀羅
རིན་ཆེན་མཎྜལ་ལྟ་བུའི་སྟེང་།།
rin-chen mandala lta-bu'i steng/
寶 曼陀羅 如(之) 上

排列燈鬘
མར་མེའི་ཕྲེང་བ་བསྒྲིགས་པ་བཞིན།།
mar-me'i phreng-ba bsgrigs-pa bzhin/
燈 (之) 串 編排 如

心間咒輪
སྙིང་གར་གཟུངས་ཀྱིས་བསྐོར་བ་ལ།།
snying-gar gzungs kyis bskor ba la/
心間 陀羅尼(以) 環繞

專勤念誦
ཡེངས་མེད་བརྩོན་པས་བཟླས་པར་བྱ།།
yengs med brtson-pas bzlas-par bya//
散亂 無 努力 (以) 唸誦

【釋文】譬如在像曼陀羅寶上排列的燈鬘一樣，心間陀羅尼輪環繞，專注地努力念誦。

【附註】曼陀羅或稱壇場，多由塑造或繪製，代表本尊及其眷眾集會的場合，灌頂修法應於壇場爲之。陀羅尼義爲總持，以持久不忘諸法詞義和神驗不測的智力爲其體性。包括忍、咒、法、義四陀羅尼門，此處或就咒陀羅尼而言。

41. 燈盞雖小
རྐོང་བུ་ཆུང་ཡང་ལྷ་སྐུའི་མདུན།།
rkong-bu chung yang lha-sku'i mdun/
燈盞 小 (雖) 佛像 (之) 前

供佛持久
མར་མེ་ཡུན་རིང་བཟུང་བ་ཡོད།།
mar-me yun-ring bzung-ba yod/
燈 長久 維持

本尊加持
དེ་བཞིན་ལྷ་ཡི་བྱིན་རླབས་ཞུགས།།
de-bzhin lha yi byin-rlabs zhugs/
同樣 神 (之) 加持 住世

福壽戒久	tshe dpal tshul-khrims yun-ring gnas//
ཚེ་དཔལ་ཚུལ་ཁྲིམས་ཡུན་རིང་གནས།།	壽命 幸福 戒律 長久 住

【釋文】譬如供燈其盞雖小，卻能長久供在佛前；同樣的，由於有本尊的加持，使得福壽康寧長持戒律。

42. 日燈與火	nyi-mas kha bad sgron-mes mun/
ཉི་མས་ཁ་བད་སྒྲོན་མེས་མུན།།	太陽(被) 雪 霜 燈 (以) 暗
各有所摧	byin-zas bud-shing 'joms-pa bzhin/
བྱིན་ཟས་བུད་ཤིང་འཇོམས་པ་བཞིན།།	火(以) 柴薪 摧毀 如
魔間罪障	bar-chad nad-gdon sdig-sgrib rnams/
བར་ཆད་ནད་གདོན་སྡིག་སྒྲིབ་རྣམས།།	間礙 病 魔 罪障 諸
念誦勤摧	bzlas-brjod brtson byas myur du 'joms//
བཟླས་བརྗོད་བརྩོན་བྱས་མྱུར་དུ་འཇོམས།།	念誦 勤 作 迅速 摧毀

【釋文】譬如日融霜雪燈破暗，火燒柴薪俱摧毀；間礙病魔諸罪障，勤作念誦迅消除。

43. 身語意智	sku gsung thugs kyi ye-shes che/
སྐུ་གསུང་ཐུགས་ཀྱི་ཡེ་ཤེས་ཆེ།།	身 語 意 (之) 智慧 大
修天咒定	lha sngags ting-'dzin rdzas kyis dbags/
ལྷ་སྔགས་ཏིང་འཛིན་རྫས་ཀྱིས་དབགས།།	本尊 真言 等持 實物(以) 沾染
以燈圓光	mar-me la yang rang pra dang/
མར་མེ་ལ་ཡང་རང་པྲ་དང་།།	燈 (也) 自 圓光 (與)
自他占法	gzhan pra sna-tshogs thabs kyis 'beb//
གཞན་པྲ་སྣ་ཚོགས་ཐབས་ཀྱིས་འབེབ།།	他 圓光 種種 方法 (以) 降

【釋文】身語意的大智慧，沾實而言爲本尊、真言和等持；例如於燈火作圓

光占驗時，可以用自圓光和他圓光種種方法作占驗。

【附註】此云沾寶，指沾著於實物、實質而言。

44. 日光照下	ji-ltar snang-byed ‘od-phreng dkrigs/
ཇི་ལྟར་སྣང་བྱེད་འོད་ཕྲེང་དཀྲིགས།།	如何 太陽 光鬘 籠罩
人做多事	mi rnams bya byed du-ma ‘byung/
མི་རྣམས་བྱ་བྱེད་དུ་མ་འབྱུང་།།	人們 事 做 許多 做
本尊加持	lha yi byin-rlabs dga‘-ston ’bar/
ལྷ་ཡི་བྱིན་རླབས་དགའ་སྟོན་འབར།།	天(之)加持 喜宴 盛大
成辦廣業	rab-‘byams ’phrin-las dngos-grub rnyed//
རབ་འབྱམས་འཕྲིན་ལས་དངོས་གྲུབ་རྙེད།།	無邊 事業 成就 獲得

【釋文】譬如在太陽光環遍覆下，人們可以做很多事；同樣的，在本尊的加持盛宴下，可以成就無邊的事業。

45. 電光水泡	glog ‘od mar-me chu-bur rnams/
གློག་འོད་མར་མེ་ཆུ་བུར་རྣམས།།	電 光 燈 水泡 諸
遇緣驟生	rkyen dang ‘phrad na glo-bur ’byung/
རྐྱེན་དང་འཕྲད་ན་གློ་བུར་འབྱུང་།།	緣 遇 (若) 突然 產生
成就次第	de-bzhin dngos-grub rim-pa yang/
དེ་བཞིན་དངོས་གྲུབ་རིམ་པ་ཡང་།།	同樣 成就 次第 (也)
勤驗乃成	nyams-len brtson-pas nye-bar ‘gyur//
ཉམས་ལེན་བརྩོན་པས་ཉེ་བར་འགྱུར།།	經驗 努力 接近 將成

【釋文】譬如電光燈火與水泡，全都遇緣驟然生；同樣的，生起圓滿二次第的成就，也是經由努力實踐可以完成。

46. 燈光要亮

མར་མེ་འགལ་རྐྱེན་བྲལ་བ་དང་||

mar-me ‘gal-rkyen bral-ba dang/

燈 違緣 離 (與)

順緣離達

མཐུན་རྐྱེན་ཚོགས་པས་འོད་རབ་འབར||

mthun-rkyen tshogs-pas ‘od rab-’bar/

順緣 會集 光 燦燦

欲達圓次

རྫོགས་རིམ་རྟོགས་པ་བསྐྱེད་འདོད་ན||

rdzogs-rim rtogs-pa bskyed ‘dod na/

圓滿次第 通達 生起 欲 (若)

應熟前因

ཉེ་རྒྱུའི་སྔོན་འགྲོ་གནད་སྨིན་འབད||

nye rgyu‘i sngon-’gro gnad-smin ‘bad//

近 因 (之) 前行 成熟要點 努力

【釋文】譬如要燈光能夠燦爛，應遠離風等違緣匯集油料等順緣；同樣的，若想通達圓滿次第，要努力成熟前行諸要因。

【附註】1. 生起次第和圓滿次第是修習無上瑜伽密法的二個主要階段。前者爲求淨治四種天生習氣，解脫凡庸見、聞、覺知之縛，現見本尊、真言、智慧本性而修習之瑜伽。後者於金剛身嚴守要竅，憑借有堪能性風、脈、明點，以四空現證光明，以四喜現證俱生慧的殊勝智[7]。

2. 此云欲通達圓滿次第，必須由生起次第成熟相續引生，故云努力成熟要竅爲其前行近因。

47. 電燈日月

གློག་སྒྲོན་ཉི་ཟླ་ནོར་བུ་ལས||

glog sgron nyi zla nor-bu las/

電 燈 日 月 寶 (從)

寶顯諸色

གཟུགས་རྣམས་སྣང་བའི་དཔེ་བཞིན་དུ||

gzugs rnams snang-ba‘i dpe bzhin du/

色 諸 顯 (之) 喻 如

基位五粗

གཞི་ཡི་དུས་ན་རགས་པ་ལྔའི||

gzhi yi dus na rags-pa lnga‘i/

基位 階段 粗 五(之)

---

[7] 張怡蓀主編《藏漢大辭典》，頁 184，2361。

明現五境
དྲན་སོགས་ཡུལ་ལྔ་གསལ་བར་འགྱུར།།
dran sogs yul lnga gsal-bar ‘gyur//
念 等 境 五 光明 (將)

【釋文】譬如電光、燈光、陽光、月光及寶光，五種光都能顯明諸色法；基位階段的五種粗相之念等，轉成五種光明境。

【附註】此云從基、道、果三位說明轉念或轉化的方式。此云基位五粗相，似指煩惱轉依後所成五種相應無漏智：脫貪煩惱得妙觀察智，脫瞋煩惱得大圓鏡智，脫痴煩惱得法界體性智，脫慢煩惱得平等性智，脫嫉煩惱得成所作智。

48. 如燈若失
ཇི་ལྟར་མར་མེ་ཡལ་བ་ན།།
ji-ltar mar-me yal-ba na/
如何 燈 消失 (若)

光即不現
དེ་ཡི་འོད་ཀྱང་མི་སྣང་ལྟར།།
de yi ‘od kyang mi snang ltar/
其 光 (也) 不 現 如

二現戲沒
གཉིས་སྣང་སྤྲོས་པ་ཐིམ་པའི་སྐབས།།
gnyis snang spros-pa thim-pa‘i skabs/
二 現 戲論 隱沒 (之) 際

粗明盡攝
རགས་པའི་སྣང་བ་ཡོངས་སུ་བསྡུ།།
rags-pa‘i snang-ba yongs su bsdu//
粗 (之) 明現 完全 收攝

【釋文】譬如燈若失，其光也不現；同樣的，二現戲論隱沒之際，正是粗相天身明現所完全收攝。

【附註】1. 此云二現，即內心與外境分別存在的感覺。一些不具實質意義或繁文縟節的討論稱爲戲論。了解心與外境無別，才是明現之理。如法稱云：「分別所隨逐，則義非明顯。」[8]

[8] 宗喀巴大師著，法尊法師譯《密宗道次第廣論》，頁 16-6，台北：妙吉祥出版社，民國 75 年。

2. 密宗道次第廣論云：「初次第雖以修習現品天輪爲主，然於諸法無自性義，亦當引生猛利定解，令一切法皆現如幻。修習天輪之後，緣天爲境，修無自性行相，發勝慧轉入空性，其彗相分現爲能依所依天相，如是甚深明了無二瑜伽。」[9]

49. 置燈晶宮	mar-me shel dkar khang-bzang du/
མར་མེ་ཤེལ་དཀར་ཁང་བཟང་དུ།།	燈　水晶 白 華屋　(於)
外觀透明	bzhag-pas phyi bltas nang gsal ‘byung/
བཞག་པས་ཕྱི་བལྟས་ནང་གསལ་འབྱུང་།།	置 (故) 外 觀 內 明 產生
三脈四輪	rtsa gsum ‘khor-lo bzhi ldan lus/
རྩ་གསུམ་འཁོར་ལོ་བཞི་ལྡན་ལུས།།	脈 三 輪 四 具 身
放收光明	phyi bltas nang gsal tshul du bsked//
ཕྱི་བལྟས་ནང་གསལ་ཚུལ་དུ་བསྐྱེད།།	外 觀 內 明 情況 生起

【釋文】譬如置燈於白水晶妙室當中，從外面觀察就可以清楚裏面的世界；同樣的，身內三脈四輪瑜伽力運轉，也可以從外面觀察到光明的生起與收攝情形。

【附註】1. 三脈指中脈和左右二脈。以修治中脈爲主，先攝令左右脈風入於中脈，入已安住，次以隨念猛瑜伽力，燃猛利力火溶解諸界。

2. 四輪指風輪、火輪、水輪、地輪。其中風火水地爲流轉次第，地水火風爲還滅次第。此指從心間放諸光明，反復生起與收攝後，能堅固任持之理。

50. 蕉脂麻燈　　chu-shing rgya-skyegs til-mar-mes/

[9]宗喀巴大師著，法尊法師譯《密宗道次第廣論》，頁 18-4。

ཆུ་ཤིང་རྒྱ་སྐྱེགས་ཏིལ་མར་མེས།།	芭蕉　紫梗　芝麻油燈
形等為標 དབྱིབས་སོགས་མཚོན་པའི་ཚུལ་གྱིས་ནི།།	dbyibs sogs mtshon-pa'i tshul kyis ni/ 形　等　標誌　(之)　方式(以)
以三特點 ཁྱད་ཆོས་གསུམ་ལྡན་རྩ་དབུ་མ།།	khyad-chos gsum ldan rtsa dbu-ma/ 特點　三　具　脈　中
言修中脈 ལུས་ཀྱི་ནང་དུ་ཉེ་བར་དབག།	lus kyi nang du nye-bar dbag// 身(之) 內　接近　沾染

【釋文】譬如以芭蕉、紫梗、芝麻油燈，從形貌、顏色、光明爲標誌的方式，說明中脈具有中直、紅色、光明的三種特點，風、脈、明點運轉體內。

【附註】修風點瑜伽時，體內的風、脈、明點三者是主角，芭蕉莖直而中心無實表其形，紫梗的樹脂或蟲紅表其色，芝麻油燈表其光明，分別說明自心明了觀想風和明點在中脈運轉的三種特點。

51. 置燈晶洞 མར་མེ་ཤེལ་གྱི་བུ་གར་བཞག།	mar-me shel gyi bu-gar bzhag/ 燈　水晶(之) 孔洞 置
內悉明現 དེ་ཡི་ཁུང་བུ་ཅི་ཡོད་སྣང་།།	de yi khung-bu ci yod snang/ 其　孔穴　何 有 顯
自心明點 རང་སེམས་ཐིག་ལེ་འོད་ཕྲོམ་པས།།	rang sems thig-le 'od phrom-pas/ 自　心　明點　光　燦爛
無勞竅明 རྩལ་མ་སྦྱངས་པས་བུ་ག་གསལ།།	rtsal-ma-sbyangs-pas bu-ga gsal// 不鍛煉　孔洞 明淨

【釋文】譬如置燈水晶洞中，洞內任何情況都明白呈現；自心任持的明點燦爛光明，無須劬勞訓練就能洞然明了。

52. 黑暗罩地
ཇི་ལྟར་མུན་པས་ཁེབས་པའི་གཞི||
ji-ltar mun-pas khebs-pa'i gzhi/
如何 黑暗(被) 罩住(之)大地

燈轉明亮
མར་མེས་འོད་ཀྱིས་སྣང་བར་སྒྱུར||
mar-mes 'od kyis snang-bar sgyur/
燈 (被) 光(以) 明亮 轉成

臍紅黃光
ལྟེ་བའི་དམར་སེར་འོད་ཕུང་གིས||
lte-ba'i dmar ser 'od-phung gis/
臍(之) 紅 黃 光束 (以)

淨情器界
སྣོད་བཅུད་སྦྱངས་བསྒྱུར་དམིགས་པར་བྱ||
snod bcud sbyangs bsgyur dmigs-par bya//
器界 情界 修治 轉化 緣想 (當)

【釋文】譬如被黑暗籠罩的大地，可以用燈光轉成明亮；同樣的，要觀想有從臍間放散出來的經色和黃色光束，可以轉化修治有情和器世界，一起攝入光明之中。

53. 如燃燈後
ཇི་ལྟར་མར་མེ་འབར་བ་ཡི||
ji-ltar mar-me 'bar-ba yi/
如何 燈 燃燒 (之)

光蘊自集
མཇུག་ཏུ་འོད་ཀྱི་ཕུང་པོ་བསྡུ||
mjug tu 'od kyi phung-po bsdu/
後 光 (之) 蘊 聚集

自現天身
རང་ལུས་ལྷ་སྐུར་གསལ་བ་ཡང་||
rang lus lha skur gsal-ba yang/
自 身 天 身 光明 (也)

隨融收攝
རྗེས་གཞིག་རྣལ་འབྱོར་རིམ་པས་བསྡུ||
rjes-gzhig rnal-'byor rim-pas bsdu//
隨融 瑜伽 次第 收攝

【釋文】譬如點燃燈火之後，光蘊自然聚集；當自身明現天身之後，自身也將隨天身光明之後融入於光明，並以瑜伽次第加以收攝。

54. 燈朝上燃
མར་མེའི་སྡོང་བུ་ཀྱེན་དུ་འབར||
mar-me'i sdong-bu kyen du 'bar/
燈 (之) 炷 上 燃

融滴下掉 bzhus-ba'i thigs-pa thur du 'bab/
བཞུས་པའི་ཐིགས་པ་ཐུར་དུ་འབབ།། 融酥（之）滴 下 掉

臍間火燃 kyen du 'bar-ba'i caṇṭalis/
ཀྱེན་དུ་འབར་བའི་ཙཎྜ་ལིས།། 上 燃（之）臍間猛利火

頂吽下融 spyi-bo'i hūm yig thur du bzhu//
སྤྱི་བོའི་ཧཱུྃ་ཡིག་ཐུར་དུ་བཞུ།། 頭（之）吽 字 下 融

【釋文】譬如燈炷朝上燃燒的結果，融酥的油滴卻向下掉；同樣的，當風點燃臍間猛利火往上燃燒時，把頂上的種子字吽向下融化。

55. 燈明眾喜 sgron-'od gsal-bas kun-dga' bskyed/
སྒྲོན་འོད་གསལ་བས་ཀུན་དགའ་བསྐྱེད།། 燈光 光明 眾喜 生

觸熱而燃 reg-bya tsha-bas bsreg-bya sreg/
རེག་བྱ་ཚ་བས་བསྲེག་བྱ་སྲེག། 所觸 熱(以) 所燃 燃

猛智生樂 gtum-bo'i yi-shes bde-dga' bskyed/
གཏུམ་མོའི་ཡེ་ཤེས་བདེ་དགའ་སྐྱེད།། 猛利(的) 智慧 喜樂 生

燃盡尋思 kun rtog tshang-tshing ci yang sreg//
ཀུན་རྟོག་ཚང་ཚིང་ཅི་ཡང་སྲེག། 一切尋思 叢林 任何皆 燃燒

【釋文】明亮的燈光造成大家的歡喜，因為所觸灼熱所以能燃所燃；猛利的智慧能生喜樂，燃燒任何一切妄念分別的森林。

【附註】密宗圓滿次第修法，集中堅守脈、風、明點，以使臍中針影燃起樂煖，功能猛厲焚燒一切不淨蘊界，滅盡一切煩惱尋思，迅速生起俱生妙智。

56. 如燈性空 mar-me rang-bzhin stong-ba ltar/
མར་མེ་རང་བཞིན་སྟོང་པ་ལྟར།། 燈 自性 空 如

諸法本空
ཆོས་ཀུན་གདོད་ནས་སྟོངས་པ་སྟེ།།
chos kun gdod nas stongs-pa ste/
法 諸 本來 空

悟此中道
དེ་ལྟར་རྟོགས་པའི་དབུ་མའི་ལམ།།
de-ltar rtogs-ba‘i dbu-ba’i lam/
如此 領悟(之) 中觀(之) 道

經咒宜惜
མདོ་སྔགས་གཉིས་ཀར་སྒྲོན་ལྟར་གཅེས།།
mdo sngags gnyis-kar sgron ltar gces//
經 咒 二者 燈 如 珍惜

【釋文】譬如燈是自性空，諸法本來都是空，如此領悟中觀的道理，當知經咒（顯密）二者不相違，應如燈般來珍惜。

57. 燈無分別
མར་མེ་རྟོག་མེད་འོད་གསལ་བ།།
mar-me rtog-med ‘od gsal-ba/
燈 無分別心 光 明亮

自性本空
རང་བཞིན་སྟོང་བ་ཇི་བཞིན་དུ།།
rang-bzhin stong-ba ji-bzhin du/
自性 空 同樣地

心性本明
སེམས་ཀྱི་རང་བཞིན་འོད་གསལ་ཞིང་།།
sems kyi rang-bzhin ‘od-gsal zhing/
心 (之) 自性 光明 (而)

無妄性空
རྟོག་མེད་ངོ་བོ་ཉིད་ཀྱིས་སྟོངས།།
rtog-med ngo-bo-nyid kyis stongs//
無分別心 自性 (以) 空

【釋文】譬如燈無分別心而光自亮，自性本來空；同樣地，心的自性也是光明，而且無分別心，本性空故。

58. 燈生明相
མར་མེ་ལས་ནི་སྣང་བ་འབྱུང་།།
mar-me las ni snang-ba ‘byung/
燈 從 明相 產生

藉明興業
སྣང་བས་ཉམས་སྤྲོའི་བྱ་བ་འཕེལ།།
snang-bas nyams-spro‘i bya-ba ’phel/
明相(以) 興趣 (之) 事業 廣興

入印俱生
phyag-rgyar gzhol-bas lhan-skyes bde/

ཕྱག་རྒྱར་གཞོལ་བས་ལྷན་སྐྱེས་བདེ།། 手印 進入 俱生 樂

樂引智慧 lhan-skyes las kyang ye-shes 'dren//

ལྷན་སྐྱེས་ལས་ཀྱང་ཡེ་ཤེས་འདྲེན།། 俱生 (從) 又 智慧 引生

【釋文】譬如從燈產生明相，藉明相廣興樂業，修持密法者以進入手印生起俱生樂，又從俱生樂引生智慧。

【附註】1. 此云修習四喜（dga'-ba bzhi），引生樂空雙運智情形。

2. 四喜：喜（dga'-ba）、勝喜（mchog-dga'）、殊喜（khyad-dga'）、俱生喜（lhan-skyes kyi dga'-ba）。

59. 月水燈光 zla-ba chu-snod sgron-me'i 'od/

ཟླ་བ་ཆུ་སྣོད་སྒྲོན་མེའི་འོད།། 月亮 水器 燈 (之) 光

晶鬘各現 shel phreng rdog-po so-sor 'char/

ཤེལ་ཕྲེང་རྡོག་པོ་སོ་སོར་འཆར།། 晶 鬘 粒 各自 現

明樂升身 'od-gsal bde-chen skur bzhengs-pas/

འོད་གསལ་བདེ་ཆེན་སྐུར་བཞེངས་པས།། 光明 大樂 身(於) 升起

多現神變 sprul-sku'i rnam-rol du-ma 'char//

སྤྲུལ་སྐུའི་རྣམ་རོལ་དུ་མ་འཆར།། 化身 (之) 神變 許多 現

【釋文】譬如月亮、水器與燈光，昌鬘粒粒各自現；同樣的，修持密法者於身中升起光明大樂雙運後，可以現出許多化身之神變。

60. 火從油生 ji-ltar snum las byung-ba'i mes/

ཇི་ལྟར་སྣུམ་ལས་བྱུང་བའི་མེས།། 如何 油 (從) 生起(之) 火

成吃油者 snum ni za-bar byed-pa ltar/

སྣུམ་ནི་ཟ་བར་བྱེད་པ་ལྟར།། 油 者 吃 能 如

貪起智火 'dod-chags las byung ye-shes mes/

འདོད་ཆགས་ལས་བྱུང་ཡེ་ཤེས་མེས།།
貪愛　從 產生 智慧　火

能息貪過
འདོད་ཆགས་ཉེས་པ་ཞི་བར་བྱེད།།
'dod-chags nyes-pa zhi-bar byed//
貪愛　過失　止息　能

【釋文】譬如燈中從油燃起之火，反成吃油者；同樣的，從修貪愛產生的智慧火，能對治貪愛過患。

61. 誰持寶燈
སུ་ཞིག་ནོར་བུའི་སྒྲོན་མ་ཐོགས།།
su-zhig nor-bu'i sgron-ma thogs/
誰　寶 (之) 燈　持

正明眾喜
སྣང་བ་དམ་པས་ཀུན་དགའ་སྐྱེད།།
snang-ba dam-pas kun-dga' skyed/
明相　純正(以) 眾喜　生

誰得幻身
གང་ཞིག་སྒྱུ་ལུས་རིན་ཆེན་རྙེད།།
gang-zhig sgyu-lus rin-chen rnyed/
誰　幻身　寶　得

即身成佛
ཚེ་འདིའི་སངས་རྒྱས་བདེ་བླག་འགྲུབ།།
tshe-'di'i sangs-rgyas bde-blag 'grub//
即生(之) 佛　容易　成

【釋文】譬如無論是誰手持寶燈，都能以所現清晰明相使眾人歡喜；同樣的，不管是誰修得寶貴幻身，就容易即身成佛。

【附註】此云幻身，指無上密乘圓滿次第所說，雖無行相而有種種現分，雖有現分而無自性，故名幻身。[10]

62. 燈身與影
མར་མེའི་གཟུགས་དང་དེའི་གཟུགས་བརྙན།།
mar-me'i gzugs dang de'i gzugs-brnyan/
燈 (之) 身 (與)　其 影

自光不二
གཉིས་ཀ་རང་འོད་དབྱེར་མི་ཕྱེད།།
gnyis-ka rang 'od dbyer mi phyed/
兩者　自　光　分　不 開

[10]張怡蓀主編《藏漢大辭典》，頁 620。

雙運法身

ཟུང་འཇུག་བདེ་ཆེན་ཆོས་ཀྱི་སྐུ།།

zung-'jug bde-chen chos kyi sku/

雙運　大樂　法 (之) 身

離分境有

ཡུལ་དང་ཡུལ་ཅན་དབྱེར་མི་ཕྱེད།།

yul dang yul-can dbyer mi phyed//

境 及　有境　分　不 開

【釋文】譬如燈身及其影像，兩者都是燈光所現無二無別；同樣的，大樂與空性雙運所現之法身，觀分其境和有境。

【附註】此云樂空雙運，指內心永不變異的大樂與外境無所不遍的空性之間的無二雙運。

63. 燈等遇鏡

མར་མེ་ལ་སོགས་མེ་ལོང་འཕྲད།།

mar-me la-sogs me-long 'phrad/

燈　等　鏡　遇

無勞現影

རྩོལ་རྟོག་མེད་པར་གཟུགས་བརྙན་འཆར།།

rtsol rtog med-par gzugs-brnyan 'char/

費力思考 無　影　現

諸法淨慧

ཆོས་ཀུན་དྲི་མེད་ཡེ་ཤེས་ངོར།།

chos-kun dri-med ye-shes ngor/

一切法　清淨　智慧　面(於)

無妄自現

རྟོག་མེད་མ་འདྲེས་སོ་སོར་འཆར།།

rtog-med ma-'dres so-sor 'char//

無分別　不混雜 各自　現

【釋文】譬如燈等諸物當遇到鏡子的時候，不必費力思考就能照現出影像；同樣的，一切諸法在清淨智慧的心境上，都能無分別、不混雜地各自明了顯現。

64. 燈光朗朗

སྒྲོན་མེའི་འོད་ཟེར་འབར་བ་ལས།།

sgron-me'i 'od-zer 'bar ba las/

燈 (之) 光　熊熊　從

呈祥悅眾

ཀུན་ཡིད་སྣང་བའི་དཔལ་གྱིས་ཚིམ།།

kun yid snang-ba'i dpal gyis tshim/

眾 意 顯現 (之) 吉祥(以) 滿足

佛語甘露	rgyal gsung bdud-rtsi yongs la spros/
རྒྱལ་གསུང་བདུད་རྩི་ཡོངས་ལ་སྤྲོས།།	佛 語 甘露 全體(於) 散放
滿足所化	gdul-bya'i khams nams tshim-par byed//
གདུལ་བྱའི་ཁམས་རྣམས་ཚིམ་པར་བྱེད།།	所化 (之) 界 諸 滿足 能

【釋文】譬如從熊熊而燃的燈光之中，可以用所顯現的光明吉祥來滿足眾生的心意；同樣的，佛陀的聖語甘露散放於普眾，能滿足一切所化有情界。

【附註】此云佛語甘露，指佛的一切經教和法門。

65.

燈遇玻璃	mar-me shel dang phrad-pa na/
མར་མེ་ཤེལ་དང་ཕྲད་པ་ན།།	燈 玻璃 遇 (若)
無勞生影	'bad-rtsol med-par gzugs-brnyan 'byung/
འབད་རྩོལ་མེད་པར་གཟུགས་བརྙན་འབྱུང་།།	努力 沒有 影 生
顯願無別	rtog-med 'dod-dgur 'char bzod-pa'i/
རྟོག་མེད་འདོད་དགུར་འཆར་བཟོད་པའི།།	無分別 所願 現 堪 (之)
佛業神奇	rgyal-ba'i phrin-las rmad du byung//
རྒྱལ་བའི་ཕྲིན་ལས་རྨད་དུ་བྱུང་།།	佛 (之) 事業 真神奇

【釋文】譬如當燈遇到了玻璃，不用花任何力氣，就能產生燈影；同樣的，佛以無分別智，堪能顯現一切眾生之所希願，任運成辦神奇的法身事業。

66.

燈光自性	sgron-me 'od kyi rang-bzhin la/
སྒྲོན་མེ་འོད་ཀྱི་རང་བཞིན་ལ།།	燈 光 (之) 自性
尋暗不得	mun-pa btsal yang rnyed-mi-'gyur/
མུན་པ་བཙལ་ཡང་རྙེད་མི་འགྱུར།།	黑暗 尋求 (也) 不可得

究竟法身	mthar-thug don-dam chos kyi sku/
མཐར་ཐུག་དོན་དམ་ཆོས་ཀྱི་སྐུ།།	究竟　勝義　法 (之) 身
無過可得	skyon dang bcas-pa dmigs-mi-'gyur//
སྐྱོན་དང་བཅས་པ་དམིགས་མི་འགྱུར།།	過失　連同　不可得

【釋文】譬如在燈光的自性中，連尋求黑暗都不可得；同樣的，究竟勝義法身，連同過失也不可得。

【附註】一切法空無自性，既然燈光之性如此，勝義法身之性亦然。唯不可得故，始謂真得法身。

67.

燈出光芒	mar-me las ni 'od-zer dang/
མར་མེ་ལས་ནི་འོད་ཟེར་དང་།།	燈　(從)　光芒　(及)
光現諸色	'od las gzugs nams snang-ba ltar/
འོད་ལས་གཟུགས་རྣམས་སྣང་བ་ལྟར།།	光 (從) 色　諸　照現　如
福慧所生	tshogs gnyis zung-'jug chos-sku skyed/
ཚོགས་གཉིས་ཟུང་འཇུག་ཆོས་སྐུ་སྐྱེད།།	資糧 二　雙運　法身　生
法身利眾	chos-sku 'gro-ba'i don yang spyod//
ཆོས་སྐུ་འགྲོ་བའི་དོན་ཡང་སྤྱོད།།	法身　眾生(之) 義利 (也) 做

【釋文】譬如從燈放出光芒，從光芒照顯諸色；同樣的，行者能從福德、智慧二種資糧雙運生起法身，以法身成辦眾生之義利。

【附註】此云雙運者，雖以福德與智慧二資糧為名，實則可盡攝悲智雙運（慈悲與智慧雙運，方便與智慧雙運），現空雙運（現分之方便與空分之智慧無二無別），樂空雙運（大樂與空性相應），幻身與光明雙運。

68.

從依知識	gshes-gnyen bsten tshul nas bzung ste/
གཤེས་གཉེན་བསྟེན་ཚུལ་ནས་བཟུང་སྟེ།།	善知識　依止　(從) 起(至)

到雙運德	zung-‘jug mchog gi yon-tan bar/
ཟུང་འཇུག་མཆོག་གི་ཡོན་ཏན་བར།།	雙運 最勝 (之) 功德 (間)
以燈譬喻	sgron-me gcig gi dper mtshon-pa‘i/
སྒྲོན་མེ་གཅིག་གི་དཔེར་མཚོན་པའི།།	燈 一 (之) 喻 爲譬(之)
請持此論	bstan-bcos ‘di ni gus-pas zungs//
བསྟན་བཅོས་འདི་ནི་གུས་པས་ཟུངས།།	論 此 敬請 執取

【釋文】從依止善知識開始，到獲得最勝雙運功德之間，完全用燈一種來作譬喻，這樣的一部格言論，敬請大家來執取受用。

69.

智慧燈主	ye-shes sgron-ma ‘bar-ba’i bdag/
ཡེ་ཤེས་སྒྲོན་མ་འབར་བའི་བདག།	智慧 燈 燃燒(之) 主
能仁人燈	thub-pa mi yi sgron-ma rnams/
ཐུབ་པ་མི་ཡི་སྒྲོན་མ་རྣམས།།	能仁 人(之) 燈 諸
燈臨世間	‘jig-rten sgron-mar byon-pa’i tshe/
འཇིག་རྟེན་སྒྲོན་མར་བྱོན་པའི་ཚེ།།	世間 燈 來 (之) 時
能獲最勝	lung-bstan sgron-ma mchog rnyed shog//
ལུང་བསྟན་སྒྲོན་མ་མཆོག་རྙེད་ཤོག།	授記 燈 最勝 獲 (願)

【釋文】智慧是燃燈的增上緣，諸佛即是人燈，當佛臨世間作燈的時候，但願眾生能都能一如授記，普獲最勝燈。

【附註】此云能仁，梵云牟尼，即釋迦牟尼，有時也泛指諸佛。

70.

編此善蘊	‘di sbyar dge-ba’i phung-bo yi/
འདི་སྦྱར་དགེ་བའི་ཕུང་པོ་ཡི།།	此 編 善 (之) 蘊 (之)
但願法燈	chos kyi sgron-ma gang mchis des/
ཆོས་ཀྱི་སྒྲོན་མ་གང་མཆིས་དེས།།	法 (之) 燈 何 有 彼

照有情暗	‘gro-kun ma-rig mun-pa sangs/
འགྲོ་ཀུན་མ་རིག་མུན་པ་སངས།།	眾生 無明 暗 明現
放佛智光	kun-mkhyen ‘od-zar ’gyed gyur cig//
ཀུན་མཁྱེན་འོད་ཟེར་འགྱེད་གྱུར་ཅིག།	智 光 散放 願能

【釋文】編集此盞集諸善蘊的法燈，但願不管在那裏只要它的存在，就能照亮眾生的無明昏闇，散發佛的一切相智的光芒。

【附註】一切相智即佛所了知世出世間一切相之智慧，與聲聞、獨覺的一切智，菩薩的道相智，合稱爲三智，所知境分別爲一切相、一切事、一切對治，有差別故。

四、結語

《火論》用了全部的篇幅，集中在與佛教修持相關的論題上，尤其是金剛乘教法，使用了超過半數以上的格言詩（41 首）。不像《薩迦格言》較偏重在世俗善軌，以及《水論》、《木論》、《風論》等都是出世、入世雙軌並重，有很大的不同。

本譯註依據的藏文，係經由蘭州西北民族學院藏語系扎西才讓教授幫忙從文學刊物上影印而來的，並此致謝。作者諾齊堪布・阿旺彭措，根據原文跋語說《火論》寫於己卯（土兔）年，沒有說明是哪個饒迴（rab byung）。根據《風論》的作者濟蘇・羅桑瑾巴的說法，當時他已經知道有《火論》的存在，因此推論爲清光緒五年（1879）的作品[11]。

本譯註仍以藏文、漢譯、羅馬對音（採用 Wylie 系統）、語詞解釋四欄並列，以及另加釋文，及部份附註的方式，便於讀者對照藏文欣賞，體會西

[11] 如果不是 1879 年，可能是 1939 年的作品，果真如此，那麼濟蘇・羅桑瑾巴所聽到的《火論格言》，也許是一部另外的作品，待查。

藏格言詩的韻味。因爲本人對於金剛乘密法的認識不深，又缺乏實修經驗，其中誤解難免，敬祈指正。

肆、《風論格言》譯註

一、導言

《風論格言》（legs bshad rlung gi bstan bcos），簡稱《風論》，或稱《風的格言》，全名是《雙規動旛風論格言》（lugs zung ba dan g.yo ba'i legs bshad rlung gi bstan bcos）。取名「雙規」者，指世間法和出世法；「動旛」者，以風為喻，表示內容華麗、變化多端。

作者濟蘇．羅桑瑾巴（dKyil zur blo bzang sbyin pa，1821-？），後藏塘貝地方人，八歲在札什倫布寺出家，1847 年從七輩班禪丹貝尼瑪受具足戒。二十九歲受得饒絳語獅子格西名號後進密宗學院習密咒，被指定為榮增羅桑丹增之轉世。1861 年出任札什倫布濟康札倉堪布。1890 年完成自傳的撰寫，卒年不詳。著有全集三函傳世。

《風論》有 65 首格言詩，全部使用四句七言體。科判分三：緒論 3 首（1-3）、本論 61 首（4-64）、結論 1 首（65）。緒論分二：禮讚 1 首（1）、宣說旨趣 2 首（2-3）。本論分三：世間法 28 首（4-31）、承啓聯結 2 首（32-33）、出世法 31 首（34-64）。論世間法又分五節：除小結 1 首（31）外，包括論處事 6 首（4-9），論言語 4 首（10-13），論交友 4 首（14-17），辨賢愚 6 首（18-23）和論學習 7 首（24-30）。論出世法又分三節：勸修共乘 17 首（34-50）、勸修大乘 11 首（51-61）、勸修密乘 3 首（62-64）。勸修共乘部分包括：學法應依善知識 3 首（34-36）；觀察輪迴苦厄 6 首（37-42），包括：人生難得（37-38）、得己易失（39-40）、死入輪迴（41-42），均各 2 首；論解脫之法 8 首（43-50），包括：三寶是皈依處 1 首（43）、明業果勸修善 2 首（44-45）、求解脫斷煩惱 5 首（46-50）。勸修大乘部分包括：發菩提心增長善根四首（51-54）；勸修六度萬行 7 首（55-61），其中布施、持戒、忍辱、精進、禪定各 1 首，般若 2

首。

《風論格言》模仿了《水論格言》的體裁、架構和喻例方式，幾乎每一首詩都出現有「風」（rlung）的字眼，有些是直接以風的性質，如風的動性、輕性；風的差別，如和風、暴風、涼風、燥風、野風、海風、方風、劫風、秋風、冬風、風雨、風雪、風浪、風輪；與風的功能相關的事物，如氣、息、香、雲、雨、水、火、草、木、湖、海；或與風相關的詞藻，如鬼盛（風）、火友（風）、風友（火）、風幢（虹）、風車（雲）等。或直接比喻，或引經論、傳說、俗語等廣爲比喻，如論處事宜審時度勢，論言語勿傷人毀己，論交友應近善遠惡，辨賢愚從觀言察行，論學習要去浮務實等一些做人處世的道理；以及從依善知識到究竟成佛之道。

二、內容分類

(一)緒論（1-3）

1. 【禮讚】（1）

樹蔭大地，佛濟有情，慈悲平等，信風揚傳。(1)

2. 【宣說旨趣】（2-3）

二資究竟，現證二身，二規取捨，風成二利。(2)

妙義豐詞，格言奪意，蓮園芬芳，風飄爽鼻。(3)

(二)本論（4-64）

1. 【論世間法】（4-31）

(1) 【論處事】（4-9）

同結善友，共修淨相，甘霖乘風，普悅世間。(4)

樂苦善惡，前積業果，風攪水界，山洲成形。(5)

究竟義利，耐心成辦，風動千年，自成風輪。(6)

自他不利，壞事宜捨，嚴冬風雪，播種無益。(7)

諸事雖做，成否待察，豆穀揚場，觀風起否。(8)

祈奉三寶，辦事如意，秋風揚穀，心想事成。(9)

(2) 【論言語】（10-13）

語言無刃，能碎人心，風無翅膀，遍行於空。(10)

戒談粗魯，笑容柔語，貴賤愉悅，心莫輕託。(11)

不怕人聞，不妄批評，語如輕羽，出口風飄。(12)

批評他人，毀己之因，吹氣驅火，見燒己臉。(13)

(3) 【論交友】（14-17）

時運不濟，溫良劣處，惡風捲下，柔棉蒙塵。(14)

法行眾中，惡入破壞，風襲薄牆，摧殘花草。(15)

卑依君子，所求送府，問語善風，達於遠處。(16)

惡者得財，態傲於人，暴風徵兆，鶴鸛呼傳。(17)

(4) 【辨賢愚】（18-23）

賢受恭違，不生驕矜，任風搖撼，無動大海。(18)

惡者略誇，傲高山王，曠野之風，飛沙特甚。(19)

智者受謗，本性豈捨，金熔風友，其色不變。(20)

愚者稍凌，苦勝於人，廣場之燈，小風能滅。(21)

賢士具德，傳揚於眾，如彼檀香，風散各方。(22)

濁世凡眾，普嫌修士，十方來風，云憎白旛。(23)

(5) 【論學習】（24-30）

多聞實修，學者溫靜，消暑之風，遍涼一切。(24)

不學欲巧，心倔於角，無雲晴空，風厲於箭。(25)

習時不學，欲巧可笑，風散濃雲，甘霖無望。(26)

不思上進，任學何用，風常掀簾，抵者無人。(27)

現世雖榮，修法宜速，如風領雨，滿足農望。(28)

華而無實，終難得益，風動水畫，隨成隨滅。(29)

王重財權，學貴講著，將恃勇刃，涼推風雲。(30)

(6) 【小結】（31）

遺囑寄風，喻如傳說，為利明哲，誠心恭撰。(31)

2. 【承啓】（32-33）

世間人法，其規已說，現從天法，次第略述。(32)

依行尚規，現世雖安，觀風動性，勤聞思修。(33)

3. 【論出世法】（34-64）

(1) 【勸修共下乘】（34-50）

A.【學法應依善知識】（34-36）

導師三業，勝如雲團，能熟莊稼，責者卻多。(34)

賢士勸人，法化心靈，風勸無情，樹搖舞姿。(35)

具信眾中，頌揚師德，妙樹芬芳，風傳十方。(36)

B.【觀察輪迴苦厄】（37-41）

(A)【人身難得】（37-38）

風濤怒海，軛孔納龜，人身難得，經云如此。(37)

暇滿此船，實修白檣，精進風勵，當渡有海。(38)

(B)【得已易失】（39-40）

得此妙身，其壞也易，龍樹喻如，風中之燈。(39)

風吹雲散，財用俱捨，臨終助益，除法無他。(40)

(C)【死入輪迴】（41-42）

死後何往，非憑自力，業風帶向，二趣其一。(41)

若生惡趣，刀山劍林，肢體分解，如風毀散。(42)

C.【解脫唯賴三寶】（43-50）

(A)【三寶是皈依處】（43）

解脫怖畏，唯賴三寶，森林大火，仗風為助。(43)

(B)【明業果勸修善】（44-45）

樂苦諸受，善惡業生，堅實風輪，共業所成。(44)

善惡雖小，生大樂苦，信解風力，勸惡修善。(45)

(C)【勤三學斷煩惱】（46-50）

無始以來，所積罪林，勤風助煽，四力猛燃。(46)

財奴庫藏，競時雖滿，毫無實義，直如風幢。(47)

妙欲積毒，輪迴風盛，如同蛇窩，學者云誡。(48)

貪愛妄念，雲團彌漫，對治如風，毀始解脫。(49)

三學碩果，纍纍寶樹，八風不動，住解脫林。(50)

(2)【勸修大乘】（51-61）

A.【發菩提心】（51-54）

悲憫眾生，當依大乘，諸風緩動，成世風輪。(51)

揚棄自利，唯作利他，如風勸樹，普宣法音。(52)

菩薩大任，勇於肩挑，十億世界，風輪獨撐。(53)

大乘發心，善根增長，地空界風，鄔摩所盛。(54)

B.【勤修六度】（55-61）

(A)【布施】（55）

以施攝眾，無分高低，勤施如風，譽遍十方。(55)

(B)【持戒】（56）

菩薩萬行，攝於三戒，凡屬輕動，歸集風界。(56)

(C)【忍辱】（57）

三界怨敵，忍轉為友，火受風攻，召為助手。(57)

(D)【精進】（58）

敬結風力，助燃勤火，廣驗淨智，盡食懈怠。(58)

(E)【禪定】（59）

沈掉不搖，禪定明固，方風不動，澄湖映月。(59)

(F)【般若】（60-61）

我執不除，受輪迴苦，如息不斷，命根猶存。(60)

以無我劍，斬百患根，如劫風力，壞諸世間。(61)

(3)【勸修密乘】（62-64）

A.【持咒及三昧耶律儀】（62）

若持密咒，堅守律儀，乘彼風速，迅達果位。(62)

B.【修生起次第】（63）

修治耽著，如虹燦爛，所依能依，慢明應除。(63)

C.【修圓滿次第】（64）

修風中脈，入住沒三，生微風心，起法色身。(64)

(三)結論（65）

以風特性，譬喻為詞，效彼水論，撰此格言。(65)

三、譯註

1.	樹蔭大地	lus-can kun gyi nor-'dzin la/
	ལུས་ཅན་ཀུན་གྱི་ནོར་འཛིན་ལ།།	有情 一切(之) 持寶 (於)
	佛濟有情	byams-brtse'i grib-bsil rtag snyoms-pa'i/
	བྱམས་བརྩེའི་གྲིབ་བསིལ་རྟག་སྙོམས་པའི།།	慈悲 (之) 涼蔭 常 平等 (之)
	慈悲平等	sangs-rgyas dpag-bsam-ljon-pa de/

སངས་རྒྱས་དཔག་བསམ་ལྗོན་པ་དེ།། 佛陀　如意寶樹　彼

信風揚傳

dad-pa'i rlung gis bskyod de bsngags//

དད་པའི་རླུང་གིས་བསྐྱོད་དེ་བསྔགས།། 信 (之) 風 (被) 搖撼　頌揚

【釋文】佛以慈悲經常平等護佑一切眾生，像如意寶樹經常平等蔭涼大地有情，信者頂禮佛前而讚佛德，猶如風之搖動寶樹表示頌揚。

【附註】1. "nor 'dzin"，此云「持寶」，爲大地之藻名。

2. "dpag-bsam-ljon-pa"，此云「如意寶樹」，傳說生於天界，能滿足一切衣食所需之寶樹。

2．二資究竟

tshogs-gnyis mthar-son sangs-rgyas de'i/

ཚོགས་གཉིས་མཐར་སོན་སངས་རྒྱས་དེའི།། 二資糧　到達究竟 佛　彼(之)

現證二身

sku-gnyis mngon-du-byed-pa'i thabs/

སྐུ་གཉིས་མངོན་དུ་བྱེད་པའི་ཐབས།། 二身　現證　(之) 方便

二規取捨

lugs-gnyis blang dor g.yo-ba'i rlung/

ལུགས་གཉིས་བླང་དོར་གཡོ་བའི་རླུང་།། 二規　取　舍　動 (之) 風

風成二利

don-gnyis 'grub phyir 'di na spro//

དོན་གཉིས་འགྲུབ་ཕྱིར་འདི་ན་སྤྲོ།། 二利　成就 故　此 (於)放散

【釋文】爲揭示已經圓滿福慧二種資糧的佛陀現證法、色二身的方法，以及取捨世出世間二種法規，成就自利利他二種法業，讓動性十足的風在此放散、激勵，發趣撰寫本著作。

【附註】1. "tshogs-gnyis"，此云「二資糧」，指福德資糧與智慧資糧，必須具足始能成佛。

2. "sku-gnyis"，此云「二身」，指佛的法身與色身。

3. "lugs-gnyis"，此云「二規」，指世間法與出世法。

4. "don-gnyis"，此云「二利」，指自利與利他。

3. 妙義豐詞

དོན་བཟང་ཚིག་སྦྱོར་ཕུན་ཚོགས་པའི།|

don-bzang tshig-sbyor phun-tshogs-pa'i/

妙義 詞章 豐富 (之)

格言奪意

ལེགས་བཤད་གཏམ་གྱིས་གཞན་ཡིད་འཕྲོག|

legs-bshad gtam gyis gzhan yid 'phrog/

善說 言詞 (以) 他人 心 奪取

蓮園芬芳

དྲི་ཞིམ་འཕྲོ་བའི་པད་ཚལ་གྱི།|

dri-zhim 'phro-ba'i pad-tshal gyi/

芬芳 散放 (之) 蓮苑 (之)

風飄爽鼻

རླུང་གིས་སྣ་དབང་ཚིམ་པ་བཞིན།|

rlung gis sna-dbang tshim-pa bzhin//

風 鼻根 滿足 如

【釋文】希望透過意義殊妙、詞章豐富的格言，以言語引人入勝；像微風帶來蓮園的芬芳，可以滿足大家的嗅覺享受。

4. 同結善友

སྐྱེ་བོ་ཀུན་དང་མཐུན་ཕྱིར་དུ།|

skye-bo kun dang-mthun phyir-du/

人 一切 等同 故

共修淨相

དག་སྣང་སྦྱོངས་ལ་འགྲོགས་བདེ་བགྱི།|

dag-snang sbyongs la 'grogs-bde-bgyi/

淨相 修治 (為) 結善友

甘霖乘風

ཆར་ལྡན་རླུང་གི་ཤིང་རྟ་ལ།|

char-ldan rlung gi shing-rta la/

帶雨 風 (之)車（雲）(對)

普悅世間

འཇིག་རྟེན་ཐམས་ཅད་དགའ་བ་ཡིན།|

'jig-rten thams-cad dga'-ba yin//

世間 一切 喜悅 是

【釋文】因為所有人皆是等同的緣故，大家應該共修淨相，廣結善友；像帶著雨的雲團（風車聚），普悅一切世間。

【附註】1."dag-snang"，此云「淨相」或「清淨現分」，現見一切情器世間均是淨土，均是佛身、佛智之所示現。

2."rlung-gi-shing-rta"，此云「風車」，為雲之藻名。風車聚即指雲團。

5. 樂苦善惡	skyid-sdug legs-nyes ci 'byung-ba/
སྐྱིད་སྡུག་ལེགས་ཉེས་ཅི་འབྱུང་བ།།	樂苦　善惡　任何 產生
前積業果	sngon bsags las kyi 'bras-bu ste/
སྔོན་བསགས་ལས་ཀྱི་འབྲས་བུ་སྟེ།།	先前 所積 業 (之) 果
風攪水界	rlung gis chu dkyil bsrubs-pa las/
རླུང་གིས་ཆུ་དཀྱིལ་བསྲུབས་པ་ལས།།	風 被 水 中 攪和 (從)
山洲成形	ri-gling khor-yug rim-par chags//
རི་གླིང་ཁོར་ཡུག་རིམ་པར་ཆགས།།	山洲　輪圍　依次　形成

【釋文】任何痛苦或快樂的感受，都是由所做的善業或惡業產生，這是先前所積身語意諸業的結果；像被風攪動的水界，依次形成了山洲及鐵輪圍等。

【附註】《阿毗達磨俱舍釋論》云：「風吹變此水，轉成種種類寶。……有別風由業威力所起，此風能引取諸寶，集在一處，即成山成洲。所取處成內外海須彌婁等山，鐵輪圍爲後。」

6. 究竟義利	phugs-su-phan pa'i don-chen de/
ཕུགས་སུ་ཕན་པའི་དོན་ཆེན་དེ།།	究竟　利益 (之)　大事　彼
耐心成辦	ngang-ring 'bad-pas sgrub-par-bya/
ངང་རིང་འབད་པས་སྒྲུབ་པར་བྱ།།	耐心　努力地　當成辦
風動千年	lo-stong du-mar rlung g.yos-pas/
ལོ་སྟོང་དུ་མར་རླུང་གཡོས་པས།།	千年　許多 風　動　(因)
自成風輪	'og-gzhi rlung gi dkyil-'khor grub//
འོག་གཞི་རླུང་གི་དཀྱིལ་འཁོར་གྲུབ།།	底層　風 (之) 輪　成了

【釋文】究竟利益的大事，應該耐心努力地成辦；像風動了好幾千年，成就

了世界最下底層的風輪。

【附註】1.「究竟義利」，指解脫輪迴痛苦的大事。

2. "'og-gzhi rlung gi dkyil-'khor"，此云「地底風輪」，《俱舍論》論說此世界最下底層是一風輪，名日柔和，狀如彩色圓盤，一說爲翠綠色，廣袤無邊，厚一百六十萬由旬。

7. 自他不利	rang gzhan su la'ang mi-phan-pa'i/
རང་གཞན་སུ་ལའང་མི་ཕན་པའི།།	自 他 誰 對(也) 不利 (之)
壞事宜捨	bya-ba ngan-pa gshol na legs/
བྱ་བ་ངན་པ་གཤོལ་ན་ལེགས།།	事情 壞的 捨棄 (若) 好
嚴冬風雪	dgun gyi kha-rlung 'tshub dus su/
དགུན་གྱི་ཁ་རླུང་འཚུབ་དུས་སུ།།	冬天(之) 風雪 交加 之時
播種無益	sa-bon btab kyang phan-pa med//
ས་བོན་བཏབ་ཀྱང་ཕན་པ་མེད།།	種子 播種 (也) 益 無

【釋文】對自己和他人誰都不利的壞事應該捨棄才好；譬如冬天風雪交加的時候，縱使播下種子，也是徒勞無益。

8. 諸事雖做	bya-ba gang-dang-gang byed kyang/
བྱ་བ་གང་དང་གང་བྱེད་ཀྱང་།།	事情 任何 做 都要
成否待察	'grub dang mi-'grub brtag nas bya/
འགྲུབ་དང་མི་འགྲུབ་བརྟག་ནས་བྱ།།	成 (與) 不 成 觀察 (後) 做
豆穀揚場	rtswa dang nas sran phye ba'i tshe/
རྩྭ་དང་ནས་སྲན་ཕྱེ་བའི་ཚེ།།	草 (與) 青稞豌豆 分開(之) 時
觀風起否	rlung-bo 'byung-min brtag nas bya//
རླུང་བོ་འབྱུང་མིན་བརྟག་ནས་བྱ།།	風 不起 觀察 (後) 做

【釋文】不管做任何事情，都應該先觀察能否成功再做；像要進行青稞、豌豆揚場的時候，要先觀察有沒有起風。

9. 祈奉三寶

祈奉三寶	mchog-gsum mchod cing gsol-btab na/
མཆོག་གསུམ་མཆོད་ཅིང་གསོལ་བཏབ་ན།།	三寶 供奉 而且 祈禱 (若)
辦事如意	gang brtsams bya-ba yid-bzhen 'grub/
གང་བརྩམས་བྱ་བ་ཡིད་བཞིན་འགྲུབ།།	任何 已著手 事情 如意 將成辦
秋風揚穀	ston dus rlung gis rtswa dang 'bru/
སྟོན་དུས་རླུང་གིས་རྩྭ་དང་འབྲུ།།	秋 時 風 被 草 (與) 穀
心想事成	so-sor phye nas 'dod don 'grub//
སོ་སོར་ཕྱེ་ནས་འདོད་དོན་འགྲུབ།།	個別 分 (後) 所欲 事 將成辦

【釋文】如果經常供養、祈求三寶，任何進行的工作都將順利成辦；有如秋天利用風力把雜草和穀子分開之後，可以成辦想做的事情。

【附註】"mchog-gsum"，此云「三寶」，指佛寶、法寶和僧寶。以超勝、難得，故以為寶。

10. 語言無刃

語言無刃	gtam la mtshon-cha med na yang/
གཏམ་ལ་མཚོན་ཆ་མེད་ན་ཡང་།།	語言 武器 沒有 (雖然)
能碎人心	mi snying dum-bur gtong-ba dang/
མི་སྙིང་དུམ་བུར་གཏོང་བ་དང་།།	人 心 塊塊 分 (及)
風無翅膀	rlung la gshog-pa med na yang/
རླུང་ལ་གཤོག་པ་མེད་ན་ཡང་།།	風 翅膀 沒有 雖然
遍行於空	mkha' la 'gro zhes rgan-rabs smra//
མཁའ་ལ་འགྲོ་ཞེས་རྒན་རབས་སྨྲ།།	空 於 行 云云 老一輩 說

【釋文】語言雖然沒有武器，卻能分割人心；譬如風雖然沒有翅膀，而能飛

行於空。老一輩的人這麼說。

11. 戒談粗魯	des-na rtsub-po'i tshig spong la/
དེས་ན་རྩུབ་པོའི་ཚིག་སྤོང་ལ།།	因此 粗魯(之) 話 斷除
笑容柔語	bzhin-'dzum 'jam-po'i tshig smras nas/
བཞིན་འཛུམ་འཇམ་པོའི་ཚིག་སྨྲས་ནས།།	笑臉 溫和(之) 話 說 (後)
貴賤愉悅	mtho dman 'bring gsum skye-bo kun/
མཐོ་དམན་འབྲིང་གསུམ་སྐྱེ་བོ་ཀུན།།	高 低 中 三 人 一切
心莫輕託	mgu-bar bgyis la blo ma gtod//
མགུ་བར་བགྱིས་ལ་བློ་མ་གཏོད།།	愉悅 做 (於) 心 莫 託

【釋文】因此，要戒談粗魯的話，多說和顏悅色的話，好讓所有高低三種階層的人都能愉悅，但莫全拋一片心。

12. 不怕人聞	pha-rol-po yis thos dogs med/
ཕ་རོལ་པོ་ཡིས་ཐོས་དོགས་མེད།།	外人 (被) 聽 疑 不
不妄批評	snyam-du skyon-brjod mi bya ste/
སྙམ་དུ་སྐྱོན་བརྗོད་མི་བྱ་སྟེ།།	空想 批評 不 做
語如輕羽	gtam ni bya spu rlung 'khyer dang/
གཏམ་ནི་བྱ་སྤུ་རླུང་འཁྱེར་དང་།།	話 鳥 羽 風 帶 (及)
出口風飄	'dra zhes sha-tsha-can rnams smra//
འདྲ་ཞེས་ཤ་ཚ་ཅན་རྣམས་སྨྲ།།	如 云 有人疼的人 們 說

【釋文】說話要坦蕩，不怕被外人聽到，不憑空想妄加批評；正如愛護您的人所告誡的，話輕如鳥羽，一出口便會被風帶走。

13. 批評他人	pha-rol gzhan skyon-brjod-pa na/

ཕ་རོལ་གཞན་སྨོན་བརྗོད་པ་ན།།

外人　其他 批評　　　若

毀己之因

རང་ཉིད་བརླག་པའི་རྒྱུ་ཡིན་ཏེ།།

rang-nyid brlag-pa'i rgyu yin te/

自己　　糟踏(之) 因 是

吹氣驅火

མེ་ལ་ཕར་ནི་ཕུས་བཏབ་པས།།

me la phar ni phus-btab-pas/

火　驅趕　已吹　　因

見燒己臉

རང་གི་གདོང་ནི་ཚིག་པ་མཐོང་།།

rang gi gdong ni tshig-pa mthong//

自己(之) 臉　燒　　見

【釋文】批評其他外人，是糟踏自己的原因；就像吹氣驅趕火的結果，反見到燒了自己的臉。

14. 時運不濟

དུས་ཀྱི་དབང་གིས་ཞི་དུལ་ཅན།།

dus kyi dbang gis zhi-dul-can/

時 (之) 力 (故) 舉止溫和者

溫良劣處

མ་རབས་སྐྱེ་བོའི་ཁྲོད་དུ་གནས།།

ma-rabs skye-bo'i khrod du gnas/

下 等　人　(之) 群 (於) 處

惡風捲下

ངན་པའི་རླུང་གིས་རྡུལ་ཁྲོད་དུ།།

ngan-pa'i rlung gis rdul khrod du/

惡　(之) 風　被 塵　聚　於

柔棉蒙塵

འཇམ་པོའི་ཤིང་བལ་འཁྱེར་བ་མཐོང་།།

'jam-po'i shing-bal 'khyer-ba mthong//

柔軟(之) 棉　　捲走　　見

【釋文】由於時運的不濟，舉止溫和的人有時會埋沒在下等人圈子之中；猶如在惡風的吹括下，看到柔軟的棉花被捲入塵土堆裡。

15. 法行眾中

ཆོས་བཞིན་སྤྱོད་པའི་སྐྱེ་བོའི་དབུས།།

chos bzhin spyod-pa'i skye-bo'i dbus/

法　如　　行　(之) 人　(之) 中

惡入破壞

ངན་པ་འཚངས་ནས་བརླག་པར་བྱེད།།

ngan-pa 'tshangs nas brlag-par byed/

惡人　　擠入　(後) 破壞　　搞

風襲薄牆	rlung ngan rtsig seng tshun-chod la/
རླུང་ངན་རྩིག་སེང་ཚུན་ཆོད་ལ།།	風 惡 牆 薄 以內 (於)
摧殘花草	zhugs nas ga-bur rlag-pa mthong//
ཞུགས་ནས་ག་བུར་རླག་པ་མཐོང་།།	入 (後) 花草 摧殘 見

【釋文】在如法奉行的人們之中，惡人擠入以後會製造破壞；如同暴風襲進薄牆之後，見到花草受到了摧殘。

16．卑依君子	dman-pas dam-pa la bsten na/
དམན་པས་དམ་པ་ལ་བསྟེན་ན།།	微賤 君子 (於) 依靠 若
所求送府	gang 'dod gnas su skyel-ba yin/
གང་འདོད་གནས་སུ་སྐྱེལ་བ་ཡིན།།	任何 想要 住所 (於) 送 是
問語善風	bzang-po'i rlung la dris brten na/
བཟང་པོའི་རླུང་ལ་དྲིས་བརྟེན་ན།།	好 (之) 風 (於) 問 依 若
達於遠處	thag-ring yul du sleb dang-mtshungs//
ཐག་རིང་ཡུལ་དུ་སླེབ་དང་མཚུངས།།	遠 處(於) 達 相同

【釋文】卑微的人若依靠了賢士，任何想要的東西都會送到住所；一如假若問語善妙之風，再遠的地方也能到達。

17．惡者得財	skye-bo ngan-pa 'byor thob tshe/
སྐྱེ་བོ་ངན་པ་འབྱོར་ཐོབ་ཚེ།།	人 惡 財富 得 時
態傲於人	gzhan la rnam-'gyur sna-tshogs ston/
གཞན་ལ་རྣམ་འགྱུར་སྣ་ཚོགས་སྟོན།།	他人(對) 態度 種種 表現
暴風徵兆	ngan-pa'i rlung-chen g.yo rtags su/
ངན་པའི་རླུང་ཆེན་གཡོ་རྟགས་སུ།།	惡 (之) 暴風 搖撼 徵象(於)
鶴鸛呼傳	'dab-chags khrung-khrung thag-skad-sgrog//

འདབ་ཆགས་ཁྲུང་ཁྲུང་ཐག་སྐད་སྒྲོག། 鳥類 鶴鸛 傳呼

【釋文】壞人得到財富的時候，會向別人表現種種高傲的態度；猶如鶴鸛等鳥類，對於狂風大作的徵兆，總會呼嘯傳喧。

18. 賢受恭達
དམ་པ་ཇི་ཙམ་བསྟོད་ན་ཡང་།།
不生驕矜
ང་རྒྱལ་ཅུང་ཟད་སྐྱེ་མི་མཛད།།
任風搖撼
རླུང་ནི་ཇི་ཙམ་གཡོས་གྱུར་ཀྱང་།།
無動大海
རྒྱ་མཚོ་ཆེ་ལ་གཡོ་འགུལ་མེད།།

dam-pa ji-tsham bstod na yang/
賢士 如何 讚揚 (縱使)
nga-rgyal cung-zad skye-mi-mdzad/
驕傲 少量 不生
rlung ni ji-tsham g.yos-gyur kyang/
風 如何 搖撼 儘管
rgya-mtsho che la g.yo-'gul med//
海 大 (對) 動搖 不了

【釋文】賢士縱使受到如何的讚揚，也不會生起稍微的驕慢；例如儘管大風如何的搖幌，仍然動不了大海。

19. 惡者略誇
ངན་པ་ཅུང་ཟད་བསྟོད་པ་ལ།།
傲高山王
ཁེངས་པ་རི་རབ་ལས་ཀྱང་མཐོ།།
曠野之風
མྱ་ངམ་ཐང་དུ་གཡོས་པའི་རླུང་།།
飛沙特甚
ཐལ་ཚུབས་གཞན་ལས་ཆེ་བ་མཐོང་།།

ngan-pa cung-zad bstod-pa la/
惡人 少量 讚揚
khengs-pa ri-rab las kyang mtho/
驕傲 山王(比) (還) 高
mya-ngam-thang du g.yos-pa'i rlung/
曠野 (於) 動搖 之 風
thal-tshubs gzhan las che-ba mthong//
狂沙走石 其他(比) 大 見

【釋文】愚者受到少量的讚揚，就驕傲得比須彌山王還高；就像吹過曠野的風，見到揚起比其他更大的狂沙走石。

20. 智者受謗	blo-chen rnams la smad-gyur kyang/
བློ་ཆེན་རྣམས་ལ་སྨད་གྱུར་ཀྱང་།།	智者 們 (於) 受輕蔑 (雖)
本性豈捨	rang gi rang-bzhin ga la 'dor/
རང་གི་རང་བཞིན་ག་ལ་འདོར།།	自 (之) 性 那裡 捨棄
金熔風友	rlung gi grogs-po'i zhugs nang du/
རླུང་གི་གྲོགས་པོའི་ཞུགས་ནང་དུ།།	風 (之) 友 (之) 住 中 (於)
其色不變	gser-sbram bzhu yang mdog mi 'gyur//
གསེར་སྦྲམ་བཞུ་ཡང་མདོག་མི་འགྱུར།།	金塊 熔化 (雖) 色 不 變

【釋文】智者們縱受輕蔑，那裡會捨棄自己的本性；好比投在火裡的金塊，雖然熔化了仍然色澤不變。

【附註】"rlung gi grogs-po"，此云「風友」，爲火的藻名。

21. 愚者稍凌	blo-chung cung-zad smad tsam gyis/
བློ་ཆུང་ཅུང་ཟད་སྨད་ཙམ་གྱིས།།	愚者 少許 欺凌 僅 (以)
苦勝於人	sdug-bsngal gzhan las che-ba byed/
སྡུག་བསྔལ་གཞན་ལས་ཆེ་བ་བྱེད།།	苦 他人 (比) 大 成
廣場之燈	thang na gnas-pa'i sgron-me de/
ཐང་ན་གནས་པའི་སྒྲོན་མེ་དེ།།	廣場(於) 處 (之) 燈 彼
小風能滅	chung-ngu'i rlung gis 'jig-pa yin/
ཆུང་ངུའི་རླུང་གིས་འཇིག་པ་ཡིན།།	小 (之) 風 (被) 吹滅 是

【釋文】愚者稍微受點欺凌，就造成了比別人更大的苦楚；好比點在廣場上的燈，會被小風吹滅。

22. 賢士具德	dam pa'i yon-tan dang-ldan gyis/

དམ་པའི་ཡོན་ཏན་དང་ལྡན་གྱིས།།　君子(之) 德 具 (以)

傳揚於眾　mang-po'i nang du sgrog-par-byed/

མང་པོའི་ནང་དུ་སྒྲོག་པར་བྱེད།།　群眾 (之) 中 (於) 傳揚

如彼檀香　ha-ri-tsan-dan dri-ngad de/

ཧ་རི་ཙན་དན་དྲི་ངད་དེ།།　白旃檀 芬芳香氣 彼

風散各方　rlung gis phyogs dang mtshams su 'gyed//

རླུང་གིས་ཕྱོགས་དང་མཚམས་སུ་འགྱེད།།　風 (被) 方 (與) 際 (於) 散發

【釋文】賢士具備功德，所以聲譽常傳揚在群眾之中；好比勝地檀香氣味芬芳，常隨風散發於四面八方。

【附註】"ha-ri-tsan-dan"，白旃檀，爲檀香中之珍品。

23. 濁世凡夫　snyigs dus skye-bo phal-che-ba/

སྙིགས་དུས་སྐྱེ་བོ་ཕལ་ཆེ་བ།།　濁 世 眾生 大部分

普嫌修士　chos-byed skyes-bur rab-tu sdang/

ཆོས་བྱེད་སྐྱེས་བུར་རབ་ཏུ་སྡང་།།　修法 人 (對) 極其 嫌憎

十方來風　phyogs mtshams kun nas g.yos-pa'i rlung/

ཕྱོགས་མཚམས་ཀུན་ནས་གཡོས་པའི་རླུང་།།　方 際 一切 (從) 動 (之) 風

云憎白旛　dar-lcog dkar-por sdang zhes zer//

དར་ལྕོག་དཀར་པོར་སྡང་ཞེས་ཟེར།།　旗旛 白色(對) 嫌憎 據云

【釋文】五濁惡世的大部分凡夫眾生，特別憎嫌修法的人；好比據說從四面八方 吹來的風，特別憎嫌白色的旗旛。傳說如此。

24. 多聞實修　thos-ldan nyams-len la gzhol-ba'i/

ཐོས་ལྡན་ཉམས་ལེན་ལ་གཞོལ་བའི།།　多聞 實踐 (於) 專注(之)

學者溫靜　mkhas de zhi zhing dul-bar gnas/

མཁས་དེ་ཞི་ཞིང་དུལ་བར་གནས།།
學者 (彼) 寂靜(而) 溫和 處

消暑之風
ཚ་བའི་གདུང་བ་ཞི་བྱེད་པའི།།
tsha-ba'i gdung-ba zhi-byed-pa'i/
熱 (之) 苦惱 止息 (之)

遍涼一切
བཟང་པོའི་རླུང་དེ་ཀུན་ཏུ་བསིལ།།
bzang po'i rlung de kun tu bsil//
美好 (之) 風 彼 一切 清涼

【釋文】多聞而且專注於實踐的學者，總是處於寂靜而溫和；譬如能夠止息熱惱的和風，總是遍涼於一切。

25. 不學欲巧
ཐོས་མེད་མཁས་འདོད་ཅན་རྣམས་ཀྱི།།
thos med mkhas 'dod can rnams kyi/
聞 無 巧 欲 者 們 (之)

心倔於角
ཤེས་རྒྱུད་རྭ་ཅོ་ལས་ཀྱང་གྱོང་།།
shes-rgyud rwa-co las kyang gyong/
心性 犄角 (比) (還) 倔強

無雲晴空
བར་སྣང་སྤྲིན་མེད་རླུང་བོ་དེ།།
bar-snang sprin-med rlung-bo de/
天空 無雲 風 彼

風厲於箭
མདའ་ལས་ཚ་ཞེས་ཀུན་གྱིས་སྨྲ།།
mda' las tsha zhes kun-gyis smra//
箭 (比) 厲害 眾所 說

【釋文】不多聞而想善巧的人們，其心性比牛犄角還倔強；好比俗話所說，晴空無雲的燥風，傷人比箭還厲害。

26. 習時不學
སློབ་གཉེར་དུས་སུ་མ་བྱས་པར།།
slob-gnyer dus su ma-byas-par/
學習 時 (於) 不學習

欲巧可笑
རྗེས་སུ་མཁས་འདོད་བཞད་གད་གནས།།
rjes su mkhas 'dod bzhad-gad gnas/
以後 善巧 欲 笑話 處

風散濃雲
ཆར་སྤྲིན་རླུང་གིས་སྟོར་བ་ལ།།
char-sprin rlung gis stor-ba la/
帶雨的雲 風(被) 吹散

甘霖無望
སྦྲང་ཆར་རེ་བ་དོན་མེད་ཡིན།།
sbrang-char re-ba don-med yin//
甘霖 希望 無意義 是

【釋文】學習的時候不學習，以後想要成爲學者簡直可笑；好比帶雨的烏雲被風吹散，期望甘霖並不實際。

27. 不思上進
བློ་ལ་ཡར་བསྐྱེད་གཏན་མེད་པའི།།
blo la yar bskyed gtan-med-pa'i/
心裡 上 生 根本沒有 (之人)

任學何用
སློབ་གཉེར་ཇི་ཙམ་བྱས་ཀྱང་ཅི།།
slob-gnyer ji-tsam byas kyang ci/
學習 任何 做 又何用

風常掀簾
གཤམ་བུ་རླུང་གིས་རྟག་གཡོས་ཀྱང་།།
gsham-bu rlung gis rtag g.yos kyang/
窗上橫簾 風(被) 常 動搖 雖

抵者無人
སླེབ་རྒྱུ་གང་ཡང་མེད་ལ་ལྟོས།།
sleb-rgyu gang yang med la ltos//
到達 誰 也 無 譬如

【釋文】根本無心上進的人們，不管學習了多少又有何用? 好比窗上的橫簾雖然經常被風吹動，到達的誰也沒有。

28. 現世雖榮
ཚེ་འདིའི་བདེ་འབྱོར་སྒྲུབ་ན་ཡང་།།
tshe-'di'i bde-'byor sgrub na-yang/
此生 (之) 安富 已成 (雖)

修法宜速
ཆོས་ཀྱིས་བསྒྲུབ་ན་མོད་ལ་འགྲུབ།།
chos kyis bsgrub na mod la 'grub/
法 (以) 成就(若) 立刻 將成

如風領雨
རླུང་གིས་ཆར་གྱི་སྣེ་དྲངས་ཏེ།།
rlung gis char gyi sne-drangs te/
風 (以) 雨 (之) 引領

滿足農望
ཞིང་པའི་རེ་བ་སྐོང་དང་མཚུངས།།
zhing-pa'i re-ba skong dang-mtshungs//
農人(之) 希望 滿足 相同

【釋文】現世的安樂富足雖然已經辦妥，但若要靠修法獲得成就還得迅速去

完成；如同靠著風引領著雨，滿足農人的希望一樣。

29. 華而無實	rnam-bkra don-med bya-ba yis/
རྣམ་བཀྲ་དོན་མེད་བྱ་བ་ཡིས།།	華麗　無意義　事情　(以)
終難得益	phun-tshogs sgrub kyang thob-par dka'/
ཕུན་ཚོགས་སྒྲུབ་ཀྱང་ཐོབ་པར་དཀའ།།	豐富　成就　(雖)　得益　難
風動水畫	rlung-gis g.yos-pa'i chu-ris bzhin/
རླུང་གིས་གཡོས་པའི་ཆུ་རིས་བཞིན།།	風　(被)　搖盪(之)　水畫　如
隨成隨滅	grub-kyin grub-kyin rlag-pa mang//
གྲུབ་ཀྱིན་གྲུབ་ཀྱིན་རླག་པ་མང་།།	成著　成著　破壞　多

【釋文】雖然用華麗而不切實際的事物，也可以成就豐富，但是終難得到益處；例如被風搖盪出來的水畫，看著它隨成隨滅。

30. 王重財權	nor dang mnga'-'bangs rgyal-po'i rgyan/
ནོར་དང་མངའ་འབངས་རྒྱལ་པོའི་རྒྱན།།	財富(與)　權威　國王(之)　莊嚴
學貴講著	'chad dang rtsom-pa mkhas-pa'i rgyan/
འཆད་དང་རྩོམ་པ་མཁས་པའི་རྒྱན།།	講學(與)　著作　學者　(之)　莊嚴
將恃勇刃	stobs dang go-mtshon dpa'-bo'i rgyan/
སྟོབས་དང་གོ་མཚོན་དཔའ་བོའི་རྒྱན།།	勇力(與)　武器　英雄(之)　莊嚴
涼推風雲	rlung dang char-sprin bsil-ba'i rgyan//
རླུང་དང་ཆར་སྤྲིན་བསིལ་བའི་རྒྱན།།	風　(與)　雨雲　清涼(之)　莊嚴

【釋文】財富與權威是國王的莊嚴，講學與著作是學者的莊嚴，勇力與武器是英雄的莊嚴，風與雨雲是清涼的莊嚴。

【附註】"rgyan"，此云「莊嚴」，爲裝飾、美化之意。

31．遺囑寄風	kha-chem rlung la bskur-ba'i dpe/
ཁ་ཆེམ་རླུང་ལ་བསྐུར་བའི་དཔེ།།	遺囑 風 (於) 寄 (之) 喻
喻如傳說	mang-po dag gis brjod-pa bzhin/
མང་པོ་དག་གིས་བརྗོད་པ་བཞིན།།	眾人 們 所云 如
為利明哲	blo-gsal rnams la phan-pa'i phyir/
བློ་གསལ་རྣམས་ལ་ཕན་པའི་ཕྱིར།།	聰明 們 (於) 饒益(之) 故
誠心恭撰	bdag gis lhag-bsam dag-pas bris//
བདག་གིས་ལྷག་བསམ་དག་པས་བྲིས།།	我 意樂 清淨(以) 寫

【釋文】一如民間的傳說，有遺囑寄風的比喻，為了饒益聰明人們的緣故，我誠心誠意地撰寫。

【附註】"kha-chem rlung la bskur-ba'i dpe"，此云「遺囑寄風之喻」，根據西藏的民間傳說，昔有一盜，劫殺一富人，富人面對風向而呼，「殺我者此人也」。多年以後，該盜偶對人談及此事，死者親屬就根據這個線索報了仇。

32．世間人法	'jig-rten mi yi chos-lugs kyi/
འཇིག་རྟེན་མི་ཡི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི།།	世間 人(之) 法規 (之)
其規已說	bslab-bya mdor-bsdus bshad-zin nas/
བསླབ་བྱ་མདོར་བསྡུས་བཤད་ཟིན་ནས།།	所學 略集 已說 (後)
現從天法	da ni dam-pa'i lha chos las/
ད་ནི་དམ་པའི་ལྷ་ཆོས་ལས།།	現者 正 (之) 天 法 (從)
次第略述	byung-ba'i rim-pa cung-zad 'bri//
བྱུང་བའི་རིམ་པ་ཅུང་ཟད་འབྲི།།	產生 (之) 次第 少許 寫

【釋文】以上世間人法之規已說，現在從出世間天法所出次第，再略述一二。

33. 依行尚規	ya-rabs lugs-bzang spyad-pa las/
ཡ་རབས་ལུགས་བཟང་སྤྱད་པ་ལས།།	上流　妙規　　行　　(從)
現世雖安	tshe-'dir bde 'byor thob-gyur kyang/
ཚེ་འདིར་བདེ་འབྱོར་ཐོབ་གྱུར་ཀྱང་།།	現世　安　裕　已得　(雖然)
觀風動性	rlung ltar g.yo-ba'i rang-bzhin du/
རླུང་ལྟར་གཡོ་བའི་རང་བཞིན་དུ།།	風　如　搖動(之) 性質
勤聞思修	bltas nas thos bsam sgom la 'bungs//
བལྟས་ནས་ཐོས་བསམ་སྒོམ་ལ་འབུངས།།	觀 (後)　聞　思　修 (於) 精勤

【釋文】從循行上流妙規之後，現世雖然已經獲得安裕，仍應觀察世事無常如風之動性，要及時精勤聞思修，以求出世的究竟義利。

【附註】1. 此以風的動性，來比喻人生無常，世事動盪多變，精勤不懈。

2. 第 32、33 二首，主要用作承啓，承前所述世間法已，再依次開啓出世間法。

34. 導師三業	lam ston bla-ma'i gsang-gsum gyi/
ལམ་སྟོན་བླ་མའི་གསང་གསུམ་གྱི།།	道 示　上師(之) 三密　　(之)
勝如雲團	mdzad-'phrin rlung-gi-shing-rta'i tshogs/
མཛད་འཕྲིན་རླུང་གི་ཤིང་རྟའི་ཚོགས།།	事業　　　風車（雲）　(之) 聚
能熟莊稼	mchog mthun lo-tog 'grub-byed du/
མཆོག་མཐུན་ལོ་ཏོག་འགྲུབ་བྱེད་དུ།།	殊勝　同一 莊稼　能成就
責者卻多	gsungs kyang skyon du blta-ba mang//
གསུངས་ཀྱང་སྐྱོན་དུ་བལྟ་བ་མང་།།	說　　雖　　過失 (於) 看　　多

【釋文】指示修行道路的上師，能以殊勝的身語意三密事業攝受徒眾；譬如雲團（此云風之車聚）能成熟莊稼。雖然這麼說，卻有很多人老要指責其缺失。

【附註】"gsang-gsum mdzad-'phrin"，此云「三密事業」，指上師之身語意三密所做之一切事業。

35. 賢士勸人
དམ་པས་ཐབས་ཀྱིས་སྐྱེ་བོ་རྣམས།།
dam pas thabs kyis skye-bo rnams/
賢士 方便(以) 人 們

法化心靈
ཆོས་ལ་བསྐུལ་ན་བློ་འགྱུར་ཏེ།།
chos la bskul na blo 'gyur te/
法 於 勸 (若) 心 變化

風勸無情
རླུང་གིས་བསྐུལ་ན་སེམས་མེད་ཀྱི།།
rlung gis bskul na sems med kyi/
風 (被) 勸 (若) 意識 無(之)

樹搖舞姿
ལྗོན་པའང་གར་སྟབས་སྣ་ཚོགས་བྱེད།།
ljon-pa'ang gar stabs sna-tshogs byed//
樹木(也) 舞 姿 種種 做

【釋文】賢士以善巧方便勸人們修法，可以淨化心靈；好比在風的勸動下，連沒有意識的樹木也會展現種種舞姿。

36. 具信眾中
དད་ལྡན་སྐྱེ་བོའི་ཚོགས་ནང་དུ།།
dad-ldan skye-bo'i tshogs nang du/
有信心 人 (之) 群 中 (於)

頌揚師德
བླ་མའི་ཡོན་ཏན་སྒྲོག་པར་བྱེད།།
bla-ma'i yon-tan sgrog-par-byed/
上師(之) 功德 能傳揚

妙樹芬芳
བཟང་པོའི་ཤིང་གི་དྲི་བསུང་རྣམས།།
bzang-po'i shing gi dri-bsung rnams/
妙 (之) 樹 (之)芳香 諸

風傳十方
རླུང་གིས་ཕྱོགས་བཅུར་རྒྱས་པར་བྱེད།།
rlung gis phyogs-bcur rgyas-par byed//
風 (被) 十方 (於) 能廣傳

【釋文】上師的功德在有信心的人群之中受到頌揚，好比妙樹（如檀香）的芳香，被風廣傳於十方。

37. 風濤怒海
ཕྱོགས་བཅུའི་རླུང་གིས་ཕྱོགས་ཀུན་ཏུ།།
phyogs-bcu'i rlung gis phyogs kun tu/
十方 (之) 風 (被) 方 (一切) (於)

軛孔納龜
བསྐྱོད་པའི་རྒྱ་མཚོའི་གཉའ་ཤིང་གི།།
bskyod-pa'i rgya-mtsho'i gnya'-shing gi/
漂盪 (之) 海上 (之) 牛軛 (之)

人身難得
བུ་གར་རུས་སྦལ་མགྲིན་ཆུད་ལྟར།།
bu-gar rus-sbal mgrin chud ltar/
孔穴 龜 頸 納 如

經云如此
མི་ལུས་ཤིན་ཏུ་ཐོབ་དཀར་གསུངས།།
mi lus shin-tu thob-dkar gsungs//
人 身 極 難得 經言

【釋文】如佛經所說，被十面八方的風吹著，漂盪於各處的海上牛軛，能讓龜頸納入其中的孔穴，是何等的困難? 說明在六道險惡波濤洶湧的生死大海中，獲得人身是那麼的不容易。

38. 暇滿此船
དེ་ཕྱིར་དལ་འབྱོར་གྲུ་གཟིངས་འདི།།
de phyir dal 'byor gru-gzings 'di/
彼故 暇滿 船 此

實修白旛
ཉམས་ལེན་བ་དན་དཀར་པོས་བརྒྱན།།
nyams-len ba-dan dkar-pos brgyan/
修行 旛 白 (以) 莊嚴

精進風勵
བརྩོན་པའི་རླུང་གིས་རབ་བསྐུལ་ནས།།
brtson-pa'i rlung gis rab-bskul nas/
精進 (之) 風 (被) 策勵 (後)

當渡有海
འཁོར་བའི་མཚོ་ལས་བརྒལ་བར་བྱ།།
'khor-ba'i mtsho las brgal-bar-bya//
輪迴(之) 海 (從) 當渡過

【釋文】因此，對於具備了八暇十滿的此一人身寶船，要用清淨實修的白旛，來充實美化，以便在勤風策勵下，勇敢精進地渡脫輪迴的大海。

【附註】"dal 'byor"，此云「暇滿」，爲人身之藻名。暇指八有暇，謂遠離地獄、餓鬼、旁生、邊鄙人、長壽天、執邪見、佛不出世、喑啞等八種無暇；滿指十圓滿，謂生爲人、生於中土、諸根全具、未犯無間、

敬信佛教等五種自圓滿，與值佛出世、值佛說法、佛法住世、入佛法、有善師等五種他圓滿。

39. 得此妙身	lan-gcig rnyed-pa'i rtan bzang 'di/
ལན་གཅིག་རྙེད་པའི་རྟེན་བཟང་འདི།།	一次　獲得 (之) 身 端妙 此
其壞也易	'jig kyang shin-tu sla-ba'i tshul/
འཇིག་ཀྱང་ཤིན་ཏུ་སླ་བའི་ཚུལ།།	破壞 (也)　極　易 (之) 情形
龍樹喻如	rlung-dmar nang gi mar-me dang/
རླུང་དམར་ནང་གི་མར་མེ་དང་།།	暴風　　中 (之) 燈　　(與)
風中之燈	mtshungs zhes 'phags-pa glu-sgrub gsungs//
མཚུངས་ཞེས་འཕགས་པ་ཀླུ་སྒྲུབ་གསུངས།།	等　　云　聖者　　龍樹　　說

【釋文】這次獲得的暇滿端妙人身，其壞也易，情形就像聖者龍樹所說，好似暴風裡的燈。

【附註】1. "glu-sgrub"，譯爲龍樹，爲大乘中觀學派的開轍論師。

2. 本首譯文順序應作：得此妙身，其壞也易；龍樹說如，風中之燈。

40. 風吹雲散	sprin-phung rlung gis stor-ba bzhin/
སྤྲིན་ཕུང་རླུང་གིས་སྟོར་བ་བཞིན།།	雲團　　　風　(被)　吹散 如
財用俱捨	nor dang longs-spyod bzhon-pa sogs/
ནོར་དང་ལོངས་སྤྱོད་བཞོན་པ་སོགས།།	財　(與)　受用　　　車乘　　等
臨終助益	thams-cad bor te 'chi-ba'i tshe/
ཐམས་ཅད་བོར་ཏེ་འཆི་བའི་ཚེ།།	一切　　捨棄　死 (之) 時
除法無他	phan nges dam chos las gzhan med//
ཕན་ངེས་དམ་ཆོས་ལས་གཞན་མེད།།	利　決定 正 法 (除)　其他 無

【釋文】一如雲團被風吹散，人死的時候，財富、受用、車乘等一切都得捨

棄，有決定利益的，除了正法之外再無其他。

41. 死後何往	shi nas gar skye gar 'gro ni/
ཤི་ནས་གར་སྐྱེ་གར་འགྲོ་ནི།།	死(後) 何處 生 何處 去
非憑自力	rang la dbang-yod ma-yin te/
རང་ལ་དབང་ཡོད་མ་ཡིན་ཏེ།།	自己 有權力 不是
業風帶向	las kyi rlung gis 'gro-ba gnyis/
ལས་ཀྱི་རླུང་གིས་འགྲོ་བ་གཉིས།།	業(之) 風 (被) 趣 二
二趣其一	gang du 'khyer-ba gcig tu yin//
གང་དུ་འཁྱེར་བ་གཅིག་ཏུ་ཡིན།།	何處 向 帶 其一 是

【釋文】人死之後何生何往，不是自己有權力控制，而是受著業風的驅使，帶往善惡二趣的任何其一。

【附註】"'gro-ba gnyis"，此云「二趣」，即惡趣與善趣，地獄、餓鬼和畜牲爲三惡趣；天、人和非天爲三善趣。

42. 若生惡趣	ngan 'gror skyes na sdug-bsngal ni/
ངན་འགྲོར་སྐྱེས་ན་སྡུག་བསྔལ་ནི།།	惡 趣 生 (若) 苦
刀山劍林	rab-'bar mtshon-cha sna-tshogs kyis/
རབ་འབར་མཚོན་ཆ་སྣ་ཚོགས་ཀྱིས།།	熾盛 兵器 各種 (被)
肢體分解	lus ni dum-bur gtong-ba soge/
ལུས་ནི་དུམ་བུར་གཏོང་བ་སོགས།།	身體 塊塊 分開 等
如風毀散	'thor-byed rlung gis bcom-pa bzhin//
འཐོར་བྱེད་རླུང་གིས་བཅོམ་པ་བཞིན།།	能散 風 (被) 摧毀 如

【釋文】假若投生到了惡趣，將會被各種烈焰寒冰、刀山劍林等武器分解肢體，有如受到暴風的摧毀。

43. 解脫怖畏 འཇིགས་ཆེན་དེ་ལས་ཐར་པ་ལ།།	'jigs-chen de las thar-pa la/ 大怖畏 彼 從 解脫 (爲)
唯賴三寶 མཆོག་གསུམ་སྐྱབས་སུ་བསྟེན་དགོས་ཏེ།།	mchog-gsum skyabs su bsten dgos te/ 三寶 拯救 (於) 依靠 必須
森林大火 ནགས་ཚལ་ཆེན་པོ་མེ་སྲེག་ཚེ།།	nags-tshal chen-po mes sreg tshe/ 森林 大 火 燒 時
仗風為助 རླུང་ཞིག་ཅིས་ཀྱང་གྲོགས་སུ་དགོས།།	rlung zhig-cis kyang grogs su dgos// 風 任一 都 助 必須

【釋文】爲了從那大怖畏中解脫，必須仰賴三寶拯救，就像火燒大森林的時候，也要靠任何的風來幫助。

44. 樂苦諸受 བདེ་དང་སྡུག་བསྔལ་ཇི་ཡོད་ཀུན།།	bde dang sdug-bsngal ji-yod-kun/ 樂 (與) 苦 任何 所有
善惡業生 དཀར་ནག་ལས་རྣམས་སྤྱད་ལས་བྱུང་།།	dkar nag las rnams spyad las byung/ 白 黑 業 諸 行 (從) 生
堅實風輪 སྲ་ཞིང་འཐས་པའི་རླུང་དཀྱིལ་དེ།།	sra zhing 'thas-pa'i rlung-dkyil de/ 堅 (而) 實 (之) 風輪 彼
共業所成 སེམས་ཅན་སྤྱི་མཐུན་ལས་ལས་གྲུབ།།	sems-can spyi mthun las las grub// 眾生 共 同 業(從) 成

【釋文】現在的任何苦或樂的感受，都是從先前所做的善惡業諸行爲所生，就是那堅實的風輪，甚至情器世間，也是眾生共業所成。

【附註】"rlung-dkyil"，即第六首"'og-gzhi rlung gi dkyil-'khor"之縮寫，此云「風輪。《俱舍論》云：「許此三千大千世界，如是安立形量不同，謂諸有情業增上力，先於最下依止虛空有風輪，生廣無數，厚十六億踰

繕那，如是風輪其體堅密。」並參見第六首註。

45. 善惡雖小	dge dang mi dge chung-ngu la'ang/
དགེ་དང་མི་དགེ་ཆུང་ངུ་ལའང་།།	善 (與) 不 善 小 (雖)
生大苦樂	'bras-bu bde sdug cher 'byung-bas/
འབྲས་བུ་བདེ་སྡུག་ཆེར་འབྱུང་བས།།	果 樂 苦 大 產生 (以)
信解風力	yid-ches dad-pa'i rlung shugs kyis/
ཡིད་ཆེས་དད་པའི་རླུང་ཤུགས་ཀྱིས།།	勝解 信念 之 風 力 (以)
勸惡修善	sdig spong dge-ba sgrub la bskul//
སྡིག་སྤོང་དགེ་བ་སྒྲུབ་ལ་བསྐུལ།།	惡 斷 善 修 勸

【釋文】善與不善的因雖然很小，卻會產生極大的樂苦之果，因此，要以深信因果的信解力，像風一樣不停的勸動大家斷惡修善。

46. 無始以來	thog-ma med nas da-bar du/
ཐོག་མ་མེད་ནས་ད་བར་དུ།།	始 無 (從) 至今中
所積罪林	bsags-pa'i sdig-ltung nags-tshal kun/
བསགས་པའི་སྡིག་ལྟུང་ནགས་ཚལ་ཀུན།།	積聚 (之) 罪過 樹林 諸
勤風助煽	brtson-pa'i rlung gis rab-sbar-ba'i/
བརྩོན་པའི་རླུང་གིས་རབ་སྦར་བའི།།	精勤 (之) 風 (以) 熾然 (之)
四力猛燃	stobs-bzhi'i me-lce 'bar-bas sreg//
སྟོབས་བཞིའི་མེ་ལྕེ་འབར་བས་སྲེག།	四力 (之) 火舌 熾然地 燒

【釋文】從無始以來直到現在，所積聚的過患多得像樹林，要用精勤的風力煽助，鼓動猛烈的對治罪患四力的火舌，全面燒盡。

【附註】"stobs-bzhi"，此云「四力」，指包括所依力、破除力、遮止力、對治力在內的對治罪患四力。

47. 財奴庫藏	mig skyid bdag-po'i bang-mdzod la/
མིག་སྐྱིད་བདག་པོའི་བང་མཛོད་ལ།།	視覺 快樂 主人 倉庫 (於)
競時雖滿	'gran-pa'i tshe 'di'i phun-tshogs la'ang/
འགྲན་པའི་ཚེ་འདིའི་ཕུན་ཚོགས་ལའང་།།	較量 (之) 時 此(之) 圓滿 (雖)
毫無實義	snying-po 'ga' yang ma-mchis te/
སྙིང་པོ་འགའ་ཡང་མ་མཆིས་ཏེ།།	意義 少許(也) 沒有
直如風幢	rlung gi rgyal-mtshan ji bzhin no//
རླུང་གི་རྒྱལ་མཚན་ཇི་བཞིན་ནོ།།	風 (之) 幢（虹） 如何

【釋文】只求滿足視覺快樂，不知道如何善用財富的守財奴，雖然在跟別人較量的時候，他的倉庫是非常圓滿，卻是如同天邊的彩虹（風幢）一樣，毫無實際意義。

【附註】"rlung gi rgyal-mtshan"，此云「風幢」，爲虹之藻名。

48. 妙欲積毒	'dod-yon nag-po-brtsegs-pa dang/
འདོད་ཡོན་ནག་པོ་བརྩེགས་པ་དང་།།	妙欲 惡積（毒） (與)
輪迴風盛	'kor ba'i gnas 'di ma-mos-'phel/
འཁོར་བའི་གནས་འདི་མ་མོས་འཕེལ།།	輪迴(之) 處 此 鬼盛（風）
如同蛇窩	zas-su-za-ba'i dug sbrul gyi/
ཟས་སུ་ཟ་བའི་དུག་སྦྲུལ་གྱི།།	嗜食 (之) 毒 蛇 (之)
學者云誡	tshang dang 'dra zhes mkhas rnams gsungs//
ཚང་དང་འདྲ་ཞེས་མཁས་རྣམས་གསུངས།།	窩 (與) 同 云 學者 們 說

【釋文】眾生五欲積惡爲毒，輪迴世間鬼盛風多，到處都像吃人的毒蛇窩，學者們提出了這樣的告誡。

【附註】1. "nag-po-brtsegs-pa"，此云「惡積」，爲毒之藻名。

2. "ma-mos-'phel"，此云「鬼盛」，爲風之藻名。

49. 貪愛妄念	rnam-rtog yid kyi mkha'-dbyings su/
རྣམ་རྟོག་ཡིད་ཀྱི་མཁའ་དབྱིངས་སུ།།	分別心　心（之）虛空界　（於）
雲團彌漫	'dod sred sprin phung 'khrigs-pa rnams/
འདོད་སྲེད་སྤྲིན་ཕུང་འཁྲིགས་པ་རྣམས།།	貪　愛　雲　團　彌漫　（諸）
對治如風	gnyen-po rlung gis ma bcom na/
གཉེན་པོ་རླུང་གིས་མ་བཅོམ་ན།།	對治　風　以　不　摧毀　若
毀始解脫	'khor-ba'i rdzong las thar thabs med//
འཁོར་བའི་རྫོང་ལས་ཐར་ཐབས་མེད།།	輪迴(之)　城堡　(從)　解脫　辦法　無

【釋文】在分別心的虛空界中，彌漫各種貪愛雲團，倘若不以對治的風予以摧毀，則無法從輪迴城中解脫。

【附註】本首以虛空界比喻心界，雲團比喻貪愛，以風的吹散雲團比喻對治貪愛自淨其意，才能解脫輪迴城。

50. 三學碩果	de-phyir bslab-gsum 'bras-bu yis/
དེ་ཕྱིར་བསླབ་གསུམ་འབྲས་བུ་ཡིས།།	因此　三學　果　(以)
纍纍寶樹	yongs-su dud-pa'i dpag-bsam-shing/
ཡོངས་སུ་དུད་པའི་དཔག་བསམ་ཤིང་།།	全然　下垂(之)　如意寶樹
八風不動	grags 'dod rlung gis ma bskyod-par/
གྲགས་འདོད་རླུང་གིས་མ་བསྐྱོད་པར།།	稱揚　欲　風　(被)　不　搖動
住解脫林	rnam-grol thar-pa'i tshal du zhugs//
རྣམ་གྲོལ་ཐར་པའི་ཚལ་དུ་ཞུགས།།	解脫　解脫(之)　林　於　住

【釋文】因此，要像以戒定慧三學的碩果垂掛纍纍的如意寶樹，不爲欲稱揚的風所動地，住於解脫之林。

【附註】1. "bslab-gsum"，此云「三學」，總括佛教徒所學爲增上戒學、增上定學、增上慧學。

2. "grags 'dod"，此云「欲稱揚」，指風欲傳揚如意寶樹之德。不爲其所動之解脫，即對世間稱、譏、譽、毀、利、衰、苦、樂八法，平等一味而住，所謂「八風吹不動」。

51. 悲憫眾生	mar-gyur 'gro-ba snying-rje yis/
མར་གྱུར་འགྲོ་བ་སྙིང་རྗེ་ཡིས།།	成爲母 眾生 悲憫 (因)
當依大乘	theg-chen rtsa-ba brtan-par-bya/
ཐེག་ཆེན་རྩ་བ་བརྟན་པར་བྱ།།	大乘 根本 當堅固
諸風緩動	rlung rnams dal-bus g.yos-pa las/
རླུང་རྣམས་དལ་བུས་གཡོས་པ་ལས།།	風 諸 緩慢 搖動 (從)
成世風輪	'jig-rten gzhi-rten rlung-dkyil grub//
འཇིག་རྟེན་གཞི་རྟེན་རླུང་དཀྱིལ་གྲུབ།།	世間 大地 風輪 成就

【釋文】因爲悲憫無始以來即爲我母等諸當今眾生，應依止大乘爲本；一如從諸風緩動之下，始成就了世間大地風輪。

【附註】1. "mar-gyur"，此云「成爲母」，根據佛教的輪迴觀，肉體雖死，神識不滅，隨業力而輪迴六道，以輪迴無始故，我之生亦無始，生死相續於輪迴，當無不受之身及未生之地，而未成母等之親者亦所必無。過去如此而未來者亦然，故云當今眾生，爲我母等。

2. 噶當派著名的「修心七義」，就是修知母、念恩、報恩、慈愛、大悲、增上意樂及發菩提心。

3. 「諸風緩動，成世風輪」，參見第六首註。

52. 揚棄自利	de-nas rang-don yal-bor nas/

དེ་ནས་རང་དོན་ཡལ་བོར་ནས།།
爾時　自利　揚棄　(後)

唯作利他
ཅི་བྱེད་སེམས་ཅན་དོན་དུ་བྱ།།
ci byed sems-can don du bya/
何 爲　眾生　義利　當作

如風勸樹
ལྗོན་ཤིང་རླུང་གིས་བསྐུལ་པ་ལས།།
ljon-shing rlung gis bskul-pa las/
樹木　風　(被) 勸動　(後)

普宣法音
ཆོས་ཀྱི་སྒྲ་དབྱངས་སྒྲོག་པ་ཡོད།།
chos kyi sgra-dbyangs sgrog-pa yod//
法 (之) 音　宣　有

【釋文】因此以後當先揚棄自利，凡諸所作皆爲眾生義利而作；像樹木在受到風的搖勸之後，發出聲音般地廣宣法音。

53. 菩薩大任
རྒྱལ་སྲས་སྤྱོད་པའི་ཁུར་ཆེན་དེ།།
rgyal-sras spyod-pa'i khur-chen de/
佛子　行　(之) 大任務　彼

勇於肩挑
སྙིང་སྟོབས་བསྐྱེད་ནས་ཕྲག་ཏུ་ལོང་།།
snying-stobs bskyed nas phrag tu long/
勇氣　鼓起 (後)　肩 (於) 挑

十億世界
བྱེ་བ་ཕྲག་བརྒྱའི་འཇིག་རྟེན་ཁམས།།
bye-ba phrag brgya'i 'jig-rten khams/
千萬　百 (之) 世間　界

風輪獨撐
རླུང་དཀྱིལ་ཆེན་པོ་གཅིག་གིས་འདེགས།།
rlung-dkyil chen-po gcig gis 'degs//
風輪　大　一 (以) 支撐

【釋文】菩薩應修六度萬行的大任務，應鼓起勇氣肩挑起來；如同地底大風輪的獨撐百千萬世界。

【附註】1. "rgyal-sras"，此云「佛子」，爲菩薩之異名。菩薩應修六度萬行，主要皆爲利他，故云肩挑大任。

2. "bye-ba phrag brgya'i 'jig-rten khams"，此云「十億世界」，即「三千大千世界」。《俱舍論》云：「千四大洲乃至梵世，如是總說爲一小千，千倍小千名一中千界，千中千界總名一大千，如是大千同成

同壞。」故三千大千，即爲百千萬，即爲十億。此十億世界靠一底層風輪支撐。參考第四十四首註。

54. 大乘發心 ཐེག་ཆེན་སེམས་བསྐྱེད་ཀྱིས་ཟིན་པའི།།	theg-chen sems-bskyed kyis zin-pa'i/ 大乘 發心 (以) 執受(之)
善根增長 དགེ་རྩ་མི་ཟད་འཕེལ་བར་འགྱུར།།	dge-rtsa mi zad 'phel-bar 'gyur/ 善根 不 盡 增盛 將
地空界風 ས་དང་བར་སྣང་དབྱིངས་ཀྱི་རླུང་།།	sa dang bar-snang dbyings kyi rlung/ 地(與) 空 界 (之) 風
鄔摩所盛 ཐམས་ཅད་མ་མོས་འཕེལ་བ་ཡིན།།	thams-cad ma-mos 'phel-ba yin// 一切 鄔摩天女 增盛 是

【釋文】大乘發心所執受的善根將增盛無盡；如地上與天空二界之風，一切都是鄔摩天女之所增盛。

【附註】1. 大乘以發最勝菩提心爲入門，《現觀莊嚴論》說「發心爲利他・欲正等菩提」，可見大乘重視利他，故發心執受的善根增長無盡。

2. 地、水、火、風四種元素，以之形成一切色法，故稱「四大種」。再加空的元素，合稱五大種。風相輕動，故地空等界亦各有風。

3. "ma-mos 'phel-ba"，此云「鄔摩所盛」，以風爲鄔摩天女所盛（或云「鬼盛」），故成風之藻名。參見第四十八首註。

55. 以施攝眾 སྦྱིན་པས་མཐོ་དམན་འབྲིང་གསུམ་གྱི།།	sbyin-pas mtho dman 'bring gsum gyi/ 布施(以) 高 低 中 三 (之)
無分高低 སྐྱེ་བོ་ཐམས་ཅད་བསྡུ་ནུས་ཏེ།།	skye-bo thams-cad bsdu nus te/ 人 一切 集攝 能
勤施如風	sbyin la rtag-tu brtson-pa de'i/

སྦྱིན་ལ་རྟག་ཏུ་བརྩོན་པ་དེའི།། 施 (於) 經常 勤 其

譽遍十方 grags-pa rlung bzhin phyogs-bcur khyab//

གྲགས་པ་རླུང་བཞིན་ཕྱོགས་བཅུར་ཁྱབ།། 聲譽 風 如 十方 遍

【釋文】菩薩以行布施波羅密多故，能攝集所有高、中、低各階層一切人眾；因為其經常勤行布施的聲譽，已經像風一樣遍傳十方。

【附註】以下五首分論布施、持戒、忍辱、精進、禪定等波羅密多，第 60、61 二首論般若波羅密多。以靠此六種能到彼岸故，又稱六度。

56. 菩薩萬行 rgyal-sras spyod-pa kun bsdus nas/

རྒྱལ་སྲས་སྤྱོད་པ་ཀུན་བསྡུས་ནས།། 佛子 行 一切 攝 (後)

攝於三戒 tshul-khrims rin-chen gsum du 'du/

ཚུལ་ཁྲིམས་རིན་ཆེན་གསུམ་དུ་འདུ།། 戒律 寶 三 (於) 集

凡屬輕動 yang zhing g.yo-ba'i rigs gang-yin/

ཡང་ཞིང་གཡོ་བའི་རིགས་གང་ཡིན།། 輕 而 動搖 之 類 凡是

歸集風界 rlung gi khams su 'du-ba bzhin//

རླུང་གི་ཁམས་སུ་འདུ་བ་བཞིན།། 風 (之) 界 (於) 集 如

【釋文】總攝一切菩薩行持，集於律儀、攝善法和饒益有情三種寶戒，如同凡屬一切輕動之類，皆歸集於風界。

【附註】1. "tshul-khrims rin-chen gsum"，此云「三種寶戒」，指大乘菩薩行持的三種戒律：律儀戒、攝善法戒和饒益有情戒。

2. "yang zhing g.yo-ba"，此云「輕動」，動為風界，輕動為風相。

57. 三界怨敵 khams-gsum sems-can dgrar langs kyang/

ཁམས་གསུམ་སེམས་ཅན་དགྲར་ལངས་ཀྱང་།། 三界 有情 怨敵 起 雖

忍轉為友 bzod-pa sgom na grogs su khug/

བཟོད་པ་སྒོམ་ན་གྲོགས་སུ་ཁྱེག།
忍　修 (若) 友　轉爲

火受風攻
མེ་ལ་རླུང་གིས་དམག་དྲངས་ཚེ།།
me la rlung gis dmag-drangs tshe/
火(於) 風(被) 興兵　時

召為助手
དེ་ཀུན་མེ་ཡིས་གྲོགས་སུ་འགུག།
de kun me yis grogs su 'gug//
彼 一切 火(被) 召爲助手

【釋文】雖然三界有情常起怨敵，假如修忍，可以轉敵爲友；例如當風興兵攻火的時候，所有的風都會被火召爲助手。

【附註】"khams-gsum"，此云「三界」，指欲界、色界和無色界。

58. 敬結風力
རྟག་གུས་སྦྱོར་བའི་རླུང་ཤུགས་ཀྱིས།།
rtag gus sbyor-ba'i rlung shugs kyis/
常 敬(以) 結合(之) 風 力 (以)

助燃勤火
བརྩོན་པའི་མེ་ཆེན་རབ་སྦར་ན།།
brtson-pa'i me-chen rab-sbar na/
精勤 (之) 大火　熾燃 (若)

廣驗淨智
ཡང་དག་ཡེ་ཤེས་སྣང་བ་རྒྱས།།
yang-dag ye-shes snang-ba rgyas/
清淨　智　體驗　廣

盡食懈怠
ལེ་ལོའི་བསྲེག་བྱ་མ་ལུས་ཟ།།
le-lo'i bsreg-bya ma-lus za//
懈怠(之) 燃料 無遺 食

【釋文】常以敬謹結合的風力，燃起精勤的熊熊烈火，廣爲體驗清淨智慧，吞噬一切所該燃燒的懈怠。

59. 沈掉不搖
བྱིང་རྒོད་རླུང་གིས་མ་གཡོས་ན།།
bying rgod rlung gis ma g.yos na/
昏沈 掉舉 風(被) 不 動搖 (若)

禪定明固
ཏིང་འཛིན་གསལ་ཞིང་བརྟན་པ་འགྲུབ།།
ting-'dzin gsal zhing brtan-pa 'grub/
禪定　明了 (而) 堅定　成就

方風不動
phyogs mtshams rlung gis ma g.yos-pa'i/

ཕྱོགས་མཚམས་རླུང་གིས་མ་གཡོས་པའི།།
方 際 風 (被) 不 動 (之)

澄湖映月
དྭངས་པའི་མཚོ་ནང་ཟླ་གཟུགས་བཞིན།།
dwangs-pa'i mtsho nang zla gzugs bzhin//
澄澈 (之) 湖 中 月影 如

【釋文】若能不被昏沈掉舉等風所動搖，就能成就明明了了、堅定不移的禪定；好像不被四面八方的風所動的澄澈湖面，月影自然顯現。

60. 我執不除
ཇི་སྲིད་བདག་འཛིན་མ་བཟློག་པ།།
ji srid bdag-'dzin ma bzlog-pa/
任多久 我執 不 去除

受輪迴苦
དེ་སྲིད་འཁོར་བར་སྡུག་བསྔལ་མྱོང་།།
de srid 'khor-bar sdug-bsngal myong/
彼多久 輪迴 苦 嘗受

如息不斷
དབུགས་ཀྱི་རྒྱུ་བ་མ་འགག་པར།།
dbugs kyi rgyu-ba ma 'gag-par/
氣息(之) 出入 不 斷 (時)

命根猶存
སྲོག་གི་དབང་པོ་གནས་པ་བཞིན།།
srog gi dbang-po gnas-pa bzhin//
命 (之) 根 存在 如

【釋文】我執多久不去除，就得嘗受多久的輪迴之苦，如同氣息出入不斷的時候，命根還是存在一樣。

61. 以無我劍
བདག་མེད་རྟོགས་པའི་མཚོན་རྣོན་གྱིས།།
bdag-med rtogs-pa'i mtshon-rnon gyis/
無我 證悟(之) 利劍 (以)

斬百患根
ཉེས་བརྒྱའི་རྩ་བ་རྩད་ནས་གཅོད།།
nyes-brgya'i rtsa-ba rtsad nas gcod/
百過 (之) 根本 根(從) 斷

如劫風力
བསྐལ་པའི་རླུང་ཤུགས་དྲག་པོ་ཡིས།།
bskal pa'i rlung shugs drag-po yis/
劫 (之) 風 力 強 (以)

壞諸世間
འཇིག་རྟེན་འདི་ཀུན་འཇིག་པ་བཞིན།།
'jig-rten 'di kun 'jig-pa bzhin//
世間 此 一切 破壞 如

【釋文】以證悟性空無我的利劍，斬斷百種過患的根本；猶如以猛烈的劫風之力，毀壞一切情器世間。

【附註】1.《俱舍論》云：世界經歷成住壞空名爲一劫，成住壞空又各有二十中劫，總此八十成大劫量。累前大劫爲十百千，乃至六十數處名一阿僧祇，如是有三，總成三阿僧祇。由三劫阿僧祇，所求佛果方成。

2.《俱舍論》又云：「成劫先於風，乃至地獄有」；「壞劫地獄盡，乃至器世滅」。世界之壞，有火水風三災，七次火災之後有一水災，如是滿後，又七次火災，然後風災起，世界滅。故云「以劫風力，壞諸世間」。

62. 若持密咒

དེ་ནས་གསང་སྔགས་སྒོར་ཞུགས་ནས།།

de-nas gsang sngags sgor-zhugs nas/

然後 密 咒 灌頂 (後)

堅守律儀

དམ་སྡོམ་བསྲུང་བ་གཞིར་བཟུང་ན།།

dam sdom bsrung-ba gzhir-bzung na/

勝 戒 守護 根據 (若)

乘彼風速

རླུང་ལྟར་མགྱོགས་པའི་ས་ཆོད་ཀྱིས།།

rlung ltar mgyogs-pa'i sa-chod kyis/

風 (如) 迅速 (之) 行程 (以)

迅達果位

ཟུང་འཇུག་གོ་འཕང་མྱུར་དུ་འཐོབ།།

zung-'jug go-'phang myur-du 'thob//

雙運 果位 迅速 證得

【釋文】在修習顯乘之後，若入密乘，於受持密咒灌頂之後，以了知守護殊勝律儀爲基礎，將能以如風的速度，迅速證得雙運的果位。

【附註】1. 宗喀巴大師《菩提道次第略論》云：如是於諸顯密共道淨修之後，應入密乘。此道較餘法特爲寶貴，以能速疾圓滿二資糧故。根據所說之灌頂，成熟自己之身心，次於爾時聽聞所受之三昧耶及律儀等了知守護。

2. "zung-'jug go-'phang"，此云「雙運位」，指金剛持之果位。四種雙運即：現空雙運、慧空雙運、樂空雙運和明空雙運。

63. 修治耽著	tha-mal snang-zhen sbyong-ba'i phyir/
ཐ་མལ་སྣང་ཞེན་སྦྱོང་བའི་ཕྱིར།།	庸俗 耽著 修治 (之) 故
如虹燦爛	rlung gi rgyal-mtshan ltar bkra-ba'i/
རླུང་གི་རྒྱལ་མཚན་ལྟར་བཀྲ་བའི།།	風 (之) 幢（虹）(如) 燦爛 (之)
所依能依	rten dang brten-pa'i dkyil-'khor la/
རྟེན་དང་བརྟེན་པའི་དཀྱིལ་འཁོར་ལ།།	所依 (與) 能依 (之) 壇城 (於)
慢明應除	nga-rgyal gsal-snang 'don-par-bya//
ང་རྒྱལ་གསལ་སྣང་འདོན་པར་བྱ།།	傲慢 明分 應拔除

【釋文】爲了修治執著庸俗實有之心的緣故，密宗行者以本尊自居，觀想有如彩虹般燦爛的所依本尊宮殿與能依本尊眷眾壇場，所產生的傲慢與明分，應該拔除。

【附註】1. "rlung gi rgyal-mtshan"，此云「風幢」，見第四十七首註。

2. "rten dang brten-pa'i dkyil-'khor"，此云「所依與能依壇場」，所依如本尊宮殿，能依如本尊眷眾。

3. "nga-rgyal gsal-snang"，此云「慢明兩分」，指傲慢與明分。密宗行者儼然以果位某某本尊自居，明白觀想壇場能依、所依，以除治庸俗執著之念。

64. 修風中脈	bsgoms-pa'i stobs kyis rlung dbu-mar/
བསྒོམས་པའི་སྟོབས་ཀྱིས་རླུང་དབུ་མར།།	修行 (之) 力量(以) 風息 中脈
入住沒三	zhugs gnas thim gsum byung ba'i mthar/
ཞུགས་གནས་ཐིམ་གསུམ་བྱུང་བའི་མཐར།།	入 住 沒 三 產生 (之) 最後

生微風心	shin-tu phra-ba'i rlung sems gnyis/
ཤིན་ཏུ་ཕྲ་བའི་རླུང་སེམས་གཉིས།།	非常 微細 (之) 風 心 二
起法色身	chos gzugs gnyis kyi sku ru ldang//
ཆོས་གཟུགས་གཉིས་ཀྱི་སྐུ་རུ་ལྡང་།།	法 色 二 (之) 身 升起

【釋文】以修行力運息進入中脈，經過入、住、隱沒三個階段所產生的最後非常微細的二種風心，從中升起佛的法色二身。

【附註】1. "zhugs gnas thim gsum"，此云「入、住、隱沒三」，指修息入中脈的三個階段，相當於生、位、圓滿的循序漸進。

2. "shin-tu phra-ba'i rlung sems gnyis"，極微細的氣息和所附著的細微思慮，從中升起法色二種佛身，此爲密宗修行的極致。

65. 以風特性	de-ltar rlung gi khyad-par gyis/
དེ་ལྟར་རླུང་གི་ཁྱད་པར་གྱིས།།	如此 風 (之) 差別 (以)
譬喻為詞	mtshon-byed tshig gi sbyor-ba 'di/
མཚོན་བྱེད་ཚིག་གི་སྦྱོར་བ་འདི།།	象徵 詞句(之) 編寫 此
效彼水論	legs-bshad chu yi bstan-bcos de/
ལེགས་བཤད་ཆུ་ཡི་བསྟན་བཅོས་དེ།།	格言 水 (之) 論 彼
撰此格言	mthong-ba'i rkyen gyis byas-pa lags//
མཐོང་བའི་རྐྱེན་གྱིས་བྱས་པ་ལགས།།	看見 (之) 因緣(以) 撰著 是

【釋文】以上用風的差別作譬喻，編成的這些詞句，主要是看到了水論格言的因緣之後撰寫成的。

【附註】"legs-bshad chu yi bstan-bcos"，此云「水論格言」，爲十九世紀藏族學者貢塘・丹白准美（1762-1823）的作品，有一三九首格言詩，與《木論》（106 首詩）合刊，以水和樹的各種形態和特徵作比喻，闡述世間法和出世法的各種道理。

四、結語

根據風論作者在結論（第 65 首）所說：「**以風特性，譬喻為詞，效彼水論，撰此格言。**」以及跋語提到作者是看到了《水論格言》，而且聽說南杰索巴喇嘛已經著作了《地論格言》和《火論格言》之後，想在他們的作品上面增加《風論格言》，湊足四大種格言詩的緣故，才有此一作品的問世[1]。但是總體來看，無論篇幅、喻例用典、文學功力各方面，似乎比不上《水論》和《木論》的水準。

本譯註依據的藏文，係取材自 1989 年青海民族出版社出版、祁順來、何峰編選的《藏族歷代文學作品選》所收錄的排印版[2]。以藏文、漢譯、羅馬對音（採用 Wylie 系統）、語詞解釋四欄並列，另加釋文，及部分的附註。

---

[1] 同上註，頁 1824。

[2] 祁順來、何峰編選《藏族歷代文學作品選》（下冊），頁 1817-1824，西寧：青海民族出版社 1989 年。